

УКРАЇНСЬКА
ЗАМОРСЬКА
ТВЕРДИНЯ

ЮВІЛЕЙНИЙ
АЛЬМАНАХ

У 75
річчя УНС

UKRAINIAN FORTRESS IN AMERICA

JUBILEE ALMANAC

ON THE OCCASION OF THE

75th ANNIVERSARY

OF THE

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

1894 — 1969

SVOBODA PRESS

Jersey City — New York

УКРАЇНСЬКА ЗАМОРСЬКА ТВЕРДИНЯ

ЮВІЛЕЙНИЙ АЛЬМАНАХ
У 75-РІЧЧЯ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ
1894 — 1969

ВИДАВНИЦТВО „СВОБОДА”
Джерзі Сіті — Нью Йорк

*Окладинка роботи
артиста-маляра Богдана Тигли*

Printed in U.S.A.

Svoboda — 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303

ЗМІНА В БІЛОМУ ДОМІ У ВАШИНГТОНІ

В листопаді 1968-го року американський нарід вибрав на президента ЗСА на найближчі чотири роки республіканського кандидата Ричарда Мілгавза Ніксона, який після виборів зустрівся в Білому Домі зі своїм демократичним попередником, Ліндоном Бейном Джансоном, дружньо стиснувши собі руки.

ДЕРЖАВНІ ГИМНИ

THE STAR-SPANGLED BANNER

*O say, can you see, by the dawn's early light,
What so proudly we hail'd at the twilight's last gleaming?
Whose broad stripes and bright stars, thro' the perilous fight,
O'er the ramparts we watch'd, were so gallantly streaming?
And the rockets' red glare, bombs bursting in air,
Gave proof thro' the night that our flag was still there.
O say, does that star-spangled banner yet wave
O'er the land of the free and the home of the brave?*

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ГИМН

*Ще не вмерла Україна і слава і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці, —
Запануем і ми, браття, у своїй сторонці.
Душу-тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, козацького роду.*

O CANADA!

*O Canada! Our home and native land!
True patriot-love in all thy sons command.
With glowing hearts we see thee rise,
The True North, strong and free,
And stand on guard, O Canada,
We stand on guard for thee.
O Canada, glorious and free!
We stand on guard, we stand on guard for thee.
O Canada, we stand on guard for thee!*

Отець ГРИГОРІЙ ГРУШКА

*основположник „Свободи” й Українського
Народного Союзу*

(Портрет на медалі різьби Михайла Черешньовського)

ГИМН АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

Написав В. Щ у р а т

*Далека Ти, а близька нам,
Кохана вітзино!
Як сонце з неба Твоїм ланам,
Ти світиш нам водно.*

*Світи нам, вітзино, світи,
Кохана Україно,
Щоб знали ми, куди нам іти
У слушную годину —*

*У бій, у бій
За світлий прапор Твій,
За Тебе, Україно!*

*Як птахи ті, що їх пожар
Прогнав з-під рідних стріх,
На перший поклик, хога б з-під хмар,
Ми злетимо до них.*

*Поклиж нас, вітзино, поклиж,
Кохана Україно!
Ми злетимо, як козацтво у Сіз,
У слушную годину —*

*У бій, у бій
За світлий прапор Твій,
За Тебе, Україно!*

*Не даром ми тепер живем
У вітчині свобод;
Ми знати будем, як без ярем
Живе й росте народ.*

*Вставай лиш, вітзино, вставай
І клиж нас, Україно!
Ми здобудем заморський наш край
У слушную годину —*

*Як бій, то бій
За світлий прапор Твій,
За Тебе, Україно!*

ЗУСТРІЧ ПЕРВОІЄРАРХІВ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ І ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКОВ

У половині 1968-го року українці в країнах вільного світу з найбільшим ентузіазмом вітали Первоієрарха Української Католицької Церкви, її патріархорівного Верховного Архiepіскопа Кардинала Блаженнішого Йосифа Сліпого під час його перших відвідин в тих країнах після його звільнення з большевицької каторги. Під час своїх відвідин у ЗСА Первоієрарх Української Католицької Церкви відвідав Осередок Української Православної Церкви в ЗСА в Бавнд Бруку, де мав зустріч і розмову з Владиками цієї Церкви з її Первоієрархом Блаженнішим Митрополитом Іоаном Теодоровичем на чолі.

ЗОЛОТИЙ ЮВІЛЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ СОБОРНОСТІ

УНІВЕРСАЛ ДИРЕКТОРІЇ

УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

ПРО З'ЄДИНЕННЯ ВСІХ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Іменем Української Народної Республіки Директорія оповіщає Народ Український про велику подію в історії Землі нашої Української.

3-го січня 1919 року в м. Станіславові Українська Національна Рада Західної Української Республіки, як виразник волі всіх українців бувшої Австро-Угорської імперії і як найвищий їхній законодавчий гинник, торжественно проголосила злуку Західної Української Народної Республіки з Наддніпрянською Народною Республікою — в одноцільну суверенну Народну Республіку.

Вітаючи з великою радістю цей історичний крок західних братів наших, Директорія Української Народної Республіки ухвалила ту злуку прийняти і здійснити на умовах, які зазначені в постанові Західної Української Народної Республіки від 3-го січня 1919 року.

Од нині во єдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини Єдиної України — Західньо-Українська Народна Республіка (Галичина, Буковина і Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна.

Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України.

Од нині є єдина незалежна Українська Народна Республіка.

Од нині Народ Український, визволений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднаними дружніми зусиллями всіх своїх синів будувати нероздільну самостійну Державу Українську на благо і щастя її люду.

22 січня 1919 року, у м. Києві.

**ГОЛОВНИЙ УРЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО
СОЮЗУ В ЮВІЛЕЙНОМУ 1969-му РОЦІ**

ГОЛОВНИЙ ЕКЗЕКУТИВНИЙ КОМПЕТЕТ

ЙОСИП ЛИСОГІР

Головний Предсідник УНСоюзу

ЧЛЕНИ ГОЛОВНОГО ЕКЗЕКУТИВНОГО КОМІТЕТУ

*Степан Куронась
заступник
головного предсідника*

*Марія Душник
заступниця
головного предсідника*

*Богдан Зорич
заступник
головного предсідника*

*Володимир Сожан
заступник
головного предсідника*

*Ярослав Падох
головний секретар*

*Петро Пучило
головний касир*

ГОЛОВНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ УНС

Володимир Галан

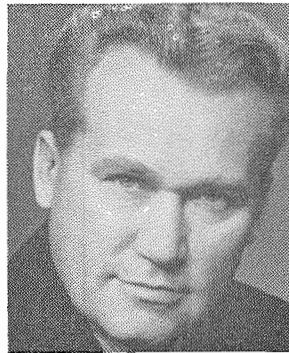
Іван Геврик

Іван Ващук

Іван В. Іванчук

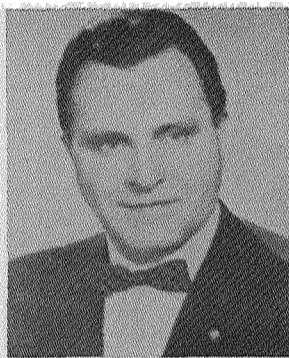

Володимир Гірняк

ГОЛОВНА РАДА УНСОЮЗУ

Тарас Шмаґала

Тарас Шнікула

Степан Гавриш

Мирон Курпась

Василь Дідюк

Анна Дубас

Володимир Запаранюк

Дмитро Попадинець

Анна Чопик

ГОЛОВНА РАДА УНСОЮЗУ

Марія Демидчук

Олена Олек

Іван Одежинський

Михайло Данилюк

Андрій Джула

ГОЛОВНИЙ УРЯД УНСОЮЗУ В 1896 РОЦІ

Головний уряд УНСоюзу, обраний на Третій Конвенції, що відбулася в Мт. Кармел, Па., 1896 року. В першому ряді (сидять зліва): Ю. Хиляк — гол. касир, І. Глова — голова, о. І. Констанкевич — радний. У другому ряді (зліва): о. І. Ардан — радний, о. Н. Стефанович — радний та о. Н. Дмитрів — гол. секретар.

„УКРАЇНСЬКА ЗАМОРСЬКА ТВЕРДИНЯ“

„Українська заморська твердиня” — це одна з багатьох назв, що їй надав народ Українському Народному Союзові і що її використано як заголовок до цього ювілейного альманаха. Назва без сумніву має своє виправдання в 75-літній історії існування і активності УНСоюзу в багатьох ділянках життя українців у З’єднаних Штатах Америки і в Канаді, як і в його зусиллях допомогти українському народові в його змаганнях до волі і незалежності на Рідній Землі.

Це, очевидно, припадок, що в цьому році і у віддалі тільки одного місяця часу припадають ювілеї двох найбільших українських подій, одної на Рідній Землі, а другої в Новому Світі. Маємо на думці проголошення на Софійській площі в Києві з’єднання всіх віками відділених одна від одної частин української землі в одну, ні від кого незалежну, самостійну і соборну Українську Державу 22-го січня 1919-го року, отже 50 років тому, і створення в пенсильвенійському містечку Шамокіні 22-го лютого 1894-го року, отже 75 років тому, Українського Народного Союзу. Очевидно, що здійснення найвищого ідеалу нації аж ніяк не можна порівнювати зі створенням одної установи, але в одному й другому випадку вражає абсолютна схожість ідеалів, що лягли в основу цих двох подій на Рідній Землі і в Новому Світі. Вистагнуть порівняти два документи з проголошенням цих подій. В Акті Злуки і Соборности м. і. сказано, що „од нині во єдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини Єдиної України” і що „од нині народ український, визволений могутнім поривом своїх власних сил має змогу об’єднаними дружніми зусиллями всіх своїх синів будувати нероздільну самостійну Державу Українську на благо і щастя її люду”

Це було в Києві, на Рідній Землі, 50 років тому. А 75 років тому в далекій Америці проголошено ідейно майже цілком ідентичне створення „такого всенародного об’єднання, до якого кожний український переселенець, звідки він не походив би і де б він не жив, міг належати”, з такою ж самою метою: спільно працювати на спільне добро і щастя.

Акт Злуки і Соборности з-перед 50 років затвердили розб’єм і насильством вороги українського народу, а створений 75 років тому Український Народний Союз, постійно перемагаючи численні труднощі і перешкоди та відбиваючи безупинні атаки ворогів, перетворився в справжню „українську заморську твердиню”, 75-літтю якої і присвячений цей альманах, як додаток до багатьох інших публікацій, що вже на цю тему появилися.

„УКРАЇНА ВОСКРЕСЛА В АМЕРИЦІ”

„Совершишася” — цим старослов'янським церковним словом повідомила „Свобода” з 1-го березня 1894-го року про історичну подію — створення Українського Народного Союзу в Америці, в День „Батька нашої країни” Юрія Вашингтона 22-го лютого 1894-го року.

Про створення будь-якої організації серед початкової маси перших українських імігрантів в Америці не могло бути й мови в тодішніх більше, ніж невідрадних обставинах. Все ж таки — як уже згадано — перший український греко-католицький священик в Америці, о. Іван Волянський, потрапив уже в 1885 р., точно 18-го січня, заснувати в Шенандоа, в Пенсильвенії, перше Братство ім. св. Миколая. В дальших кількох роках заложено ще кілька подібних братств, між ними Братство св. Кирила і Methodія в Шамокіні, братства в Олифанті, Мей-філді, всі в Пенсильвенії, де у великій мірі скупчувались перші українські імігранти.

В 1892-му році засновано т. зв. „Соединеніє греко-католических русских братств”, до якого приступили й згадувані вже братства та до якого належали й перші українські священики з Галичини, між ними і о. Іван Констанкевич, що став членом Контрольної Комісії „Соединенія”, очолюваного т. зв. утрово-руським священиком Іваном Смитом та Ю. Жатковичем. О. І. Констанкевич, як контролер „Соединенія”, ствердив погану господарку в організації і виступив з її критикою на конвенції в Скрентоні в 1893 році, за що попало не тільки йому, але й усім „галицьким русинам”.

Безпосередньо після тієї конвенції з'їхались в домі о. Григорія Грушки, пароха Джерзі Ситі й тоді вже редактора та видавця заснованої ним „Свободи”, три інші священики: о. Іван Констанкевич, о. Т. Обушкевич та о. Амрозій Полянський і спільно вирішили заснувати окремий український, тоді ще „Руський” Народний Союз. Негайно після того й появилася зацитована стаття в „Свободі” про потребу народної організації.

Проект статуту задуманої організації доручено приготувати о. А. Полянському з Питсбургу, що він і зробив, пересилаючи трьом іншим „змовникам” його копію. При цьому цікаво, що оо. Обушкевич і Полянський домагались, щоб в назві було „русский” з подвійним „с”, бажаючи цим „притягнути” до нової організації теж „твердих”. Проте, о. Грушка, друкуючи статут, одне „с” викинув.

По першій підготові рішено скликати перші основуючі збори нового Союзу і на це вибрано „День Батька своєї країни” — Юрія Вашингтона, що припадає на 22-го лютого. На той сам день скликало свої збори Братство св. Кирила і Методія в Шамокіні, Па., яке тим часом виступило із „Соєдиненія”, за що опісля мало багато клопотів по судах. Збори скликано до міста Шамокін в Пенсильвенії, яке тоді, під проводом о. Констанкевича та д-ра Сіменовича, вважалося за найсвідомішу українську громаду.

Збори відбулися згідно з пляном і про них — як уже згадано — надруковано в „Свободі” з 1-го березня 1894-го року зворушливе повідомлення п. з. „СОВЕРШИШАСЯ”. В повідомленні, яке попереджено цитатою Шевченка: „І, о диво — трупи встали, і очі розкрили! І брат з братом обнялися і проговорили — слово тихої любови!”, написано:

Дня 22-го лютого 1894 р., того самого дня, в якому вся Америка обходить річницю уродин славного Вашингтона, неustraшого борця за волю і права людства, о дев'ятій годині ранку зійшлися українські (в оригіналі: рускі) священники, делегати українських братств і патріоти-українці з усіх сторін до української церкви в Шамокіні, Па., благати Господа Бога, щоб допоміг щасливо почати таке важливе діло, діло заснування Українського Народного Союзу.

Торжественну літургію, призиваючи помочі Святого Духа, відправив о. Теофан Обушкевич, український священник з Олифанту, під час якої чудесно співав шамокінський хор під проводом доктора Сіменовича, невтомного трудівника для добра американської України. Не одному сльоза радості покотилась з очей на звук співу, що прошибав душу. Хто б міг сподіватися пару років тому, що українець, який втік з обіймів біди і нужди, з невірничого гніту, — розвине так скоро віками придавлену силу українського духа! Хто б погадав, що під полатаною сірчачиною або гунькою криється благородна душа, спосібна до всього доброго, гарного і корисного, якщо вона звільниться з кайданів гніту і рабства!

І, о диво, трупи встали
І очі розкрили!

І на вільній землі українська пісня лунає на славу во вишніх Богу! В гарно прибраній українській залі, по відспіванні всіма присутніми „Царю небесний”, о. Полянський з Питтсбургу забрав слово і в краснорічній своїй промові вияснив ціль Українського Народного Союзу і те добро, яке український нарід в Америці буде мати з нього.

Тоді приступлено до вибору урядників Українського Народного Союзу, який випав так: Теодозій Талпаш з Шамокіну, Па., — предсідник; Михайло Євчак з Вилксбері, Па., — заступник; о. Іван Констанкевич з Шамокіну, Па., — секретар; Іван Глова з Ексцельзіору, Па., — касир.

Радні: Яків Даньковський з Джерзі Ситі, Михайло Галькович, Онуфрій Мурдза, Михайло Адзима з Мт. Кармел, Па., Іван Гордишинський, Олексій Шлянта з Мейфілду, Па., Семен Федоровський, Юрко Хил'як з Олифанту, Па., Михайло Ослицький з Питтсбургу, Па., Дмитро Зинов'як з Сент-релія, Па.

Контрольна Комісія: о. Гавриїл Гулович з Фріленду, Па., о. Григорій Грушка, редактор „Свободи” і український священик з Джерзі Ситі, о. протоєрей Олексій Товт з Вилксбері, Па., о. Теофан Обушкевич — заступник контрольної комісії.

Наведені вгорі урядники сповнятимуть свій уряд до наступного Головного Зібрання, яке відбудеться 30-го травня 1894-го року, ще цим разом в Шамокіні, Па., де або потвердиться тих самих урядників, або вибереться нових.

Коли прийшло до обговорення читалень, які обов'язково має закладати в себе кожне товариство, що належить до Українського Народного Союзу, тоді о. протоєрей Товт з правдивою українською щедрістю зобов'язався спроводити на свій кошт дві тисячі книжечок для читалень, а о. Гр. Грушка прирік посилати даром газету „Свобода” до кожної української читальні в Америці. Славно!

Отцеві Полянському честь і слава за його мудре і тактовне переведення вибору урядників Українського Народного Союзу!

Печатка Українського Народного Союзу буде така: відкрита книга і трираменний хрест, над якими простягаються братньо стиснені дві руки. Навколо повищого знамени має бути напис по-українськи і по-англійськи. Які мають бути відзнаки членів УНС, це буде вирішено на наступному головному зібранні.

Кожний член УНС одержить гарну грамоту і статут.

Тепер подаємо до відома всім українцям Америки і всім українським братствам, що хто хоче належати до Союзу, хай негайно зголошується або пише до Секретаря Союзу, а гроші хай посилає через „Моні Ордер” до касира. Хто бажає бути членом Союзу, хай шле гроші до касира, і так: вступне 50 центів раз на завжди, а щомісяця по 50 центів. Рівночасно написати до секретаря, що післав і скільки післав. Статуту будуть поміщуватись і об'яснятись в „Свободі”.

А тепер, дорогі браття, як уже зібралось нас дуже велике число і як заложено Союз, вступаєте до нього громадно, бо це тільки для Вашого добра і на Вашу користь. Ви, яких досі оплакувала Україна-мати, як пропавших, дайте про себе знати світові, що Ви живете і що тут, в Америці, українське народне життя б'є живою струєю. Важливий крок вже зроблено. Український Народний Союз уже засновано, український нарід воскрес із мертвих в Америці . . .”

Це той одушевлений опис перших, установчих зборів Українського Народного Союзу 75 років тому. Він найкраще віддзеркалює, якою життєвою конечністю був Союз в ті безпросвітні часи, які високі цілі він собі ставив від самого початку, та що з ним справді, як сказано на закінчення опису перших зборів, „український нарід воскрес із мертвих в Америці” . . .

ЗОРГАНІЗУВАЛИСЬ, ЩОБ СЛУЖИТИ

Написав Йосип Лисогір

Одного гарячого дня пізнім літом 1894 року похоронна процесія проходила поволі брудними вулицями Шамокіну в Пенсильвенії, сірого і понурого, але ж метушливого вугільно-копального міста, в якому з трудом пристосовувалися до нових умов життя енергійні й амбітні робітники-імгранти із Східньої і Центральної Європи. Відбувався похорон молодого українця, вбитого внаслідок нещасного випадку в копальні вугілля. Похоронна процесія була численною, як ніколи. За катафальком ішли походом 321 чоловік, члени братства, до якого померлий належав, його родина, гурток приятелів і оркестра, яка грала похоронні марші. Це була жалобна, але вражаюча сцена й вона спонукувала прохожих, чужих до покійного людей, схилитися з респектом, хоч вони не мали ніякого уявлення про важливість того, кого так урочисто відвозять на місце вічного спочинку.

Жалоба учасників похорону позначалася глибоко на їхніх здебільшого молодих обличчях. В їхньому віці не було легко усвідомити трагічний факт смерті й похорону в чужій країні, за тисячі миль від рідної землі. Це й сповнювало їх додатковим горем і примушувало навіть найсильнішого з-поміж них нервово примикати очі в намаганні стримати гарячі сльози. Єдиною потіхою, якщо така може бути під час такої сумної події, була свідомість, що померлого ховають урочисто й по-християнськи, що по-

ORGANIZED TO SERVE

By Joseph Lesawyer

On a hot sweltering day late in the summer of 1894 a funeral cortege slowly wends its way through the grimy streets of Shamokin, Pennsylvania, a gray and dreary but bustling coal mining town hard pressed to accommodate a growing flood of energetic and ambitious immigrant workers from eastern and central Europe. The deceased is a young Ukrainian who was killed in a coal mine mishap. The funeral procession is unusually long. Escorting and following the hearse were 231 male members of a brotherhood to which the dead man had belonged, the family, a few friends, and a band which played appropriate dirges. It was a solemn yet impressive scene and it caused onlookers, to bow with reverent respect, sensing that, indeed, someone of importance was being borne to his last resting place.

The grief of the mourners was deeply etched on their predominately youthful faces, for death at their age was never easy to cope with, but dying and being buried thousands of miles from one's native soil was an extra heart-ache that made even the strongest of men blink nervously in an attempt to hold back the tears. The sole mitigating feature, if there could be any on such an occasion, was the knowledge that the deceased was being given an honorable Christian burial by devoted colleagues and that the widow was the beneficiary of a life insurance cash benefit payable by the husband's brotherhood in the amount of \$400, a sum

хорон zorganizували й беруть в ньому участь добрі його друзі і що жінка покійного одержала посмертне забезпечення готівкою в сумі 400 доларів, яка вистачала на покриття матеріальних погреб молоді родини на який рік чи й на більше.

Яких десять літ пізніше сиділа приголомшена у своїй хатині, в одному із галицьких сіл в Україні, молода жінка, прочитавши одержаного листа з повідомленням, що її чоловік, який недавно емігрував до Америки шукати заробітку, загинув у залізничному випадку. Її глибокий смуток і безпосередня турбота й важка тривога за майбутнє їхніх малих дітей була трохи злагіднена іншим повідомленням, що члени братнього добродійного товариства, до якого належав її улюблений чоловік, влаштували йому достойний християнський похорон і що вона одержить з каси цієї ж організації його життєве забезпечення в сумі однієї тисячі доларів.

П'ятдесят років пізніше, 1967 року, одна українка в Канаді, мати трьох малих дітей, ще навіть у нешкільному віці, повдовіла внаслідок нещасного випадку її чоловіка на полюванні, прошепотіла із сльозами на очах щире „спасибіг” секретарові Відділу УНС, який вручив їй чек на двадцять тисяч доларів, виплачених їй, як забезпечення, одним із братських союзів, що в ньому її покійний чоловік мав свою забезпечену грамоту.

В усіх отих, приведених вище ситуаціях передчасна смерть годувальників родини була катастрофою, що могла б була знищити залишені родини й кинути безпомічних дітей у найжорстокіші злидні, якщо б їхні батьки не мали були життєвого забезпечення і членства в Українському Народному Союзі. Це, зокрема, було саме тим, за що боровся о. Григорій Грушка, коли він як редактор „Свободи”, починав 1893 року кампанію за заснування „народної організації для українців, розсіяних по всій країні”. Найбільше ж він бажав, щоб його українські земляки і співгрома-

that would take care of the young family's immediate needs for a year or more.

A dozen years later, a young woman in Ukraine, in the land of Halychyna, set in her hut transfixed as she stared with disbelief at a message advising that her husband, who had recently emigrated to America to seek fortune, had been killed in a railroad accident. Her deep sorrow and immediate and desperate concern for her young children was tempered somewhat by another message that her beloved mate had been given a decent Christian burial by members of a fraternal benevolent society to which he belonged and that she was the recipient of a life insurance benefit of \$1,000 to be paid by the same organization.

Five decades later, in 1967, a Ukrainian Canadian mother of three young children, not yet of school age, widowed by a hunting accident, numbly whispers a sobbing “thank you” to a branch secretary who is handing a check for \$20,000 to her as beneficiary of her late husband's life insurance certificate in a fraternal society.

In all of the above situations the untimely death of the breadwinners were disasters that would have wrecked the surviving families and caused helpless children to suffer the cruelest of hardships had not the fathers held life insurance memberships in the Ukrainian National Association. This, in part, was exactly what Father Gregory Hrushka fought for when he, as editor of *Svoboda*, crusaded in 1893 for “a national organization for Ukrainians scattered across the land.” Above all he wanted his Ukrainian kinsmen and fellow-immigrants to unite in their new homeland, to open their hearts to one another, to exchange ideas, and to solve problems together for “one man cannot help all, but all can easily help one.”

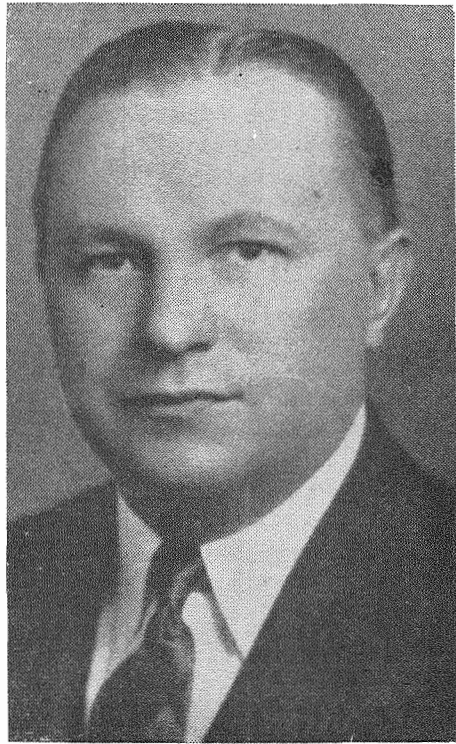
Svoboda's stirring and soul-searching appeals bore fruit on February 22,

*Дмитро Капігула
сьомий головний
предсідник УНС*

дяни імігранти об'єдналися в своїх організаціях на своїй землі, щоб відкрили свої серця для українських людей, щоб обмінювалися думками і розв'язували разом проблеми, що їх не може подолати одна людина, але ж коли візьметься кілька людей, то вони легко допоможуть одній людині.

Зворушливі, кинуті глибоко в душі заклики „Свободи” дали свої овочі 22 лютого 1894 року, коли група священиків — активних громадян і світських громадських діячів - патріотів зібралася в Шамокіні, Пенсилвенія, і заснувала організацію, що до неї закликав у своїх статтях і зверненнях о. Грушка. Великими літерами у виданні „Свободи” з 1 березня 1894 року у звідомленні п. н. „Совершилася” вона повідомляла про „заснування Руського (Українського) Народного Союзу” і що „український народ воскрес із мертвих в Америці...” Останні слова звідомлення були очевидно трохи здраматизовані, але вони — все ж таки — вірно з'ясували появу життєздатної етнічної групи, яка виходила наперед, щоб увілятися в головну течію американського громадського життя.

*Микола Мурашко
десятий головний
предсідник УНС*

1894, when a group of civic-minded and practical clergy and aggressive, community-oriented, patriotic laymen met in Shamokin and formed the organization that Father Hrushka's editorials and articles had pleaded for. "IT HAS COME TO BE" blared headlines in the Svoboda issue of March 1, 1894, as it announced to the world that "the Ukrainian National Association has been founded," and "the Ukrainian people in America have risen from the dead." The latter part of the statement was obviously over-dramatic, but it nevertheless rightly portrayed the emergence of a viable ethnic group that was on the move into the mainstream of American life.

The immediate objective of the young organization was to unite the

Безпосереднім завданням молоді організації було об'єднати українських емігрантів і стати самим самовистачальними. Загальною метою було допомогти імігрантам поправити їхню долю в новій країні. Гарно і красномовно переконувано їх, щоб вони були горді на своє національне походження і спадщину, щоб зберігали свою культуру і традиції, щоб засновували церкви, школи, бібліотеки й наукові товариства, щоб ставали інтегральною частиною американського способу життя, щоб усім цим доказати, що й „український народ тут в Америці живе та займає почесне місце” поміж іншими національностями.

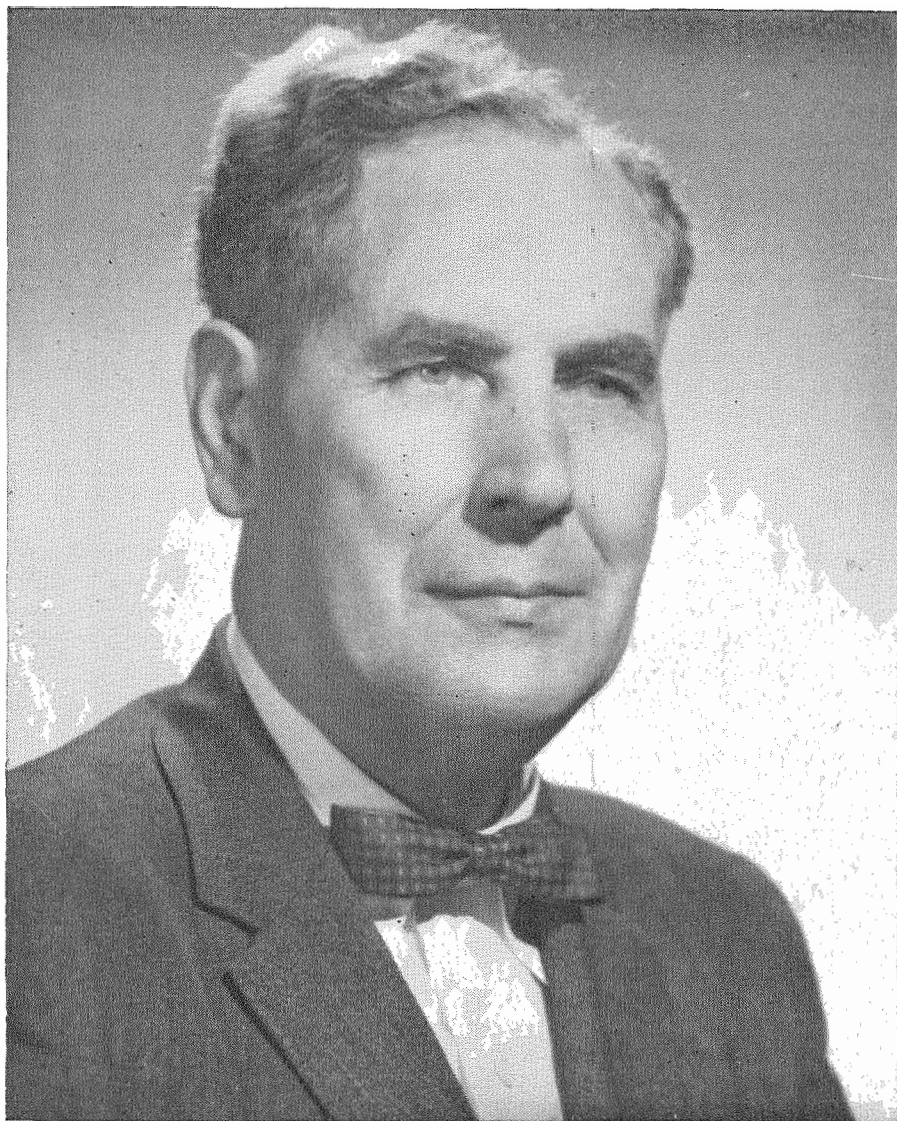
Із зростом кількості членів початковий наголос на особисте фінансове забезпечення й господарський зріст почав поширюватися на покладання ваги та значення на соціальні, політичні та релігійні потреби і тут і дома — на батьківщині. Під час третьої Союзової Конвенції 1896 року виявлено глибоку затурбованість іміграційними проблемами. Наступного року Конвенція уповажнила головний уряд видати перший український календар-альманах в Америці і схвалила протест проти ошуканчих і кривавих виборів у Галичині. Висловлено гурботу з приводу нових повідомлень про важкі переживання і злидні українських імігрантів у Канаді. Отцеві Несторові Дмитрову доручено перевести на місці перевірку ситуації в Західній Канаді. Дискутовано також про становище українських імігрантів у Бразилії і на Гаваях.

В 1898 році, в додатку до дебат над збільшенням грошових сум забезпечення для окремих членів і над справою приймання в члени Союзу жінок, були на порядку дня й обговорень такі питання, як загальне становище українців в Америці, умови праці українських робітників, потреба українських видань, книжок і шкіл для дітей і створення фонду допомоги студентам духовних шкіл. З кожним роком посилювалося зацікавлення і

Ukrainian immigrants and to make itself financially self-sustaining. The overall goal was to help the immigrants improve their lot in their new land. They were skillfully and eloquently counseled to be proud of their national origin and heritage, to retain their culture and traditions, to establish churches, schools, libraries, and learned societies, and become an integral part of the American way of life, so as to prove “that the Ukrainian people are also part of America and occupy a place of honor among all other peoples.”

As the membership grew, the initial emphasis on individual financial security and economic growth gave way to increasing interest in social, political, and religious problems both here and abroad. At the third Soyuz Convention in 1896, deep concern was displayed in immigration problems. The following year the Convention authorized its first Annual Calendar or Almanac and went on record protesting the fraudulent and bloody elections in Halychyna. Concern was manifested over the depressing news reports of the sufferings and privations of the Ukrainian immigrants in Canada. Father Nestor Dmytriw was assigned the task of making an on-the-spot investigation of the situation in Western Canada. The welfare of our kinsmen immigrants in Brazil and Hawaii was also discussed.

In 1898, in addition to debates on increasing the amounts of insurance coverage on individual members and accepting female members, matters such as the general status of our people in America, the working conditions of the Ukrainian laborer, the need for Ukrainian publications, books, and schools for children, and the establishment of a fund to aid students of theology, were on the agenda. With each passing year the trend toward involvement in cultural, social, political, and religious problems as against concern

ДМИТРО ГАЛИЧИН

11-ий головний президент і 10-ий головний секретар УНСоюзу, один з найвидатніших діячів УНСоюзу й Американської України між двома світовими війнами і їх провідник від 1950 року до своєї смерті в 1961-ому році.

співучасть в розв'язуванні культурних, соціальних, політичних і релігійних проблем, а не тільки у вирішуванні справ самої допомоги чи забезпечення.

Около 1900 року Український Народний Союз здобув визнання, як оборонець усіх українців у діаспорі і як борець за свободу і незалежність їхньої батьківщини — України. Початкові досягнення й успіхи в усіх цих намаганнях Союзу були подекуди послаблювані наявністю москвофілів поміж членством, але ситуація основно поправилася після того, як в 1902 році съома Конвенція переголосувала розкольників і раз на завжди визначила для Союзу правильний і рішучий патріотичний український напрямок.

Історію перших двадцяти років діяльності Союзу можна трактувати, як довгу хроніку випробувань і помилок. На самому початку не було досвіду, знання формальностей і відчувалася недостача фондів. Багато труднощів виникало внаслідок незнання мови і звичаїв у новому світі. Щоденним явищем були базовані на ігноранції непорозуміння й конфузії. Непевність проявлялася навіть в уживанні правильної назви організації. Не зважаючи на те, що під час закінчення Конвенції 1894 року, її учасники співали „Ще не вмерла Україна“, то визначень „Руський“ або „Малоруський“ продовжувано вживати в офіційній назві Союзу аж до 1914 року. Це ж була справді доба випробування людських душ. Треба було доказати, що молоді імігранти із спільною духовою спадщиною, але ж прибулі із держав з різними політичними системами, спроможні засновувати в Америці їхню національну організацію і керувати нею на своє власне добро, в користь своїх родин своєї ж законної батьківщини.

Відповідь на все це дали звідомлення і статистичні дані, складені під час 13-ої Конвенції в Боффало, Н. Й., 1914 року. Кількість членства збільшилася до понад 25.000. Активи перей-

with only insurance matters continued to gain momentum.

By 1900, the Ukrainian National Association had won for itself the recognition of being the defender of Ukrainians in the diaspora as well as the champion of freedom and independence for Ukraine, their homeland. The early effectiveness of the Association's efforts along these lines was hampered somewhat by the presence of Russophiles among the membership, but this situation was corrected at the seventh Convention held in 1902 by simply outvoting the dissidents and once and for all setting Soyuz on a straight and unwavering Ukrainian patriotic course.

The history of the first twenty years of Soyuz can be regarded as a record of trial and error. At the very beginning, experience, formal knowledge and funds were lacking. Language and new world customs presented difficulties. Disagreements and confusion stemming from ignorance were commonplace. Uncertainty even prevailed as to the correct name of the new organization. Though "Shche Ne Vmerla Ukraina" was sung at the conclusion of the Convention in 1894, "Rusky" or "Little Russian" continued to be used in the official title of Soyuz until 1914. This was indeed an era that tried men's souls. It had to be proven that young immigrants with a common heritage, but emigrating from different political states, could successfully establish and manage a national organization in America for their own benefit, the benefit of their families, and their rightful homeland.

The answer was provided by the reports and statistics presented at the 13th Convention in Buffalo, N.Y., in 1914. Membership had grown to over 25,000. Assets exceeded a quarter of a million dollars. Hundreds of thousand of dollars had been paid in death benefits. And all of this was done without the slightest evidence of financial scandal in any Soyuz activities, a more than major accomplishment in that era

шли чверть мільйона доларів. Сотки тисяч доларів виплачено в посмертних забезпеченнях. І все це зроблено без найменших познач фінансового скандалу в будь-якій із ділянок Союзової діяльності, що треба визначити більш як великим досягненням в тій добі безвідповідальности підприємств, сумнівної спекуляції і навіть прямого зловживання.

З фінансового і керівничого погляду урядовці і члени Союзу виявили себе рішучими, здібними, компетентними і повністю гідними довір'я діячами. Діяльностей рекорди підтвердили в дальшому факт, що виховні, релігійні, культурні і патріотичні завдання розгорнено і здійснювано з видатним успіхом на широкому національному рівні. Читальні, бібліотеки, хори, спортові клуби і драматичні гуртки існували й діяли в Чикаго, Нью Йорку, Пітсбургу, Скрентоні, Оліфанті і в інших містах. Схвалено для видання український буквар і читанку. Створена 1912 року виховна просвітна комісія давала почин й заохочувала до місцевої виховної самодіяльности, влаштовуючи доповіді, публікуючи книжки й журнали й уділяючи студентам стипендійні позички. Вислано грошові дотації на „Рідну Школу” в краю, для студентів і вищі студії молоді у Львові, на виховні цілі в Карпатській Україні, для Ів. Франка в признанні за його величезні заслуги для українського народу, для страйкуючих робітників українців у Північній Пенсильванії. Деякі з цих пожертв були скромні сумою, але ж вони були високоцінною моральною підтримкою.

Започатковано дві важливі політичні акції, проведені на національному рівні, які були виявом свідомости зросту української сили. В 1908 році українська офіційна делегація, з головними урядовцями Союзу у своєму складі, відбула поїздку до Вашингтону, щоб передати Апостольському Делегатові Ватикану петицію в справі рівного трактування тодішнього українського католицького єпис-

of business irresponsibility, questionable speculation, and even outright fraud.

From a financial and management point of view, Soyuz executives and members had firmly established themselves as able, competent, and completely trustworthy. The record further underscored that educational, religious, cultural, and patriotic program were fostered and promoted on a nationwide level with considerable success. Reading rooms, libraries, choirs, sports clubs, and drama groups were in existence in Chicago, New York, Pittsburgh, Scranton, Olyphant, and other cities. A Ukrainian language Primer and Reader had been approved for publication. An Educational Committee, set up in 1912, was guiding and encouraging local educational activities, scheduling lectures, publishing books, and magazines, and granting scholarship loans to students. Financial contributions had been made to "Ridna Shkola," to students and the youth academy in Lviv, for education in Carpatho-Ukraine, to Ivan Franko in recognition of his outstanding service in behalf of the Ukrainian people, and to striking Ukrainian workers in Western Pennsylvania. Some of these awards were modest in amount but they were priceless morale builders.

Two significant political steps had been taken on a national level which reflected an awareness of growing Ukrainian power. In 1908, an official delegation, including UNA Supreme Officers, journeyed to Washington, D. C., to petition the Vatican Apostolic Delegate for equal treatment of the Ukrainian Catholic Church and the full recognition of the Ukrainian Catholic Bishop then in the United States. The second occasion was the meeting with President William H. Taft in a plea for the official recognition of Ukrainian and other Slavic nationalities as separate entities in the 1910 census reports. As a result of this confrontation, the United States Congress, with the ap-

копа у ЗСА. Другою такою акцією була зустріч із президентом ЗСА Вілліамом Г. Тафтом у справі офіційного визнання української й інших слов'янських національностей, як окремих спільнот у конскрипційних анкетах перепису 1910 року. У висліді цієї зустрічі Конгрес З'єднаних Штатів Америки схвалив за згодою Президента додаткові директиви в справі перепису, дозволяючи спеціально визначити українців, як окрему й відмінну національність.

Усі ті досягнення в перших роках діяльності Союзу причинилися до того, що наші імігранти стали певними себе американсько-українськими громадянами, які шанували й залишилися вірними мудрій Шевченківській раді „І чужого научайтесь, свого не цурайтесь”. В 1914 році вже не могло бути сумніву, що українці в Америці мають міцну базовану національну організацію, яка ретельно з усе більшим завзяттям і фінансовою силою працює для добра своїх членів і безперервно ще з більшою наполегливістю підносить свій голос в імені своїх земляків і своєї батьківщини — України.

Таким же збуджуючим, як і перших двадцять років Союзу, був період між 1914 і 1934 роками з їх новими тенденціями в справах життєвого забезпечення, початком першої світової війни, встановлення України, як незалежної держави і її трагічним кінцем, зростом деспотичного російсько-комуністичного імперіялізму, змішанням і бурхливістю періоду прогібіції та паралізуючою господарською депресією 1919 року — подіями, що їм не бракувало трагізму, екзальтації і горя. Ознакою майбутнього приходу безвихідних а то й повних турботи років була прийнята 13-ою Конвенцією 1914 року основна фінансова децизія, яка спричинила ряд безпосередніх криз, але ж запобігла неминучій катастрофі. Загальна практика вираховування вкладок або премій з допомогою „необмеженого розмету” (розділювання забезпеченової

рової of the President, amended the census directives and specifically authorized the designation of Ukrainian as a separate and distinct nationality.

All of these accomplishments in the early years proved that our immigrants were indeed self-reliant Ukrainian American citizens who revered and abided by Shevchenko's wise counsel: "Learn what others have to offer, but do not forsake your own." In 1914, there no longer could have been any doubt that the Ukrainian people in America had a firmly based national organization that was diligently working for the benefit of its members with increasing vigor and financial strength and that it was raising its voice with ever greater firmness on behalf of all of its people and their homeland, Ukraine.

As exciting as the first twenty years of Soyuz were, the period between 1914 and 1934 with its new trends in life insurance, the onset of World War I, the establishment of Ukraine as an independent nation and its tragic demise, the rise of despotic Russian Communist imperialism, the turmoil of the prohibition era, and the crippling economic depression of 1929 did not lack in drama, exaltation, and heartaches. An omen of the perplexing and even agonizing days to come was a basic financial decision made by the 1914 Convention which created an immediate crisis but averted inevitable disaster. The common practice of calculating dues or premiums by the assessment method was proving to be unsound and financially inadequate. Fortunately, the Convention delegates recognized this fact and, displaying unusual financial astuteness and courage, adopted a dues system based on age and the National Fraternal Congress Table of Mortality. This was the new trend in the life insurance field which eventually helped to carry the entire industry to the very top of this nation's economic complex.

суми по рівному на кількість живих членів) виявилася нездоровою і фінансово невідповідною. Щасливим збігом обставин конвенційні делегати усвідомили цей факт, виказуючи незвичайну фінансову проникливість і відвагу, прийняли систему вкладок базовану на „Табелі смертності Крайового Братського Конгресу”, значить відповідно до віку кожного члена. Це було новою тенденцією в ділянці життєвого забезпечення, яка зрештою допомогла вивести усю забезпечену індустрію на вершини економічної складності в розвитку З'єднаних Штатів Америки.

Для рядового членства в Союзі ця реформа була, все ж таки, надто радикальною і початкове потрясення привело у своєму наслідку втрату понад половини 25.000 членів УНСоюзу. Але фінансова правильність нового підходу виявилася в різкому збільшенні активів і в створенні резерв, потрібних для повного гарантування номінальної вартості членських грамот. Загальна сума активів, яка в перших двадцяти роках досягла була 250.000 дол., збільшилася швидким темпом до 3,500.000 дол. в 1934 році. Проте ж, поновне збільшення кількості членства було повільним і марудним процесом і тільки в половині 1930-их років Союзові повелось досягнути тієї кількостевої сили, що він її мав у 1914 році.

Період між двома світовими війнами був позначений тією самою готовістю і справжньою турботою й увагою до добробуту окремих членів, що й у перших двох декадах, але ж із більш сконцентрованими зусиллями в користь земляків у старім краю. Надзвичайний здоровий розум, відданість і братня співпраця на місцях, у Відділах Союзу, пов'язані з розумною й успішною і водночас дешевою діяльністю головної канцелярії починалися у своєму висліді до безперервного фінансового добробуту. Постійне збільшення активів і резерв відкривало нові можливості для дальшого збільшення кількості членства,

For the rank and file in Soyuz, however, the changeover was too radical and the initial shock resulted in a loss of over half of its 25,000 members. But the financial soundness of the new approach reflected itself in a sharp increase in assets and the creation of reserves which were needed to fully safeguard the face value of the member's certificates. Total assets, which had grown to \$250,000 in the first twenty years, leaped to over \$3,500,000 by 1934. The comeback in membership, however, was a slow and tedious process and it was not until the middle 1930's that UNA regained its 1914 numerical strength.

The period between the two world wars was marked by the same alert and realistic concern for the welfare of individual members as in the first two decades but with more concentrated effort on behalf of kinsmen in the old country. Extraordinary common sense, dedication, and fraternal cooperation in local areas combined with the intelligent and efficient low-cost operation of the home office brought uninterrupted financial prosperity. The steady increase in assets and reserves opened up new opportunities for further membership growth, permitted increased financial assistance to individual members, and provided critically needed funds for educational, cultural, religious, patriotic, and war-relief programs. Life insurance amounts and age eligibility limits were raised regularly. By 1915 male members age 18 to 50 were being covered by up to a maximum of \$2,000 and females to age 40, up to a maximum of \$1,000. The eligible ages for males and females were raised to 55 and 50, respectively, in 1917. Certificates of all World War I casualties were paid in full despite war clauses which excepted such losses. In 1925, three new classes of insurance, 20-year endowment, 20-year paid-up, and paid-up at age 70, were added to

дозволяло на збільшення фінансової допомоги для окремих членів і почало дуже потрібні фонди для виховної, культурної, релігійної, патріотичної і добродійної діяльності. Підвищувалися регулярно суми життєвих забезпечень і границі дозволеного забезпеченого віку. З 1915 року члени чоловіки віком від 18 до 50 років могли забезпечуватися до максимальної суми 2,000 дол. і жінки до 40 років, до суми 1,000 дол. В 1917 році границю забезпеченого віку для чоловіків і жінок підвищено до 55, згідно до 50 років. Забезпечені грамоти від усіх випадків під час першої світової війни були виплачувані повністю, не зважаючи на урядові клявзулі, які виключали цього роду втрати. В 1925 році уведено три нові класи забезпечення: вивінувальне на 20 років, виплачуване готівкою за життя члена, 20-річне з виплатою на випадок смерті і з вкладками до 70 року життя, виплачуване по смерті, додаючи їх до цілої системи забезпечення. Переорганізовано Молодечий Департамент й обговорено нові пропозиції для створення сирітського захисту.

Рямці і напрямні діяльності Союзу, встановлені й устійнені рутинною наприкінці 1920-их років, зазнали сильного потрясіння і змін внаслідок важких фінансових криз, що почалися 1929 року і тривали багато років. Здатність організації служити успішно і кожного часу найкращим інтересам своїх членів була поставлена під загрозу у висліді економічної депресії, яка охопила всю Америку й Канаду і протягом чотирьох років зруйнувала багато із найвидатніших фінансових і комерційних установ у цій країні. Зменшена внаслідок депресійних втрат вартість Союзних капіталовкладень була порівняльно легкою і ніколи не загрожувала платоспроможності організації. Усі зобов'язання були виконувані негайно і повністю. В 1932 році створено додатково спеціальний фонд у висоті 25.000 дол. для допомоги безробітним

the whole life class. The Juvenile Department was reorganized and proposals were discussed for the establishment of an orphanage.

The activities of the UNA which were settling down into a fixed routine in the latter 1920's were rudely shocked by a severe financial crisis that started in 1929 and lasted for several years. The ability of the organization to effectively serve the best interests of its members at all times was challenged by the economic depression that engulfed all of America and Canada and over a four-year period wrecked many of the most prominent financial and commercial institutions in our country. The value of Soyuz's investments was depressed, but the losses suffered were comparatively light and never threatened the solvency of the organization. All obligations were met promptly and in full. In addition a special fund of \$25,000 was set up in 1932 to aid unemployed members. The Association came through the critical financial and management test with flying colors. The resulting increased confidence in the organization, without doubt, was an important factor in its continued growth.

As the concept and function of life insurance underwent change, Soyuz reacted accordingly. In 1933 new plans and dues tables were adopted to incorporate in the membership certificates modern features such as cash surrender values, loan privileges, paid-up and extended insurance. Organizing procedures and techniques were improved. Branch officers were paid awards for the first time for new members as an incentive to increase the membership. An English supplement to the daily Svoboda, The Ukrainian Weekly, was launched to attract the youth that were not well versed in the Ukrainian language. The practice of paying cash dividends was started in 1935. A

членам. Союз перебув критичне фінансове й організаційне випробування із розгорненим прапором. Збільшене у висліді довір'я до організації було без сумніву важливим чинником у дальшому постійному рості Союзу.

Із змінами в понятті й завданнях життєвого забезпечення змінялися відповідно й дії Союзу. В 1933 році прийнято нові пляни й табелі вкладок, включаючи в них такі модерні засоби, як готівкові звороти, позичкові привілеї, виплати забезпечення готівкою на випадок смерті і поширене забезпечення у членських грамотах. Поліпшено засоби й техніку організування членів. Урядовцям Відділів виплачувано нагороди за нових членів для заохочування в збільшуванні членства. Започатковано видавання англomовного додатку до „Свободи” — „Українського Тижневика”, щоб притягнути молодь, не надто досвідчену в уживанні української мови. З 1935 року Союз почав виплачувати готівкові дивіденди. Заініційовано широку програму спортової активності, як засіб для включення молоді в діяльність Союзу. Всі ці нові ідеї й методи стали виплачуватися в реальному зрості кількості членів, починаючи з 1937 року. Нова хвиля організаційної діяльності в Канаді 1939 року посилила своє темпо. В 1941 році, коли ЗСА увійшли у другу світову війну, загальна кількість членства досягла 40.000 й активи зросли до 6,000,000 дол.

Господарський розвиток Союзу був завжди життєвоважливим для українського народу і його аспірацій. Рідко коли це було таким наявним, як під час першої світової війни. Початок воєнних дій негайно привів у дію всі складові частини Союзового апарату, включно з 13-ою Конвенцією, яка відбулася в жовтні 1914 року. Делегати звернулися до президента Вудро Вільсона й амбасадорів Франції, Росії, Німеччини й Австрії із закликом негайно полагодити конфлікт і з вимогою встановити вільну

vast sports program was initiated as a vehicle to involve the youth in UNA activities. These new ideas and methods began to pay off in substantial membership increases from 1937 on. A new surge of organizing activity in Canada in 1939 speeded up the growth tempo. By 1941, the year the United States entered World War II, the total membership was approaching 40,000 and assets had climbed to \$6,000,000.

Soyuz's economic progress was always of vital importance to the Ukrainian people and their aspirations. It seldom was more clearly evident than during World War I. The outburst of hostilities immediately galvanized into action all elements of the UNA apparatus including the Convention held in October 1914. The delegates sent appeals to President Woodrow Wilson and to the Ambassadors of France, Russia, Germany, and Austria urging the immediate settlement of the conflict and the establishment of a free and independent Ukraine. A proposal was adopted to set up a Ukrainian National Council in America to assist the Ukrainian liberation efforts, to raise funds, and to aid war victims. Substantial cash contributions were made to the Council and to the Vienna-based Ukrainian Red Cross Relief Committee. Every Ukrainian in America was called upon to join in the nation-wide drive to assist our kinsmen in their war-torn homeland. Most of the national and local activities were spearheaded by Soyuz members. By 1916, over \$25,000 was collected for war relief.

In early 1917 an act was passed by the United States Congress and signed by President Wilson designating April 21, 1917, as "Ukrainian Relief Day" and authorizing a national campaign to raise funds for Ukrainian war victims. Soyuz officers played a key role in getting this act approved and parti-

й незалежну Україну. Прийнято пропозицію, щоб створити Українську Національну Раду в Америці для допомоги українським визвольним змаганням і збирання фондів для жертв війни. Признано великі грошові дотації для Ради і для допомогового комітету Українського Червоного Хреста у Відні. Проголошено заклик, щоб кожний українець в Америці приєднався до загальнонаціональної акції допомоги українським землякам у їхній, поійнятій війною батьківщині. І загальнонаціональна діяльність й активність на місцях були очолювані здебільшого членами Союзу. В 1916 році зібрано 25.000 дол. на воєнну допомогу.

На початку 1917 року був прийнятий Конгресом ЗСА акт, що його підписав президент Вільсон 21 квітня 1917 року, про встановлення Українського Дня Допомоги і з дозволом на проведення в загальнокрайовому засягу кампанії збирання фондів для українських жертв війни. Головні урядовці Союзу відіграли прсвідну ролю в досягненні схвалення цього акту і зокрема проголошення Українського Дня. Того ж самого року передано президентові Вільсонсві повновні запевнення в льяльності українців в Америці до З'єднаних Держав і повне пошани звернення до Президента, щоб він використав свій величезний особистий престиж і вплив у світових мирових переговорах для знайдення справедливої розв'язки української проблеми. Переслано також окремі звернення до Української Центральної Ради 1917 року і до Гол. Отамана Симона Петлюри в 1919 році з признанням за їх діяльність для створення незалежної України і з запевненням про дальшу постійну і щирю підтримку американських українців. Після війни вислано протести до Мирової Конференції в Парижі і до Вашингтону з докорами для Аліантських Держав за знехтування української проблеми в мирових переговорах. Окупація України чужими наїздниками і польський терор у Західній

ularly in having the day designated as "Ukrainian." That same year, formal memoranda were forwarded to President Wilson reiterating pledges of loyalty of Ukrainians in America to the United States and respectfully urging the President to use his personal prestige and influence in the world peace parleys to bring about a just solution of the Ukrainian problem. Messages were also sent to Kiev, to the Ukrainian Central Rada, in 1917 and to Simon Petliura in 1919, praising their work on behalf of an independent Ukraine, and assuring them of continued wholehearted Ukrainian American support. After the war, protests were sent to the Paris Peace Conference and to Washington reprimanding the Allied Powers for slighting the Ukrainian problem in the peace discussions. The occupation of Ukraine by aggressors and the Polish reign of terror in Western Ukraine were firmly reproved by Soyuz representatives in meetings with President Wilson and members of the United States Congress in 1921. All-out assistance was given in the drive to raise nearly \$150,000 in 1922 and 1923 for the liberation efforts and for war victims. Regular annual donations were continually made to Ukrainians in their native land for educational purposes, cultural activities, and for the support of cooperatives and financial institutions. This pattern of assistance prevailed throughout the 1920's and 30's.

Soyuz, in the late 1930's, entered a new phase of activity by publishing books in English. The first was "The Spirit of Ukraine" followed by Professor Michael Hrushevsky's "A History of Ukraine." In the preface to the latter book, published in 1941, Professor George Vernadsky of Yale University wrote, "Slavonic studies have made considerable progress in this country

Україні були рішуче натавровані представниками Союзу під час зустрічей із президентом Вільсоном і членами Конгресу ЗСА 1921 року. Вся можлива підтримка була дана акції зібрання близько 150.000 доларів в 1922 і 1923 роках на визвольні змагання і для жертв війни. Щороку висилано регулярні дотації до старого краю на виховні цілі, культурну діяльність і на підтримку кооперативних і фінансових установ. Проводжено допомогову акцію в згаданих напрямках протягом 1920 і 1930-их років.

В другій половині 1930 років Союз увійшов у нову фазу діяльності, започатковуючи видання книжок англійською мовою. Після першої „Дух України” Д. Сновида слідувала „Історія України” проф. М. Грушевського. В передмові до цієї останньої книжки, що була видана 1941 року, проф. Юрій Вернадський із Єйльського Університету писав: „Славістичні студії зробили протягом останніх двох декад великий поступ в цій країні. Протеж була одна важлива прогалина — Україна. Але ж українці є другою з найбільших слов'янських націй і тому деяка ознайомленість з Україною і її історією є істотною для зрозуміння теперішнього розвитку на Сході Європи. Україна може стати незадовго стрижнем Східньої Європи і в деякому аспекті вона вже є ним сьогодні”. Друга світова війна і її наслідки підтвердили ці пророчі слова.

Роля Українського Народного Союзу під час другої світової війни продовжувалася в устійнених напрямках. Відбута 1941 року 20-та Конвенція підтвердила солідарність Союзу з аспіраціями українського народу до волі й незалежності і проголосила ентузіастичну підтримку для визвольних змагань. Делегати схвалили одностайно підтримку для Українського Конгресового Комітету Америки, що його створено рік перед тим з допомогою гол. урядовців УНСоюзу. Під кінець війни звернено увагу на виниклу проблему „Переміщених осіб”

during the last two decades. There has been one important gap, however — Ukraine. Yet the Ukrainians are the second largest Slavic nation, and some familiarity with Ukraine and her history is essential to an understanding of the present developments in Eastern Europe. Ukraine may become before long the pivot of Eastern Europe, and in a sense is that already.” World War II and its aftermath proved him a prophet.

The role of the Ukrainian National Association during World War II continued along familiar lines. The 20th Convention held in 1941 reaffirmed So-yuz's solidarity with Ukraine's aspirations for freedom and independence and pledged renewed support of the liberation efforts. The delegates went on record firmly backing the Ukrainian Congress Committee of America which had been formed a year earlier with the help of UNA Supreme Officers. As the war was nearing its conclusion, cognizance was taken of the developing Displaced Persons problem and vigorous moves were initiated to help establish the United Ukrainian American Relief Committee. Tens of thousands of dollars were donated to the UUARTC treasury. More importantly, much of the manpower that was needed to resettle close to 100,000 kinsmen in this country came from the ranks of So-yuz.

The publication of books in English about Ukraine and Ukrainians was accelerated and included several volumes by Professor Clarence A. Manning of Columbia University. These publications had a favorable impact upon the American public and did much to counteract vicious attempts by leftists and others to smear and discredit the Ukrainian people as a whole and the Ukrainian National Association and its publications in particular. Though sub-

і започатковано енергійні заходи для створення Злученого Українсько-Американського Допомогового Комітету. Десятки тисяч доларів пожертвовано до каси ЗУАДК-у. Ще більше енергії виявлено з рядів Союзу в справі переселення яких сто тисяч українців до ЗСА.

Пожвавлено видавання книжок англійською мовою про Україну й українців, в тому числі багато праць проф. Кларенса Меннінга з Колумбійського Університету. Ці видання мали сприятливий поштовх на американських громадян і причинилися багато для протидії злобним намаганням лівих та інших елементів знеславлювати і дискредитувати український народ як цілість й Український Народний Союз та його публікації зокрема. Не зважаючи на зазнавані з різних боків дошкільні напади, Союз і його члени з їхнім чистим почесним рекордом не злякалися ніколи жадного з фальшивих обвинувачень і не дозволили й на хвилину утримати себе від їхньої відданості і самопосвяти для принципів свободи і справедливості.

Повоснні роки з прибуттям нової хвилі іммігрантів внесли новий аспект в життя української громади у З'єднаних Штатах Америки й Канаді. Професіоналісти й інтелектуалісти, з високо розвиненими здібностями і спеціалізованим знанням підвищили рівень щоденного життя наших громад, відновили занедбані традиції і дали новий імпульс для культурних, виховних і патріотичних прямувань. Цей процес продовжується постійно з новою генерацією, яка здобула і український і американський досвід, прокладаючи шлях до нових досягнень в нашому динамічному і складному суспільстві.

Від кінця другої світової війни до сьогодні членство Українського Народного Союзу майже подвоїлося. Найбільший зріст відбувся в часовому відрізку восьми років — від 1946 до 1954, коли в наші ряди включилося приблизно 25,000 нових членів.

jected to violent accrimony, UNA and its members with their clean and honorable record, were never daunted by any of the false charges and were not deterred for a moment from their self-sacrifice and dedication to the principles of freedom and justice for Ukraine.

The postwar years with the influx of a new wave of immigrants brought a new dimension to Ukrainian community life in the United States and Canada. Professionals and intellectuals, with highly developed skills and specialized knowledge upgraded the everyday life of our communities, re-established neglected traditions, and gave new impetus to cultural, educational, and patriotic pursuits. The process is still in progress with the new generation, which has achieved both Ukrainian and American expertise, groping for a new level in our dynamic and complex society.

From the end of World War II to the present, the membership of UNA has almost doubled. The greatest increase was in the eight-year span from 1946 to 1954 when approximately 25,000 new members were added to the ranks. The major portion of this number were the new arrivals. Though not particularly life insurance minded, they did want to belong to a Ukrainian organization and willingly became members whenever they were properly approached.

As the organization increased in numbers, more insurance plans were introduced so as to provide the type of coverage best suited to the varying needs of the members. At present fifteen plans are available for prospective members age 0 to 65, of which six are for juveniles age 0 to 16 and the remaining nine for adults age 16 to 65.

Continuing financial prosperity enabled the Association to periodically

Головну частину цієї кількості склали новоприбулі або так звані „Переміщені особи”. Спонукою включатися в членство української організації були не самі лише потреби життєвого забезпечення, вони ставали радо членами УНСоюзу всюди, де тільки виявлено у відношенні до них добрий підхід.

Із збільшенням кількості членства уводжено все більше нових забезпечених плянів, пристосовуваних в першій мірі для все більш різних за своїм засягом потреб членів Союзу. Сьогодні евентуальні майбутні члени у віці від 0 до 65 років мають до вибору п'ятнадцять забезпечених плянів, із яких шість призначені для молоді віком від 0 до 16 літ, а решта дев'ять для дорослих від 1 до 65 років життя.

Тривалий фінансовий добробут давав можливість перевірювати і знижувати членські вкладки, збільшувати резервову вартість грамот, підвищувати річні дивіденди й виплачувати повністю всі забезпечення від смертей внаслідок воєнних дій, хоч і це не було обов'язковим. В 1969 році буде виплачена членам спеціальна ювілейна — з приводу 75-річчя Союзу — дивіденда в загальній сумі 700.000 доларів. Теперішні забезпечені ставки, прийняті 1965 року, й установлені дивідендовий плян зменшують чисті витрати на забезпечену охорону для наших членів до цифри, що з нею може змагатися мало котра або й ніяка з інших забезпечених установ. Теперішні кошти операцій вказують на дальші поліпшення в цьому напрямку.

В 1950-их роках УНСоюз започаткував програму низькопроцентних моргеджових позичок для членів, що хотіли купувати дома. Удільовано на дуже догідних умовах також позички церквам, школам і народним домам. В такі моргеджі інвестовано досьогодні понад 8,500,000 дол.

Паралельно із зосередженням уваги на господарські користі своїх членів, Союз здійснював з однаковою

revise and reduce dues, increase reserve values of certificates, raise the annual dividends, and pay in full all war deaths even though not obligated to do so. In 1969 a special 75th anniversary dividend totalling \$700,000 will be paid to members. The current insurance rates adopted in 1965 and the prevailing dividend schedule reduce the net cost of insurance protection for our members to a figure that can be matched by few, if any, other organizations. The present rate of operations indicates further improvements along this line.

In the 1950's, UNA embarked on a program of low interest mortgage loans to members desiring to purchase homes. Loans were also made to churches, schools, and national homes on very favorable terms. Over \$8,500,000 is now invested in such mortgages.

Parallel with the concentration on the economic welfare of its members, Soyuz stressed with equal vigor social, cultural, and educational projects. In 1952 a resort was purchased in the Catskill Mountains to provide members with recreational and camp facilities and a home for senior citizens. With its Children Camps, Cultural Courses, concerts, art displays, lectures, conferences, and sports tournaments, “Soyuzivka,” as it was aptly named, has become one of the most popular Ukrainian institutions in the western world. And it is also the permanent home of several retired members.

Publication activities, always a major UNA enterprise, were exceptionally prolific in the post World War II period. New books, in both English and Ukrainian, continued to be published more frequently; a Ukrainian language children's magazine, “Veselka,” (The Rainbow), was introduced in 1953; limited editions were issued in

енергією ряд суспільних, культурних і виховних проєктів. В 1952 році закуплено відпочинково-розвагову оселю в Кетскільських горах для членів і захист для старших громадян. Із своїми дитячими таборами, курсами українознавства, концертами, мистецькими виступами й виставками, доповідями, конференціями і спортовими змаганнями, Союзівка, як її відповідно називають, стала однією з найбільш популярних українських установ у західному світі. Вона є також постійним приміщенням — домом для кількох членів, що перейшли вже на пенсію.

Видавнича діяльність, завжди одна із більших ділянок Союзової праці, була надзвичайно плодючою в роки після другої світової війни. Продовжувано видавати все частіше нові книжки англійською й українською мовами, в 1953 році започатковано публікування дитячого журналу українською мовою п. н. „Веселка”, деякі із чисел якої були друковані англійською мовою, видавано щороку спеціальні альманахи, присвячені історичним подіям і з творами видатних авторів і з приводу відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні опубліковано спеціальне 32-сторінкове число „Свободи”. Найбільш сміливим почином, крім того, було видання англійською мовою стислої Енциклопедії Українознавства. Ця монументальна праця, приготована Науковим Товариством ім. Шевченка під проводом проф. Володимира Кубійовича, як головного редактора, опублікована Видавництвом Торонтського Університету, повністю фінансована Українським Народним Союзом. Перший том цієї Енциклопедії, виданий 1963 року, здобув високу оцінку з боку відповідальних критиків і спеціалістів і був визнаний, як найкращий книжковий довідник в цій ділянці. Другий том опрацьовується і він буде випущений з друку 1969 року.

Підтримуючи постійно і щедро Український Конгресовий Комітет Аме-

English; special annual almanacs honoring historical events and featuring prominent writers were produced; and a 32-page edition of Svoboda was published on the occasion of the unveiling of the Taras Shevchenko monument in Washington, D. C. The most ambitious undertaking by all odds was the publication in English of “Ukraine: A Concise Encyclopaedia.” This monumental work, which was prepared by the Shevchenko Scientific Society with Professor Volodymyr Kubijovych as editor-in-chief and published by the University of Toronto Press, was completely financed by the Ukrainian National Association. The first volume, released in 1963, was hailed by responsible critics and experts as one of the finest reference books of its kind. The second volume is in the final stages of preparation and will be released in 1969.

A constant and generous supporter of the Ukrainian Congress Committee of America, Soyuz contributed in great measure to the phenomenal success of the Shevchenko Memorial Committee and to the accomplishments of the First World Congress of Free Ukrainians. As far back as 1958 the idea of a Shevchenko monument was proposed and approved by the 24th UNA convention. Considerable financial backing was provided for the project as well as unlimited publicity in our press which, without doubt, helped to attract the huge assemblage of nearly 100,000 Ukrainians at the unveiling ceremonies in 1964. The World Congress, held in 1967 in New York City received the same extensive and enthusiastic support from our organization and that, too, was regarded as an unprecedented success.

рики, УНСоюз у великій мірі причинився до феноменального успіху Комітету Пам'ятника Шевченкові та досягнення, що ним був Перший Світовий Конгрес Вільних Українців. Ідея збудування пам'ятника Шевченкові була запропонована ще в 1958 році під час 24-ої Конвенції УНСоюзу і затверджена нею. Проект користувався не тільки видатною фінансовою підтримкою УНСоюзу, але й також необмеженою популяризацією в наших виданнях, які сприяли, без ніякого сумніву масовій участі яких сто тисяч українців в урочистостях відкриття цього пам'ятника в 1964 році. Відбутий 1967 року Світовий Конгрес мав таку ж широку й ентузіастичну підтримку нашої організації, що також треба вважати одним із наших безприкладних успіхів.

Цей короткий перелік обмеженого числа історичних подій є тільки швидколетним поглядом на 75 років служби народові — українським людям. Чи все це мало свою вартість? Незаперечною залишається відповідь трьох вдів, що про них була згадка в перших уступах цієї статті. Таку ж саму позитивну відповідь дають у дальшому і тисячі рідних і кривних, що одержали подібні життєві допомоги.

Чи були досягнені усі поставлені цілі? „Безперечно ні, відповів би о. Грушка, закликаючи всіх українців „об'єднатися в одній народній організації”. До сьогодні об'єднано в наших рядах всього 88.000 осіб, малу частину всіх українців, що живуть у ЗСА і в Канаді. Ми нагромадили і маємо під своїм наглядом 35,000,000 доларів в активах, але й це є тільки дрібною часткою нашого справжнього потенціалу.

Були і є в нас й інші поважні недоліки. Пересічна сума життєвого забезпечення наших членів є надто низькою. Вона є набагато нижча загальної пересічі в наших двох країнах. Тому й молоді родини виставлені безпотрібно на евентуальні господарські труднощі. Ми стоїмо також

This brief survey presenting a limited number of historical highlights is only a fleeting glimpse of 75 years of day-today service to a people — the Ukrainian people. Was it all worthwhile? Unquestionably would be the answer from the three widows cited in the opening paragraphs. The same reply would be forthcoming from the tens of thousands of beneficiaries that received similar benefits.

Were all the goals reached? “Certainly not,” Father Hrushka would grumble, for he had appealed to all Ukrainians to “unite in one national organization.” To date we have brought together only 88,000, a small fraction of all the Ukrainians in the United States and Canada. We have accumulated and control \$35,000,000 in assets, but that, too, is a minute portion of our true potential.

We have other serious weaknesses. The average amount of life insurance carried by our members is too low. It is far below the national average in our two countries. Young families are thereby unnecessarily exposed to possible economic hardships. We are also faced with the fact that the future financial worth of our people as a whole will be proportionately less than those groups who now own higher amounts of inevitable benefits.

The failure to build up capital commensurate with our potential in institutions we control deprives our communities of much needed fringe funds for education, social improvement, and cultural activities. Our present productive capacity and daily contributions as a group to the wealth of the nation are not translated into Ukrainian influence and power that should be commanded

перед фактом, що майбутня фінансова вартість української спільноти, як цілоти, буде пропорційно меншою, як тих національних груп, які диспонують тепер вищими сумами виплачуваних забезпечень.

Неспроможність збудувати капітал, відповідний до нашого потенціалу в установах під нашим проводом, позбавляє наші громади можливостей користати з таких дуже потрібних фондів на виховання, покращання суспільних умов і на культурну діяльність. Наша теперішня продуктивність, як групи, і наші щоденні вклади в добробут нації не дорівнюють тому українському впливові і тим користям, що їх можна б мати з такого добробуту. Нам треба не тільки продукувати, але й мати рішальний голос у проводі.

Сімдесят і п'ять років тому о. Г. Грушка повторював добре відому засадку, що „в єдності сила” і що „одна людина не зможе піднести важкого каменя”, але, „коли за це візьметься трьох чи чотирьох, то камінь вони піднесуть”. Так же само мається справа з нашою фінансовою спроможністю мати фонди відповідні до наших потреб. З 35 мільйонами активів під нашим наглядом і 88 тисяч членів ми спроможні здійснювати видання енциклопедії, яка коштує сотки тисяч доларів, уділювати щороку тисячі доларів на університетські стипендії, забезпечувати членів щоденною газетою всього по два центи за одне число, схвалювати індивідуальні дотації до яких десять тисяч доларів на добрі цілі — такі, як наприклад, Катедра Українських Студій в Гарвардському Університеті, позичати на догідних умовах мільйони доларів членам й українським установам, жертвувати щороку тисячі доларів на цінні патріотичні, релігійні, громадські і культурні цілі. Все це ми робимо, але всього цього ще дуже не вистачає. Багато більше членів і грошових мускулів потрібно, щоб піднести нас до того рівня, що на нього заслуговує наш народ і наша справа.

by such wealth. It is not only necessary to produce — we must also control.

Seventy-five years ago Father Hrushka repeated a well-known principle that “in unity there is strength” and that “one man cannot lift a heavy stone, but when three or four put their strength to it, the stone will soon be lifted.” So it is with our financial ability to provide for our needs. With 35 million of assets now in our control and 88,000 members we can undertake an encyclopaedia project costing in the hundreds of thousands of dollars, grant thousands of dollars annually for university scholarships, provide members with a daily paper for two cents per issue, make individual contributions in amounts as high as \$10,000 for good causes such as the Ukrainian Studies Chair at Harvard University, loan millions of dollars to members and Ukrainian institutions on very favorable terms, and contribute thousands of dollars annually to worthy patriotic, religious, civic, and cultural activities. All this we do but it is hardly enough. Many more members and added financial muscle are required to push us up to the rewarding level our people and our cause deserve. How can this come about?

Again we can go back to Father Hrushka's advice of 75 years ago. “Stop saying ‘Oh leave things as they are,’ he begged, and go out and “follow the example of others and show that we, too, are strong.” This is still good advice today. We certainly should follow the example of the average American and Canadian and do what he is doing — carry adequate life insurance protection for the family. Most Ukrainians are well off but they are far from

Знов і знов треба нам пригадувати пораду о. Грушки з-перед 75 років: „Не кажімо: „ех, нехай буде так, як бувало!” — закликав він, — „але берімо собі приклад від інших, та покажімо, що є в нас сила!” Це й сьогодні ще й далі добра рада. Ми справді повинні йти за прикладом пересічного американця і канадійця і робити те, що роблять вони— здобувати відповідну життєвозабезпечену охорону для родини. Багато українців живе в достатках, але їм ще далеко до вершка. Ми рішуче мусимо завзятіше змагатися, щоб поліпшити наш заробітковий стан. Наші професіоналісти й експерти з такими ж самими або й ще кращими кваліфікаціями все ще відсутні на найвищих керівних становищах в індустрії, банківництві, торгівлі, медицині, вихованні і в уряді. Ми ще не включилися в ряди провідних підприємців Америки й Канади. Але ми повинні включитися. Ми маємо мало впливу на міжнародній арені. Але ми можемо мати. Це повинно бути нашою метою. Коли ми дивимосся в майбутнє в роковини нашого 75-річчя, спрямуємо наші погляди і кроки вгору — на найвищі вершини. З нашими досягненнями і знанням, що його маємо до диспозиції в порівнянні до тих, що їх мали основоположники Союзу, ми повинні дійти до цілі розмірно легко й без труду.

З ПОЧАТКІВ УНСОЮЗУ

В „СОЮЗІ” СИЛА

... „Протос „Руський Народний Союз” взяв собі за ціль: не тільки нести порятунок у нужді, в біді і в чорній годині сліз і розпуки русько-американського народу, але його воздвигнути з душевної темноти, невіжества, розбудити в ньому приглушене почуття гідності людини сотвореної не до рабства, але до свободи на Божому світі; запалити в його душі іскру руського духа; стерти печать рабства

the top. We definitely must strive harder to improve our employment status. Our professionals and experts with the same and even better qualifications are not to be found in the top management echelons in industry, banking, commerce, medicine, education, and in government. We are not numbered amongst the leading entrepreneurs of America and Canada. But we should be. We have little influence on the international scene. But we should have. And we can have. These must be our goals. As we look into the future on our 75th Anniversary, let us set our sights high — to the very top. With the tools and know-how that we have at our disposal compared to what our founders had, we should be on target with relative ease.

і невіжества та показати йому шлях до просвіти, до поступу, до цивілізації; отворити очі сліпому на душі і так впровадити в храм знання добра, світла, правди і науки, а для того закладати руські школи, читальні, давати товариські відчити та забави, видавати газету, популярні книжки, щоб освободити наш нарід з неволі невіжества і прогнати сего ворога.

(„Свобода” з 16 березня 1894)

ТРИНАДЦЯТЬ ПЕРШИХ

Першим організаційним ядром американських українців було Братство св. о. Николая, що його заснував о. Ів. Волянський в Шенандоа, Па., 18-го січня 1885-го року. Негайно після того почали організуватись подібні братства і в інших місцевостях. 22-го лютого 1894-го року засновано Український Народний Союз, першу центральну українську установу в Америці. В 1896-му році до Українського Народного Союзу належало 13 таких братств, наче 13 оригінальних стейтів до Американської Унії. Ці початкові братства УНСоюзу:

1. Б-во св. о. Николая, засноване 18-го січня 1885-го року в Шенандоа;

2. Б-во св. Кирила і Методія, засноване 1887-го року в Шамокіні. Воно було основоположником УНСоюзу.

3. Б-во св. Івана Хрестителя, засноване 14-го жовтня 1886-го року в Олифанті.

4. Б-во св. Димитрія, засноване 13-го вересня 1891-го року в Мт. Кармел.

5. Б-во св. апст. Петра і Павла, засноване 1894-го року, також у Мт. Кармел.

6. Б-во св. Володимира в МекАду.

7. Б-во св. Івана Хрестителя, засноване в 1888-му році в Мейфілд.

8. Б-во св. Кирила і Методія, засноване в квітні 1894-го року, також у Мейфілді.

9. Б-во св. апст. Петра і Павла, засноване в березні 1889-го року в Джерзі Ситі, Нью Джерзі.

10. Б-во св. о. Николая, засноване в 1895-му році в Ст. Клер, Па.

11. Б-во св. о. Николая, засноване 1894-го року в Сентралії, Па.

12. Б-во св. о. Николая в Пітсбургу.

13. Б-во св. Арх. Михаїла в Елмаїрі, Н. Й.

Крім названих братств, УНСоюз мав у 1896-му році ще поодиноких членів з багатьох інших місцевостей, включно з Чикагом і Міннеаполісом та Ст. Люїсом.

ПОЧАТОК НОВОЇ ДОБИ

Нову добу в праці Українського Народного Союзу започаткувала його 25-та, отже ювілейна Конвенція, що відбулася в Нью Йорку з кінцем травня 1962-го року. Не було на цій Конвенції жадної „кризи”, які, звичайно, маркували переломові періоди в дотеперішньому розвитку цієї організації. Навпаки, звіти і перебіг та результат Конвенції виказував наймогутніший за всі часи розвиток УНСоюзу, в реєстрі якого було 81,441 член, забезпечених на загальну суму \$ 61,894,377.00, а в касі якого закумуляовано \$ 25,460,819.06 майна, що було добре інвестоване і приносило добрі прибутки. Перед і на самій Конвенції пороблено цілий ряд заходів та винесено ряд ухвал що сумарично ставили УНСоюз у першому ряді найбільших і наймогутніших того роду американських установ. Могутній розвиток виказували також інші ділянки активності УНСоюзу. Ріс і розвивався видавничо-культурний сектор, завершено розбудову вакаційно-відпочинкової і виховної оселі „Союзівка”, наладжано новий розвиток УНСоюзу в Канаді, найкраще наладжано працю і співпрацю УНСоюзу з усіма українськими установами на терені ЗСА і Канади, коротко — УНСоюз на цій конвенції показався в кожному: організаційному, господарсько-фінансовому, видавничо-культурному та громадському відношеннях, як справжній український „Гібральтар” на американській і канадійській землі. На УНСоюзі справдилась давня істина, що всі великі кризи і потрясення, якщо вони нас не перевертають, то тільки скріплюють. Таким загартованим у праці й боротьбі та скріпленням у кожному відношенні й готовим до нових, ще більших завдань і успіхів, показався УНСоюз на 25 йй Конвенції.

Тим не менше, та Конвенція таки започаткувала нову добу, яка виразно проявилася в праці і розвитку після Конвенції. Тим новим „початком нового” можна вважати зміну, яку красномовно окреслив покійний президент ЗСА Джан Ф. Кеннеді в своїй інавгураційній промові в січні 1961-го року, згадуючи про те, що смолоскип проводу в Америці переходить в руки нової генерації, народженої і вихованої вже в цьому сторіччі, загартованої в двох великих та багатьох малих війнах, в обставинах відкритих нових горизонтів, до космічного обширу включно. Подібний процес „зміни варті” відбувся й в УНСоюзі, як провід організації вже напередодні Конвенції, в 1961-му році, внаслідок трагічної смерті Дмитра Галичина, перейшов в руки тодішнього

заступника головного передсідника Йосипа Лисогора, обраного вже на рiчному засiданнi Головного Уряду в 1961-му році й опiсля, на 25-й Конвенцiї перебрано на головного передсідника. Характеристикою цього нового головного репрезентанта УНСоюзу та започаткованої ним нової доби може послужити його iнавгурацiйна промова, яку він виголосив 25-го травня 1961-го року на рiчних нарадах Головного Уряду, пiсля обрання його на головного передсідника. В цiй промовi сказано:

У таких нагодах, як оця, людинi бракує слiв. Що маю сказати i як сказати? Це справа, що сягає далеко до часiв мого дитинства. Поки я ще навчився читати, я чув слово „Свобода” i пiзнавав газету, як бачив її. Коли я пiдрiс, то читав ту назву, написану латинськими лiтерами, але українськi лiтери бентежили мене, поки мої батьки не навчили мене українськoї абетки при допомiгi iлюстрованого букваря. Коли тiльки сходились приятелi мого батька, я чув розмови про Союз. УНСоюз або Український Народний Союз — це були слова, якi в тих днях навівали пошану. Вони представляли велетня, що охоплював кожну важлившу українську громаду в Америцi i, наче провiдна зоря, вказував нашому народовi кращий шлях в його життi. Щоб стати головним передсідником цiєї могутньої органiзацiї — не можна було навіть мрiяти — така це була далека й недосяжна мета. А втiм, воно сталося сьогоднi. Воно не могло б статися нiде iнде, як тiльки в таких краiнах чудес, як З'єднанi Стейти Америки чи Канада.

Коли мене вибрано на пост передсідника, менi припала честь, що її годi висловити словами. Неможливо „виповнити черевики”, що в них ступали наші колишнi великi передсідники, як Мурашко чи Галичин. Це були виїнятковi люди у виїняткових часах. Неможливо вiрно вiдтворити їх. Передiмною, як їх наступником, стоять вiдкритi новi шляхи. Хочу присвятити себе в цiлому тому завданню i пробувати дiяти якнайкраще у зустрiчi з новими ситуацiями — так, як вони це робили у своїх часах. У цьому рiшеннi пiдбадьорює мене приявнiсть таких колег, як Роман Слободян, який з великою енергiєю служив нашому Союзовi понад 40 рокiв i якого вмiлу пораду, руку й мудрiсть завжди шануватиму. Приємною є свiдомiсть, що такий ветеран, як iнж. Степан Куропас, наш новий заступник головного передсідника, є в нашому гуртi, як також ентузiястка, заступниця головного передсідника Анна Герман. Це, врештi, рiдка приємнiсть спiвпрацювати з нашим енергiйним головним секретарем д-ром Ярославом Падохом, який постачав i постачатиме динамiзм, що його потребуємо для кращого прогресу.

Маємо добре збалансований i сильний керiвний гурт, готовий до розв'язування важких проблем. Стоiмо в обличчi змiнених обставин i людей. Маємо молодь, наставлену на темп електронiки, автоматизацiю i мiжпланетнi простори. Швидкiсть мiряємо вже не критерiєм 100 миль на годину, а 90-ма хвилинами довкола Землi. Наших студентiв у коледжах i унiверситетах нараховуємо на тисячi. З блискучими талантами, поступовi, вони безперечнi лiдери завтрiшнього дня в дiлянках, що їх самi виберуть, так само, як уже сьогоднi шанують їх, як передових студентiв. I вкiнцi, маємо важко працюючих i освiчених новоприбулих, якi нараховують в своїх рядах численних науковцiв. Щоб спрягти цей великий потенцiал у суцiльну спiвдiючу силу для власного iндивiдуального покращання; щоб полiпшити долю багатьох наших землякiв в Україні з думкою про їх волю i незалежнiсть; щоб розв'язати багато iнших великих проблем, якi виринатимуть i якi ми не всилi розв'язати одинцем, — не можемо дiяти як малi гуртки,

і не всілі належно досягнути це навіть з нашим теперішнім членством 79 600 осіб.

Те, перед чим стоїмо, вимагає більшої сили, ширших ідей і вищого числа членів. Наші резолюції, що їх ми сьогодні прийняли, визначають нашу теперішню ціль на 100 000 членів. — „Неможливо”, — кажуть деякі наші люди. — „Задивляйтесь на Місяць” — кажуть вони. Так, ми робимо це, і так само — дозволимо собі додати — робить президент Кеннеді. Він сподівається дійти туди й вернутися в не надто віддаленому часі. Ми ж сподіваємося досягнути нашу ціль і не зазнати в цьому невдачі. Будемо старатися йти завжди вперед. Але це може статися тільки з Вашою повною допомогою і співпрацею. Якщо Ви, всі наші секретарі й члени, будете співпрацювати в цьому великому нашому зусиллі в тому дусі, як його проявили наші останні річні збори, то наша майбутність запевнена. Ми напевно переможемо!

Вибір Йосипа Лисогора на головного предсідника був завершенням природнього і логічного переходу „смолоскипу проводу” в руки нової генерації. (З книжки А. Драгана „УНС в минулому і сучасному”)

КОНВЕНЦІЇ УНС

Для загальної орієнтації організаційного розвитку самого Українського Народного Союзу, подаємо коротку таблицю конвенцій УНСоюзу та кількості членів і висоти загального майна, поданих в конвенційних звітах. В таблиці подаємо порядкове число конвенцій, рік, місцевість, кількість членів та суму майна (дані з днем 1-го січня конвенційного року).

1	1894	Шамокін, Па.	439	220.35
2	1895	Олифант, Па.	439	605.60
3	1896	Кармел, Па.	587	756.96
4	1897	Мейфілд, Па.	1,019	2,944.93
5	1898	Шенандоа, Па.	1,593	5,688.57
6	1900	Пітсбург, Па.	3,067	10,184.40
7	1902	Джерзі Ситі, Н. Дж.	3,384	14,252.19
8	1904	Шамокін, Па.	5,875	17,993.34
9	1906	Скрентон, Па.	7,888	23,705.34
10	1908	Філядельфія, Па.	8,795	46,071.26
11	1910	Клівленд, Огайо	14,430	100,388.87
12	1912	Вилкс Бері, Па.	14,917	140,530.46
13	1914	Боффало, Н. Й.	25,335	261,729.46
14	1917	Гаррисбург, Па.	11,891	432,012.56
15	1920	Філядельфія, Па.	12,237	586,317.98
16	1925	Рачестер, Н. Й.	18,195	1,334,415.47
17	1929	Ньюарк, Н. Дж.	21,286	2,191,786.65
18	1933	Дітройт, Міш.	20,702	3,514,382.35
19	1936	Вашингтон, Д.К.	30,335	4,489,305.96
20	1941	Гаррисбург, Па.	38,335	5,926,167.04
21	1946	Пітсбург, Па.	45,720	8,412,029.14
22	1950	Клівленд, Огайо	56,983	11,167,057.09
23	1954	Вашингтон, Д.К.	70,221	15,258,377.64
24	1958	Клівленд, Огайо	72,438	20,366,992.10
25	1962	Нью Йорк, Н. Й.	81,441	25,460,819.06
26	1966	Чикаго, Ілл.	86,059	30,985,454.98

РОМАН СЛОВОДЯН

*головний фінансовий секретар і головний касир УНСоюзу
в 1920-1966 роках, почесний член Головного Уряду*

ОЧИМА ПІОНЕРА

Написав Роман Слободян

Народна приказка говорить, що „Із щастя і горя кується доля”. Ця доля кується для родини, громади, організації і держави.

Кажуть, що історія є учителькою життя, і тому ми, згадуючи минуле, старасмося приймати все, що було світле, гарне, культурне, що вийшло на користь українській спільноті, і вистерігатися негативів, які приносили шкоду.

Історія України, як висловивсь історик Микола Голубець — писана золотом сонця і кров'ю серця.

Цей вислів можна віднести і до УНСоюзу.

На перших початках української еміграції в цій країні наші малоземельні брати з Карпатської України створили свою організацію „Соединеніє”, і рівночасно наші брати з Лемківщини, які приїхали на заробітки. Вони були мов ті перелетні птахи: бажали видержати зиму і повернутись на літо знову до рідного гнізда.

Приїхали ці емігранти на заробітки для закупу землі, або закінчення студій. Ніхто не їхав з розкошів. Не знаючи англійської мови, не маючи відповідного фаху, вони важко працювали за мізерні гроші. Але приїхавши до Америки, Канади, Аргентини, Бразилії, вони вкорінилися і почали творити своє рідне життя, свої рідні злидні, які їх ніколи не залишили і йшли за ними аж за море. Та все ж таки в тих вихідців з рідної землі було щире, любляче серце, була ініціатива, було козацьке завзят-

тя вдарити лихом об землю, не трапити надії на краще майбутнє.

Ідея організування наших людей виринула з бажання бути вольними між вольними, рівними між рівними, здобувати і перемагати, не бути пониженими чи осміяними. Бог помагає тому, хто сам собі помагає. І наші піонери видержали так, як видержали найперші, котрі на чолі з Вашингтоном, Джефферсоном та Лінкольном створили тепер могутню країну — найбільшу і найбагатшу державу у світі, З'єднані Стейти Америки.

Початки наших імігрантів були дуже тяжкі. Не знаючи англійської мови і не маючи жадного знання чи ремесла, вони були змушені працювати на чорній роботі, вантажниками, при будовах доріг і залізничних шляхів, або в „майнах” — у копальнях вугілля, тобто чорного діаманту. Платня робітника становила тоді 10 центів на годину, себто 6.00 дол. за 60 годин праці. Можу ствердити, що за американською статистикою і моїм власним досвідом це були жахливо низькі заробітки не тільки для українських імігрантів, але також і урожденців цієї країни.

Вже від 1901 року почалися неспокої і бурхливі часи так званої першої Рузвельтівської революції. На вершці економічної піраміди стояли такі велетні магнати, як Джан П. Морган, що мав необмежену владу. Ці магнати організували монополії — цукрові трести, текстильні та сталеві заво-

ди, а згодом залізничні сітки. Пересічна платня робітника з родинию становила 651.00 дол. річно. В текстильних фабриках робітник заробляв 14 центів на годину, тобто 7.70 дол. тижнево за 55 годин праці. Пітсбургські сталеварні затрудували робітництво по 12 годин денно, сім днів на тиждень, за мізерні центи за годину праці. За статистикою з 1900 року, 1,750.178 дітей у віці від 10-15 років працювали від 5:30 рано до 5:30 ввечорі, і то їх приймали на працю так, немов робили тим дітям ласку.

По смерті президента ЗСА Вілліама МекКінлея прийшов до влади Теодор Рузвельт. Хоча походить з аристократії, він по двох місяцях урядування виповів Дж. П. Морганові і спілці Нордерн Секюріті Ко. боротьбу, бо вони діяли незгідно з правами вільного народу. Рузвельт виграв боротьбу, а громадянство, від найвищих до найнижчих верств народу, зрозуміло, що закон є за ними і робітники мають право на кращі умовини праці й існування. Ця перемога дала підвалини до світлого розвитку американського промислу і вільного життя.

Ці факти наводжу тому, щоб показати, серед яких непривітливих обставин в 1893 році постала „Свобода”, а в 1894 році, себто 75 літ тому, вирінула думка zorganizувати Український Народний Союз, що в наш час гуртує біля 88 тисяч членів з майном біля 35 мільйонів доларів.

Серед тяжких обставин ці перші піонери творили свої парохії, будували церкви, школи, народні доми та горожанські клуби.

Український Народний Союз і його орган „Свобода” були немов українським парламентом. Разом творили українські громадські установи, давали напрям політиці; створили Український Конгресовий Комітет, а також дуже важливу гуманітарну організацію, визнану Урядом ЗСА й іншими державами, Злучений Український Американський Допомоговий Комітет.

Український Народний Союз і його щоденник „Свобода” виховували ідейних борців за горожанські права в цій новій батьківщині, за право користуватись своєю працею через організування робітничих юній-профспілок, створення торговельних спілок, фінансових установ, а далі цілого ряду організацій виховних, наукових, включно із спортовими.

УНСоюз своїм коштом видав тисячі книжок українською і англійською мовами, між іншими, малу „Історію України” Михайла Грушевського в англійській перекладі і перший том англійської „Енциклопедії Українознавства” коштом понад 120,000 дол.; другий том цієї Енциклопедії вже зрадагований і зладжений до друку.

УНСоюз коштом понад одного мільйона доларів закупив прекрасну посілість в Кергонксоні, Н. Й., „Союзівку” — для своїх членів, таборування дітей, курсів Українознавства. На цій оселі встановлені пам'ятники Тарасові Шевченкові роботи Олександра Архипенка та Івану Мазепі — праці Сергія Литвиненка.

УНСоюз дав почин і передав жертви на пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, проспекту Л. Моллоджанина.

Про працю УНСоюзу і „Свободи” можна писати цілі томи.

Хто ж створив цей Союз, що вложив стільки ідей, праці та ініціативи за тих 75 літ? Їх ім'я — легіон. Це ті українські піонери організували нас, і ці, що продовжують цю працю; це ті делегати 26 конвенцій, головні і відділові урядовці, що муравлиною працею продовжують розпочате діло.

На допитуваннях Дж. П. Моргана перед сенатською Комісією у Вашингтоні в 1912 році, репрезентант Уряду адвокат Унтермаєр поставив Морганові запитання: що є основою фінансового господарювання світу — гроші чи майно? Морган відповів: „Першість має характер людини у провіді. Характеру не можна купити за гроші. Людини, котрій я не вірю,

ніколи не довірю ні грошей, ані майна”.

Таких людей з кришталево-чистим характером мав у своїм провіді наш Український Народний Союз. Про це говорять не лише свої, але й чужі, які ставлять нашу організацію за приклад, як одну із найкраще загощених подарених організацій на терені З'єднаних Стейтів Америки і Канади.

УНСоюз ще не дійшов до своїх вершин. Створений на міцних і реальних засадах, моральних і матеріальних, він постійно, крок за кроком прямує до наміченої цілі. Нині УНС прямує до збільшення активного членства до 100.000 та до збільшення свого майна до 50 мільйонів. УНСоюз має за собою світлу історію, завжди служив ідеї вільного народу, в боротьбі за волю і державність української нації.

Коли на 50-літнім ювілею УНСоюзу могутній хор відспівав пісню (слова С. Мусячука, музика М. Гайворонського) „Наш Український Народний Союз”, то мені так, як і тому першому імігрантові, „сльози пекучі очі і лиця зросили мені”. Так, це була хвилина радості і, не у гріх кажучи, гордості за цей Союз, що стільки бур пережив, але ніколи не відступив від своїх завдань: служити своїй громаді за океаном і сприяти визволенню України, маючи на увазі заповіт Шевченка: „Борітеся, поборете — вам Бог помагає”.

УНСоюз, разом зі своїм органом „Свободою”, у минулому мов ті сироти обідрані мандрував з Джерзі Ситі, Н. Дж., до Шамокіну, Па., до Монт Кармел, Па., Оліфанту, Скрентону, Нью Йорку, аж остаточно на постійне прибув до Джерзі Ситі, Н. Дж. — міста свого заснування.

Така мандрівка тривала аж до 1904 року, коли старий секретар от. М. Стефанович, передаючи уряд новообраному секретареві Семенові Ядловському, сказав такі пропам'ятні слова: „Тут передаю тобі печатку і сироти. Вважай і все пам'ятай за Союз і його сироти”. У склепі на Суссекс вул.

в Джерзі Ситі була ця перша канцелярія, а на пошті скринька число 76; у дерев'яній скрині були членські документи і касові книги з майном 17,993.34, в банках.

В 1907 році правно зареєстровано УНСоюз у стейті Нью Джерзі, і з того часу Союз починає свою діяльність як активна легальна організація, гуртує не тільки сиріт - малолітніх дітей, а й тих, більших сиріт, „що край свій лишали в розпучі і йшли в далекі, незнані краї”. З тих імігрантів, понижених, позбавлених навіть свого національного імени, УНСоюз і „Свобода” створили союз нових свідомих громадян, помогли в організуванні своїх рідних церков, шкіл, народних домів, горожанських клубів. Ці імігранти включилися в юнійні товариства, закладали свої фінансові і торговельні кооперативи. „Свобода” своїм словом і наукою захочувала громадян до закладання приватних підприємств, а Союз фінансово допомагав набувати реальності, давав правні поради.

УНСоюз і „Свобода” створили з того імігранта свідомого громадянина, рівного між рівними, вільного між вільними. УНСоюз ніколи не забував про Україну та її справу, „Свобода” містила на своїх сторінках заклики для допомоги нашим братам та інституціям у ріднім Краю, збираючи великі суми, даючи також правну оборону через своїх представників у Вашингтоні.

По першій світовій війні наші організації щиро привітали вигнанців з рідного краю, між ними і славних Українських Січових Стрільців, свідомих громадян, які включились в ряди УНСоюзу.

Друга світова війна скінчилася також катастрофічно для наших людей. Сотні тисяч громадян, старших і дітей, були змушені втікати від комуністичних узурпаторів за межі рідного краю. Знову УНСоюз прийшов з допомогою, в тому й моральною, обороною наших людей, і матеріально — з відповідними фінансовими засо-

бами. Нова іміграція включилась в ряди УНСоюзу і нашого громадського та культурного життя.

У коротких спогадах годі подати огляд усієї великої господарської праці УНСоюзу, але числа, цілі колони звітів конвенційних та різних зборів промовляють сильніше від слів.

З ПОНЕРСЬКИХ ЧАСІВ УНС

... „Понісся новий клич: Браття русини! Не спім, але берімся до роботи. Наші невыплачені церкви то ще не кінець роботи, а лишень незвичайний початок. Лучімся до купи, організуємось, закладаймо школи та просвіщаймось. Памятаймо, що ми хоч робітники, то робітники на землі Свободи, а заразом ми сини поневоленого та гнобленого народу, котрим не вільно і хвилі часу стратити марно.

„Отой новий клич рознісся майже по всіх закутках землі Вашингтона, куди порозходилися наші люди, і вніс дрібку нового життя. Народ зворушився, зачав пізнавати, що він є та до чого йому треба йти.

„Аж старі грішники здригнулись. Вони ж бачать, що свідомість народна і станова робучого люду на основі науки Христа підриває ґрунт під їх ногами і не дасть спочивати твердуриським сном. І рознісся регіт по Американській Русі, наче серед спокійної ночі сільських собак, яких збудив хід подорожнього. Вони кричали і ще не перестали: „Ади на них! бач: радикали, соціялісти, бельзебу-би й анархісти. Розпни їх, народе!”

„Але народ не розпняв. І чому ти, народе, не послухав песіх голосів і не розпняв тих „бельзебубів, анархістів” і т. д. Бо пам’ятаєш, що ріжні лицеміри та фарисеї Христа также звали бельзебубом, безбожником”.

„Свідомість народна, яка завдяки праці кількох грудячих одиниць зачала займатись між нашим робучим людом, викликала рух. Але сей рух,

Нам залишається лише ще раз згадати про ідейну працю піонерів, їх ініціативу та ентузіазм, з якими вони клали підвалини під наш Український Народний Союз. Нехай ця згадка в ювілейному році УНСоюзу буде для наших піонерів найвищою, народною подякою.

то ще не борба, лиш вказівки, що борба конечна і мусить відбутися з ріжними ворогами нашого народу. Але сей рух вже стільки зробив, що примусив многих, котрі грали ролю учителів і опікунів нашого народу в Америці — оказати свою краску.

„А босів таких маємо — хвала Богу — більше, як треба. На вічну пам’ятку зазначу пару. Перший — се той, що грає ролю апостольського вікарарого та малярського віце-конзуля і мусить втрутити свій ніс всюди. Се той сам, котрий під час великого пенсилвенійського страйку вуглекопів наших людей в церкві намовляв стати „скебами”, а своїх собратів — котрі остерігали перед тим людей — назвав за се бельзебуками. Другий — се славна дохторська парсуна, що дійсно відіграє ролю Єпископа. Інших полишаю на боці.

„Всі ті групи... в пречудесній спілці прекрасно загавкали на тих, головно „молодих попиків” (як їх звуть), котрі неустрашимо виступають в обороні робучого нашого люду.

„Але тебе, руський хлопе і робітнику, най не милять голоси тої собачої банди. Я не змушую тебе ані їх, ані нас слухати. Ти тримай все у сторону, по котрій стороні правда. Не дай заманитись в ярмо хвилевими користями та склянкою пива! Памятай, що всяка правда з початку гірка і неприємна, але побідити мусить, як побідив Христос і правда Його”.

(Календар „Руського Народного Союзу” з 1902 р., ст. 139)

ГОЛОВНІ ЕКЗЕКУТИВНІ УРЯДОВЦІ УНСОЮЗУ ВІД ПОЧАТКУ ЙОГО ІСНУВАННЯ

ГОЛОВНІ ПРЕДСІДНИКИ

1. ТЕОДОЗІЙ ТАЛПАШ	(1894-1895)
2. ІВАН ГЛОВА	(1895-1898)
3. ЮРІЙ ХИЛЯК	(1898-1900)
4. о. АНТІН БОНЧЕВСЬКИЙ	(1900-1902)
5. о. МИКОЛА СТЕФАНОВИЧ	(1902-1904)
6. КОНСТАНТИН КИРЧІВ	(1904-1908 і 1917-1920)
7. ДМИТРО КАПУЛА	(1908-1917)
8. СЕМЕН ЯДЛОВСЬКИЙ	(1920-1925)
9. ТЕОДОР ГРИЦЕЙ	(1925-1929)
10. МИКОЛА МУРАШКО	(1929-1949)
11. ДМИТРО ГАЛИЧИН	(1950-1961)
12. ЙОСИП ЛИСОГІР	(1961-)

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО ПРЕДСІДНИКА

1. МИХАЙЛО ЄВЧАК	(1894-1895)
2. ТЕОДОЗІЙ ТАЛПАШ	(1895-1896)
3. ОЛЕКСІЙ КУРИЛА	(1896-1897)
4. ПЕТРО СЕКЕРАК	(1897-1898)
5. ІВАН ДОБОШ	(1898-1900)
6. ОЛЕКСІЙ ШАРШОНЬ	(1900-1902)
7. МИХАЙЛО КРАВЧИШИН	(1902-1904)
8. С. МИТРЕНКО	(1904-1906)
9. ІВАН ПАРИЛЯК	(1906-1908)
10. Т. КУЛЬЧИЦЬКИЙ-ГУТ	(1908-1910)
11. ІВАН МОРТОН	(1910-1912)
12. ВАСИЛЬ СУВАК	(1912-1914)
13. ІВАН ВАВЕРЧАК	(1914-1917)
14. АНДРІЙ СТЕФАНОВИЧ	(1917-1920)
15. ТЕОДОР ГРИЦЕЙ	(1920-1925)
16. МИХАЙЛО УГОРЧАК	(1925-1929)
17. ВАСИЛЬ ГРИШКО	(1929-1933)
18. ВОЛОДИМИР МАЛЄВИЧ	(1933-1937)
19. ГРИГОРІЙ ГЕРМАН	(1937-1950)
20. ЙОСИП ЛИСОГІР	(1950-1954 і 1958-1961)
21. МИХАЙЛО ПІЗНАК	(1954-1958)
22. СТЕПАН КУРОПАСЬ	(1961-)

ЗАСТУПНИЦІ ГОЛОВНОГО ПРЕДСІДНИКА

1. МАРІЯ ЧЕРЕМШАК	(1908-1912)
2. МАРІЯ БЛІК	(1912-1920)
3. МАРІЯ ОЛЬШАНЕЦЬКА	(1920-1929 і 1933-1937)
4. ЮЛІЯ БАВОЛЯК	(1929-1933)
5. МАРІЯ МАЛЕВИЧ	(1937-1950)
6. ГЕНОВЕФА ЗЕПКО-ЖЕРЕБНЯК	(1950-1958)
7. АННА ГЕРМАН	(1958-1966)
8. МАРІЯ ДУШНИК	(1966-)

КАНАДІЙСЬКІ ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО ПРЕДСІДНИКА

1. БОГДАН ЗОРИЧ (1966-)

ЧЕТВЕРТИЙ ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО ПРЕДСІДНИКА

1. ВОЛОДИМИР СОХАН (1966-)

ГОЛОВНІ СЕКРЕТАРИ

1. о. ІВАН КОНСТАНКЕВИЧ (1894-1895)
2. о. НЕСТОР ДМИТРІВ (1895-1896)
3. о. МИКОЛА СТЕФАНОВИЧ (1896-1897)
4. о. ІВАН АРДАН (1897-1898)
5. о. АНТІН БОНЧЕВСЬКИЙ (1898-1900)
6. ДЕНИС ПИРЧ (1900-1904)
7. СЕМЕН ЯДЛОВСЬКИЙ (1904-1910)
8. МИХАЙЛО УГОРЧАК (1910-1920)
9. ІВАН КАШТАНЮК (1920-1933)
10. ДМИТРО ГАЛИЧИН (1933-1950)
11. ГРИГОРІЙ ГЕРМАН (1950-1957)
12. ЯРОСЛАВ ПАДОХ (1958-)

ГОЛОВНІ КАСИРИ

1. ІВАН ГЛОВА (1894-1895)
2. ЮРІЙ ХИЛЯК (1895-1898)
3. КІНДРАТ КОТАНЧИК (1898-1900)
4. ОЛЕКСІЙ ШАРШОНЬ (1900-1917)
5. ВАСИЛЬ ЛЕВЧИК (1917-1933)
6. РОМАН СЛОВОДЯН (1933-1966)
7. ІВАН КОКОЛЬСЬКИЙ (1966-1968)
8. ПЕТРО ПУЦИЛО (1968-)

ГОЛОВНІ РЕДАКТОРИ „СВОБОДИ”

1. о. ГРИГОРІЙ ГРУШКА (1893-1895)
2. о. НЕСТОР ДМИТРІВ (1895-1897)
3. о. СТЕПАН МАКАР (1897-1900)
4. о. ІВАН АРДАН (1900-1907)
5. АНТІН ЦУРКОВСЬКИЙ (1907-1909 і 1911)
6. ОСИП СТЕТКЕВИЧ (1910 і 1912-1919)
7. ВОЛОДИМИР ЛОТОЦЬКИЙ (1919-1926)
8. ОМЕЛЯН РЕВ'ЮК (1926-1933)
9. ЛУКА МИШУГА (1933-1955)
10. АНТІН ДРАГАН (1955-)

ДЛЯ ДОБРА ГРОМАДИ

Написав Степан Куропась

З приводу 75-ліття УНСоюзу треба належно оцінити вклад і зусилля Ювілята в розвиток українського життя в ЗСА і Канаді. Про такий вклад і зусилля можна написати книжку. Можна пересидіти в головній канцелярії, можна перекарткувати пожовклі листки різних видань і протоколів. З цього великого матеріалу можна багато цікавого вибрати, багато собі і людям пригадати, що було й минуло. Не для самохвальби, бо з приводу різних ювілеїв буває у нас забагато кадила.

Чи УНСоюз є асекураційною установою українців в ЗСА і в Канаді? Чи лише про забезпечення він дбає, бо так твердять не раз добрі люди!? Чи він дбає лише про виплату помертвого і займається похоронами, що теж інколи твердять добрі люди!? Всі ті твердження добрих людей правдиві, але далеко не повні! Добрі люди для добра справи повинні прочитати дві ювілейні книги — товстішу з приводу 40-ліття УНСоюзу і тоншу з приводу 50-ліття.

Вже після прочитання чи й перегляду тих двох видань кожний переконається, що УНСоюз дбав за свій головний бізнес, за своє головне призначення, давати українцям ЗСА і Канади дешево забезпечення й українське виховання в братському дусі. Нові відділи УНСоюзу щорічно побільшували кадри його членів. УНСоюз зростав чисельно, а нові члени і відділи були новими робітниками в українським національним виноград-

нику. Нові робітників, нові ідеї, нова праця для закріплення українського імені в Америці.

УНСоюз вже в своїх перших початках зрозумів, що час сонників і пророцтв минув. Треба іншої лектури і літератури. Найважливішою лектурою перших наших селян імігрантів була „Свобода”. А з допомогою „Свободи” йшла мобілізація не тільки членів УНСоюзу, але й нових робітників на народному полі. Через науку до добробуту. УНСоюз починав ту науку виданням першого Словаря і Самоучка. УНСоюз заснував і помагав закладати читальні і церкви по наших громадах. УНСоюз вів акцію будови Народних Домів, веде акцію закладання шкіл і ліквідації неграмотности. УНСоюз пропагував посилати дітей до вищих шкіл і з тією метою був створений Шкільний Фонд і потім ще Український Народний Фонд, призначений на стипендії. Створено Українську Бурсу в Нью Йорку, яку перенесено відтак до власного дому в Йонкерсі. УНСоюз робив це для підготовки нової інтелігенції, без якої важко вести народну роботу.

УНСоюз у програмі мав теж видавання книжок для народу. Від появи першої книжки „Розмова русина з поляком” до найновішої книги в 2-ох томах „Енциклопедії Українознавства” минуло 70 літ видавничої діяльності УНСоюзу. З бігом часу, як рівень українського читача підносився, замало було книжок популярно-

го змісту. Тому 12-та Конвенція УН-Союзу в 1912 р. рішила повести освітню справу в Америці на широкі розміри, засновуючи „Шкільний фонд в Америці й оподаткування членів по 3 центи місячно. Покликано до життя Просвітню Комісію. Комісія організувала українське вчительство і почала видавати місячні книжки, а для молоді журнал „Цвітка”. Разом Просвітня Комісія видала 131.000 примірників книжок, але з браку фондів, на жаль, перестала існувати.

Все це на полі шкільництва і літератури. Чи це належить до асекураційного бізнесу? Зовсім ні, але це свідчить, що УНСоюз з теж народною організацією. УНСоюзові можемо завдячувати, що в Америці постало об'єднання Українсько - американських Організацій. Об'єднання вело не лише політику, але воно було міністерством фінансів американської України. Об'єднання змобілізувало американських українців до жертвенности для справ Америки (поводян) й України. Грубі тисячі доларів (в Європі долар звали „мишуга”!) перейшли через Об'єднання і лише друга світова війна причинилася до його ліквідації.

З інших акцій слід відзначити Український Конгресовий Комітет і Злучений Українсько - Американський Допомоговий Комітет, як дітей УНСоюзу. Без ініціативи УНСоюзу і його членів по місцях, без його відділів не було б тих двох важливих громадських чинників в Америці. Відділи УНСоюзу в Канаді були першими форпостами Комітету Українців Канади і до нині є його філіярами. Так є, що члени УНСоюзу в Канаді це дуже рухливий елемент і їх праця по громадах є загально відома.

Без відділів УНСоюзу в ЗСА і в Канаді була б велика порожнеча в українському житті. Всі, буквально всі імпрези великого масштабу не можуть відбутися без участі і праці відділів.

Без огляду, чия ініціатива, праця спочиває завжди на плечах союзовців, бо це найбільше сталий солідний і численний елемент по наших громадах. Згадати хоч би 10.000 союзовців Чикаго, чи по 5 тисяч в Дітройті, Клівленді і Торонті. Усе це сила, без участі якої немає успіху.

В справі Народних або Союзних Домів УНСоюз був менше щасливим. Великі союзові скупчення Нью Йорку, Філадельфії, Чикага, Клівленду не мають союзних домів, а як існують деякі домівки, то вони не віддзеркалюють величі громади. Більше щастя в малих громадах, як Ембридж, Аликвіпа, Іст С. Люїс, і ряд інших малих громад Пенсильвенії та нюйоркського стейту.

Зате щасливим збігом обставин УНСоюз придбав Союзівку в Кетс-кільських горах в Кергонксоні. УНСоюз постійно розбудовує Союзівку, поліпшує її устаткування. Та Союзівка варта цього, бо вона має виховне значення для молоді і розвагову принаду для старших. Віля Кергонксону росте українська громада. Вже тепер є голоси, які думають, що недалекий вже час, коли українська більшість містечка змінить назву Кергонксону на Союзівку. Може навіть дійти до того, що УНСоюз перенесе свій головний офіс на Союзівку.

Тому, що Союзівка себе виправдала на сході — велика чикагівська союзова метрополія вимагає й для себе „малої союзівки”. Ідуть даліше заходи, щоб таку на заході придбати. А для Клівленду треба Союзового Дому. Кожна громада має свої специфічні умовини, з допомогою яких хоче задовольнити своїх громадян і постаратися про будучність українського життя і молоді, для якої треба створити пристойні центри! Домівки старих імігрантів молоді не імпонують, не притягають, не мобілізують! УНСоюз вийде тим вимогам громад назустріч як не тепер, то в четвер!

UNA BENEFITS TO WOMEN OVER THE DECADES

By Mary Dushnyck

Among the multitudinous benefits of the Ukrainian National Association to the Ukrainian community at large during the past 75 years, we cannot overlook the advantages enuring to a particular segment of our society, namely, Ukrainian women.

Before the advent of fraternal benefit organizations, such as the UNA (originally called the Ruthenian National Association), Ukrainian women in the United States were almost completely unprotected in the event of the breadwinner's death. In the coal mining areas of Pennsylvania, where the UNA was born, there were many premature deaths and tragic accidents among the miners, which left wives and children destitute. At the turn of the century when there were very few employment opportunities available to a woman, one means of subsistence was keeping boarders. To augment the family income even women with husbands kept boarders — miners who had come to America without their wives or single men.

To modern women it is incomprehensible how our Ukrainian pioneer woman was able to endure the back-breaking burden of caring for her own family and several boarders; she slaved from dawn to midnight — doing all her own household chores, the laundry, cooking, and baking, cleaning, making beds, and shopping for food supplies. It is no wonder so many women died in their thirties and forties. That some survived is a miracle and probably due to their strong peasant stock.

With the emergence of the UNA and particularly the brotherhoods (**bratstva**), women received a certain amount of protection to tide them over when disaster struck, getting help with funeral bills and other emergencies. The First Ruthenian-American Calendar of 1897 (published by the UNA) stated, "Some Brotherhoods provided money for the widow and children." The widow was thus able to keep her family intact, without having to move elsewhere and disrupt the family. Also, she was often helped in keeping her home by securing a UNA mortgage.

It should be noted that it was the woman who was primarily concerned with holding on to the husband's insurance. From her meager budget she paid the premiums and saw that the policy did not lapse. Her major obligation was to be able to take care of her children and home and hold the family together in the event of the husband's death.

The UNA also helped women in Ukraine; for instance, in 1916 during World War I, it allocated \$21,650.00 to be sent to Vienna for Ukrainian war widows and children in the homeland.

As the UNA was active in areas where there was a Ukrainian church, the nucleus of community life (the UNA often giving mortgages to build new churches), women benefited greatly as the family could attend a Ukrainian church and the children could be educated in church schools and raised

in the Ukrainian religious and cultural spirit.

Major contributions by the UNA were made in the education area; first, with the only primer extant in America, which it published for teaching children in Ukrainian schools. This primer proved a boon not only to teachers but to many pioneer mothers who had to teach their own children. Later, the UNA also published a reader, an illustrated children's monthly magazine and children's literature. It also printed many pamphlets and books which helped to educate not only the children but the parents as well. Of course, **Svoboda**, the UNA organ, was the great teacher of our pioneers — it enlightened, united and awakened a nationally unconscious mass. It also dwelt on the theme that women can imbue children with love for their country and that women and daughters should be enlightened by giving them books and newspapers to read. Women were consequently aided by the UNA in molding the identity of their children who in turn formed the character of our community, with a vital Ukrainian consciousness.

The UNA also played a significant role in community life with the formation of **Prosvita** reading rooms, with libraries and recreational facilities where drama groups, choirs and sports clubs carried out their programs. These activities were of prime importance not only in the education of adults and children but benefited women particularly, as they provided constructive recreational facilities for the men, many of whom had heretofore sought escape in saloons and bars, with resultant alcoholism, arguments, brawls and loss of family income. Moreover, women were able to participate in **Prosvita** educational and cultural programs which offered them recreation and opportunities for self-expression.

Another field where the UNA helped women was in their struggle for equal rights in America, about which **Svoboda** wrote so frequently that new immi-

grants to America referred to it as "**babske pravo.**" UNA women leaders also spoke out for equal rights for women and called on women to participate in American social and community life. **Svoboda** also appealed to Ukrainian women to join the ranks of those who worked for Ukrainian organizations in which men were engaged, as there might be found among women talented organizers and leaders who could aid our people in their awakening.

The UNA, on the pages of **Svoboda**, warned women that Americanization did not mean too much liberty or license nor slackening of morals. It warned Ukrainian girls and young women, many of whom had come to America alone, of the pitfalls awaiting them if they strayed from the traditional path of modest and religious **Ukrainky**.

A little later, when women had been somewhat emancipated from their household drudgery and were lifted from the illiterate morass, they were enabled to enter into the organizational life of the UNA. They formed several sisterhoods, which gave them an opportunity for leadership and a share in fraternal and community life. Women became organizers, branch secretaries and delegates to UNA conventions. In 1908 at the 10th convention, UNA bylaws provided for the election of a supreme vice-presidentess, and at the 14th convention in 1917, two supreme advisors were elected, for a total of 3 women in the Supreme Assembly. In 1962, at the 25th convention, the UNA elected a maximum of 5 women advisors, besides the vice-presidentess. This was a far cry from one of the first conventions when the president upon welcoming the UNA delegates, remarked, "Shanovni delegaty i ty babo!" UNA bylaws do not limit the number of women which can be elected to the Supreme Assembly.

Forum for Women

Since the early years of the UNA, women have had a forum on the pages

of its publications to express their ideas and dreams for the emergence of Ukrainian womanhood from its cocoon. Women leaders and noted women journalists have opened up new horizons for their sisters and have spurred them on to increasingly more meaningful achievements in Ukrainian and American life. Also, UNA women officers and members on the **Tribuna Women's Page** of **Svoboda** and in **The Ukrainian Weekly**, cover widely divergent themes dealing with insurance, cultural and various subjects of interest to women.

Svoboda, as we have noted, has been a significant force for the welfare of Ukrainian womanhood during the past 75 years, and **The Weekly** since 1933 has served to define the cultural identity of the American and Canadian-born generation of Ukrainian youth who cannot read Ukrainian and instills in them pride for their Ukrainian heritage. The UNA's children's magazine **Veselka** is a popular addition to children's literature and helps mothers immeasurably in providing children with high-level reading material in Ukrainian. Also, the Ukrainian encyclopedia recently published by the UNA, is a font of invaluable material on Ukraine for students.

Bit of Ukraine

In recent years Ukrainian mothers have benefited from yet another UNA facility. During the summer months

Ukrainian children can now spend their vacations in a Ukrainian atmosphere at our bit of Ukraine in the Catskill Mountains of New York — at "Soyuzivka," the UNA's pride and joy. Mothers can send their children to the boys' and girls' camps, to the Cultural Courses, to compete in sports events or for a vacation. Here an opportunity is given young people to meet others from all over the United States and Canada, culminating in lasting friendships and marriages. Many a mother believes "there is no place like **Soyuzivka**."

* * *

Today, with women constituting more than 40% of the UNA membership, we can look back, reflect on the role they played in our largest Ukrainian fraternal organization for the past 75 years. As one UNA pioneer leader expressed it, "The woman was the foundation of the organization, community and family and she was the soul of the UNA."

And from the beginning of its existence the UNA has recognized this fact and has stood as the guardian of Ukrainian womanhood, raising respect and appreciation for our women; it has benefited them not only economically but has fostered the education of their children and the Ukrainian masses; it has given women due recognition by granting them a share in the organization itself. It has given them a place in the sun.

АМЕРИКАНСЬКИМ УКРАЇНЦЯМ

Написав Сильвестер Яричевський

*За гори високі, за моря грізні
Полинули діти одної рідні:
Пішли на чужину та долі шукати,
Бо долі не мала убогая Мати;
Летіли здобути свячену волю,
В далекій чужині, в незнапому полю . . .*

*— Вкраїно, о Нене печальна, свята,
Чому ж то Ти долі синам не дала?
— Ой, дала ж я долю, подала святую,
Та ворог підкрався в годину лихую,
Лютує зі зброєю злоби, облуди
І пеклом подихнує з ворожої груди . . .*

*В ярмі, у неволі козацькі сини,
В ганьбі, у зневазі батьківські гроби,
Кайданами слово зглушили тирани,
Серцям завдають лиш невольні рани,
Тому то помчались від мене соколи, —
То ж краще в чужині, як дома — в неволі . . .*

*— З якою ж то зброєю пішли у руках
Шукать талану по безкраїх степах?
— Узяли з собою лиш душі здорові
І руки до праці трудної готові,
А в грудях любови святі заповіти,
Щоб Матір підняти та болі коїти . . .*

*Заточенці-браття! Любов'ю сильні
Зірвете із Нені окови грізні —
Борітеся з трудом: день волі настане
І громом побіди на ворога гряде,
Засяє Вкраїна у ясному цвіті
В старому й новому великому світі.*

Писано в селі Лучинцях,
Рогатинського повіту

(Передрук із „Першого Руско-Американського Календаря”,
Мт. Кармел, Па., 1897 із зміною назви русин на українець
й Русь на Україна).

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ СЬОГОДНІ

(ЧЛЕНИ І ЇХНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ)

Написав Володимир Созан

Здавалося б, що на питання, який сьогодні УНСоюз, можна найкраще відповісти цифровими таблицями, що їх подаємо щорічно у звідомленнях Екзекутиви Українського Народного Союзу. На перший погляд виглядає, що, навівши ці цифри, можна з найбільшою точністю представити стан нашої найбільшої і найстаршої, а при цьому завжди молоді і динамічної нашої братської забезпеченої установи українців ЗСА і Канади. Такі обширні і докладні дані про членство і його суми забезпечення та про майно УНСоюзу повинні б дати повний кожночасний образ цієї нашої заморської твердині.

Але оцінка сьогоднішнього Українського Народного Союзу була б все таки неповною, коли б ми не дали відповіді на одне важливе питання: чи УНСоюз сьогодні є таким, яким хотіли його бачити його засновники, та чи УНСоюз оправдав їхні сподівання після майже 75 років свого існування? Тому ледви чи якісь сухі, хоч навіть найбільше докладні цифри, чи якась одна, яка б вона не була велика, стаття, могли б охопити вичерпно і доступно все те, що годилося б сказати про УНСоюз в час його 75-ліття. Ми повинні б дати його повну оцінку із відповіддю на поставлене питання і призадуматись сьогодні, між вчора і завтра, про майбутню ролу УНСоюзу.

Коли 75 років тому назрівала в наших піонерів думка створити Україн-

ський Народний Союз, вони проголосили в „Свободі”, яка випередила існування УНСоюзу на 5 місяців, що треба заснувати і розбудувати „таке всенародне об'єднання, до якого належав би кожний українець, де б він не був і як далеко він не жив би” („Свобода”, 1-го листопада 1893). Вони опісля закликали земляків на сторінках „Свободи” ставати в ряди рідної організації, „подати руки до праці брат братові, бо прийде хвилина, коли браття наші з рідного краю крикнуть до нас: Приходіть, українські козаки з вільної землі, з-за моря, битися за свободу прадідної землі. Поможіть нам!” („Свобода”, ч. 42, 1894).

Впродовж минулих 74 років проголошено і проведено не одну кампанію для приєднання нових членів і УНСоюз записав у сторінках своєї історії цілий ряд успішних кампаній і років великих досягнень в організації членства. Але додана до цієї статті таблиця (стор. 58) постійного росту членства УНСоюзу все таки виказує, як далеко ми ще до здійснення мрій наших піонерів, які залишили нам заповіт об'єднати в рядах УНСоюзу всіх українців. Наш поступ в кількості членства, в напрямі охоплення організаційними рядами УНСоюзу всіх українців, не виглядає таким великим, коли взяті під увагу відсоткове відношення між кількістю членів УНСоюзу та українським населенням ЗСА і Канади, яке також впродовж

ЧИСЛА ЧЛЕНІВ УНСОЮЗУ ЗА КОНВЕНЦІЙНИМИ ЗВІТАМИ

<i>Кінець передконвенційного року</i>	<i>Загальне число членів</i>	<i>Кінець передконвенційного року</i>	<i>Загальне число членів</i>
1894	439	1919	12,237
1895	587	1924	26,521
1896	1,019	1928	33,352
1897	1,593	1932	32,846
1899	3,067	1936	30,335
1901	3,384	1940	38,167
1903	5,857	1945	45,720
1905	7,888	1949	56,009
1907	10,266	1953	71,953
1909	16,197	1957	75,986
1911	14,917	1961	81,441
1913	25,335	1965	86,059
1916	11,735		

СТАН ЧЛЕНСТВА І СУМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З 31-го ГРУДНЯ 1967 РОКУ

	<i>Число членів</i>	<i>Їх сума забезпечення</i>
Активні члени Деп. Молоді	24,671	\$ 20,053,161
Активні члени Деп. Дорослих	49,712	45,430,210
Члени на Акцидентовім забезпеченні	2,937	14,685,000
<i>Разом активних членів</i>	<i>77,320</i>	<i>\$ 80,168,371</i>
Члени на виплаченім забезпеченні і безплатнім продовженні — Деп. Молоді	2,345	\$ 1,509,848
Члени на виплаченім забезпеченні і безплатнім продовженні — Деп. Дорослих	8,596	6,337,532
<i>Разом неактивних членів</i>	<i>10,941</i>	<i>\$ 7,847,380</i>
РАЗОМ УСІХ ЧЛЕНІВ	88,261	\$ 88,015,751

Додаткові забезпечення

Подвійне забезпечення на випадок смерти внаслідок нещасливого випадку	21,783	\$ 22,594,000
Забезпечення платника вкладок на грамотах Департаменту Молоді	4,974	4,794,500
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВСІХ КЛАС І ДОДАТКОВИХ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ		\$115,404,251

всіх цих років постійно зростало. Цим самим мета, поставлена нашими піонерами, залишилася покищо нездійсненою. Бо хоч і посилюлися наші старання включити в ряди членів УНСоюзу якнайбільше українців, то досі лише малий їх відсоток на терені ЗСА і Канади зрозумів вагу сильної української братської забезпеченої установи для нашого економічного, громадського і політичного життя.

Із таблиці чисел членів і сум їхнього забезпечення (стор. 58), що її поміщуємо для огляду сьогоденного стану УНСоюзу, можна ствердити, що нам ще справді дуже далеко від 88,000 членів до об'єднання всіх українців ЗСА і Канади, яких нараховуємо близько двох мільйонів.

Український Народний Союз зробив натомість значно більші кроки вперед в напрямі удосконалення своєї ділянки життєвого забезпечення, про що не могли й мріяти його основники і піонери. Не могли вони цього передбачити, так само як не могли сподіватися 75 років тому тодішні покоління таких головокружних досягнень і поступу в других ділянках людського життя. За минулих 75 років пішов Український Народний Союз великанськими кроками вперед у ділянці життєвого забезпечення і в цьому поступі він дорівнює найбільшим і найбільш модерним комерційним забезпеченим установам. Що більше, УНСоюз їх навіть перевищує, бо забезпечує своїм членам не лише найкращу забезпечену службу, але дає їм теж ряд інших послуг як братська-допомогова, громадська і патріотична українська організація.

Свою економічну, тобто забезпечено-допомогову працю почав УНСоюз із найпростішої форми посмертних і хворобових допомог, на виплату яких кожночасно складали члени вкладки різної висоти, відповідно до потрібної в центральній сумі на виплати цих допомог. Опісля прийшов період унормованих членських вкладок у постійній висоті, залежній від віку члена. Але і ця, як тоді здавалось,

поступова метода діловодства життєвого забезпечення скоро поступилася дальшому розвитку, з яким ішов УНСоюз постійно вперед у своїй забезпеченій праці. Прийшли нові різні роди забезпечення із гарантованими не лише посмертними виплатами, але із ошадністю на членських граматах забезпечення, яка давала забезпеченим готову в кожній хвилині готівку на різні потреби. Останнім імпульсним кроком вперед у ділянці життєвого забезпечення УНСоюзу треба назвати найновішу реформу вкладок і зворотних вартостей та впровадження нових класів забезпечення в червні 1965 року.

Устійнені на основі найновіших таблиць смертності (статистики смертних випадків у кожній віковій групі) нові вкладки забезпечення УНСоюзу стали конкуренційними та одними із найдешевших на ринку життєвого забезпечення, який включає найбільш модерні і найбагатші комерційні установи. Постійні поліпшення у забезпеченій службі поставили УНСоюз нарівні з лідерами ділянки життєвого забезпечення, а братська допомогова і загально-українська служба УНСоюзу для своїх членів та всього українського народу започаткувала нову добу в історії Українського Народного Союзу.

В останніх роках помітний чим раз більше зворот серед членства УНСоюзу не лише бути членами цієї заслуженої української установи, але й набувати в УНСоюзі грамоти на високі суми забезпечення. Ще так недавно українці вважали, що до УНСоюзу треба лише належати з чисто патріотичного обов'язку із грамотами на мінімальні суми, а грамоти на високі суми забезпечення брали вони в чужих комерційних установах. Остання реформа разом з посиленою освідомлюючою акцією серед громадянства та вишкільною працею серед секретарів і організаторів дає вже перші плоди — тенденції серед українського громадянства ставитися з повним довір'ям до УНСоюзу, як солідної ус-

**ЧИСЛА ЧЛЕНІВ І ЇХ СУМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПЕРЕСІЧНІ СУМИ
ГРАМОТ УНСОЮЗУ ЗА ОСТАННІХ ДЕСЯТЬ РОКІВ**

<i>Кінець року</i>	<i>Число членів</i>	<i>Їх сума забезпечення</i>	<i>Пересічна сума забез. грамоти</i>
1958	76,864	\$55,514,617	\$722
1959	79,199	58,121,981	733
1960	79,600	59,325,491	745
1961	81,441	61,894,377	759
1962	82,424	63,474,776	770
1963	83,493	69,741,299	835
1964	84,414	74,168,999	878
1965	86,059	79,196,861	920
1966	87,053	83,761,562	962
1967	88,261	88,015,751	996

**РОЗПОДІЛ ГРАМОТ ЧЛЕНІВ УНСОЮЗУ ПО СУМАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
(Стан активних членів з 31-го жовтня 1968)**

<i>Суми забезпечення</i>	<i>Число членів</i>
Нижче \$500	609
\$ 500	30,006
\$ 750	191
\$ 1,000	38,228
\$ 1,500	671
\$ 2,000	2,022
\$ 2,500	137
\$ 3,000	604
\$ 3,500	32
\$ 4,000	78
\$ 4,500	11
\$ 5,000 - \$9,500	625
\$10,000 - \$19,500	111
\$20,000 і вище	18
Акцидентові грамоти по \$5,000	3,153

танови життєвого забезпечення із професійною фаховою забезпеченою службою та здоровою фінансовою господаркою. УНСоюз, як мало інших забезпечених установ, може гордитися багатими резервами, які на кожних \$100 вимаганих законом мають \$132, як гарантію повірених УНСоюзові забезпечень і ощадностей.

Поміщені тут таблиці показують постійне збільшення пересічної суми забезпечення грамот членів УНСоюзу, отже цим вони доказують згаданий поступовий ріст довіри нашого громадянства до рідної української установи, яка — як це вже стверджено — є безсумнівно однією із найбільш модерних і професійних забезпечених установ ЗСА і Канади. Однак нові грамоти, видавані в останніх роках на вищі суми забезпечення, все ще не можуть так скоро підвищити пересічної суми забезпечення загалу членства УНСоюзу. Для доповнення твердження про зріст числа грамот забезпечення на вищі суми подаємо таблицю із цифрами, які показують кількість грамот виданих на різні суми забезпечення, що їх мають члени УНСоюзу за станом з 31-го жовтня 1968 року (див. стор. 60).

Ступаючи милевими кроками вперед на шляху постійної модернізації діловодства життєвого забезпечення, УНСоюз все таки не занедбує других ділянок своєї праці, напрямки якої устійнили ясно ще 75 років тому далекозорі основники і піонери УНСоюзу. Так як ці піонери вкінці минулого сторіччя розуміли, що найбільше тривкою базою наших дій в ділянках культури, виховання і політики є наша економічна сила, так і ми те-

пер, перелистковуючи сторінки історії українських поселенців у ЗСА і в Канаді, переконаємося неоднократно, що хід цієї історії був у великій мірі залежний від важливого фактора нашої організованості та економічної сили. На цих фактах минулого ми стверджуємо, що поєднання в одній сильній числом членів організації, як УНСоюз, діяльності в ділянках суспільно-громадській, політичній і економічній власне й гарантує всім цим діям тривалість завдяки питомій вазі цього об'єднаного членства і капіталу в українських руках.

Тому ми повинні всіми силами зм'ярати до здійснення задумів і сподівань основників і піонерів УНСоюзу, які творили „таке всенародне об'єднання, до якого належав би кожний українець”. Ця мрія наших попередників, помімо так популярних дво- і більше поділів у різних ділянках нашого життя, є вповні можливою до здійснення, коли мова про об'єднання наших сил в економічній ділянці, яка повинна б дати тверду базу для наших спільних і соборницьких дій, коли, за словами „Свободи” з 1894 року, прийдеться на поклик братів з рідного краю „битися за свободу прагдньої землі”.

Український Народний Союз, як високо професійна установа життєвого забезпечення, а рівночасно й братська допомогова та загальноукраїнська патріотична організація, повинен стати цією економічною базою для об'єднання людських і матеріальних ресурсів у вільному світі для нашої дальшої ще більше скріпленої праці для добра свого членства, української спільноти у вільному світі та для загальної української справи.

УНС У НЕВПИННОМУ ЗМАГАННІ ЗА РІСТ І РОЗВИТОК

Написав Ярослав Падох

Хто заперечить, що найціннішим майном громади є людина, або точніше люди. Що від їх якостей і водночас від їх числа прямо залежить доля громади, її ріст і успіхи. Зокрема це відноситься до громади, якій доля призначила жити і діяти здалеку від своєї національної території і від гуці своїх земляків.

І хто дивуватиметься, що головною журбою найбільшої й найстаршої української еміграційної громади були члени, їх якість і їх кількість. Від найраніших зачатків існування УНСоюзу змагання за великість, за число членів і якість служби їм і в дальшому всій українській громаді були основними стимулами діяльності і змагання цієї організації. Бо відомо, що як без ідеї й реальної програми праці не встоїться ніяка установа, так без більшого числа членів вона не зможе виконати більших завдань й досягти великих цілей.

До того, від числа членів у громадській, а водночас господарській установі залежать її фонди, які також є передумовою її більшої чи меншої громадської і господарської функції. Не мав би УНСоюз десятків тисяч членів і десятків мільйонів доларів майна, то й не міг би виконувати тих великих і коштовних громадських завдань, якими його обтяжує українська громада.

Змагання за велике завжди драматичне. Постанови і ріст УНСоюзу проходили серед постійного напруження і постійної боротьби. Періоди ус-

піхів чергувалися з періодами, на щастя хвилимих, невдач. Спектаклярний ріст переривали коротші або довші доби застою, або й повороту назад. Але всі ці витівки долі проходив УНСоюз серед постійної активності і агресивності, які ціхують життя у цім новім світі, зокрема ж у нашу дуже активну добу. Та залишім ці загальні міркування й звернімся лицем до нашого минулого, як годиться у час ювілею, до того ще такого небуденного, бо ювілею 75-річного.

В СУТІНКАХ МИНУЛОГО

Задивлений в майбутнє, Український Народний Союз не часто знаходив час і охоту дивитися назад і — що більше — забезпечувати сліди минулого й робити його критичні підсумки. А втім, це донедавна ще була загальна ознака американського динамічного життя. У пізнє 75-річчя Українського Народного Союзу ми ждемо на утворення його архіву та списання першої, можливо загальної і повної історії його постанов та сімдесятипятирічної праці.

Хоч маємо цілий ряд цінних причинків до історії нашого ювілянта, всі вони, крім нечисленних винятків, писані без архівно-наукового досліду, який вимагає довгого часу і виключної концентрації на предметі досліду. До того, багатство матеріалів, які стосуються цього довгого періоду часу й ширина історичної панорами, на якій постав та працював Український

Народний Союз, яка мусить обіймати також часи перед його постановам і територію поза краєм та континентом його осідку — це все вимагає великого труду компетентних людей і чималих засобів, щоб створити пригоже підложжя для виконання цього важливого завдання. Треба сподіватися, що 75-річчя нашої установи дасть для цього не тільки нагоду, але й реальну основу.

Питання постанов та росту Українського Народного Союзу було предметом більшого числа цінних статей, передусім вміщених у ювілейних календарях УНС. Згадати б короткий „Нарис історії Руского Народного Союзу” о. Нестора Дмитрова у Календарі на 1914 рік, що був роком 20-річчя УНСоюзу, ювілейні календарі, присвячені 25, 35, 40, 50, 55 і т. д. роковинам УНСоюзу зі статтями д-ра Л. Мишуги, Д. Галичина, Р. Слободяна, М. Мурашка і ін. та обов'язково книжку ред. А. Драгана п. н. „Український Народний Союз у минулому і сучасному (1894-1964)”, яка, за словами автора, є барвистою розповіддю про „заснування, повні романтики й боротьби початки та повний важкого труду і завзятих змагань розвиток цієї сьогодні найстаршої і найбільшої у вільному світі української організації, що стала початком і стрижнем організації української діаспори.”

Відносно дати постанов УНСоюзу маємо ранню статтю, написану ред. Осипом Стеткевичем, надруковану в Календарі УНСоюзу на 1914 рік. В ній з лаконічністю давного літописця подано обставини заснування нашої установи. В цій статті пишеться: „На початку другої половини 1893 р. відорвалося від угроруського „Соединенія” шамокинське братство св. Кирила і Методія і оснувало свою самостійну організацію під назвою „Руський Народний Союз”. Ся нова організація мала спершу характер чисто льокальний і доперва пізніше виринула між сучасними патріотами гадка, щоби „Руський Народний Со-

юз” став організацією загальнонародною. Дня 22 лютого 1894 р. зібрався в Шамокін, Па., невеличкий гурток тодішньої інтелігенції на спільні наради і на тих нарадах ухвалено розширити діяльність „Руського Народного Союзу” на всі руські громади в Злучених Державах. Так отже ювілей 20-літнього існування нашої організації припадає властиво на день 22 лютого с. р.”

Дати 22 лютого 1894 року ми придержуємося досі, хоч на самовпевнені покликування прихильників „Соединенія” про свою „старшість” можемо вказати на рік заложення попередника УНСоюзу, а саме шамокинське Братство св. Кирила і Методія, яке хоч тільки в 1893 році прибрало назву Руський Народний Союз, існувало від 1887 року, тобто на п'ять років перед заснуванням „Соединенія”.

Непевним питанням, яке вимагає дослідів, є питання, які товариства утворили УНСоюз. У своїй книжці ред. А. Драган подає 13 товариств, але підмічує, що вони вступили до УНСоюзу в 1896 році, отже два роки після його заснування. У статті п. н. „25-літній ювілей Українського Народного Союзу”, надрукованій в Календарі УНСоюзу на 1919 рік, подано десять братств-основників УНСоюзу. В цій статті написано таке:

„Перші братства, які треба вважати членами - оснудателями Р. Н. Союзу, були слідуючі: 1) Бр. св. Кирила і Методія в Шамокін, Па. (заложене 1887 р.); 2) Бр. св. Димитрія в Мт. Кармел, Па. (зал. 1891 р.); 3) Бр. св. Івана Хрестителя в Олифант, Па. (зал. 1886 р.); 4) Бр. св. Николая в Шендоа, Па. (зал. 1885 р.); 5) Бр. св. Кирила і Методія в Мейфілд, Па. (зал. 1894 р.); 6) Бр. св. Николая в Ст. Клер, Па. (зал. 1895 р.); 7) Бр. св. Николая в Централії, Па. (зал. 1894 р.); 8) Бр. св. Михаїла в Елмайра, Н. Й.; 9) Бр. св. Петра і Павла в Джерзи Сіти, Н. Дж. (зал. 1889 р.); 10) Бр. Пресв. Діви в Вілксбери, Па.”

Отож можна думати, що братства з Мек Аду, Питтсбургу і ін., подані

ред. А. Драганом, вступили до УНСоюзу пізніше, а братство з Вілксбери в 1896 вже не було членом УНСоюзу. Цікаво підмітити, що поміж десятком основників УНСоюзу були самі прицерковні організації-братства, а не було світських „товариств”, які з часом значно перевищили число братств, і що, крім одного зі стейту Нью Джерзі та одного зі стейту Нью Йорк, всі інші були з Пенсильвенії.

Ця непевність з членами-основниками УНСоюзу й взагалі з його членами має свою особливу причину в, можна б сказати, „федеративній” основі УНСоюзу. З-правила в першій добі свого існування УНСоюз творився шляхом приєднання до нього самостійних світських товариств та церковних братств, які з усім своїм членством приєднувалися до союзової централі, зберігаючи свою широку автономію. Якщо таке товариство чи братство заплатило на поточний рік вкладку до УНСоюзу за своє членство, тоді воно рахувалося членом УНСоюзу. Навіть мала проволочка в заplatі вкладок вела за собою суспензу або й повне виключення товариства чи братства. Тим то й число індивідуальних членів і Відділів постійно змінювалося.

Прикладом труднощів у встановленні числа членів УНСоюзу в даний час може стати питання початкового числа членів. Вісті про заснування УНСоюзу в дні 22 лютого 1894 р. в Шамокіні подають тільки число Відділів, але не подають числа індивідуальних членів. Також не маємо точних даних про число членів з часу першої Конвенції УНСоюзу, яка відбулася три місяці пізніше, а саме 30 травня 1894 р. в Шамокіні. Зате на піврічному засіданні Головного Відділу з 15-го січня 1895 року в Шамокіні подано, що з кінцем грудня 1894 року в УНСоюзі було 505 членів, але з них виключено 66 членів з приводу незаплатення вкладок до УНСоюзу впродовж трьох місяців. Мабуть з приводу цієї неясності п. Роман Слободян, подаючи в Календарі

на 1929 рік, в статті п. н. „Розвій УНСоюзу в числах”, число членів УНСоюзу за перших 35 років, пропустив за о. Н. Дмитровим перші два роки. Зате ред. А. Драган подав число членів в обох цих роках на 439, хоч маємо підставу думати, що в першому році існування число членів дійшло було бодай до 505, і щойно на початку другого року спало до 439. Але така „чистка” членів під кінець року стала немов союзовою традицією. Та все ж незалежно від того, поза деякими виїмками, про що буде мова згодом, число членів УНСоюзу постійно зростало, а з ним зростали активність та майно установи.

ТРУДНОЦІ РОСТУ І ДОЗРІВАННЯ

Перші кроки українського робітника на американській землі не були легкі. Круті шляхи, якими по ній водила їх доля, не були встелені рожами. Безробіття, голод, холод, страшні життєві умови — це були рідні товариші нашого імігранта на цій землі. І найвищим щастям було для хлібороба, що виріс серед вільних піль чи високих гір, дістати будь-яку працю в глибокій копальні, де не було ні сонця, ні чистого повітря, а на кожному закруті темної нори ждали на нього смерть чи каліцтво. А до того кругом чужі люди, часто „старо-крайові” вороги, які на вільній заморській землі нерідко продовжували давню, вікову практику.

Серед таких умов життя чи радше животіння справа взаємної допомоги, як матеріальної, так і громадсько-національної, була справою не тільки людської гідності, допомоги, але самого життя, свого і своїх рідних, здебільшого далеко в старому краю.

Спонтанно вирісли братства та товариства, які в своє призначення включали водночас допомогу в потребі та національні стремління, стали основою господарської і національної емансипації українського емігранта.

Репродукція оригінальної членської грамоти УНСоюзу з 1919 року

Нелегкі були ці перші кроки само-допомоги і самоорганізації. Тяга до більшого гурту завела ці перші національні клітини до „Соединенія греко-католических русских братств”, яке утворили наші таки емігранти, але такі, які навіть на американській землі дозволили вести себе ворогам української нації й стали їм на службу. Але вже після двох років десяти-ток наших братств покинув ворожий гурт і заснував свій Союз.

Нелегкими були перші роки цього нового Руського Народного Союзу. Десять братств впродовж року ледве спромоглися зібрати пів тисячі свідомих земляків. В тому часі „Соединеніє” мало понад 4,000 членів. Річний баянс замкнув Союз точно з 505 членами та 220.35 долярами майна. Непривчені до гуртового життя та невідомі значення взаємозабезпеки, ранні члени УНСоюзу густо-часто переривали плачення вкладок і підлягали суспензі. Вже з кінцем першого року вибуло в такий спосіб 66 чле-

нів, і новий, другий з черги рік Союз розпочав з 439 членами. П'ять перших років проломлювали діячі УН-Союзу всі можливі противенства без видимих успіхів. Перше п'ятиріччя замкнули вони зі скромним баянсом: 1,593 члени та 5,688.57 долярів майна.

Але перші льоди були проламани. В наступних роках почали прибувати нові члени, однак з ними ніяк не більшало майно. Коли в 1910 році УНСоюз уже мав 14,430 членів — і став одною з більших братських американських організацій, то майно все ще було мінімальне, бо становило лише 100,388.87 дол., що, очевидно, не могло дати запевнення належної допомоги тисячам членів. Все ж УНСоюз стояв на певному шляху до дальшого росту й збагачення. Та в 1910 році на 11-ій Конвенції прийшло до непорозуміння поміж світськими та церковними кругами чи радше поміж двома концепціями УНСоюзу: загальногромадського, соборницько-

або віровизнаневого, що на довгі десятиріччя мало значно вплинути на розвиток УНСоюзу. Скоро після тої Конвенції постали ще три нові українські братські об'єднання, що поставило УНСоюз перед нові проблеми і труднощі. Про них свідчать числа членів. Впродовж двох років після тієї Конвенції УНСоюз підріс ледже на 487 членів і в 1912 році мав їх лише 14,917. Але в наступних двох роках зумів побороти труднощі і прибув на 13-ту Конвенцію з імпонуючим числом 25,335 членів.

Та в цьому ж році, коли то саме розпочалася вагітна світовими наслідками перша світова війна, в році, коли УНСоюз остаточно, як же пізно, змінив своє ім'я на теперішнє, прийшла у його життя та рості нова, велика криза. Її привела схвалена на Конвенції велика реформа забезпеченевого діла, яка мусіла прийти, щоб поставити УНСоюз на тривких, солідних фінансових умовах, що назавжди забезпечувала б усім його членам повну допомогу, до якої він зобов'язався. Існуюче при понад 25,000 членах надміру скромне майно — чверть мільйона доларів — такої безпеки не давало і тому питанням життя чи упадку УНСоюзу була реформа забезпеченевого діла.

Щоб усвідомити собі тодішній стан забезпечення членів, треба пригадати, що в самих початках УНСоюз збирав від усіх членів, без уваги на вік, таку вкладку, а саме по 50 центів місячно, за що зобов'язувався виплатити спадкоємцям 400.00 доларів по смерті чоловіка, а 200.00 дол. по смерті жінки. Два роки пізніше підвищено суму забезпечення на 500.00 дол., а в 1900 році підвищено вкладку на 70 центів і водночас збільшено суму посмертної виплати до 1,000.00 дол.

Усвідомивши собі, що цієї невеличкої вкладки не вистачає на виплату всіх посмертних запок, УНСоюз в 1906 році змінив систему стягання вкладок, замінивши одностайну й незмінну вкладку для всіх членів так

званим розметом, тобто щомісячну висоту вкладки встановлено на основі тої суми, яку УНСоюз мусів попереднього місяця виплатити по померлих членах. Цю суму розділювано по рівній частині на всіх членів. Така система потривала до 1914 року, коли виявилось, що й вона має великі недомогання й не заповнює призьбирання відповідної резерви, потрібної для виконання всіх зобов'язань УНСоюзу. А втім, непевність висоти вкладки, яка постійно росла і в 1914 р. дійшла до двох доларів місячно, загрожувала розвиткові УНСоюзу.

Нова реформа, схвалена на Конвенції, викликала найбільшу в історії УНСоюзу кризу. Хоч вона була переведена на взір модерних американських забезпечених установ і встановляла справедливе розложення вкладок на членів та заповнювала повну виплату сум забезпечення, вона не знайшла зрозуміння у значній частині членів, які не мали зрозуміння до ідеї визначування висоти вкладок на індивідуальній основі, а саме за віком забезпеченого та будування з вкладок резерви, яка б гарантувала виплату забезпечення навіть у найдалішій майбутності. До незрозуміння користей нової системи прилучилася чужа конкуренція, що й довело до того, що впродовж одного лише 1915 року УНСоюз утратив коло 14,000 членів, тобто добрих дві третини. На черговій 14-ій конвенції в 1917 році УНСоюз начислював не цілих 12,000 членів. Стільки залишилося з понад 25-тисячної громади членів з-перед трьох років. Довгі роки забрало гоєння цих „реформових” ран, але УНСоюз вилікувався з них і знову з року на рік почало зростати його членство і, ще більш спектакулярно, його майно. Та все ж аж у пізньому 1935 році, тобто 22 роки пізніше, зумів він наново досягти й переступити число членів з раннього 1914 року, року реформи. На 19-ій Конвенції в 1936 році союзові органи з вдоволенням звітували, що ми-

*Пам'ятник на могилі основоположника „Свободи”
і УНСоюзу о. Григорія Грушки, збудований
заходами УНСоюзу в селі Пеняки, Західна Україна*

нулий рік завершився 30,335 членами УНСоюзу.

А після тої кризи прийшли довгі „товсті” роки майже безперервного росту і збагачення. Перше десятиріччя — 1936-1946 роки — збагатили нашу установу на рівно 15,000 членів. Других 12 років поміж 21 і 24 Конвенціями 1946-1958 були роками найбільшого розвитку в цілій історії УНСоюзу. На той період припав приплив нової, великої післявоєнної імміграції, яка не створила нових забез-

печених організацій, але влилася в існуючі. Рівно 31,000 чистого приросту мав УНСоюз за цей період часу. З 45,720 членів з кінця 1945 року зріс він до найбільш імпульсивного числа 76.864 з кінцем 1957 року. Наступне десятиріччя вже, зовсім зрозуміло, виявило знижений ріст, але все ж таки до загального числа союзного членства додало щедрою рукою 12,000 членів і з кругло 88,000 членами УНСоюз зустрічає своє 75-річчя.

НА ПОРОЗІ НОВИХ ПРОБ І ЗАВДАНЬ

Сорок років тому, у 35-ті роковини УНСоюзу, його тодішній головний секретар, згадуючи небезпеку для росту установи з приводу нового іміграційного закону, що дуже обмежив іміграцію, писав:

„Наплив нових людей нашого народу зі старого краю, що становив, так би сказати, наплив свіжої крові у живчики нашої організації, перестав зростати, і перед нами стає нове питання, трудніше від тих, які нам досі приходилося розв'язувати”.

Наскільки ці слова актуальні сьогодні, як були тоді, рівно сорок років тому! Адже тридцять років Україна відгороджена залізними воротами від вільного світу, зокрема від еміграції на Захід. А кругло двадцять років тому перервалося групове переселення українських втікачів з-поза меж України до ЗСА і Канади. І ще ніколи за весь час української еміграції, не тільки історії УНСоюзу, наше відгородження від українського материка не було таке комплектне, як тепер, і не тривало так довго. Це повне здержання іміграції до цього краю швидко змінює всю структуру нашої заморської громади, в цій теж УНСоюзу і ставить перед нами, не тільки нашими попередниками з-перед сорока років, незвичайно трудне завдання.

До того з нашим радісним і переможним 75-річчям ми наблизилися до іншого, менше радісного ювілею: 20-річчя нової іміграції, яка влила до членської гущі УНСоюзу яких 40 чи більше відсотків його сьогоднішнього членства. А що вона залюбки забезпечувалася двадцятирічними грамотами, то й до наших воріт стукає ще одно грізне питання, як перемогти цю нову кризу, яка забирає нам щороку приблизно чотири тисячі членів із дозрілими грамотами забезпечення? Здержання доплізу нових земляків, а з ними й членів УНСоюзу, та загроза масового відходу чле-

нів із дозрілими грамотами є найсерйознішою проблемою нашого часу і водночас найтруднішою до розв'язання від часу кризи, яка навістила УНСоюз в часі великої реформи забезпеченої системи в далекому від нас 1914 році.

Немає сумніву, що українська громада ще далеко не забезпечена, ні у своїх, ні в чужих установах, в достатнім розмірі. Навпаки, є публічною тайною, що велика більшість українців в Америці взагалі не забезпечена у своїх установах, а чимало з них взагалі не користають з житьової асекурації, хоч вона здавна стала річчю першої потреби для пересічного американця. Отож ще надовго повинно вистачити резервуару наших земляків для поповнення убутків УНСоюзу. Але водночас є теж відомим прикрий факт відчуження значної частини старшого покоління від української громади, а відчуження молоді розростається до загрозливих розмірів.

Не під силу ніякій установі, навіть величини та активності УНСоюзу, самій змагатися і перебороти цю страшну недугу кожної еміграції. Боротьба з нею — завдання всієї суспільності, її світських та церковних установ. Тому в 75-річчя батька організованого життя нашої спільноти на цім континенті слід нашої суспільності усвідомити вагу цієї проблеми і спільними силами взятися її розв'язувати. А одним з найбільш доцільних засобів успіху є масова приналежність української молоді до своїх організацій, в цім у першу чергу таких традиційних і активних, як УНСоюз.

У п'ятидесятиріччя УНСоюзу його тодішній головний передсідник писав, що УНСоюз „зростає завжди серед великих труднощів і минулі 50 роки навчили нас, що ми здібні перемагати найбільші перешкоди власними силами і власним розумом”. У наш 75-річний ювілей, двадцять п'ять років пізніше, слова покійного Миколи Мурашка більш ніж коли на потребу.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В КАНАДІ

Написав Богдан Зорич

НА СВІТАНКУ

Мандрую кілька років у минуле українців Канади. Воно цікаве, багате різногранністю шукань форм організаційного життя. Воно яскраво віддзеркалює тогочасні погляди, міркування, незламність і твердість духа викиненої з материка української людини.

Творення українського життя за океаном має ідейне підложжя. Воно пронизане любов'ю до покинутої Батьківщини, продиктоване тривогою за її долю, одухотворене бажанням праці, цеглини якої допоможуть у реалізації загальної програми і концепції українського буття.

Стаття дає образ творення перших союзних стез у Канаді, процес їх росту. Вона наслідуює динамічний принцип громадського об'єднання на економічній базі. У статті зібрано матеріали про розбудову УНСоюзу на широких просторах Канади, на те, щоб зберегти від забуття історію реалізування в Канаді союзних ідей, щоб мати порівняльну картину минулих етапів із сучасним, щоб дати об'єктивну оцінку пророблених, жагучій праці, яка дала підвалини для сьогоденного і майбутнього стану УНСоюзу в Канаді.

Творити майбутнє, довершувати діл — це сила спільноти. В історії канадського УНСоюзу ми мали в нашій спільноті одиниць, які, поєднані розумінням спільних потреб, оживлені надіями на краще, пронизані

ідеєю праці для загалу — стали піонерами УНСоюзу. Їхня дорога не була простелена приманливим безтурботтям. Вони йшли крізь доли, ярugi, крутіж вітрів і соняшну зливу степової далі заходу Канади, її низинних, східних суходолів. Вони зустрічали підрив роботи, нестримні пристрасні різних елементів. Все таки перемогла висота ідейного розуміння справи, її наглядна, реальна потреба зламала форми різних протидій. Поволі, але впевнено просувався союзний віз від вод Тихого океану до Атлантику.

ЦІЛИННИМИ ПРОСТОРАМИ

У деяких джерелах історії УНСоюзу підкреслюється факт, що перший Відділ УНСоюзу у Канаді зорганізовано в 1916 р. Досліджуючи глибше історію УНСоюзу в Канаді, зустрічаємо дати, які вказують на раніший зачаток.

Двадцять років скоріше, від 1896 р. аж до вибуху першої світової війни, українці в Канаді читали газету „Свободу”, а першим провісником та інформатором про Союз у Канаді був о. Нестор Дмитрів — редактор „Свободи” в 1895-97 рр. та редактор першого календаря Союзу за 1897 рік. Отець Дмитрів з доручення конвенції УНСоюзу у 1897 р. відвідав західні провінції Канади — Манітобу, Саскачеван, Альберту, працював над закріпленням місійно-церковних станиць для наших переселенців, був

ініціатором побудови церкви в місцевості Теревовля, 16 миль від Давфину, Манітоба. Поруч місійної праці, він, як ідейний союзовець-редактор, був у Канаді першим засівачем зерна союзової ідеї.

Відомий провідник громадського руху Західної України, д-р Осип Олеськів, пропагував серед зубожілого прошарку галицьких селян і робітників переселення в Канаду, вказуючи на можливості кращого економічного життя за океаном. Д-р Осип Олеськів приїздив у Канаду для дослідів, наскільки поселення в Канаді буде корисним для наших людей. Він теж відвідав ЗСА, увійшов у контакт із членами редакції „Свободи” і тоді Руського Народного Союзу, щоб на сторінках „Свободи” правильно інформували та насвітлювали питання переселення. В тому часі „Свобода” була одинокою українською газетою, яку мали заморські українці. Її теж читали на Батьківщині. Співдія д-ра Олеськова з органом Союзу є показником, яку інформативну роль в тому часі для канадійських українців відіграла „Свобода” і якими шляхами йшли перші відомості до Канади про Союз.

Струмок юного Руського Народного Союзу, що постав 22-го лютого 1894 р. у ЗСА, з трудом пробивав собі русло серед фанатичних прихильників мадярофільських течій, що нуртували поміж еміграцією „мадярських русинів”. Не було легко першим невтомним „каменярам” „лупати скалу” для підвалин будівлі УНСоюзу, назву якої прийнято на конвенції в Боффало, Н. Й., 1914 р., на місце попередньої назви Руський Народний Союз. З того часу ідейно поглиблена інституція виходить із 25-тисячним членством на широкі води північно-американської економії.

А тим часом у сусідній Канаді, на нових поселеннях, стало творитися нове життя, стали виростати нові громади українців з церквами, школами, культурно-освітніми організаціями, політичними клубами, госпо-

дарськими установами. Майже двадцять років газета „Свобода” була трибуною-офіціозом для тих канадійських українців і формувала їх національно-громадську думку. В річнику „Свободи” за 1894 рік зустрічається рясні нотатки про українців-поселенців у Канаді. Від 1896 р. „Свобода” має постійну шпальту п. н. „Канадійська Русь”, у якій пишеться про події із життя наших поселенців у Канаді. Справжньою цінністю цього кутка канадійських українців у „Свободі” є точні цифрові звідомлення про наплив наших емігрантів.

Підкреслюючи значення і роль газети „Свобода” для канадійських українців, треба сказати й те, що її важливість і вплив на еміграційну спільноту в первочатках освоювання чужого терену і невідомого світу полягають у тому, що, читаючи „Свободу”, українці в Канаді знайомилися із організаційними формами своїх братів у ЗСА, а зокрема із ролюю, потребою та завданнями УНСоюзу. Отже, „Свобода” у розвитку життя українських поселенців у Канаді є міцним вузлом, що у близькому майбутньому зв’язує культурно-економічне життя української еміграції двох заморських країн, і увесь час є громадсько-формуєчим чинником та історично-літописним документом їхнього життя, побуту, культури, економії.

УНСоюз упродовж 20 років свого існування, тобто до XIII Конвенції в Боффало, Н. Й., став центральною установою української еміграції в ЗСА та керуючим чинником її суспільного життя. І хоч часто відосередні течії національно-несвідомих елементів намагались підважити й заламати значення цієї установи, спинити її творчий ріст, все таки прапор УНСоюзу переможно замаєв на землях українських поселенців, як символ захисника, речника духового та матеріального життя й надбань за океанських українців.

На тлі такої передісторії початків поселення українців у Канаді починається етап фактичної розбудови У-

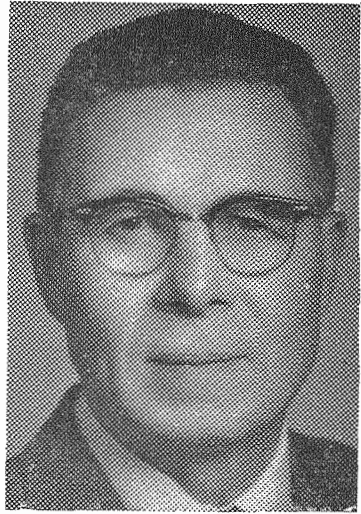
НСоюзу на просторах канадійських теренів, де зумів твердо заорати цілинний чорнозем український плуг, де мозолісті руки українських піонерів, їх дітей освоїли різні ділянки економії.

ПЕРШІ ВІДДІЛИ УНСОЮЗУ В КАНАДІ

У реєстрах Відділів УНСоюзу в ЗСА, яких у 1914 р. було вже 400 — зустрічаємо поміж ними два Відділи з Канади: ч. 177 п. н. Братство св. Архистратига Михаїла в Борщеві, Альберта, і ч. 328 п. н. Братство св. Івана Хрестителя в Торонті, Онтаріо. Мабуть, не дуже довго проіснували ті Відділи, які виділи на списках XIII головної Конвенції УНСоюзу в Боффало як активні відділи. Їх згадує тільки для зареєстрування тягlosti цілого організаційного процесу УНСоюзу в Канаді.

За початок організації УНСоюзу в Канаді звичайно беремо рік 1916, в якому в місяці січні парох української католицької церкви св. Йосафата о. Йосиф Боярчук разом із Михайлом Подлужевичем зорганізували перший Відділ УНСоюзу ім. св. Арх. Михаїла і цей Відділ одержав порядкове число 49. До цього Відділу вписалось в дні його організації 16 членів. У травні 1916 р. вписався у члени Відділу Микола Юречків, якого в серпні 1919 року вибрано секретарем Відділу 49 і на тому пості він працював 50 років. Щойно 12-го січня 1969-го року він відмовився на річних зборах від секретарської функції, на його місце вибрано секретарем Степана Вовка, а М. Юречків очолив Управу Відділу як її предсідник. За 50-річну працю над розбудовою Відділу й УНСоюзу в Канаді, за чесно пройдений шлях союзового діяча й відданого ідейника — річні збори Відділу признали Миколі Юречкові почесний титул досмертного предсідника Управи Відділу 49.

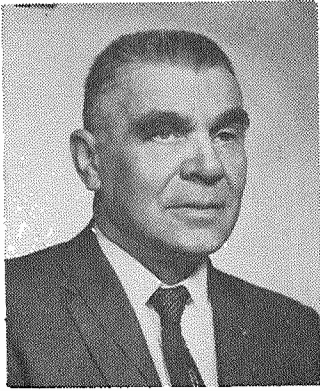
Створення організаційної клітини УНСоюзу в Канаді, якою став Відділ

Володимир Дідик

ч. 49, поклато ідейне і правне підложжя під розбудову більшого числа відділів. Однак, їх мережа під час першої світової війни і ще довго після її закінчення — внаслідок різних економічно - господарських заломань, які опанували всю країну й її населення, зовсім не поширилась в Канаді. Труднощі були таких широких масштабів, що аж у 1937-му році українці Віндзору, південно-онтерійського міста, під впливом сусіднього американського Дітройту, а передусе головного радного УНСоюзу Володимира Дідика, зорганізували у Віндзорі другий в Канаді Відділ ім. Юліяна Головінського ч. 341. Свій організаційний успіх гол. радний В. Дідик завдячує великій ідейній допомозі передових членів Українського Національного Об'єднання у Віндзорі: Богдана Зеленого, Павла Дуди, Олекси Косіковського, О. Червака тощо.

Справжній офензивний наступ на канадійський терен і українських поселенців почався після зорганізування у Торонті в 1939-му р. Відділу 432 ім. Тараса Шевченка, якого основниками були: організатор Володимир Гірняк, Яків Ковальчук, Василь Войнарівський та Володимир Баган.

Павло Дуда

Зорганізування Відділу 432 в Торонто викликало оживлену організаційну діяльність, а особливо всі Філії УНО зі своїм членством відкрили для організаторів УНСоюзу ворота своїх приватних домів та організаційних домівок. При кожній існуючій Філії УНО заіснував Відділ УНСоюзу, членами якого ставали насамперед члени УНО. Коли на чергу прийде солідне зладження історії УНСоюзу в Канаді, його початкових етапів розвитку та прискішеного росту, Українське Національне Об'єднання ввійде на сторінки такої праці як реальний формуючий чинник життя УНСоюзу в Канаді, його пропагатор і організатор.

У тому періоді, тобто від 1939 року — працює в ролі організатора УНСоюзу Володимир Гірняк, при допомозі якого та його співпрацівників, головню Івана Басра, Канада могла виказатись гарними вислідами організаційної праці і в таблиці змагань зайняти видні місця. Постали нові Відділи в наступних місцевостях: Ошава, Гемилтон, Судбури, Ст. Кетеринс, Тиминс, Кіркленд Лейк, Торолд, Ніягара Фолс, Велланд, Форт Вілліям, Грімсбі, Еспаноля, Монреаль, Нораанда, Вал д'Ор, Лондон, Брентфорд, Кемера, Киченер, Вотерфорд і Лашін.

Як бачимо, Схід Канади широко повів організаційну акцію і дві східні провінції Онтеріо і Квебек вкрив

союзними організаційними клітинами. Така постанова праці і реалізація програми майбутніх завдань УНСоюзу створили вихідні позиції для організаторів УНСоюзу, щоб пробитись у дальші простори Канади і там шукати для УНСоюзу української людини.

Отож, досі сказане повністю не вичерпує організаційного питання, бо ж, крім провінцій Онтеріо і Квібеку, ще існує Захід Канади, що є невичерпним резервуаром українських людських сил і ресурсів. Туди саме треба звернути свій зір, коли хочемо організаційно охопити всі простори, замешкані українськими поселенцями.

ЗАХІД КАНАДИ

На повних 10 років пізніше УНСоюз організаційно поцікавився західними провінціями Канади й на цей безмежно великий простір трьох степових-прерійних провінцій: Манітоби, Саскачевану та Альберти і одної гірської Бритійської Колумбії, назначено в 1948-му році організатором з Вінніпегу Василя Гладуна. Гладун у першій фазі своєї організаційної праці виказав організаційний хист, активність і опанування асекураційного діла. Йому без труднощів вдалось у короткому часі зорганізувати два нові відділи — один із них це Відділ 419 у столиці Саскачевану в Ріджайні. Він теж допоміг у Вінніпегу розбудувати існуючий відділ 445, скріпити його новими членами та поставити на належному організаційному рівні поруч сильних Відділів на Сході Канади. З відходом Василя Гладуна на схід Канади, послаблено теж і організаційне життя УНСоюзу в усіх степових провінціях Канади.

XXIII Конвенція УНСоюзу в Клівленді в 1950-му році вибрала голову КЕ УНО, координатора КУК і заслуженого громадянина інж. Володимира Коссара головним контролером і він кількакратно відвідує у своїх організаційних поїздках всі провінції Західної Канади, основує нові Відді-

ли, допилює їхнього розвиток та слідкує за працею вибраних секретарів у новостворених Відділах. На сьогодні Вінніпезька Західня Область, яку очолює гол. контролер УНСоюзу мгр Іван Геврик, об'єднує 13 Відділів і 1,200 активних членів. Треба з признанням підкреслити, що кількарічна жертвенна праця інж. Вол. Коссара у степових провінціях Канади була справді працею піонерською, важкою й вимагала багато здоров'я та труду. Усі ці перешкоди, що їх дає завжди кожна праця на ціліні, інж. В. Коссар лагідністю свого характеру й досвідом провідної суспільно-громадської людини легко поборював і тим самим створював сприятливі умови під дальший розвій зорганізованих Відділів УНСоюзу. Із цих саме причин історик, що пише книгу про працю УНСоюзу в Канаді, мусить зачислити інж. Вол. Коссара як справжнього піонера в розбудові УНСоюзу в Манітобі, Саскачевані, Альберті та Бр. Колумбії.

Для об'єктивної оцінки цілого розв'язного етапу УНСоюзу в Канаді ми мусимо синтетичним стилем заговорити про помітну працю і заслуги тих членів УНСоюзу, яких серця горіли полум'ям творчого динамізму, які були справжніми будівничими Батька-Союзу.

Один із них — це з Віндзору Павло Дуда, якого за оживлену діяльність і організаційну працю у травні 1941-го року вибрано на Конвенції гол. радним. Упродовж довгих років виконував він функцію „чіф ейджента”, представника УНСоюзу до канадського уряду та канадських забезпечених властей. П. Дуда постійно інтересується життям УНСоюзу, слідкує пильно за його поступом, радіє його ростом, переживає моменти послаблення союзного життя в Канаді.

Володимир Гірняк, якого за пророблену в Канаді організаційну працю Конвенція у Пітсбургу, в березні 1946-го року вибрала гол. контролером, в історії УНСоюзу мусить зай-

Інж. Володимир Коссар

няти видне місце — як досвідчений організатор у роках 1939 - 1955, як довголітній член Гол. Уряду УНСоюзу, як людина, що серед організаційних негод і бур незламно йшла уперед і будувала союзове життя та запліднювала його високою ідеєю перших творців УНСоюзу. У тому часі він був теж одиноком організатором у Канаді, що допомагав відділовим секретарям вив'язуватись із своїх завдань, доповняв своїми інструктажами їхнє забезпечене знання, учив, виховував і унапрямував їхні заінтересування. Ще сьогодні Володимир Гірняк є членом Головного Уряду й виконує пост головного контролера.

НОВА ЕМІГРАЦІЯ — ДАЛЬШИЙ РІСТ УНСОЮЗУ В КАНАДІ

Третя еміграція, що почала приїждати з Європи до Канади після закінчення другої світової війни, створила для відповідальних чинників УНСоюзу нові можливості збільшення його членства. Десятки тисяч українських емігрантів приїхали до Канади, щоб тут розвинути особисте, рідинне й громадське життя, щоб включитися в існуючі українські організації і їх підсилити новими силами, новим елементом.

Конечність часу і потреба скорі дії вимагали мобілізації справного гурту вироблених організаційно лю-

дей, які зуміли б включити в ряди УНСоюзу маси новоприбулих емігрантів. З початку брак організаторів і вишколених союзових робітників у тому часі не дозволив своєчасно охопити нову еміграцію і, на жаль, тисячі українських переселенців збільшили членство і майно чужих асекураційних компаній.

Як секретар найбільшого Відділу в Канаді ч. 432, в Торонто, багато уваги віддав я організаційній праці. Упродовж 12 років я займався асекураційною роботою і досі продовжую її в організаційних поїздках по Канаді. У вересні 1957 р. я започаткував першу організаційну кампанію УНСоюзу, а її проголошення в „Свободі” викликало зацікавлення цілого ряду активних секретарів і організаторів, що не завагались вийти на організаційний змаг поміж собою за приєднання якнайбільшого числа членів. І саме вересень 1957 р. став історичним місяцем, бо в цьому місяці зродився новий задум змагань за збільшення членства, за ріст УНСоюзу, за піднесення його престижу. Ця прикладна ініціатива і успішна реалізація організаційного плану виворили прихильне наставлення в кругах союзових діячів. На XXIV Конвенції УНСоюзу в Клівленді, Огайо, 1958 р. конвенційні делегати прийняли мої прохання і рекомендації, як члена статуткової комісії і статутово признали для Канади двох членів в Головному Уряді УНСоюзу: одного контролера, одного радного. Прийнято теж пропозицію створити для Канади координуючий центр „Канадійську Канцелярію”. Її відкрито в дні 1-го всресня 1959 р. Завданням і програмою Канадійської Канцелярії було: координувати працю канадійських союзовців, унапрямувати її шляхом листування, обіжників, особистого контакту, зустрічей, поїздок, нарад і ділових конференцій, розбудувати сітку нових Відділів влаштувати вишкільні курси для секретарів і організаторів. До завдань Канцелярії належала широка пропаганда успі-

хів праці і скріплення та належного зрозуміння авторитету та ідей УНСоюзу. Її реалізовано засобами: радіопередачами, текстами оголошень у пресі, доповідями і репрезентативними виступами на різних громадських з'їздах, святкуваннях та імпрезах.

Історія Канадійської Канцелярії УНСоюзу, її проведена праця, її мобілізуюча роля союзового активу до організаційних завдань, її вплив на дальші статуткові успіхи і рішення двох наступних Конвенцій у напрямі запевнення для Канади одного заступника головного предсідника (26-та Конвенція) і ще одного радного (25-та Конвенція) — це її конкретні осяги.

Десятиріччя існування Канадійської Канцелярії, генеза її створення, розгляд її дії, проблем — вимагають детальної аналізи щоб дати повний, всеобіймаючий образ її діяльності, як надрядного чинника в ієрархії організаційної структури УНСоюзу в Канаді.

Для орієнтації подаю статистику членства і висоту його забезпечення за останніх одинадцять років — від 1 січня 1957 р. до 31 грудня 1967р.:

Стан усіх членів і їх сум забезпечення за останніх десять років

Кінець року	Число членів	Їх сума забезпечення
1958 -----	6,509	\$ 4,994,518
1959 -----	6,592	5,347,550
1960 -----	6,960	5,886,118
1961 -----	7,411	6,620,897
1962 -----	7,400	6,807,866
1963 -----	7,493	7,838,691
1964 -----	7,492	8,605,892
1965 -----	7,806	9,541,343
1966 -----	8,361	11,287,943
1967 -----	8,867	13,016,549

1968-ий рік, за який не можна ще виказати підсумків усіх прибутків і втрат, в загальному збільшить членство УНСоюзу в Канаді до числа, яке переступить цифру 9,000 членів, і су-

му забезпечення піднесе принаймні до 15 мільйонів дол. До цієї суми забезпечення ми не включаємо „подвійного забезпечення”, яке теж у Канаді становить поважну цифру кількох мільйонів доларів.

Тільки на підставі цих наведених кількох цифр мусимо признати, що УНСоюз у Канаді є вже сильною і поважною суспільно-господарською організацією із 50-літнім стажем праці, 9-тисячним членством і 4½-мільйоновим майном.

КІНЦЕВІ ПІДСУМКИ

Організаційна структура УНСоюзу в Канаді виглядає ось так:

1. Координуючим чинником союзової праці, пропагатором ідейних клічів і репрезентантом УНСоюзу в Канаді є Канадійська Канцелярія. Керівником її є Богдан Зорич у ролі директора, але який є теж заступником гол. предсідника УНСоюзу.

2. Усе членство в Канаді є зорганізоване в 60 Відділах, а Відділи є включені і організаційно підпорядковані 4-м Округним Комітетам.

3. Кожна Округа охоплює певне число Відділів і дбайливо слідкує за виконанням організаційних завдань на терені своєї Округи. В Канаді маємо такі Округи:

ТОРОНТСЬКА

23 Відділи,

Василь Дідюк гол. радний — голова

НІЯГАРСЬКА

9 Відділів

о. Михайло Блаженко — голова

МОНТРЕАЛЬСЬКА

11 Відділів

Дмитро Попадинець гол. радний — голова

ВІННПЕГСЬКА

13 Відділів

мгр. Іван Геврик гол. контролер — голова

ДІТРОЙТСЬКА ОКРУГА

4 відділи

Разом усіх у Канаді 60 Відділів.

4. Всі Округи на річних зборах вибирають Округні Управи, голови яких допилюють виконність кожного Відділу зокрема.

5. На терені Канади діють, крім секретарів, такі організатори та організаторки:

Гол. радний В. Дідюк — є обласним організатором на дві східні провінції: Онтеріо і Квебек і на тому пості працює вже понад три роки. Організаційно він заблистів як активний організатор і три роки підряд здобуває чемпіонат з-посеред усіх організаторів УНСоюзу.

На терені провінцій Онтеріо і Квебеку в характері округних і постійних організаторів працюють та зголошені до організаційної праці: Петро Дяків — Ніягарська Округа та зголосився на працю округного організатора в Монтреалі — Павло Дубас.

Постійними організаторами вже довгий час працюють: Софія Куца — секретарка Відділу 440, і Єфим Омельченко — секретар 451.

Усі вичислені секретарі й організатори — це справді передні стежі в розгортанні організаційної праці, але це теж найсильніше заліччя для реалізації важливих завдань.

Постійна організаторка Софія Куца виказала себе в організаційному секторі завзятою змагункою, якої, бодай досі, жадна інша організаторка чи секретарка не перемогли. Петро Дяків і Єфим Омельченко — це справді ідейні союзові організатори, які проблемами УНСоюзу турбуються, їх переживають і які постійно стараються про розбудову нашої організації.

Широка й простірна Західня Канада і на цей простір таки справді треба було дати людину динамізму, чину, руху, скорих децизій і діянь. Інколи аж лякається треба, що принесе найближче майбутнє для УНСоюзу в Канаді, які висліди із організаційних кампаній, перемога чи послаблена дія, але в таких критичних моментах завжди можна звернутись до голови

Західної Области, мґра Івана Геврика, попросити його про підсилення організаційної праці, а допомога напевно прийде й Відділ 445 одержить напевно додаткових 10-12 гарних нових членів.

ЗАКІНЧЕННЯ

Кінчаючи огляд дії Союзової Канади, належить ствердити, що успіхи у великій справі завдячуються не тільки ідейності відділових секретарів, організаторів, чи інших офіційних діловодів, але теж авангардові пробових одиниць, піонерів, яких полум'яні серця були надхнені розумінням основних завдань УНСоюзу й великим сантиментом до ідейних заложень установи. І мені присмню назвати імена людей, які по-справжньому доцінюють УНСоюз, які „містичною” вірою і любов'ю у тривкі осяги і надбання УНСоюзу запопадливо допомагали виростати УНСоюзові в Канаді й не жаліли свого часу, енергії для творення доброго імени УНСоюзу.

Ось вони:

49 — Микола Юречків, 402 — Анна і Яків Бурії, 407 — Василь Шаран, 408 — Ілля Курман, 411 — пастор Василь Давидюк, 418 — Іван Мельник, 415 — Петро Гуменюк, 432 — Микола Мота, Василь Гасюк, Онуфрій Максимів і Всеволод Пінковський, 436 — Петро Вербоецький, 439 — Володимир Зацерковний і Осип Торищак, 440 — Софія Куца й Семен Левицький, 441 — Михайло Лисий, Олекса Петришин і Б. Стахів, 456 — Василь Воркевич, 460 — Павло Сахаревич, 464 — Микола Хомин, 469 — Карпо Черномаз, 480 — Ярослав Спольська, 412 — о. М. Блаженко, 449 — С. Дворнік, 458 — Ф. Стахов, 461 — М. Шпурко, 462 — Р. Фаре-

нич, 468 — П. Самець, 448 — М. Перейма, 465 — Текля Мороз, 471 — П. Дубас і 473 — Віра Баніт, 434 — Д. Попадинець, 404 — Михайло і Галина Лис, 498 — О. Касюхнич, 502 — Т. Марцінюк, 341 — І. Хрін.

Цей список не охоплює прізвищ і імен організаторів, про яких уже була мова на передових місцях цього репортажу.

Розповідь про півсторічну історію Українського Народного Союзу в Канаді вказує перспективу майбутнього розвитку цієї організації, створює візію швидкого закріплення її в усіх провінціях та в усіх місцях поселення української етнічної групи в цій країні.

Основою міркувань і планувань на майбутнє є тяготіння української людини до великих творів, до сильних центрів, до консолідаційних виступів і діянь.

Український Народний Союз в Канаді — це високозаавансована, понадконфесійна і понадгрупова установа загальноукраїнського значення і вартости. Віра в приспішений ріст УНСоюзу в Канаді та охоплення ним щонайменше 10 відсотків (50,000) українців Канади має свою тверду підставу однаково, як в ідейних заложеннях цієї установи, так і в її багатобічній активності, що практично охоплює або має свій вплив на все наше культурно-виховне та суспільно-громадське життя. Свій вклад у приспішений ріст УНСоюзу в Канаді дадуть поліпшені методи праці, вишкіл кадрів професійних працівників, всеціле включення відділових секретарів в організаційні зусилля.

Уже сьогодні Український Народний Союз кількістю свого членства та своїми ресурсами є найбільшою українською установою в Канаді. Завтра він буде ще більшою.

УНСОЮЗ ДЛЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВДИ

Написав Антін Драган

Величезний, подеколи просто неймовірний вклад дав Український Народний Союз в організацію та розвиток українського життя в Новому Світі, з одного боку, а в допомогу змаганням до волі і незалежності українського народу на рідній землі — з другого боку. Але чи не найбільшим і найзамітнішим а, можливо, і найкоштовнішим його вкладом були зусилля пізнати й поширити Українську Правду і цим причинитися до її перемоги.

„Пізнайте правду і правда визволить вас” — цитатою із Святого Письма закликала „Свобода”, ідейний ініціатор і виразник Українського Народного Союзу, вже в першому своєму числі, що появилася з датою 15-го вересня 1893-го року. Від того часу і від часу заснування Українського Народного Союзу 22-го лютого 1894-го року під цим гаслом, під гаслом пізнання і поширення Української Правди, проходили практично всі зусилля, всі змагання і вся праця УНСоюзу, що цього року відзначає своє світле 75-річчя.

У короткій календарній статті ми бажали б зупинитися, зокрема, на завершених дотеперішніх зусиль для пізнання і поширення правди про Україну, що ним без сумніву є видана старанням і коштом Українського Народного Союзу монументальна книга Знання про Україну — українська англійська Енциклопедія Українознавства, попереджаючи це коротким оглядом тогочасних зусиль у цій ділянці.

Як згадано на початку, ідейним ініціатором Українського Народного Со-

юзу була „Свобода”, це „слово на сторожі” українців в Америці, що негайно після створення Союзу стала його офіційним органом. Це й надало характеру цій першій українській крайовій установі в Америці. У звіттованні з основою першої Конвенції УНСоюзу в пенсильванському містечку Шамокіні 22 лютого 1894-го року м. і. читаємо: „Коли прийшло до обговорення читалень, які обов’язково маз закладати в себе кожне товариство, що належить до Українського Народного Союзу, тоді о. протсрей Товт з правдивою українською щедрістю зобов’язався спроводити на свій кошт дві тисячі книжечок для читалень, а о. Григорій Грушка прирік посилати даром газету „Свобода” до кожної української читальні в Америці”. Чи у цьому відношенні не говорить своєю мовою й те, що на цій першій Конвенції УНСоюзу схвалено, щоб на його печатці були „відкрита книга і трираменний хрест, над якими простягаються братньо стиснені дві руки?” Оця відкрита книга, відкрита для своїх і чужих, щоб довідалися з неї правду, це й є одна з головних цілей, одна з головних ділянок активності Українського Народного Союзу.

Існує багато джерел та інформацій про культурно-видавничу діяльність УНСоюзу. Головним джерелом треба вважати офіційний орган УНСоюзу „Свободу”, яка минулого року відзначала своє 75-річчя і 75 річчя з якої є найбільшою і найповнішою хронікою українського життя в Новому і Старому світі, чи не найповнішим збірником української правди,

Д-р Лука Мишуга

коли мова про періодичні публікації. Для англомовного читача УНСоюз публікує від 1933-го року „Український Тижневик”. Імпозантний реєстр виданих УНСоюзом календарів знайдуть читачі в статті ред. Богдана Кравцева на іншому місці цього збірника. Тут же надрукована і стаття д-ра Володимира Душника з коротким оглядом англомовних книжкових публікацій УНСоюзу. На цьому місці хочемо познайомити читача з найбільшим — і найкоштовнішим — культурно-видавничим досягненням УНСоюзу в ділянці української правди: Англомовною Енциклопедією Українознавства.

ІДЕЯ Д-РА ЛУКИ МИШУГИ

Англомовна Енциклопедія Українознавства є завершенням ідеї д-ра Луки Мишуги, найвидатнішого головного редактора „Свободи” (1933-1955) і — за словами 11-го з черги головного президента УНСоюзу, також уже покійного Дмитра Галичина, „найбільшого союзовця”. Переїнявши в 1933-му році відповідальність за видавництво УНСоюзу, д-р Лука Мишуга зразу ж і видвигнув ідею систематичної публікації англомовних книжок про Україну і український народ. Ця концепція була для д-ра Мишуги цілком логічною, бо до Аме-

рики він приїхав в 1923-му році як дипломатичний представник Уряду Західно-Української Народної Республіки, тоді в екзилі у Відні, і у виконанні своєї місії зустрівся з непрохідним муром ігнорації в урядових колах Америки щодо України. Цей мур треба було пробити, і це можна було зробити тільки англійськими публікаціями.

При цій нагоді до речі буде згадати ще про одну причину того — що так скажу — англійського-публікаційного ідеалу д-ра Мишуги.

Крім репрезентації — очевидно неформальної — перед американським урядом, д-р Л. Мишуга мав ще одну вітальну місію від Уряду ЗУНР: зібрати якомога більше фондів на працю того Уряду у Відні. Виконуючи цю місію, д-р Л. Мишуга заініціював „Державну позичку“, і, очевидно, заініціював її в УНСоюзі і „Свободі“, користуючись майже без обмежень її сторінками. Кампанія в справі тієї позички, що в кінцевому результаті принесла понад 130,000 доларів, з яких д-р Мишуга щодо цента розраховувався з Урядом ЗУНР, вимагала частих виїздів д-ра Мишуги до поодиноких наших громад. Додам, що д-р Мишуга був справді промовцем „з Божої ласки“. Він усі свої промови, писав, виправляв, виучував напам'ять і виголошував, ніколи їх не читаючи. Сподіваємось, що збірку цих промов пощастить незабаром видати окремою книжкою. В усіх тих промовах є одна провідна ідея: порівняння та утотожнювання американських волелюбних ідеалів з українськими, їхня синтеза. Знаходячи й зіставляючи ці подібності, д-р Мишуга мусів прийти до переконання, що коли б американці пізнали правду про Україну і український народ, вони не могли б не відчуті великої і глибокої приязни до того народу, який має і плекає такі самі ідеали та до них змагає. Логічним висновком для д-ра Мишуги було: дати американцям нагоду пізнати правду про Україну, публікуючи книжки англійською мовою.

Мабуть цілком випадком ці ідеї д-ра Луки Мишуги зійшлися з пляном Наукового Товариства ім. Шевченка та його тодішнього генерального секретаря проф. д-ра Володимира Кубійовича. Вкортці після закінчення Другої Світової Війни, коли на еміграції в Західній Європі опинилась поважна частина українських науковців, в 1947-му році відновлено на еміграції діяльність Наукового Товариства ім. Шевченка. Майже рівночасно, бо вже на початку 1948-го року НТПЦ, за ініціативою і під головною редакцією проф. д-ра Володимира Кубійовича, приступило до підготовки і видання Енциклопедії Українознавства, перший зошит якої появився в половині 1949-го року, а в 1952-му році закінчено друк її першої, загальної частини. Плянуючи українське видання, НТПЦ і проф. д-р Вол. Кубійович рівночасно запланували й видання тієї книги чужими мовами, зокрема англійською. Потреба цього з'ясована у вступі до української ЕУ, в якому м. ін. сказано:

„Перебування на чужині та зустріч із культурними і впливовими сьогодні народами ставить до нас у хвилину зростання цікавості до проблем Сходу Європи поважні вимоги. Коли про наші справи говорять ворожі чинники, висвітлюючи їх зі свого погляду, ми не можемо мовчати. Якщо ми не хочемо, щоб відомості про Україну зацікавлені шукали в чужих, здебільша ворожих нам російських большевицьких, польських чи німецьких енциклопедіях, то ми мусимо спромогтися на власну наукову працю. На модерний, всебічний, науковий інформатор про українські справи жде весь культурний і політичний світ...”

А в одній із своїх газетних статей проф. Вол. Кубійович коротко вияснює, що: „Енциклопедія Українознавства має бути сумою знання про Україну, яка інформувала б про наш край своїх і чужих.”

Проф. д-р Володимир Кубійович

Ці початкові пляни і заяви, себто плян видати Енциклопедію Українознавства також чужими мовами, зокрема англійською, потверджує обставина, що мапи в українському виданні мають подвійні написи, українські і англійські. Це зроблено з думкою, щоб заощадити кошти на працю і кліші. Інше діло, що з цього нічого не вийшло, бо до англійського видання приготовано нові мапи з англійськими написами.

ДВА ПЛЯНИ — ОДНА МЕТА

Саме в той час, коли Наукове Т-во ім. Шевченка схвалило і почало реалізувати плян видання Енциклопедії Українознавства під головною редакцією проф. д-ра Вол. Кубійовича, УНС в Джерзі Ситі, з ініціативи д-ра Луки Мишуги, запланував видати майже аналогічну збірку матеріалів: „Україна під Совстами”. Спонуку до цього дала, з одного боку, потреба такої збірки для англомовного читача, а з другого — свідомість, що на емі-

грації — в Західній Європі опинилася поважна кількість кваліфікованих українських науковців, які могли б приготувати для такої збірки авторитетні, джерельні матеріали.

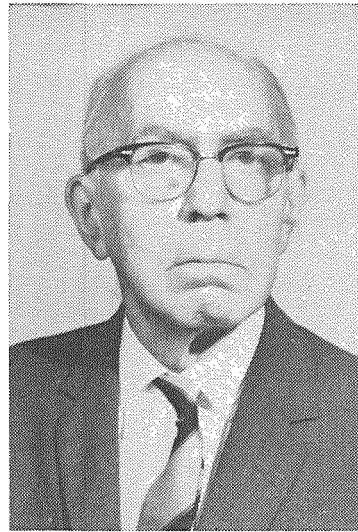
До речі буде згадати, що головним дорадником і співробітником УНСоюзу та д-ра Луки Мишуги в плануванні й підготові англомовних публікацій був проф. славістики Колумбійського університету д-р Кларенс А. Меннінг, в тих часах, без сумніву, найвидатніший американський знавець української історії, літератури та української проблематики, автор багатьох праць на ці теми і переконаний прихильник українських змагань. Плян видання „України під Совстами” можна вважати спільним пляном д-ра Мишуги і проф. Меннінга.

Діставши на таке видання апробату УНСоюзу, д-р Мишуга вже в 1949 році почав „пробувати ґрунт” і, вкінці, формально звернувся, як уповноважений УНСоюзу, до Наукового Т-ва ім. Шевченка в Європі з пропо-

зицією співпраці та підготовки матеріалів, які мали б бути вже в Америці перекладані і опрацьовані.

Так, зрештою, виходить із наявних архівних документів, але не виключене, що НТШ в Європі мало подібну думку, бо в листі проф. д-ра Кубійовича, підписаному ним як редактором збірника „Україна під Советами” і датованому 1-го травня 1950 року, є згадка про „розпочату Науковим Товариством ім. Шевченка в грудні 1948-го року збірну працю „Україна під Советами”... Проте, інтерпелюваний тепер особисто, д-р Кубійович не міг пригадати точно початку і перебігу розмов у цій справі. Але багато світла на цю тему кидає „Огляд видавничих взаємин і устійнень між НТШ в Європі і УНС в ЗСА”, що його написав 2-го листопада 1950-го року уповноважений і зв'язковий Європейського НТШ в ЗСА проф. Микола Шлемкевич, який уже в той час перебував в Єлизабеті, Нью Джерзі, до уповноваженого УНСоюзу у видавничих справах д-ра Луки Мишуги. В „Огляді” м. ін. сказано:

Одним із головних завдань українського суспільства у вільних країнах світу є стати інформатором про боротьбу й історію України, передусім інформатором суспільств і рішальних чинників провідних англо-саських потуг. Тож одночасно і незалежно одне від одного усвідомили собі це завдання і взялися за його здійснення: в Європі найстарше наше наукове товариство — НТШ, а в ЗСА найстарша і найбагатша українська установа — Український Народний Союз. Ці зусилля мусіли зводити кривні кола обидвох установ щораз ближче, поки однакова ціль не привела до тісної співпраці. Першим кроком до неї було рішення УНСоюзу видати укладений і зредагований НТШ збірник „Україна під Советами”. На редакційне виготовлення текстів УНСоюз передав для НТШ тисячу доларів. Завершенням співпраці повинно було бути видання Енциклопедії Українознавства англійською

Проф. д-р Кларенс А. Меннінг

мовою. Широкий світ дістав би в цьому творі добре джерело інформації і останнє слово української науки про Україну. Виконання цього задуму в співпраці НТШ і УНС було б великим культурним і політичним осягом обидвох установ і українства взагалі, осягом особливо важним в сучасну пору. У свідомості цього цюгорічна Конвенція УНСоюзу ухвалила на цю ціль 5.000 доларів.

Напередодні 1951-го року, — сказано далі в „Огляді” проф. Миколи Шлемкевича — в якому УНСоюз приступає до видання збірника „Україна під Советами” і обидві установи починають редакційну підготову англійського видання Енциклопедії Українознавства на підставі українського видання, важко устійнити стан взаємин і співпраці між НТШ і УНС. Його можна схопити такими устійненими твердженнями:

1. Справа збірника „Україна під Советами”:

а) НТШ повинно до кінця біжучого року дати машинопис збірника УНСоюзові для остаточного редакційного устійнення тексту;

б) УНСоюз передав НТШ на рахунок авторських гонорарів і редакційної праці 1,000 доларів.

2. Справа англійського видання ЕУ.

а) Англійське видання ЕУ не буде просто перекладом української ЕУ, але скороченою переріркою, достосованою до потреб і вимог чужого, передусім американського і англійського читача;

б) Англійське видання ЕУ є спільною справою НТШ, як власника української ЕУ, на основі якої буде укладена англійська ЕУ, і УНСоюзу, як фундатора-видавця. Ця спільність праці досі знайшла такий організаційний вираз: НТШ (Головна Редакція ЕУ) звернулося до УНСоюзу, як видавця, з пропозицією призначити свого довіреного, який увійшов би до Редакції англійського видання ЕУ, підкреслюючи, що Головна Редакція радо привітала б на тому становищі члена НТШ і головного редактора „Свободи” д-ра Луку Мишугу. УНСоюз і д-р Лука Мишуга дали згоду на цю пропозицію НТШ (Редакції ЕУ). Тож нинішній стан можна окреслити так:

Є з одного боку Головна Редакція ЕУ (українське видання) і з другого боку уповноважений-довірений УНСоюзу.

3. НТШ і УНС устійнять взаємні права і обов'язки у зв'язку з перебранням УНСоюзом видання англійської перерірки ЕУ...

4. Головна Редакція ЕУ (українське видання) і уповноважений УНСоюзу порозуміються а) щодо оформлення редакційного складу для англійського видання ЕУ, б) щодо устійнення тексту англійського видання на основі тексту ЕУ українського видання.

5. Головна Редакція ЕУ (українське видання) представить УНСоюзові, на руки уповноваженого д-ра Луки Мишуги, свій проєкт перерірки тексту ЕУ для англійського видання.

6. Для остаточного викінчення праць над збірником „Україна під

Совстами” і в першу чергу для започаткування праці над текстом англійського видання ЕУ УНСоюз, одержавши проєкт, передасть Головній редакції 1,000 доларів авансу.

В іншому листі з того ж дня і року проф. М. Шлемкевич поінформував НТШ і УНС, що із з'ясуванням видавничих взаємин і співпраці між цими двома установами він вважає свою функцію посередника за закінчену. Проте, його співпраця з УНСоюзом і з д-ром Л. Мишугою особисто у видавничих справах продовжувалася.

ДОЛЯ ЗБІРНИКА „УКРАЇНА ПІД СОВСТАМИ”

З наявних документів виходить, що УНСоюз конкретно замовив в НТШ в Європі матеріали до збірника „Україна під Совстами” в березні 1949-го року, а в квітні того ж року вже переслав перших 500 доларів на покриття редакційних видатків. У травні 1950 року проф. д-р Володимир Кубійович переслав УНСоюзові проєкт збірника та прелімінар редакційних видатків. Незабаром після того почали надходити й заповіджені матеріали.

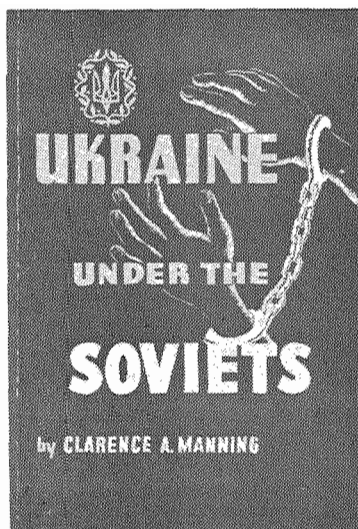
Редакційну колегію оформлено в складі: проф. д-р Вол. Кубійович (голова), проф. д-р Ол. Оглоблин, проф. М. Василів та проф. М. Глобенко. Між запрошеними до співпраці авторами були відомі наші науковці: проф. Юрій Шевельов, проф. Ол. Юрченко, проф. М. Міщенко, проф. Євген Оленський, д-р Кость Паньківський, проф. Д. Соловей, проф. Т. Сосновий, проф. Н. Полонська-Василенко та інші.

До речі буде згадати, що майже всі надіслані матеріали, які досі зберігаються в архівах УНСоюзу, писані на бібулковому тоненькому папері, без інтервалу між лініями, авторські чи редакційні поправки доліплювано малими скравками паперу, що дуже утруднювало вже самий перегляд матеріалів, не говорячи про їх переклад.

Плян видання збірника „Україна під Советами” вкортці змінився з двох головних причин: 1) з уваги на якість матеріалів і 2) з уваги на заплановане і вже домовлене англomовне видання Енциклопедії Українознавства.

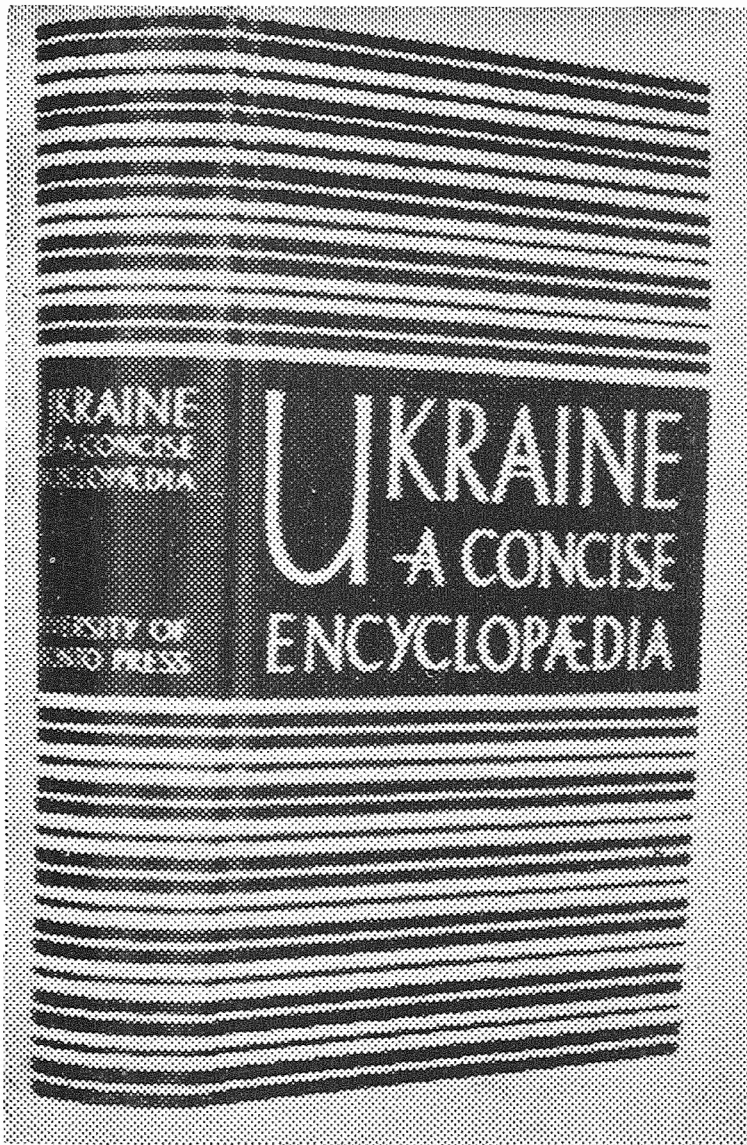
Коли мова про якість матеріалів, між документами подибуємо кілька цікавих зауважень американських рецензентів, що їх для цієї мети ангажував, з доручення УНСоюзу, проф. Кларенс Меннінг головно між спеціалістами поодиноких ділянок Колумбійського університету. Основною заввагою було, що українські вчені на скитальщині в Європі до тієї міри „перевантажені” думкою про повну чи майже повну ігнорачію підсоветських проблем в англomовному світі, що виявляють інклинацію завжди „починати від початку” та обмежуватись загальниками, замість входити в подробиці та виявляти нові факти. Другою заввагою було, що немає потреби плянувати і видавати рівночасно дві майже ідентичні книги: збірник „Україна під Советами” та англomовну Енциклопедію Українознавства, бо цілий ряд статей, надісланих до збірника, майже ідентичні із матеріалами в надрукованих уже частинах української Енциклопедії, що мала стати базою також англomовної.

Взявши це під увагу, УНСоюз, на рекомендацію д-ра Луки Мишуги, змінив свій первісний плян в тому сенсі, що, замість видавати збірник „Україна під Советами”, передав усі одержані до цього збірника матеріали проф. Кларенсові Меннінгові і замовив у нього базовану на тих матеріалах оригінальну працю під такою ж назвою. Як відомо, ця книга появилася 1953 року у в-ві „Букмен Ассосієтес” в Нью Йорку і в ній є окреме признання для всіх тих авторів, матеріалами яких проф. Меннінг посплюговувався у своїй праці.

АНГЛОМОВНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

У часі, як пишеться ця стаття, майже чотири тисячі примірників першого 1,185-сторінкового тому Англomовної Енциклопедії Українознавства, що має англійську назву *Ukraine: A Concise Encyclopaedia*, знаходиться в університетських та найбільших публічних бібліотеках світу, зокрема ЗСА і Канади. У підготові цієї книги, яку видав у 1933-му році Університет в Торонті старанням і коштом Українського Народного Союзу, взяло участь майже сто найвидатніших українських науковців під головною редакцією проф. д-ра Володимира Кубійовича. Підготова і публікація цієї книги коштували УНСоюзові понад 100,000 доларів. А до цього першого тому долучиться в половині 1969-го року, в якому УНСоюз відзначає своє 75-річчя, другий том. Видання цієї книги, вже перший том якої здобув собі найвищі оцінки рецензентів, треба вважати за найбільше українське досягнення в ділянці публікацій англійською мовою та за одне з найбільших культурно - видавничих досягнень взагалі. Але, якщо правдою є, що люди з кожного свого діла ма-

*Фотознімка (поменшена) першого тому
Англомовної Енциклопедії Українознавства*

ють стільки користи, скільки труду в нього вкладають, то навіть цей величезний успіх, що його має публікація Англomовної Енциклопедії Українознавства — мова, очевидно, про моральний успіх, бо фінансового воно не тільки не має, але, навпаки, Український Народний Союз доложить до цієї публікації: десятки тисяч доларів — навіть цей моральний успіх навряд чи дорівнює тому трудові, що його сумарично вклали в це діло всі причетні до нього. Про характер і причини цього труду ми хочемо насамперед згадати, бо це вяснить багато дечого з того, що сталося і чого не сталося.

Проф. д-р Юрій Шевельов

ДІЙСНІСТЬ ПЕРЕКРЕСЛЮЄ ПЛЯНИ

Коротко вже згадано, що питання англomовного видання Енциклопедії Українознавства виникло під час переписки д-ра Луки Мишуги, як репрезентанта УНС, з проф. д-ром Володимиром Кубійовичем, як репрезентантом Наукового Т-ва ім. Шевченка в справі збірника „Україна під Сове́тами”. Цю справу заактуалізувала ще більше переписка між тими самими особами в справі фінансової допомоги УНСоюзу для українського видання Енциклопедії, на яку УНСоюз пожертвував поважні фонди. Перші конкретні пропозиції щодо англomовного видання тієї Енциклопедії подибусмо в листі проф. Вол. Кубійовича до д-ра Л. Мишуги з 20 вересня 1950-го року. В дальшій переписці ту справу спрецизовано, і проф. Вол. Кубійович у листі з 27-го червня 1951 року, відповідаючи на листа д-ра Луки Мишуги, прислав уже відносно точний плян видання Англomовної Енциклопедії Українознавства та кошторис редакційних витатків на суму 8,500 доларів. Д-р Л. Мишуга в листі з 31-го липня того ж 1951-го року погоджується принципово на редакційний плян, але рекомендує перевірити редакційні витатки і обмежити їх до 5,000 доларів. Проф.

Вол. Кубійович в листі з 20-го вересня приймає пропозиції д-ра Мишуги і з'ясовує подробиці.

Згідно з перепискою між д-ром Л. Мишугою і проф. д-ром Вол. Кубійовичем, первісний плян видання Англomовної Енциклопедії Українознавства був такий:

Англomовне видання мало бути повною переріркою українського, з включенням набутого вже досвіду. Подробиці тієї перерірки з'ясовано в листі проф. Вол. Кубійовича з 27-го червня 1951-го року. Англomовна Енциклопедія мала появитися в одному томі. Всі українські матеріали мали бути доставлені УНСоюзові до кінця 1953-го року. Редакцію Енциклопедії творили: проф. д-р Володимир Кубійович, проф. д-р Юрій Шевельов і д-р Лука Мишуга, який мав виконувати також роллю зв'язкового з видавцем, себто УНСоюзом. УНСоюз перебрав на себе відповідальність за т. зв. англomовне оформлення матеріалів, себто за їх переклади. Поручено питання про створення окремої комісії, яка зайнялася б перевіркою перекладів і мови. До цієї комісії пляновано запросити професорів Меннінга і Мозлі із ЗСА та професорів Симсона і Кірконела з Канади.

Такий був плян, але дійсність почала його перекреслювати від само-

Головний президент УНС Йосип Лисогір передає примірник першого тому АЕУ президентові ЗСА Ліндону Б. Джансону. Після того фотознімку переслано п. Лисогорові з Білого Дому з власноручним підписом президента Джансона та „найкращими побажаннями“.

го початку, зокрема, коли мова про постачання матеріалів, яке справді почалося вже з кінцем 1951-го року, але не було вповні закінчене ще й з кінцем 1968-го року.

Первісні посилки матеріалів це були, згідно з домовленням між редакцією і видавництвом, переважно „редаговані ножицями” частини українського видання. Ввесь зв'язок з НТ-Ш і головним редактором проф. д-ром Вол. Кубійовичем та вся адміністрація англomовного редагування і оформлювання були в руках д-ра Луки Мишуги, який уже тоді швидко занепадав на здоров'ї. Однак, до справи видання Енциклопедії д-р Л. Мишуга ставився майже з пієтизмом і робив усе можливе, щоб цю публікацію довести до завершення, поставивши це за кінцеву ціль свого життя, яку, на жаль, йому вже не довелося здійснити: 8-го лютого 1955-го

року д-р Мишуга помер в шпиталі св. Барнабаса в Нью Йорку.

ПІСЛЯ СМЕРТИ Д-РА Л. МИШУГИ

Д-р Л. Мишуга сподівався смерті і, хоча недомагав уже на силах, велику частину енциклопедичних матеріалів довів до такого завершення, яке в тодішніх обставинах було можливе. Більшість матеріалів була вже зібрана, перекладена на англійську мову та перевірена. Переклади робили проф. Кларенс Меннінг, проф. Юрій Луцький, д-р Роман Олесницький, ред. Володимир Лотоцький та інші. Кожний переклад передавано для перевірки іншому перекладачеві. Деяку частину матеріалів перевірили рекомендовані проф. Меннінгом спеціалісти поодиноких ділянок з Колумбійського університету.

Як уже згадано, всіми справами АЕУ видав в УНСоюзі д-р Лука Мишуга, який рівночасно разом з проф. Вол. Кубійовичем і проф. Юрієм Шевельовим був членом Головної Редакції Енциклопедії. Уже із захворінням д-ра Л. Мишуги, а опісля з його смертю ситуація ґрунтовно змінилася. З рамени УНСоюзу справу Енциклопедії почав займатися автор цієї статті, якому передано також відповідальність за „Свободу” і Видавництво. Але не було другої людини, яка могла б заступити д-ра Мишугу.

ЗМІНА ПЛЯНІВ

Уже під час недуги і після смерти д-ра Мишуги головним редакційним дорадником УНСоюзу став проф. Ю. Шевельов. Після перевірки ситуації виявилось, що хоч більша частина матеріалів уже „готова”, то ця „готовість” була далекою від задовільної. Поперше, матеріали були доставлені майже п'ять років раніше і тільки злегка відредаговані, головню поскорочували з текстів українського видання, отже ще на яких п'ять років старші. Подруге — „англомовне оформлення” було ще далі від задовільного. Переклади робили різні особи, не було ані односпайної системи транслітерації, ані устійненої термінології, ані певного стилю.

Щоб вийти з тієї ситуації, УНСоюз уже на початку 1955-го року звернувся до головного редактора проф. д-ра Вол. Кубійовича з пропозицією перевірити ще раз увесь редакційний матеріал і поробити в ньому необхідні зміни та доповнення, а зі свого боку УНСоюз в половині того ж 1955-го року заангажував проф. Івана Решетаря, тоді з Принстонського університету, щоб він перебрав загальну англомовну редакцію Енциклопедії. Проф. Решетар виконав тільки частину роботи, бо опісля перебрав інші обов'язки, і УНСоюз з цією самою пропозицією звернувся до проф. Юрія Луцького, на що він згодився і

ввесь матеріал досить швидко перевірив і повернув.

Але, при цій перевірці, як і при перевірці, яку переводив проф. Шевельов, як і навіть секретарки, що переписували „начисто” перевірені матеріали, виявилось стільки нових помилок і недомагань, що матеріали знову почали мандрувати до авторів, перекладачів, знавців тощо. Тим часом, з кінцем 1957-го року до Америки загостив головний редактор Енциклопедії, проф. Вол. Кубійович. Тоді, після цілого ряду конференцій з ним і в приявності проф. Шевельова та тодішнього головного предсідника УНСоюзу покійного Дмитра Галичина, встановлено нову систему, що мала приспішити й завершити підготовку матеріалів до друку.

Насамперед рішено, що АЕУ повинна повиявитися не в одному, а в двох томах. Це рішення було подиктоване практичними міркуваннями: один том можна буде скорше викінчити — коли мова про підготовку матеріалів, і на два томи можна буде встановити сумарично вищу ціну. Видатки бо на саму підготовку матеріалів уже в тому часі, мабуть, вдесятеро перевищували початкові передбачування.

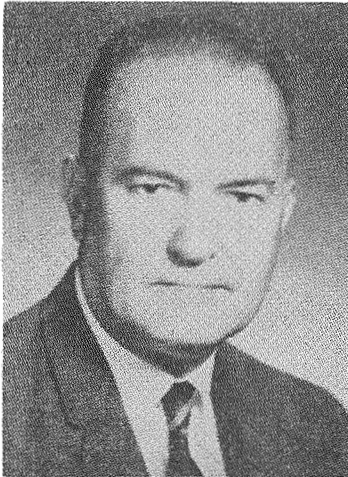
Головним і найважливішим було те, що редакція і видавець, себто проф. Кубійович і УНСоюз, погодились на заангажування окремого „редакційного координатора” в Америці, що ним став молодий і надійний учений, сьогодні вже, на превеликий жаль, покійний д-р Леонід Соневицький. Обов'язки такого координатора він перебрав з кінцем березня 1958-го року.

Заангажування д-ра Соневицького на редакційного координатора, який найтісніше співпрацював з проф. Ю. Шевельовим, мало рішальне значення для АЕУ, як у редакційному, так і англомовному відношеннях. Д-р Соневицький, солідний і з великим знанням науковець, „брав під лупу” не то кожду сторінку, але й кожне слово, і почав „уніфікувати” най-

більш кострубаті англомовні матеріяли. Він встановив систему транслітерації, користуючись тією системою, яку має Колумбійський університет і яка найбільше зближена до системи Конгресової Бібліотеки. Він почав виловлювати численні помилки, що закралися під час перекладу та переписування матеріялів, і власне він започаткував, можна б сказати, нову добу в підготові матеріялів. Нагляд і загальний провід у праці д-ра Соневицького мав проф. Шевельов.

НОВІ КОМПЛІКАЦІЇ

Усі наші оптимістичні надії на доставу бракуючих ще матеріялів та на прогрес їхньої перевірки і англомовного „оформлювання” ані в малій частині не виправдались. Виникали все нові й нові труднощі, автори не додержували обіцянок і запевнювань, праця продовжувалась, здавалося, без кінця й краю. Час минав, матері-

Д-р Богдан Олесницький, з ініціативи якого очолюване тоді ним Українське Лікарське Т-во Північної Америки закупило 100 примірників АЕУ для кожного із senatorів ЗСА.

Доц. д-р Богдан Цюцюра

яли знову перестарювались, знову треба було їх „відсвіжувати”.

Тим часом проф. Шевельов мав уже наперед встановлені інші пляни і з початком 1960-го року вже не міг віддавати справам АЕУ стільки уваги і часу, як раніше, хоч і ніколи не відмовляв своїй поради чи допомоги. А в жовтні 1960-го року прийшла нова комплікація: д-р Л. Соневицький одержав становище викладача в університеті і також припинив працю при АЕУ. Його функції перебрав і з не меншим знанням і не меншою солідністю продовжував доц. д-р Богдан Цюцюра, який, не зважаючи на деякий пізніший навіть публічний конфлікт з Головною Редакцією АЕУ, довів до того, що в половині 1962-го року, після більше ніж десяти років підготовки, можна було віддати до видавництва університету в Торонті матеріяли бодай до першого тому АЕУ.

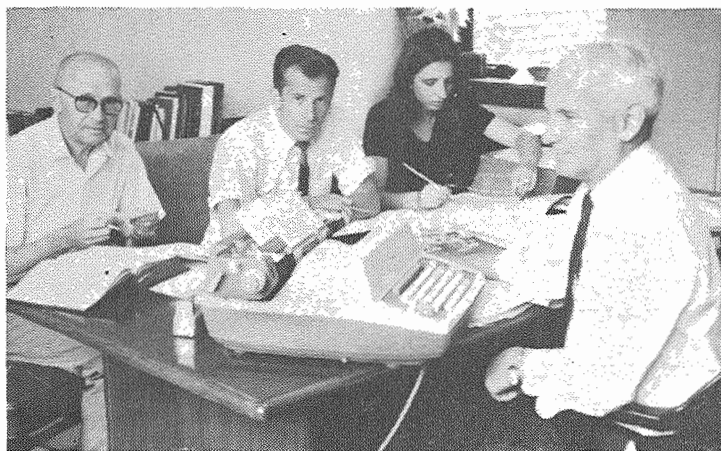
ТРУДНІСТЬ З ВИДАВНИЦТВОМ

Уже в другій половині 1955-го року, маючи на руках те, що здавалося „готовим матеріялом” до Англомовної Енциклопедії Українознав-

тва, УНСоюз почав розглядатися за відповідним університетським видавництвом.

Як відомо, УНСоюз майже всі свої англомовні публікації, щоб забезпечити їм більше довір'я в англомовного читача та усунути викликані не без допомоги наших ворогів і пересудами підозріння в „пропаганді”, якщо б вони були публіковані українським видавництвом, видавав своїм коштом у різних американських видавництвах, як „Букмен Ассосіейтс”, „Філософікел Лайбрері” і ін. Але одну книжку, англійський переклад однотомової історії Михайла Грушевського, таки пощастило видати у видавництві Єйльського університету. Книжка мала високу академічну оцінку та добрий відгомін, і це давало надію, що той університет, мавши такий добрий досвід з УНСоюзом, не відмовиться і від видання Англомовної Енциклопедії Українознавства. Проте, відмовився, подавши просту причину: такого роду праці не є в пляні і програмі видавництва.

І почалася справжня „одиссея”. На чергу прийшло видавництво Колумбійського університету, з директором якого підписаний і покійний д-р Д. Галичин мали багато зустрічей і провели обширну переписку в 1958-му році. Колись ця переписка буде інтересним матеріалом для дослідника наших відносин в Америці. Результат: Колумбійський університет дуже чемно заявив, що „книжка має тенденції, які заслуговують на увагу”, але відмовився від її публікації, мотивуючи тим, що ці тенденції унеможливають університетові дати книжці свою фірму. Опісля ми в приватній розмові з директором видавництва довідалися, що тою „тенденцією” є твердження, що Київська Русь була початком української держави, а не трьох слов'янських націй: української, білоруської і російської. Ми пропонували компроміс, себто додати у відповідному тексті, що існує інша історична школа, яка визнає ту концепцію, що її заступає Колумбійський університет. Нічого не вийшло,

Головний редактор АЕУ проф. д-р Вол. Кубійович, який постійно живе в Сарселі біля Парижу у Франції, кількома наворотами приїжджав до ЗСА для поладження справ, зв'язаних з АЕУ. На фото: проф. д-р Вол. Кубійович (зліва) при праці над матеріалами до АЕУ в приміщеннях Головної Канцелярії УНС. Біля нього zatrudнені в тому часі при цій праці ред. Зенон Снилик, Христина Падох та ред. Богдан Кравців.

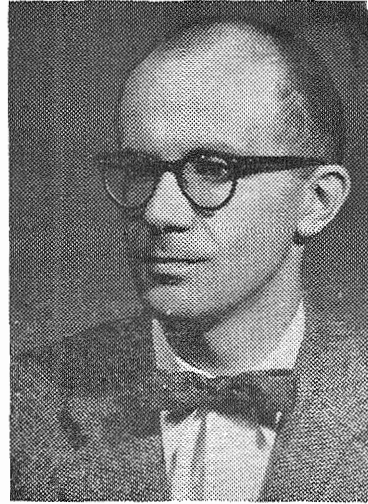

Проф. Олександр Оглоблин

Колумбійський університет відмовився від видання АЕУ.

Тоді й почалося „ходження по мукам” у пошукуванні відповідного видавця. УНСоюз звертався, через своїх репрезентантів або листовно, до 19 університетських видавництв, включно з видавництвом Оксфордського університету, що має своє представництво в Нью Йорку. Всі відмовились. Опісля пішла пропозиція до „Енциклопедії Британіки”. Відмовилась. Репрезентанти УНС відвідали велике видавництво Мек Міллена в Нью Йорку. Нічого не вийшло. Ми були майже в розпачі. Стільки труду, стільки надій, стільки видатків і прийдеться таку монументальну книгу публікувати в якомусь другорядному приватному американському видавництві, що дивиться не на книгу, а на гроші, які за публікацію дістане.

І тут трапилося несподіване. Про наші труднощі поінформували ми проф. Ю. Луцького, що в той час був головою славістичного відділу на Торонтоському університеті, одному з найбільших і найповажніших університетів британського коммонвелту. Проф. Луцький запропонував вияснити видавничі можливості в своєму університеті. Довгій історії прийшов короткий і світлий кінець: завдяки проф. Юрієві Луцькому Англомовна Енциклопедія Українознавства, ця

Проф. д-р Юрій Луцький

монументальна книга знання про Україну для англомовного читача, появилася у видавництві того престижного університету. Що більше, проф. Луцький, виконуючи на прохання УНСоюзу роль посередника з університетським видавництвом, віддав неоцінені прислуги у найбільш дбайливій та справді подивугідній редакційній і стилістично-мовній кінцевій підготові матеріалів до друку, що її переводить уже само видавництво. Це відноситься й до оформлення книжки і практично до всього, що з нею зв'язане, включно з її поширенням.

У справах індексу з видавництвом тісно співпрацює випускник Торонтоського університету, д-р Михайло Сосновський. Своїх фахових порад ніколи не відмовляв видавництву і проф. Юрій Шевельов.

ГОЛОВНА ЗАСЛУГА

Історичну заслугу у підготові і випуску Енциклопедії Українознавства має в першу чергу її головний редактор проф. д-р Володимир Кубійович і ті українські науковці, що під його проводом її створили. Така ж історична заслуга д-ра Луки Мишуги і д-ра

Дмитра Галичина за зусилля, щоб ця книга появилася англійською мовою. Але головна заслуга, що вона англійською мовою таки справді появилася, належиться теперішньому головному передсідникові УНС п. Йосипові Лисогорові. Без його зрозуміння важливості цієї публікації і без його — сказавши одверто — відваги, ця книга навряд чи була б коли побачила денне світло. Подумати тільки: первісний кошторис редакції і публікації АЕУ був запланований на максимальнo 25,000 доларів. Тим часом ці кошти за обидва томи добігатимуть до чверть мільйона доларів! Треба було, в наших обставинах, максимальної відваги і рішучости, як і максимального зрозуміння ваги справи, щоб перебрати за це відповідальність.

Заслуга гол. передсідника Й. Лисогора не тільки у його відвазі щодо видатків. Раз на них погодившись, він, як верховний езекутивний урядовець і найвищий репрезентант УНСоюзу, не відкинув нічого, що могло б поліпшити стан книги, як і зробив усе можливе, щоб цю публікацію довести до успішного завершення. Очевидно, що в цих своїх рішеннях і зусиллях він мав повну підтримку збоку всіх езекутивних і головних урядовців, як і найширших кол членства УНСоюзу. Але він був тим, хто мусів рішати, подбати за виконання рішень і за них відповідати.

ДРУГИЙ ТОМ

Публікація першого тому АЕУ в 1963-му році була, очевидно, і великою захоотою до праці над підготовою другого тому. В цій справі УНСоюз в липні 1963-го року підписав з головним редактором проф. Вол. Кубійовичем „Спільне додаткове домовлення”, яким, між ін., передбачено здачу всіх матеріалів, включно з мапами, діаграмами та ілюстраціями найпізніше до квітня 1964-го року. Як і попередніми разами, „обставини” були сильніші за всі домовлення

і навіть найбільшу добру волю. Про ці „обставини” згадаємо ще коротко наприкінці цієї статті. В кожному разі, проволочка в доставі решти матеріалів, оправдана чи ні, завжди починається до того, що інші матеріали перестарюються та потребують перевірки і доповнень. Це створює своєрідне „перпетуум мобіле” і взагалі паралізує працю, перекреслює пляни, збільшує видатки. Згадати б тільки, що кошти видання кожного року збільшуються — з уваги на постійно збільшувані кошти працівників, паперу тощо — на кілька відсотків.

Все ж таки, хоч і з поважним спізненням, остаточно полагоджено або полагоджується справу видання другого тому, матеріали до якого вже є у видавництві Торонтоного університету і який, згідно з пляном, має появитися в червні цього, ювілейного для УНСоюзу 1969-го року.

Головний редактор при підготові матеріалів до другого тому зустрічався, мабуть, з тими самими трудноща-

Студенти нарешті дістали в руки справжню Книгу Знання про Україну та з цікавістю знайомляться з її змістом.

Ред. Богдан Кравців

ми, що й при підготові першого тому, головною з яких було чи не постійне ламання встановлених реченців співробітниками - авторами. Але цим разом проф. Кубійович мав уже велику допомогу і найбільш вартісну та видатну співпрацю з боку свого заступника і репрезентанта таки в Головній Канцелярії УНСоюзу, зглядно в редакції „Свободи”, ред. Богдана Кравцева.

Англомовне „оформлювання”, хоч і натрапляло на труднощі та мало свої недомогання, було без порівняння легше вже хоч би тим, що був досвід з такої праці при матеріалах до першого тому, була встановлена транслітерація і в більшості термінологія, коротко — був досвід. Більшість праці при англомовному редагуванні матеріалів до другого тому виконали ред. Зенон Снилик, мгр. Оксана Драган, д-р Володимир Душник і д-р Роман Олесницький. Цілий ряд авторів, зокрема проф. Всеволод Злубничий та інші, писали свої матеріали вже англійською мовою. Ред. Богдан Кравців також і в англомовному оформлюванні матеріалів, як і взагалі в оформлюванні цілого тому, відіграв провідну роль.

Мистецьку обкладинку для АЕУ виконав, як відомо, маестро Яків Гніздовський.

Преважливий в такій книзі індекс також до другого тому приготував,

в найтіснішій співпраці з університетським видавництвом та проф. Ю. Луцьким, д-р Михайло Гніздовський. Добором та підготовою ілюстрацій займалися ред. Богдан Кравців та маестро Святослав Гординський.

Було б несправедливо не згадати, що численні чеки зв'язаних з публікацією АЕУ виплат підписували, крім головних президентів УНС Дмитра Галичина і, головно, Йосипа Лисогора, всі три в черзі головні касири УНСоюзу: насамперед п. Роман Слободян, опісля покійний уже Іван Кокольський, а тепер дир. Петро Пучило.

ТРИ СВІТИ

Цей дуже короткий і загальниковий огляд справи видання Англомовної Енциклопедії Українознавства, найбільшого видавничо-культурного досягнення УНСоюзу, може дати також тільки дуже загальне уявлення про тисячу й одну трудність, на які це видання натрапляло. В чому ж була головна причина тих труднощів? На іншому місці згадано, що в „обставинах”. Труднощі мав насамперед головний редактор проф. д-р Володимир Кубійович. Неймовірні труднощі мав і УНСоюз. Вони впливали з тієї „обставини”, що в підготові і публікації АЕУ зустрілись у практичній роботі три світи: український, до якого зараховується Головна Редакція, американсько-український, що ним є спонзор УНСоюз, і — загально сказавши — англомовний, що ним є університетське видавництво в Торонті.

Але перша і головна трудність незалежна і рівночасно, мабуть, притаманна всім цим „світам”. Вона в тому, що всі редакційні працівники Енциклопедії працювали для неї „додатково”, заробляючи на хліб насущний іншою працею. Також їхня винагорода далеко не дорівнювала навіть винагороді за „додаткову” працю в американських чи інших обставинах. Вони працювали жертвенно і

справді з патріотизму, вони віддавали своє знання і свій труд для великої справи, але, працюючи додатково і доривочно, мало-хто з них міг додержувати домовлених реченців. Були випадки, коли автори поодиноких статей на два і три роки продовжували реченці здачі матеріялу. Були такі, що цілими місяцями не реагували на всі пригадки і „С.О.С”-и від головного редактора та від УНСоюзу.

Коли ж мова про „три світи”, то вони, зокрема, проявляються в методах праці. Редакція АЕУ здавала УНСоюзові матеріяли, і, хоч ці матеріяли, згідно з домовленням, мали бути „редакційно завершені та готові до друку”, вони рідко коли такі були. Все були якісь поправки та доповнення. Університетське видавництво, приймаючи книжку до друку, вважає переданий матеріял за завершений і процесус його своїм звичайним порядком: перевіряє, виловлює помилки і непослідовності, виправляє їх чи звертає на них увагу — і на цьому повинен бути кінець. Але, як уже перевірили видавництвом і — як це було у випадку з матеріялами до першого тому — вже навіть у тих, що знаходяться в друкарському складі, переводяться безліч всіляких редакційних змін. Тож тільки надзвичайна прихильність видавництва та добрі впливи проф. Луцького могли заважити на тому, що книги не відкинено від публікації вже тоді, як вона була в процесі друку чи підготови до друку.

УНСоюз був між молотом і ковалом. З одного боку редакція, а з другого видавництво. З тієї колізії допомогла вийти, без сумніву, добра воля та взаємна доброзичливість усіх трьох „світів”, взаємне зрозуміння та взаємні компроміси, завжди з одною метою: докласти всіх зусиль, піти на всяку жертву, щоб видання цієї монументальної книги було в межах можливостей якнайкраще і найшвидше завершене.

При цій нагоді хотілося б згадати, зокрема, про одну неперевершену

Д-р Леонід Соневицький

прикмету головного редактора АЕУ проф. д-ра Володимира Кубійовича: він має снагу і завзяття, вмів вдержати до кінця. У більшості людей, які мають діло з редагуванням, увага і кмітливість в повній мірі виявляються на початку праці, але з її поступом увага послаблюється, і остаточно людина приходиться до висновку, що коли щось в матеріялі й не так, то від того „світ не перевернеться”. Для проф. В. Кубійовича справа закінчена тільки тоді, як поставлена остання крапка. Цій його уважливості та наполегливості і треба завдячувати, що АЕУ, хоч і має свої недомогання, але вони лишилися не тому, що їх проф. Кубійович не завважив чи не подбав, щоб їх усунути, а тільки тому, що в обставинах це вже було таки справді неможливе.

ЩО ДАЛІ?

Подбавши про видання Англomовної Енциклопедії Українознавства, Український Народний Союз — як сказано — довершив найбільшого свого культурно-видавничого подвигу. Але ще не було такого випадку в 75-літній історії УНСоюзу, щоб він „спочивав на лаврах”, щоб уважав, що „своє зробив” і бодай на хвилину „заклав руки”. В цьому і його величезна вартість для всієї нашої гро-

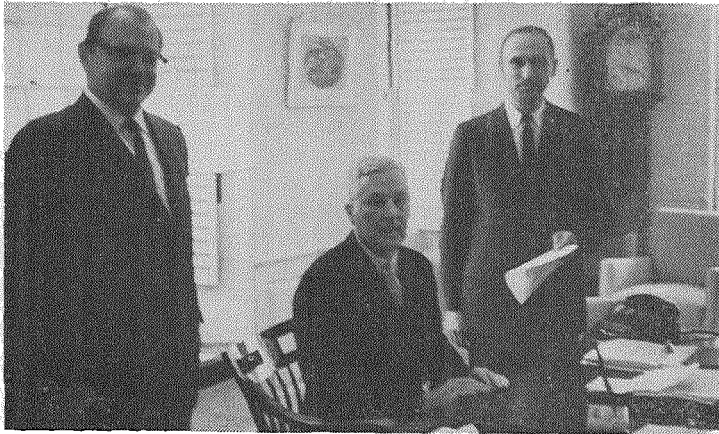
мади і нашого народу. Праця, змагання і зусилля УНСоюзу ніколи не кінчаються, все, що зроблене, є тільки черговим кроком уперед, заохотою і базою для нового зусилля, нового труду.

Не інакше може статись і з публікацією двох томів Англомовної Енциклопедії. Вона, як і все інше в УНСоюзі, не є і не може бути епілогом, завершенням, а тільки початком нового діла. Можливостей і потреб дуже багато. Очевидно, що українська справа і правда тільки безмежно скористали б, якби до цих двох томів загальної Англомовної Енциклопедії Українознавства долучити ще зо два-три томи такої ж гаслової Енциклопедії. Відчувається також величезна потреба в бодай одному солідному томові такої енциклопедії про українську діаспору, зокрема в Новому Світі. А далі, життя не

стоїть на місці, все йде, все розвивається, приходять нові люди і настають нові події. АЕУ потребуватиме доповнень, як уже не кожного, то бодай щодва, щотри чи щоп'ять років.

Мавши все це і багато подібного на увазі, в УНСоюзі вже від деякого часу нуртує думка про створення в його рамках Інституту Англомовної Енциклопедії Українознавства, який мав би кваліфікованих працівників, про всі ці та подібні справи думав і їх, якщо б запало в УНСоюзі таке рішення, виконував у найтіснішій співпраці з нашими науковими установами, Науковим Товариством ім. Т. Шевченка та Українською Вільною Академією Наук. Встановлення катедри українських студій в Гарвардському університеті відкриває для таких зусиль нові перспективи. Це великий, трудний і коштовний плян, але й великою в кожному відношенні установою є УНСоюз.

ПЕРЕЛОМОВА ПОДІЯ

Нові, небувалі досі в Америці перспективи для українських студій дає встановлення катедри українських студій в Гарвардському університеті, що їх рекомендував проф. Ернест Сіммонс у своїй передмові до першого тому АЕУ. На фото (зліва): голова Наукової Ради ФКУ і голова Гарвардського Професорського Комітету для українських студій та редакційний співробітник АЕУ проф. д-р Омелян Пріцак, президент Гарвардського університету Натан М. Пюсі та голова Головної Екзекутиви ФКУ м-р Степан Хемич під час обміну листами про встановлення українських студій в Гарварді 22-го січня 1968-го року.

УНС І ГРОМАДА

Написав Іван Кедрин

„З появою „Свободи” народилась Україна в Америці” — писав покійний Лука Мишуга в 1936 р. — „Ті дві народні інституції — „Свобода” і Український Народний Союз — були звиш 40 років головними сподвижниками українського народного життя в Америці. І тому їхню історію можна сміло вважати історією української еміграції в Америці. Вони спільно американську Україну будували, спільно з нею терпіли й радувалися і були її речниками і представниками...”

Насправді — годі сьогодні, в часі надпродукції українських установ і організацій в З'єднаних Стейтах Америки, після відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, після переведення Першого Світового Конгресу Вільних Українців, після тріумфальної подорожі Верховного Архiepіскопа Кардинала Й. Сліпого по всіх більших осередках скупчення українських мешканців ЗСА, після відкриття катедри українознавства в Гарвардському університеті, трудно уявити ті відносини, які панували в нашій американській громаді тому 75 років. Трудно уявити тло, на якому постали „Свобода” й Український Народний Союз і всі ті причини, які штовхнули до їх заснування — трудно зрозуміти, що сутніми психологічними джерелами тих, які засновували ті наші дві установи — була розпука, коли вони дивились на американсько-українське довікілля, і було фанатичне бажання дивинути тодішню українську громаду в Америці на

вищий щабель. Дивинути в усьому — почавши від усвідомлення „хто ми й чиї ми діти”, від зрозуміння вартости газети і книжки, від засвоєння громаді найосновніших духових вартостей.

Темними барвами змальовують історики української іміграції в Америці первісний її стан. Один із найбільш совісних і вдумливих істориків-аналітиків цієї нашої іміграції, згаданий д-р Лука Мишуга не загортає ні в які позолітки духового стану перших українських імігрантів, рахуючи від їхнього першого масового напливу в 70-их р.р. мин. сторіччя, поминувши тих окремих імігрантів з українськими прізвищами, що їх можна знайти в списках поляків або москалів ще з 17-го сторіччя, і поминувши о. Агапія Гончаренка, що був першим свідомим українцем і першим відомим українським інтелігентом в Північній Америці, але жив і працював переважно серед москалів або малоросів.

Отож у знаменитій розправі Луки Мишуги „Як формувався світогляд українського імігранта в Америці” в „Пропам'ятній Книзі” УНСоюзу з 1936 р. (повних 170 сторінок в отій 751-сторінковій книзі!) читаємо м. і.:

„... Ті елементи з нашого народу, що прибули тоді до Америки, самі не знали ні своєї правдивої назви, ні свого роду, ні свого національного ідеалу... Цілий світогляд тих імігрантів, що виїжджали з рідного краю, обертався біля одного: якнайскоріше заробити якнайбільше грошей. Але не про гріш ішло, а про поле і хату.

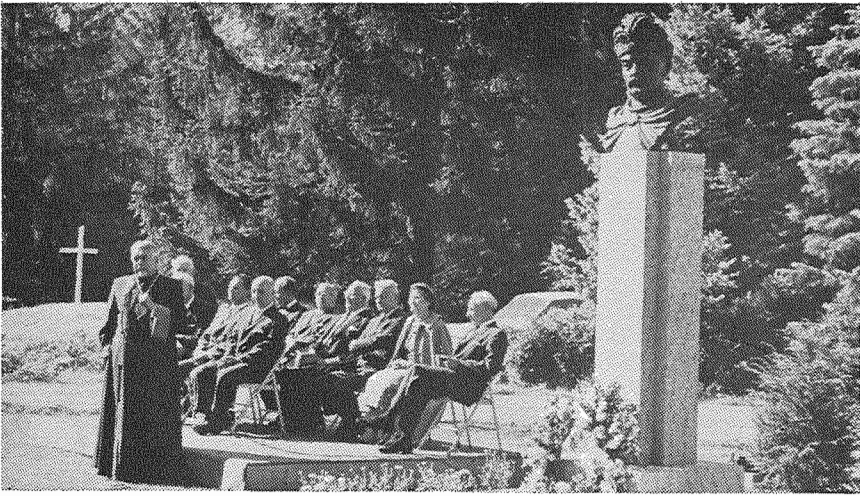
Новий край, до якого вибирався наш імігрант, його не цікавив... Що це „читальня” — не знав. Про театральні вистави, концерти, відчити чи віча — не знав. Ніякими громадськими справами він ніколи не займався. Суспільних питань ніхто ніколи з ним не обговорював. Не знав він також нічого про робітничі організації й не чув про якісь страйки. Але суспільне горе відчував. Тільки рятунку не бачив. Тому шукав його — в коршмі, де запивався часто до непритомності, з розпуки і безрадности. Але був навіть в тій біді дуже „гоноровий” і тут в Америці. Навіть за дрібну зневагу, нанесену дуже часто в коршмі, або при чарці, не давав прощення, видавав останній цент на процес „за образу честі”. І ось з тими прикметами з’явилася наша іміграція в Америці...”

Інший історик-аналітик початків української національної громади в Америці, Омелян Рев’юк, трохи інакше підходить до перших українських імігрантів. Він твердить, що „український імігрант прибув до Америки вже дозрілою людиною, з утвердженням характером, з виробленим способом поведінки в різних ситуаціях життя. Цього він не все був свідомий, але був свідомий, що його першим завданням є удержати й забезпечити життя собі й своїй родині”. Але й О. Рев’юк признає, що „велике число цих імігрантів не вміли читати й писати” і що „національна свідомість українського імігранта була невелика” та мав він радше „свідомість негативну” — себто почуття, що він не американець. З такого стану речей народжувались для українських імігрантів великі лиха — вже при самому вступі на американську землю урядовці Уряду іміграції, не мавши терпеливості читали складні для них українські прізвища, змінювали їх на власну руку, з німою згодою імігрантів, в яких вроджена пошана до влади сплугувалась просто з незнанням мови й відносин та з почуттям меншовартості. Тому й несовісні люди ста-

вилися до українських імігрантів при різних нагодах, як до поляків або росіян, вербуючи до робіт на фабриках, промовчавши їм, що ті фабрики охоплені страйком і таким робом робили з них страйколомів, приймали на найгіршу і найважчу фізичну працю, здебільша до копалень вугілля в Пенсильвенійському стейті та взагалі безприкладно й безскрупульно використовували. Не знаючи мови, маючи маленькі зарібки й не маючи ще ніяких заощаджень — український імігрант шукав собі помешкання в найдешевших міських дільницях, де знаходив поляків, жидів або москалів, з якими міг сяк-так порозумітись. Очевидно, це були не тільки найдешевші, але й найпоганіші дільниці й халупи без примітивних вигод.

Але український імігрант був „церковним елементом”. Для нього „релігія була природною потребою, а церква — природною установою”. Прибувши до Америки — він не знайшов ні одної української церкви, зате не міг зрозуміти існування в Америці мозаїки інших віровизнань і їхніх святинь. І тому ті масові перші українські імігранти з Лемківщини і Карпатської України, прибувши до Америки найпізніше з усіх інших іміграційних національних груп, бо щойно в другій половині 70-их р.р. мин. сторіччя, використовувані поляками, словаками, москалями й мадяронами, — почувалися дуже нещасливо. Природно — першими їх стараннями за поправу своєї долі були заходи — дістати „свого” священика. Приїзд до Америки о. Івана Волянського й заснування ним 19 грудня 1884 року першої української католицької парохії в Шенандоа, Па., вважається за початкуванням української організованості в Америці.

Українські католицькі духовники були найпершими провідними піонерами тієї організованості. Коли 15 вересня 1893 року появилось перше число „Свободи” завдяки ініціативі й невтомним старанням о. Григорія Грушки, то це було „народження ук-

Архипіскоп Української Православної Церкви в ЗСА Мстислав промовляє під час відкриття пам'ятника Гетьманові Іванові Мазепі на Союзівці

раїнської ідеї", а коли 22 лютого 1894 р. з ініціативи „Свободи” засновано „Український (спершу Руський) Народний Союз” — то це було покладення вже тривких основ під організаційний розвиток американського українства в усіх ділянках. Це була дійсно львівська „Просвіта” і „Дністер” в одній установі — організоване ширення українського знання й культури та водночас засвоювання тому американському українству свідомости, що воно мусить дбати за своє матеріальне забезпечення, бо інакше згине. Із „Свободою”, як писав Лука Мишуга, постала газета „але без редакторів”, з Народним Союзом постала організація — без людей. Правда, коли заснувались „Свобода” й „Народний Союз”, то в Америці було вже коло 30 священників. Але це були здебільша мадярони і взагалі люди або байдужі, або ворожі супроти національної української громади. Вілими круками були одиниці. І першими трьома редакторами „Свободи” були духовники: о. Григорій Грушка, о. Нестор Дмитрів наспілку з о. Іваном Константиновичем і о. Стефан Макар. Проте ідейною мрією ініціаторів-засновників Руського Народного Союзу

було мати „народну організацію”. За той світсько-народний характер тієї установи прийшлося звести важку і прикру боротьбу, так само, як прийшлося зводити довгу і прикру боротьбу за збереженням самобутности й національного характеру Української Католицької Церкви, для якої спершу не мали зрозуміння американські римо-католицькі єрархи. В ході тієї боротьби потерпіли й зазнали особистих величезних прикрощів піонери американсько - українського життя, між ними о. Волянський і о. Грушка, — „перший дійсний патріот на американській Україні” — за словами о. Н. Дмитрова („Св.” 1913, ч. 23). Треба було зводити ще боротьбу з мадяронами і з нашими таки москвофілами, так само, як — вже після першої світової війни й прогрі української визвольної війни — із запамороченими радянофілами.

Сьогодні все це здається якимсь страшенне давнім і невірогідним. Сьогодні просто трудно повірити, що це тільки 75 років тому, вперше на святі у честь Джорджа Вашингтона в Шамокіні відспівано в Америці „Ще не вмерла Україна”. Сьогодні трудно повірити, що з того патріотичного вог-

ню, що жеврів „в серцях кількох ентузіастів”, могла постати пожежа, яка перепалила-перейначила психіку американсько-української громади і спромоглась підтягнути ту громаду на рівень, на якому вона знаходилась вже між двома світовими війнами, коли число освічених інтелігентів в Америці все ще можна було порахувати на пальцях. Цю велетенську роботу перевели в першу чергу й у найбільшій мірі „Свобода” й Український Народний Союз. Розмежовувати ті дві установи просто не можливо. Акція проти визиску українського робітника; акція проти насильної американізації поруч із повчанням, що треба приймати американське громадянство; культурно-освітня праця під гаслом „Учітєся, брати мої”; видавництво популярних книжок, започатковане взагалі першою українською книжкою в Америці; заснування „Просвітньої Комісії” для поширення і посилення культурної праці; освідомна пропаганда тісного духового зв'язку з Україною, що його треба доказувати ділом; практичний наслідок тієї акції — грошові збірки на жертви австрійського терору під час рільничих страйків в Галичині, збірки на жертви польського терору й, зокрема, на боротьбу за український університет (з нагоди вбивства А. Коцка); пляновий викуп ґрунтів в Східній Галичині при парцеляції польської посілости; збірка поважних фондів на „Рідну Школу” і „Просвіту” у Львові, на Український Город у Львові, на купно Дому українського Інваліда у Львові, на приватні українські гімназії у Збаражї й Рогатині, на бурси в Надвірній, Сяноку й інших містах, врешті величезна організаційна й політична робота, подробиці якої списані особливо промовисто в статтях „Українсько-американська політична акція в роках 1914-1920” і „Об'єднання українських організацій в Америці (1920-1939) в „Ювілейному Альманаху” УНСоюзу з 1944 р.

Нинішня густа (може аж занадто густа) мережа організацій в ЗСА не

народилась із пустки. З почину Українського Народного Союзу, внаслідку рішення його Конвенції з вересня 1914 р. в Бовфало, Н. Й., постала Українська Народна Рада, при чому названа Конвенція призначила 1,000 дол. на Фонд Визволення України. 30-31 травня 1915 р. відбувся — з ініціативи д-ра Семена Демидчука — в Нью Йорку, в залі Купер Юніон, під проводом д-ра Володимира Сіменовича I Український Соїм з 235 делегатами, що заступали 457 товариств, та з 600 гістьми. В грудні того самого року постала Українська Федерація у ЗСА, змінивши назву „Загального Українського Комітету”, що його схвалив Соїм. У листопаді 1916 р. Екзекутивний Комітет УНСоюзу рішив відкликати делегатів УНСоюзу з Федерації внаслідку незадовільної її діяльності і використання її деякими членами для своїх партійних цілей, та водночас рішено покликати до життя „загально - народну організацію” — Українську Раду. Внаслідку заходів Української Ради Конгрес у Вашингтоні прийняв 24 січня 1917 р. спільну резолюцію про призначення Українського Дня, а президент Вільсон видав прокламацію з визначенням дня 21 квітня 1917 на Український День. З цього приводу УНСоюз призначив 1.000 дол. на українські жертви війни в Європі. В листопаді 1918 р. після наради в Нью Йорку засновано Український Народний Комітет. В днях 16-17 січня 1919 відбувся в Нью Йорку Народний З'їзд, в якому взяло участь 570 делегатів. 14 травня 1919 р. постав Український Допомоговий Комітет, на який УНСоюз асигнував дол. 2.000. 27 травня 1922 засновано на з'їзді у Філадельфії Об'єднання Українських Організацій в Америці, що його перший конгрес з участю 176 делегатів відбувся в Нью Йорку 26-27 жовтня 1922. Від того часу до 1939 р. відбулося загалом 8 конгресів Об'єднання Українських Організацій в Америці, яке відіграло величезну позитивну роль в житті американської України.

Головний уряд УНСоюзу під пам'ятником Т. Шевченкові на Союзівці в травні 1965 року

Другий, третій і четвертий конгреси відбулися в р.р. 1923, 1924-1927 у Філядельфії, п'ятий до восьмого конгреси відбулися в р.р. 1930, 1933, 1936-1939 в Нью Йорку. На 8-му конгресі стверджено у фінансовому звідомленні, що на різні народні й гуманітарні цілі видано 367,753.83 дол. Тоді теж рішено скликати Всеукраїнський Національний Конгрес для створення „верховного репрезентаційного проводу” американських українців. 13 квітня 1940 створено у Філядельфії Український Конгресовий Комітет, який скликав і перевів 24 травня 1940 р. у Вашингтоні Перший Конгрес Американських Українців з участю 805 делегатів.

Всі ті організації поставали з найбільш активною участю УНСоюзу і „Свободи”. Не всі вони були успішні й тому занепадали та змінювались. Але пустки ніколи не було, бо тривкою установою був Український Народний Союз, який насправді був репрезентантом і керівником американсько-української громади в найкритичніших й історично найважливіших моментах. Як уже згадано, подробиці величезної вже сутополітичної роботи, переведеної в часі до вибуху дру-

гої світової війни, скоплені хронологічно в Ювілейному Альманаху „Свободи” з 1944 р. Очевидно, що автори тих нарисів зібрали весь потрібний їм матеріал, всі факти й дати до історії американсько - української громади — з річників і альманахів „Свободи”, невичерпного скарбу інформацій. З безлічі отих фактів варто пригадати, наприклад, один: коли 30 травня 1919 Велика Рада Мирової конференції у Парижі — Вудро Вільсон, Ллойд Джордж, Жорж Клемансо і Сидней Сонніно — прийняли українську делегацію в особах проф. Григорія Сидоренка, д-ра Василя Панейка, Олександра Шульгина, д-ра Михайла Лозинського і полк. Дмитра Вітовського, то речником і головним промовцем англійською мовою в імені делегації був д-р Кирило Білик, висланий Об'єднанням до Парижу...

В 40-річчя Українського Народного Союзу стверджував великий оптиміст, який проте не був мрійником, а творцем конкретних діл, д-р Лука Мишуга, що „коли ми передержали Союз 40 літ, то вже знайдуться люди, які передержать його в ім'я України дальших 40 літ, а опісля ще далі — без кінця...”

Пишучи ті слова в 1934 році д-р Мишуга не міг передбачити ані вибуху другої світової війни, ані тієї трагедії України, яка вигнала поза свої межі сотні тисяч люду і дивним парадоксом — стала для американсько-української громади могутнім поштовхом, бо влила в неї нову кров, з новою великою хвилею імігрантів, цим разом тисячей людей освічених, професіоналів прерізних фахів. Д-р Л. Мишуга вказував тоді, ще перед другою світовою війною, на надзвичайно трудне завдання, від якого проте залежало збереження американсько-української громади з її ідейним змістом: відповідного виховання народженого в Америці нового покоління. Не міг він передбачити масового напливу нової іміграції також в 10 років пізніше, при святкуванні 50-річчя Українського Народного Союзу. Проте він був ще глибше переконаний, що носієм української ідеї була „сіра маса” і що українська громада в Америці не перестане існувати, як окрема особовість. Він не вірив в швидкий процес „перетоплювання” українських імігрантів в одному американському „гличіку”. Він стверджував з гордістю, що „стара наша генерація виховала нове покоління з величезним вкладом життя і майна”. Він доряджував громаді „не рахувати на ніякий доплив свіжих сил і рахуватись тільки з тим, що має у теперішніх своїх рядах. Себто тільки з тими силами, якими вона тепер розпоряджає. І так братись з оцим інтелектуальним, ідейним, матеріальним і моральним матеріалом до розбудови дальшого нашого життя, бо це життя має в собі такі цінності, що їх варгусе виховати і далі передавати...”

Після другої світової війни у Луки Мишуги й подібних йому наших великих патріотів з середовища Українського Народного Союзу й „Свободи” з журбою радість обнялась: з глибокою турботою з приводу поярмлення України червоною Москвою й установлення в Україні насправді „сборної неволі” — єдналась радість, що про-

блема американського „перетоплюючого гличика” відсунулась знову деде в майбутність. На місце теорії того „гличика” д-р Мишуга ставив теорію двох батьківщин: глибокої любови й сантименту до України та, водночас, льяольності і сантименту до тієї американської країни поселення, яка не забороняє ані плекати українську державницьку політичну думку, ані тим паче — творити тривкі, непроминальні культурні вартості. „Україна дала американській землі — писав він — частину ось такої сірої маси, яка була її найбільшою цінністю. Ось та частина стала тепер теж цінністю Америки. Тож і з неї виходитимуть що далі, щораз то нові сили, якими буде американська земля відроджуватись і відмолоджуватись, бо й це належить до „природного процесу”. Та на нашу думку і сил буде більше і будуть вони куди видатніші, як буде збережена якнайдовше в крові американців українського роду та туга вдача, що питома українському народові. А щоб таке було, треба, щоб українське життя в Америці не занепадало і не пропадало, а далі жило й розвивалось. Інакше, як нам видається, був би безпотрібно й легковажно розтрачений той великий моральний і духовий капітал, який набули українські сірі маси в Європі шляхом вікової боротьби не тільки за хліб і землю, але й за ідеали свободи. З тим капіталом вони приїхали до Америки. І не розтратили його, а збільшили і як такий передали своїм дітям. Історія другого півстоліття дасть відповідь, що з тим капіталом зробили їх американські діти”.

З того півстоліття — 25 років вже минуло. І в 75-річчя Українського Народного Союзу можна ствердити, що д-р Лука Мишуга мав рацію, пишучи тому 35 років: „Що було положене в основу „Свободи” й УНСоюзу, є у великій мірі актуальне і сьогодні”. Актуальними і сьогодні є ті самі ідейні й ідеологічні засновки, актуальною є правда, що без власної організації і без власної організованос-

ти громада не має майбутности. Актуальним є принцип, щоб якнайбільше українського свідомого елементу організувати в рядах одної організації, такої, яка має всі дані — перетривати. Актуальною власне є журба за майбутність американсько-української громади, коли нема виглядів на приплив нових українських сил до Америки.

Безпосередні громадські прерогативи й завдання Українського Народного Союзу змінилися постільки, що з постановом у З'єднаних Стейтах десятків установ і організацій із спеціальними цілями, головно з ділянок науки, шкільництва, мистецтва, — відпав той колишній добровільний громадський обов'язок УНСоюзу, яким була опіка над ширенням освіти. Але й нині, поруч із існуванням різних книжкових видавництв, таки УНСоюз має неначе монополію англійської україністики. І нині УНСоюз з нагоди різних своїх ювілейних святкувань дбає за сприяння театральній і музичній культурі, ставлячи вперше різні опери і п'єси. І щорічні субвенції УНСоюзу йдуть на стипендії студентам. А коли культура еднається з національною репрезентацією, ба навіть просто з політикою, як ось будова пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні, то найбільше заходів таки покладали в тій справі „Свобода” і УНСоюз, заходів, з яких багато сутніх подробиць широкому загалові навіть невідомі.

І народились в ЗСА численні українські політичні партії. Логічно — політикою американських українців повинні би займатися їх політичні партії і створена ними якась верхівка. Але, чи можна б з чистою совістю доручити цю справу 10-ом існуючим нині в ЗСА взаємоворогуючим українським політичним партіям? І хто може сказати напевне, скільки партій з отого круглого нинішнього десятка залишаться за яких, скажімо, дальших 25 років?! Коли б заснований тому 28 років Український Конгресовий Комітет складався тільки з

політичних партій, то він напевне був би вже давно разлетівся. Коли ж він постав на базі порозуміння між братськими Союзами і зразу включив у себе всі інші центральні установи й організації, то тільки таким способом придбав стабільні основи.

Годі сьогодні передбачити, як виглядатиме американсько - українська громада за наступних 25 років, коли прийдеться святкувати 100-річчя Українського Народного Союзу. Але напевне залишаться Церкви і напевне залишиться Український Народний Союз, може до того часу з'єднаний з деякими іншими братськими установами для зосередження фондів і членства. За 25 років не стане цілої нинішньої старшої генерації імігрантів. Середуца генерація постаріється і дійде до віку 70-80 років. Керма перейде в руки нинішньої студентської молоді й народженої тут наймолодшої генерації. Життя в усіх ділянках звужиться, — але не завмре. Прийдуть інші, молодші люди, з іншим підходом до життя і праці, з іншими проблемами. В дечому зміна прийде навіть на краще: з відходом у засвіти прибулої з України іміграції зникнуть загумінкова заїлість, партикуляризм, сектанство, анахронічні упередження, що кориняться з часів програних визвольних змагань. Припиниться нинішня розпорошеність по різних геттах — наукових, молодечих, спортових, комбатантських. Установи й організації, які тепер не можуть зійтись і співпрацювати навіть на суто-науковому полі, напевне з'єднаються, бо примусить їх до цього життя — скупість людей і скупість фондів. Напевне будуть і далі різниці політичних світоглядів. Але вони будуть більш схожі до різниць, що ділять американські політичні партії, в яких відмодожена українська громада прийматиме куди більшу участь. Можливо, що збережеться поділ на націоналістів, демократів і монархістів - гетьманців, себто на три ідеологічні течії без уваги на назву. Але

напевне не буде всієї нинішньої партійної мозаїки.

Із новою зміною обличчя американсько - української громади зміняться знову цілі й методи праці Українського Народного Союзу. Але він стоятиме надалі на сторожі організованості і гідної репрезентації українства. І „Свобода”, з оновленим і відмолодженим редакційним складом, напевне — разом із своїм видавцем, що його народження власне вона заініціювала, плекатимуть напевне надалі ідею тісного духового зв'язку з українським народом. Вигляд і життя української громади в ЗСА залежатиме багато від подій в Україні. Один Господь відає, як виглядатиме дійсність там, на Україні, за дальших 25 років. Коли розвалиться російсько - большевицька імперія й український нарід знайде силу і волю відновити свою суверенну, ні від кого незалежну державу — українство стане таким атракційним, що зростуть ряди та сили американсько-української громади. Коли ж Україна залишиться ще у теперішньому стані неволі, то безумовно сильніше діятиме на американських українців тиск англомовного оточення. Але й напевне не помре та ідея, яка присвічувала українським піонерам в Америці — нести допомогу рідному краю і боротися в межах своїх можливостей за визволення українського народу.

„... Добре робимо, як у 50-ліття існування УНСоюзу відаємо нашому Батькові - Піонерові належну честь і пошану, коли відаємо йому честь за те, що він дав почин усьому нашому народному життю; що помагав в організуванні громад, церков, шкіл; що поміг нам задержати прадідну віру, українську мову, звичаї, обичаї; що перший почав між нами освітню працю, закладаючи Шкільний фонд і Просвітну Комісію, чи видаючи популярні книжки; що уможливив нам видавання і вдержання часопису „Свобода”, яка помагала виробляти в нас свідомість нашого національного походження та яка причинилась ба-

гато до підховання десятків тисяч свідомих громадян; що вже на перших зборах, на яких створено Союз, розвинув та підняв високо тут на американській землі український жовто-блакитний прапор, топтаний тоді москвофілами та іншими ворогами українського народу; що він впоїв в нас глибоку любов до цієї славної американської країни, яка стала для нас доброю та щедрою батьківщиною; що своїми щедрими грошовими дарами помагав розбудовувати наше життя тут в Америці, а також і на тих рідних наших землях, звідки ми вийшли; що виплекував у нас вагу й потребу матеріальної і моральної помочі визвольним змаганням поневоленого українського народу; що голосив нам, як писала „Свобода” ще в 1894 році, що „український нарід несе важкий хрест та, падаючи під тим хрестом, крізь сльози говорить: вірю і жду Воскресіння. Вірю, що прийде визволення українського народу. Вірю в те, як вірю в Бога”.

Велика честь, глибока пошана та щира вдяка належить Союзові за його 50-літню піонерську працю...”

Так писав у 1944 році Дмитро Галичин, колишній Український Січовий Стрелець, який після прогри українських визвольних змагань прибув до Америки з невеличкою групою освічених інтелігентів, разом з ними продовжував розбудовувати й поглиблювати життя, створене першими піонерами, та став головним секретарем, опісля головним президентом Українського Конгресового Комітету. Немає вже в живих ані Луки Мишуги, ані Дмитра Галичина, ані десятків і сотень інших активних будівничих американської України. Але залишилися їхні заповіти і залишилися їх пригадки, що треба вшановувати установи, що стали фундаментами української громади в Америці і тих, що ті фундаменти клали.

УНС І ЗУАДК

Написав д-р Володимир Галан

Американські українці від давніх років вели допомогову акцію так зв. „старому красві”, однак мусіли припинити цю свою шляхетну діяльність під час другої світової війни: Україна стала тереном воєнних дій і всякий зв'язок був перерваний.

У 1943-му, а далі в 1944 роках, коли аліантські війська успішно просува-лися вперед на території Західної Європи, а большевицькі армії відби-вали у німців українські землі, по-чали надходити тривожні вісті про великі руйнації, які принесла війна в Україні. Тоді американські україн-ці вирішили готуватися до допомого-вої акції на користь своїх братів і се-стер; пізніше прийшла вістка про три-мільйонову масу українських збігців і виселенців на терені Німеччини. До-помоги треба було великої і зоргані-зованої.

Другий Конгрес УККА

На Другому Конгресі УККА, що відбувся 22 січня 1944 р. у Філядель-фії, побіч інших важливих ухвал, бу-ло вирішено зорганізувати неполітич-ну гуманітарно-допомогову установу для допомоги українцям, які потер-піли у війні.

Між виголошеними на тому Конг-ресі рефератами був реферат д-ра Лонгіна Цегельського на тему: „Український Воєнно - Допомоговий Фонд”. У „Свободі” з 25 січня 1944 р. читаємо: „Д-р Лонгін Цегельський говорив про воєнно-допомоговий фонд та представив образ воєнної нужди,

якої зазнав український нарід у вій-ні, як теж навів факти, з яких уже тепер видно, що соціальна революція й національна боротьба теперішнього часу викине масу українських збігців, яких треба буде рятувати від смерті і нужди вже тому, що між ними бу-дуть найкращі і найвизначніші сили українського народу”.

У резолюції Другого Конгресу Аме-риканських Українців (параграф 7) читаємо: „З уваги на те, що Україна є головною страдальницею в цій вій-ні, є краєм руїни, голоду і терпіння, де населення загибає з голоду, недо-статку одягу та й інших необхідних життєвих конечностей, а теж з уваги на те, що поза границями війною на-віщеної України є порозкидані по ці-лій країні приблизно мільйони україн-ських вигнанців-утікачів, бездомних і безпомічних жертв війни та й без-оглядно переслідуваних чужими на-їздниками України — оце постановля-ємо, що цей Другий Конгрес Амери-канців Українського роду:

„1. Признає, як необхідну конеч-ність, прийти з безпосередньою допо-могою оцим нещасним українським воєнним жертвам і втікачам для їх рятунку;

2. Апелює до всіх українських аме-риканських спархій, їх влади, духів-ництва, парафій, а теж усіх україн-ських американських газет, братніх бенефітових стоваришень, комітетів і товариств, щоб зайнялися збиранням засобів для допомоги цьому важному людяному ділу у відчутті конечности облегшити невимовні страждання на-

ших українських земляків за океаном;

3. Доручус і уповноважнює УККА поробити старання для zorganizування в нашому краю чисто гуманітарного і неполітичного Українського Воєнного Комітету Допомоги Воєнним Жертвам і Втікачам та й передати в його руки обов'язки укладати пляни, зосереджувати, адмініструвати або спонукати прийняти під свою опіку засоби, призначені для допомоги українським жертвам війни і втікачам усюди, де вони не були б, постачати харчі і вбрання, дбати про захист та й інші життєві konieczності, як теж медичні й інші услуги.

4. Доручас і уповноважнює УККА розголосити належно безвихідне положення українських воєнних жертв і втікачів та подати це до відома відповідальним американським урядовим чинникам, Червсному Хрестові, Адміністрації Реліф і Реабілітації Об'єднаних Держав, як теж іншим того рода установам з метою дістати від них поміч і співдіяння при організуванні вище пропонованої української допомогової акції".

Перші організаційні кроки

Згідно з постановою Другого Конгресу УККА, почалась акція створення комітету для допомоги українцям, які потерпіли у війні, однак, зразу ж виявились великі труднощі формального характеру: в той час почали інтенсивну працю загальноамериканські та міжнародні допомогові організації, і треба було знайти з ними порозуміння.

У загальній американській акції допомоги жертвам війни українці були досить діяльні. Їхні збірки на фонд Американського Червоного Хреста давали поважні суми, і преса подавала про це докладні звіттовлення. Також проголошений Урядом продаж бондів на оборонний фонд Америки знайшов широкий відгук в українській громаді, яка створила під проводом д-ра В. Галана спеціальний ко-

мітет, котрий з допомогою українського Будівельного Товариства у Філадельфії розпродав державних бондів на суму понад 5 мільйонів доларів і закупив два вантажні воєнні кораблі.

Справа допомоги українцям, які потерпіли у війні, знайшла ще щиріший відгук в українській громаді. Тому на засіданні Управи УККА 16-го березня 1944 р. в готелі „Пенсильвенія” в Нью Йорку обрано комісію, яка мала докладно дослідити цю проблему. До цієї комісії обрано: д-ра Луку Мищугу, д-ра Лонгіна Цегельського та паню Олену Штогрин.

У квітні 1944 р. члени цієї комісії відбули поїздку до Вашингтону, щоб там в урядових установах дістати точні інформації про можливості вести допомогову акцію для українців в Європі. Члени Комісії звернулись до Управи UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration), що в той час була головною допомоговою інституцією для всього світу, і відвідали Управу Американського Червоного Хреста.

На основі зібраних інформацій складено плян створення допомогового комітету, що мав діяти в системі допомоги, яку вели урядові й міжнародні організації. UNRRA мала найбільші можливості вести допомогову акцію в різних країнах, але з нею могли співпрацювати лише організації, визнані Президентською Воєнно-Допомоговою Контрольною Радою (President's War Relief Control Board) та членами Американської Ради Приватних Агенцій для допомоги за кордоном (American Voluntary Agencies for Foreign Service). Крім того, на висилку харчів, одягу та грошей треба було мати дозвіл Державного Департаменту. Для розподілу допомоги на місцях треба було створити власні представництва, бо великі організації, головно UNRRA, допомагали всім жертвам війни без різниці віри чи національності.

Виникла ще одна трудність: американські українці хотіли допомогти та-

Спроведжена заходами ЗУАДК родина українських імігрантів на одному з причалів у Ньюоркському порті

кож своїм землякам в Україні, але советський уряд не допустив станиці UNRRA на територію ССРСР, тож допомогу можна було пересилати лише за посередництвом офіційних советських представництв.

Сильна народна організація

Всі ці умови підказували, що Український Допомоговий Комітет має бути сильною народною організацією, якщо бажає виконати свої завдання. Тому українська преса почала освідомчу пропаганду, вияснюючи потребу створення самостійного комітету, який мусів би дбати про те, щоб допомога, призначена для українців, доходила на місця, до обдертих і голодних українських людей, і щоб її справедливо розділювали.

Вже перші спроби допомогти нашим людям в Україні натрапили на труднощі з боку советської влади. Аме-

риканський Червоний Хрест переслав був до ССРСР, зокрема в Україну, допомогу на суму 20 мільйонів доларів. Однак, не було ніякої певности, що нею скористались ті, які її найбільше потребували. Як згадано вище, українська громада у ЗСА брала активну участь у збірці фондів на Американський Червоний Хрест, і тому мала право вимагати, щоб допомога була передана також для українців. Але советська влада не допускала ніякої контролю. Допомогова організація, що називалась офіційно Russian War Relief, провадила збірку допомоги для ССРСР. Роля цієї організації обмежувалась самою збіркою. Зібрані фонди вона передавала советському представництву, і вже не турбувалась за дальшу їх долю.

Українська громада усвідомила, що треба зорганізувати на терені ЗСА сильну допомогову організацію, яка взяла б на себе відповідальність за

розподіл допомоги. З цим наміром проведено 20 червня 1944 року в Нью Йорку у готелі „Пенсильвенія” наради Ініціативного Комітету, якими провадив тодішній голова УККА п. Степан Шумейко. Він склав звіт із заходів УККА для створення Управи Допомогового Комітету, який мали очолювати як голова греко-католицький священник і як його заступник — православний священник. Однак, переговори в цій справі не увінчалися успіхом, і тому вирішили скласти першу управу із світських людей.

На тій першій нараді ніхто з прихвильних ще не уявляв собі виразно побудови цієї нової установи, але кожний розумів, що для успіху потребує ця установа повної підтримки від усіх клітин українського зорганізованого життя, як від церковних, так і від світських, як це й намічено на Конгресі УККА в січні.

Управу новоствореного Українсько-го Допомогового Комітету обрано в такому складі: д-р Володимир Галан — голова, д-р Неоніля Пелехович-Гайворонська — заступник голови, д-р Павло Дубас — секретар, Євген Рогач — касир, Роман Слободян, Василь Шабатура, Анастасія Вагнер і Іванна Бенцаль — члени Контрольної Комісії, Марія Близняк, Андрій Мельник, Анна Настюк, Ева Піддубчишин, Марія Сталева, Платон Стацюк, Ірена Тарнавська і Семен Угорчак — члени Управи.

Новообраний голова д-р В. Галан заявив, що він дуже шкодує, що до цієї праці не ззялися наші церковні організації, бо ж „допомога — це діло милосердя”. „Я, — сказав він, — беру на себе велику відповідальність, не маючи ніякого досвіду в цій ділянці, тільки тому, щоб історія не засудила американську українську еміграцію, що в день великої потреби не знайшлося людини, яка очолила б справу зорганізованої допомоги”.

Провід нові установи приступив зразу до праці, головню організаційної. Треба було зміцнити нову організацію, приєднати до неї якнайбільше

членів — українських установ, організацій, братств, товариств, і здобути якнайбільше фондів на ведення допомогової діяльності. В тому процесі й оформився Злучений Український Американський Допомоговий Комітет (ЗУАДК).

Пропаганда і поширена збіркова акція

Управа ЗУАДК Комітету повела пропагандивну акцію з метою здобути фонди на допомогу українським втікачам. Цю акцію активно підтримали українська преса у ЗСА і церковні та світські організації. До ЗУАДК вступило понад чотири тисячі дійсних членів — українських організацій, які стали базою його праці. Крім того, постійно відбувались віча і народні зібрання, на яких представники Комітету реферували про справи допомоги втікачам. Ще в березні 1944 р. відбулось масове віче в стейті Коннектикат, а в квітні того ж року в Джерзі Ситі. Тоді широкою хвилею перейшли маніфестаційні віча під кличем оборони і допомоги українським скитальцям, які започаткувало велике віче в Ньюарку 1-го липня 1944 року. Пізніше на вічах ухвалювалось протести проти насильної репатріації і висловлювалось домагання легалізувати українських втікачів та визнати за ними усі права нарівні з іншонаціональними втікачами.

Щоденник „Свобода” після того, як Президентська Восно - Допомогова Контрольна Рада дозволила ЗУАДК Комітегові зібрати 300 тисяч доларів, розпочав збіркову кампанію під гаслом: „Шукаємо 447 жертводавців по 100 доларів!”

Поспішили із вплатами до допомогові цілі Український Народний Союз, Українська Народна Поміч та інші організації, а також численні громадяни.

Окремою великою ділянкою праці були розшуки. Розділені війною і окупаціями, люди з допомогою ЗУАДК Комітету й інших організацій, головню

Розподіл допомоги ЗУАДК на одній із станиць в Європі

Міжнародного Червоного Хреста, почали розшукувати своїх рідних. Всього за той час переведено коло 25.000 розшуків. Ця ділянка праці і до нині є важливою в діяльності ЗУАДККомітету.

Співпраця ЗУАДК з українською громадою в ЗСА

Свою діяльність справ ЗУАДККомітет на широкій і дружній співпраці з усією українською зорганізованою громадою у ЗСА. Вже сама побудова ЗУАДККомітету вимагала такої співпраці. Членами ЗУАДККомітету були численні українські організації й установи, церковні братства і товариства. Головними співтворцями ЗУАДККомітету, як згадано на початку, були Український Народний Союз, „Провидіння”, Українська Народна Поміч і згодом Український Робітничий Союз. Також преса всіх цих установ, головню „Свобода”, а далі „Америка”, „Народне Слово” і згодом „Народна Воля”, співдіяли з ЗУАДККомітетом,

поміщуючи його матеріали і пропагуючи його цілі. Саме завдяки українській пресі вдалось спопуляризувати справу допомоги жертвам війни серед української громади.

Майже в кожному місті, де жили українці, постали допомогові Комітети чи окремі групи людей, які провадили збірку фондів. Тут треба згадати передусім такі громади, як дітройтська, яка вважає себе ініціатором допомогової акції жертвам другої світової війни на американському ґрунті, і ньюоркська громада, де велику працю здійснило наше жіноцтво.

Беремо один із перших фінансових звітів ЗУАДК (за листопад 1945 р.), в якому подано громади, що провели в той час більш збірки:

Допомоговий Комітет у Чикаго, Ілліной (при Лізі Американців Українського Походження з адв. Р. Смуком у проводі) — 2,823.53 дол.

Допомоговий Комітет при українській католицькій парафії в Йонгтавні, Огайо (парох о. П. Олексів) — 1,550.35 дол.

Допомоговий Комітет української католицької громади в Ембриджі, Па. (парох о. О. Крохмальний) — 1,000.00 дол.

Допомоговий Комітет в Нью Гейвені, Коннектикат (під проводом М. Кисля) — 803.03 дол.

Допомоговий Комітет української православної парафії в Бріджпорті, Конн. (парох о. А. Бен) — 700.00 дол.

Допомоговий Комітет католицької громади в Клівленді, Огайо (парох о. Д. Гресько) — 500.00 дол.

Допомоговий Комітет католицької громади в Ансонії, Коннектикат (парох о. О. Крупа) — 444.26 дол.

Допомоговий Комітет української католицької громади в Байоні, Нью Джерзі — 430.00 дол.

Допомоговий Комітет в Брукліні, Нью Йорк (під проводом І. Гулея) — 400.00 дол.

Допомоговий Комітет в Нью Йорку (збірка з Листопадового Свята — переслав В. Близнак) — 414.14 дол.

Допомоговий Комітет при парафії в Оберні, Нью Йорк (парох о. Осташ) — 357.25 дол.

Допомоговий Комітет в дільниці 24-ої і Бравн вулиць у Філядельфії, Па. — 331.00 дол.

Допомоговий Комітет при католицькій парафії в Скрантоні, Па. (парох о. М. Залітач) — 404.30 дол.

Допомоговий Комітет в дільниці Френкфорд у Філядельфії, Па. (під проводом П. Мосьондза) — 200.00 дол.

Допомоговий Комітет у Кембелі, Огайо (під проводом М. Стахури) — 200.50 дол.

Допомоговий Комітет у Геркімері, Н.Й. — 200.00 дол.

Допомоговий Комітет православної громади в Пітсбургу, Па. — 104.00 дол. і окремо Народна Поміч там же — 50.00 дол.

Громада у Єлизабеті, Н. Дж. (під проводом о. Л. Чапельського) — 115.00 дол.

41-ий Відділ США у Філядельфії, Па. — 100. 00 дол.

Допомоговий Комітет в Амстердамі, Н. Й. (під проводом Т. Сюрка) — 100.00 дол.

Менші від 100 дол. суми склали згідно з тим списком: Допомоговий Комітет в Тейлорі, Па. (під проводом В. Кіщака); громада у Вілlementику, Коннектикат (під проводом В. Гірчиці); Комітет у Гартфорд, Конн.; громада в Гленсбері, Конн. (під проводом Е. Саламахи); католицька громада в Куртіс Бей, Мериленд; громада в Йонкерсі, Нью Йорк; Допомоговий Комітет в Міннеаполісі, Міннесота; відділи УНС, організації та окремі особи з таких місцевостей як Тавитон, Масс.; Балтимор, Мериленд; Потставн, Пенсильвенія; Солдер, Па.; Кемден, Нью Джерзі; Стратфорд, Коннектикат; Мілвокі, Вискан.; Бронкс, Нью Йорк; Рочестер, Нью Йорк; Лонг Айленд Ситі, Н.Й.; Асторія, Н.Й. і багато інших.

Окремо треба сказати про відділи наших головних допомогових установ, головно УНСоюзу. Як зв'язок активної співпраці і жертвенности членства цих відділів хай послужить такий документ, яких в архіві ЗУАД-Комітету є далеко більше (з жовтня 1945 р.): „Товариство Дарахівщини — Відділ 275 Українського Народного Союзу у Джерзі Ситі, Н. Дж., на своїх місячних зборах ухвалило дати 100.00 дол. з каси Товариства на поміч українським жертвам війни, а члени пожертвували від себе . . .” — і далі йде список членів та їхніх жертв.

Треба підкреслити, що всі, навіть найменш свідомі національно громади, відгукнулись на заклик ЗУАД-Комітету допомогти своїм братам і сестрам, які потерпіли внаслідок війни.

Але треба теж окремо підкреслити, що Український Народний Союз, його преса — „Свобода” і „Віклі” — були на самому чолі цієї велетенської допомогової праці, що дала понад два мільйони доларів на допомогу та переселила понад 70,000 скитальців до нових країн поселення.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Написав Леонід Полтава

Хто дбає про батьків, той дбає і про дітей.

Вже в першому числі газети „Свобода”, що вийшло 15 версяня 1893 р. — 75 років тому — та в кількох наступних було висунено ідею якнайшвидшого створення української народної організації. Вона мала б унапрямувати життя наших людей в Америці і, одночасно, дбати про них, даючи змогу забезпечувати себе й родину від нещасливих випадків чи й смерті, коли діти ставали беззахисними сиротами. Тому вже через рік після виходу „Свободи” 22 лютого 1894 р. постав Український Народний Союз (первісна назва „Руский Народний Союз”, від означення „русин”, або „русини”).

„Хоч не лишите своїм дітям розлогих фарм і купи грошей у банках (бо на це вас не стати), — читаємо в „Свободі” ч. 5 з 1893 року, — лишіть їм більший і певніший скарб — скарб науки. Постарайтесь про українські школи!..” І сама передовиця мала таку вимовну назву: „Нам треба школи”.

Тож шкільництво, рідна освіта і культура, поєднані з кращим матеріальним добробутом і забезпеченням — були головними напрямними „Свободи” і Українського Народного Союзу від самих початків. Їх засновники добре усвідомлювали, що хто дбає про батьків, той дбає і про дітей та молодь, в кінцевому висліді — дбає

про продовження свого роду й народу.

Вклад УНСоюзу і „Свободи” в розвиток українського шкільництва

Звичайно, про становлення й підтримування українського шкільництва в Америці в першу чергу почали дбати українські Церкви, вірні тих церков, нечисленна тоді наша інтелігенція. Де-не-де з’являлись перші школи, точніше шкільні гуртки. Але, як згадує Осип Стеткевич у „Пропам’ятній Книзі” з нагоди 40-річчя УНСоюзу, „ширша акція в справі Рідної Школи зачалась аж тоді, як про неї заговорила „Свобода”. Треба зазначити, що більшість заробітчани-емігрантів з різних частин пошматованої чужими державами України самі були неграмотними, мали тут важкі умови праці і багатьом з-поміж них справа шкільництва не спадала й на гадку.

„Свобода” з перших днів існування почала бити у великого дзвона. Перший її головний редактор о. Григорій Грушка усвідомлював, що без дітей і доросту немає жодного майбутнього. І вже в числі 12-му з 20 квітня 1894 р. „Свобода” повідомила: „У Шамокіні, Па. є вже читальня й українська школа: одна і друга розвивається вельми хороше. В Мт. Кармел незадовго відбудеться торжественне відкриття школи і читальні. — Закла-

дайте читальні! Як вам трудно прийде-ться, то вдавайтесь по пораді до секретаря Союзу в Шамокіні, або до редакції „Свободи”. Далі впродовж кількох років „Свобода” інформувала про нові й нові українські школи, гуртки грамотности, аматорські театри, хори та ін., закликаючи батьків: „Обов'язком родичів є учити дітей вдома говорити по-українськи, щоб дитина в родиннім кружку говорила тою мовою, що батько й мати, щоб знала, що походить з українського роду” („Свобода” з 5-го грудня 1894 р.).

Священники, нечисленні інтелігенти, секретарі відділіє УНСоюзу докладали всіх зусиль, щоб наше шкільництво розвивалось. Але замало в ті часи було свідомих українських батьків: мало хто допомагав рідним школам, важко було дістати від батьків фонди на бібліотеки, навіть на оплату приміщень. УНСоюзом доводилось розпочинати освідому працю знизу, від батьків. „Свобода” в передовиці „Закладайте школи!” з 7 жовтня 18-97 р. картала тих, що не розуміли значення рідного шкільництва: „Ми бачимо, як то зле, як чоловік неписьменний, то таки є ще багато місцевостей, у котрих нема українських шкіл. І хоч таких людей заохочується й упоминається, бс „Свобода” вже не раз про це писала, то вони собі ані в гадці того не мають. От якби хто змилосердився, прийшов, дав свої центи на лавки, заплатив учителеві, то тоді може би що й було, а так самим якось трудно забратися... Звідки ж дитина набере почуття українства, як не ходить до української школи? З повітря не вхопить”!..

Важко знайти річник „Свободи”, в якому не було б вісток і статей про рідне шкільництво, про часткове покращення тієї справи, про необхідність витворювати свою національну інтелігенцію. Шкільництво, хоч і яке бідне, все таки поволі відчиняло очі тисячам дітей на рідну книжку, зацікавлювало Україною, рідною історією, культурою. В 1904 р. в Нью

Йорку відкрилась навіть Українська Бурса для приїжджих дітей з різних міст Америки. Школи працювали при багатьох парохіях, подекуди й при жіночих гуртках, а з прибуттям до ЗСА о. Сотера Ортинського, пізнішого єпископа УГКЦеркви, після Конвенції в 1907 р., українське шкільництво пішло вперед більш упевненими кроками.

Головний Уряд УНСоюзу у серпні 1908 р. проголосив конкурс на шкільні підручники для американсько-українських шкіл: буквар, першу читанку, Малий катехизм та ін. На Конкурс надійшли 2 проєкти букварів і 2 читанки. Та в 1910 р. на конференційному тлі дійшло між членами УНСоюзу до непорозуміння, і хоча назви його не було змінено, все ж дехто відійшов, почали засновувати інші забезпеченеві організації... Замість спільно дбати про українське шкільництво, почали полемізувати між собою новостворені організації-союзи. Закінчилось тим, що всі школи парохіяльні перейшли під опіку єпископа, а при Союзах: УНСоюзі, УРСоюзі і КСоюзі (нині „Провидіння”) українські школи перестали існувати.

Підтримуючи парохіяльні школи, УНСоюз і „Свобода” турбувалися про приплив „свіжої крові”. Тому на XII Конвенції УНС в 1912 р. був ухвалений Шкільний Фонд в Америці, на який кожний член УНС мав платити по 3 центи. Фондом розпоряджались Просвітня Комісія. Вона сприяла відкриттю нових шкіл, забезпеченням їх підручниками й літературою і, що особливо важливе — УНСоюз почав видавати для дітей їхній журнал українською мовою „Цвітка”, з 1914 року, про що далі. УНС почав давати стипендії для студентів, хоча не раз наражувався на втрату, бо не всі повертали потім позичку; підтримував Т-во „Просвіту”; почав у Видавництві „Свободи” випускати твори української літератури для дітей і молоді, переклади на українську із світової класики (див. далі), а в 1927-1933 роках видавав англійський періо-

дичний журнал „The Ukrainian Juvenile Magazine” для тих американців українського роду з 2 й 3-го покоління, які не володіли українською мовою (бо не всюди були українські школи і не всі бабки розмовляли із своїми дітьми вдома рідною мовою). УНСоюз сприяв праці заснованого в 1922 р. Об'єднання Українських Організацій в Америці, що мало окрему Шкільну Комісію та багато зробило для підвищення і збереження українського шкільництва в ЗСА.

Із закінченням другої світової війни прийшла нова еміграція, а з нею багато учителів-українців, і так наше рідне шкільництво у цій країні дістало великий поштовх. УНСоюз через своє Видавництво „Свободу”, у співпраці з ОПДЛ, Шкільною Радою У-ККА та ін. відповідними установами, вносив і вносить свій вклад у цю важливу ділянку організованого життя нашої спільноти. Не даремно в багатьох школах не тільки в Америці, а й у Канаді, Англії, Австралії й ін. країнах видавана УНСоюзом „Веселка” стала обов'язковою лектурою. Кольоровий журнал-місячник для дітей „Веселка” виходить вже 15 років, і йому присвяtimo далі більше уваги.

В найновіших часах, говорячи про шкільництво, не можна не згадати великої ролі УНСоюзу і „Свободи” в справі створення Катедри Українознавства при Гарвардському університеті в ЗСА: „Свобода” віддає безкоштовно цілі сторінки для інформацій про збірку на Фонд Катедри Українознавства, УНСоюз оплачує багато кліш та поїздки представників Редакції „Свободи”, пов'язані з інформаціями про жертводавців тощо. У „Свободі” роками друкуються безкоштовно спеціальні сторінки Пласту, СУМ-у, ОДУМ-у, студентські, спортивні тощо.

Турботи УНСоюзу і „Свободи” про українське шкільництво пов'язані не лише із звичайною увагою кожної організації — дбати про доріст, а з чимось більшим: Український Народний Союз завжди був, крім зацікав-

лення суто-економічною ділянкою, виразником стремління всього українського народу та його змагань за створення дійсно незалежної Української Держави. Крім того, Головна Екзекутива УНСоюзу, як і працівники Видавництва та Редакції „Свободи”, постійно мали на увазі, що Америка завжди потребує багатомовних людей та що розвиток вільної української культури на вільній землі Вашингтона — це один із вкладів українського народу в американську багатонаціональну, велику своєю різноманітністю, культуру.

„Цвітка” — перше українське видання для дітей і молоді в Америці

Ще й перед 1914 роком УНСоюз і його Видавництво „Свобода” видавали окремі книжечки для дітей, про що свідчать союзяни-ветерани, але знайти їх тепер не легко; іноді виходили посібники для шкіл, навіть пісні з нотами, якими користувались дяковчителі, члени Т-ва „Просвіта” та ін.

На Конвенції УНСоюзу в 1913 р. було ухвалено, що „кожний Русин-Українець повинен стати членом Товариства „Просвіта”. Це Товариство, крім іншої праці, розпочало з січня 1914 р. у Видавництві „Свободи” видавати ілюстрований журнал-місячник для дітей і молоді під назвою „Цвітка” (себо „Квітка”) — „Ілюстрована часопись для руської молодіжі в Америці”, як зазначено на обкладинці першого числа. До речі, в тому ж першому числі фігурують означення Україна, український та подібні, а подекуди і „русин-українець”, як ось у патріотичному вірші Сильвестра Яричевського „За морем”:

— Хто ти, хлопчику русявий?
Чом за втіхою не гониш?
З тебе вдався юнак жвавий!
Чом так низько голов клониш?
І снуєш поважну думу,
Личко повне туги-суму?

— Хто я? Русин-Українець,
Син великого народу...
Та чекайте! Підросту я
І на рідну Русь долину,
Ворогів ще провчу я,
Порахуюсь за родину —
Стану долі добувати
І не буду сумувати!

У „Цвітці” з лютого 1915 р. зазначено, що журнал є власністю УНСоюзу в Джерзі Ситі, Н. Дж., і що його видає на доручення Просвітньої Ради УНСоюзу ред. Дмитро Андрейко (він же, до речі, і діловий директор журналу, і коректор, і відповідає за розповсюдження „Цвітки”).

Впродовж повних 4 років „Цвітка” приносила дітям і молоді чарівні пахощі далеких степів, гір і морів України, гомін її тисячолітньої історії, патріотичні й релігійні вірші та пісні з нотами, оповідання, переклади на українську з різних літератур, жарти, дотепи, багато народних українських казок тощо. У „Цвітці” друкувався великий Іван Франко: там були опубліковані його „Лис Микита” і „Коли ще звірі говорили” та окремі поезії... У числі за вересень-жовтень 1916 р. на першій сторінці чорним шрифтом цей симпатичний журнал для юних читачів повідомив: „Іван Франко помер... Він був хлопська дитина. Покінчив високі школи і взяв ся служити своєму народови... Се по Тарасі Шевченку найкращий Син України!”

Зановуємо для історії зміст першого числа „Цвітки”. Журнал розпочинається вступом „Нашим любим діточкам”, в якому, між ін., сказано: „Отсе вам, любі діточки, „Цвітка”, що виросла на нашій рідній ниві. Читайте її, діточки — вчив журнал.— А передусім ростучи, не забувайте на сю землю, на якій виросла ваша „Цвітка”, не забувайте на нашу рідну українську мову. Тямте у кожную хвилину, що ви діти великого і колись славного народу, якого тепер лиш вороги закували у важкі кайдани, зробили невольником на його власній землиці... Та ось прийшла

слушна година. Там, у нашій далекій Вітчизні народ наш пробудився і кличе до нас; а діточки, що живуть на нашій землі, стали рівнож закликати своїх братиків і сестрички до праці над собою, до науки і світла”. Потім іде переклад англійського оповідання з життя французів над озером Онтаріо „З бурхливих днів”, „Малі герої”, вірш „За морем” С. Яричевського, українська народна казка-жарт „Ворона і рак”, перекладне оповідання „Пустун-розбишаченко”, „Хороший звичай”, початок великого пригодницького оповідання багдадського циклу „Подорожі Сіндбада-морехода”, наша народна казка „Кирило Кожум'яка”, декілька загадок тощо та „Примітка Редакції”, яка обіцяє дітям за розгадку загадок гарні подарунки. У цьому першому числі „Цвітки” 6 великих ілюстрацій та декілька заставок, виконане воно з любов'ю і не без знання справи. На останній сторінці обкладинки — заклик до батьків: „Вступайте громадно в члени Руського Народного Союзу” і перелік всіх умов та вигід з членства.

У наступних числах „Цвітки” друкувались твори: Т. Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Марійки Підгірянки, славетне оповідання „Олеся” (що його й нині вивчають у французьких початкових школах, як приклад героїзму української дівчинки в боротьбі проти татарських напасників), Б. Грінченка, М. Чернявського, Христі Алчевської, дитячі п'єски Віри Лебедевої та М. Козоріса, Б. Лепкого, С. Руданського, П. Капельгородського, Людмили Волошки, М. Коцюбинського, Уляни Кравченко, О. Пчілки, молодого тоді Ол. Неприцького-Грановського та ін., в тому й маловідомих і невідомих нині авторів, як С. Осташевського, І. Панічинського, Х. Майстренка, Л. Сохачевської та ін. З розвитком українського письменства, від XI сторіччя починаючи, знайомив у доступній формі молодь Остап Макарушка в ілюстрованих нарисах; „Цвітка” містила та-

кож оповідання з американської історії, переклад „Подорожі Гулівера до краю Ліліпутів” Дж. Свіфта і т. д. Журналик мав 16 стор., багато ілюстрацій, змінював кольори обкладинок, мав великий, доступний і для малих читачів, шрифт, до того ще й різnorodний. У малих читачів він виховував любов до України і любов до Америки, любов до свободи, пошану до людської праці, захоплення природою, мандрівками, казковим українським світом. „Цвіткa” — це важливий вклад УНСоюзу з його „Просвітою” в історію українських періодичних видань для дітей, тим важливіший, що журнал виходив далеко поза Україною в час розгулу царсько-російської реакції — і напередодні Української Національної Революції, до якої немов готував своїх малих і юних читачів.

На кількох обкладинках „Цвіткa” були повідомлення, що „Просвіта” УНСоюзу видає ще „Світові перлини”, книжочки меншим об’ємом, але цінного змісту: „Де любов, там і Бог” Л. Толстого, „Сільська вчителька” Джіовані Чіамполі та ін.”.

У числі 6-ім з „падолиста-грудня 1917 р.” був поміщений такий заголовок Редакції: „З отсим числом кінчить ся IV рік видання „Цвіткa”. Дітоньки, не забувайте за „Цвіткy” і придбайте для неї якнайбільше передплатників та читачів”.

Діти напевно не забували, але „забували” багато батьків — і журнал перестав виходити. Нині, з перспективи півсторіччя, виразно бачимо, яка це була велика втрата. І все ж „Цвіткa” зберегла для української спільноти в Америці багатьох із тих, кого нині з пошаною називаємо українськими піонерами на землі Вашингтона, засновниками УНСоюзу.

Річники „Цвіткa” — бібліографічна рідкість вже в наш час, їх варто б перефотографувати на мікрофільм.

Рівночасно з цим журналом, „Просвіта” УНСоюзу видавала багато невеликого розміру ілюстрованих кни-

жечок для молоді й старших. Напр., тільки в 1914 р. в Джерзі Сіті вийшов збірничок ч. 1, з ілюстрованим оповіданням „Різдв’яна ніч”, з „Календарем” на 1914 р. та оглядом важливіших подій в укр. історії. У збірнику ч. 2 надруковано написаний спеціально для того видання Іваном Крип’якевичем історичний нарис „Початки Козаччини”, твори В. Мови, О. Стороженка та „Історичний календар” за лютий. Число 3-тє з цієї серії повністю присвячене Тарасові Шевченкові: надруковано вибірку з творів Кобзаря, статтю „Столітні роковини Т. Шевченка” пера Ол. Грановського, життєпис Т. Шевченка написав Денис Лукіянович; видання ілюстроване.

Англомовне видання для молоді

Українське шкільництво в Америці з різних причин бажало багато кращого ще на початку цього століття. У висліді вже в 1920-х роках було багато української молоді, яка здебільшого розуміла українську мову, багато з-поміж неї й розмовляли нею, але не знали на письмі. Не було також звички читати українську книжку, бо не існувало відповідної підготовки.

Український Народний Союз і його Видавництво „Свобода”, спостерігаючи те явище, взялись рятувати для української культури і спільноти те, що ще було можливе. Так від грудня 1927 р. УНСоюз почав видавати для молоді англомовний „The Ukrainian Juvenile Magazine” — „Український Молодечий Журнал”, що виходив як кварталний до квітня 1931 року (останні числа з мистецькою обкладинкою М. Бутовича). Потім, від 1933 р., і до наших днів УНСоюз видає англ. „The Ukrainian Weekly” — „Український Тижневик”, присвячуючи його в основному молодому поколінню американців українського роду. Завдяки цим двом виданням, багато тогочасної молоді, цілковито включившись в економічне й полі-

тичне життя Америки, відвідують рідні українські церкви, співають у хорах, виступають у танцювальних групах (виховувані свого часу майстром українського народного танку Василем Авраменком).

У першому числі з грудня 1927 р. англомовного „Українського Молодечого Журналу” були надруковані, між ін., такі статті й матеріали: „Боплян про козаків”, М. Гоголь — „Українська ніч”, українська народна казка про Правду і Кривду, з ілюстраціями Ю. Нарбута та ін. Від часу до часу у кварталнику містились і матеріали українською мовою, найчастіше пісні, в обробці М. Гайворонського, або і його авторства, як, напр., пісня „Україна”: „Україно моя рідна, нене моя, нене”... Видаючи цей кварталник, УНСоюз дбав про те, щоб зацікавити українською культурою і нашими проблемами багатьох своїх членів молодшої генерації, знайомити їх із досягненнями української культури й науки, з тисячолітньою історією українського народу — і так зактивізувати в українсько-американському житті.

Попередній головний редактор щоденника „Свобода” сл. п. д-р Лука Мишуга писав у статті „Як формувався світогляд українського емігранта в Америці” („Пропамятна Книга УНС”, 1936 р.), між ін., наступне: „Редакція „Свободи” завважила, що того всього замало, й тому почала ще іншу роботу. Наперед ми зачали поміщувати звідомлення чужих газет про Україну та українців. З них українські діти пізнали, що українська справа — це справа, якою цікавиться світ. Потім дано нагоду поміщувати про себе і своє життя всякі вістки, по-англійськи. Діти могли читати вістки про організацію клубів, про спортові виступи, про свої концерти... Дозволено дітям висказувати свої думки свобідно, щоб скидали з себе страх перед публічним виступом і набирали відваги говорити свої думки, почування та змагання й обстоювати їх розумними аргументами, як

це практикується в американськiм житті”.

XVIII Конвенція УНСоюзу визнала корисність такої культурницької праці серед доросту й молоді в Америці. Тоді вирішили перемінити цей журнал-квартальник у тижневик „The Ukrainian Weekly” — „Український тижневик”, що виходить і нині за редакцією Зиновія Снилика при щоденнику „Свобода”.

У кварталню містились, крім поточних матеріалів, такі важливі твори в перекладі на англійську, як поема І. Франка „Абу Касимові капці” (переклав віршем Володимир Семенина), уривки з творів М. Гоголя, Г. Квітки (з повісти „Маруся”), уривки з творів М. Коцюбинського та ін. клясиків, цікаві репортажі з поточного мистецького українського життя, в тому про працю Олександра Архипенка (з рідкісною світлиною), статті на історичні теми акад. Д. Яворницького з ілюстраціями з часів Козаччини, та ін., також огляди і рецензії на українські й американські видання на українську тематику, листування з молодими читачами тощо.

Можна припустити, що з бігом часу знову назріє потреба видавати такого типу літературно-мистецький та пізнавально-інформаційний журнал англійською мовою на українську тематику, даючи в ньому більше місця й українській мові, особливо пісням, приказкам, коротким оповіданням, англійсько-українському словничку тощо. Зберігати й розвивати українську мову, поруч англійської, українські традиції — поруч із американськими, українську свідомість й любов до України серед нових генерацій американців українського походження — це значить зберігати і розвивати Український Народний Союз.

Книжкові видання для дітей і молоді

На превеликий жаль, першим керівникам УНСоюзу та редакторам „Свободи” не було змоги охоплюва-

ти увесь комплекс складної й напруженої щоденної праці, що її вимагає кожна велика установа. Це й стало причиною того, що до нині не складено індексу видань „Свободи”. А без того „ключа” — годі розповісти про сотні окремих книжкових видань, що вийшли за десятки років у Джерзі Ситі й розійшлися по всьому Божому світі.

У потоці українських книг і брошур, що вийшли у Видавництві „Свобода”, є чимало назв творів, які свідчать, що УНСоюз не спускав з ока, так би мовити, молодечої проблеми.

В 1916 році, передбачаючи назриваючі події в Європі, зокрема на Українських Землях під усіма окупаціями, Головна Екзекутива УНСоюзу звернула увагу на видання для дітей та молоді. З друкарні „Свободи” в 1916 р. вийшли — доступні мені — такі книжечки: „Дяк” Марка Вовчка, „Лис Микита” Івана Франка, збірка оповідань „Серце не навчити” Осипа Юрія Федьковича, збірничок новель „Сумна казка”, з яких на увагу заслуговує новеля Леся Мартовича „На торзі”, „За сестрою” — історична повість Андрія Чайковського з часів Козаччини, оповідання „Напад на Січ”, збірник „За вольності України” й ін. У 1917 „Свобода” видала „Оповідання” Пантелеймона Куліша. До збірки ввійшли: „Очаківська біда”, „Циган”, „Мартин Гак” та „Орися”. Тематика видань в більшості історична: про боротьбу козаків проти турків, татар, поляків... — за свою Україну (не забудьмо, що це ж заокеанське українське видання з 1917 року). Того ж року вийшли в Джерзі Ситі „Оповідання” Олекси Стороженка... У 1920 р. з’явився новий наклад „Лиса Микита” І. Франка, з багатьма ілюстраціями. Цією поемою зачитувались українські покоління, в тому і в Америці, де виховання дітей в дусі української мови ставало однією з важких проблем. Треба було допливу свіжих сил з Рідного Краю. Здавалось, що такої нагоди скоро не буде. Але 1-го березня 1939 року роз-

почалась Друга світова війна в Європі, у висліді якої стотисячні маси українців з різних земель України змогли пробитись на вільний Захід, а потім, з таборів „Переміщених осіб” — переселитися з допомогою ЗУАДК-у й ін. установ на вільну землю Вашингтона, до Канади й ін. країн свободи.

Найновіші книжкові видання УНСоюзу для дітей

Відводячи окремий розділ у цій статті для ілюстрованого місячника, журналу „Веселка”, тут спинимось коротко на окремих книжкових виданнях УНСоюзу, українською мовою, для дітей в Америці й інших країнах вільного світу

У 1950-му році переселення до Америки й Канади з таборів у Зах. Німеччині й Австрії практично закінчилось. До попередньої, „старої” української іміграції долучились десятки тисяч нових переселенців. Почало зростати членство УНСоюзу, адже справа забезпечення в цій країні є однією із справ першої ваги. Пожвавилась праця в українських суботніх і вечірніх школах. Зросла потреба й на дитячу українську книжку.

Вже в 1955 р., в серії „Бібліотека „Веселки”, як ч. I, у Видавництві „Свободи” при УНСоюзі вийшла книжечка Володимира Бандурака „Козацька дитина”, з ілюстраціями Миколи Бутовича й обкладинкою Мирона Левицького. Цю серію УНСоюз продовжує й далі неперіодично видавати, у співпраці з Колегією, визначеною з-поміж активних членів Об’єднання Працівників Дитячої Літератури ім. Л. Глібова, ОПДЛ.

Наступного року вийшли два видання в серії „Бібліотеки „Веселки”, також у Джерзі Ситі: сценічна картина з життя Т. Шевченка „Кобзарєва гостина” Романа Завадовича, обкладинка Петра Холодного (мол.), яка й тепер не сходить із шкільних сцен у дні вшанування Кобзаря, та „Богута Багатир” того ж автора, з

ілюстраціями Мирона Левицького та з поданням рівнобіжно англомовним текстом, в перекладі Осипи Гібайло-Гіббонс. Це, здається, був перший український „камікс”, написаний на основі української народної легенди. Дотепер окремо відбиткою вийшла тільки 1-ша частина „Богути Багати-ря”, однак, здається, немає великої потреби робити з нього книжкових випусків, адже читачі „Веселки” в кожному новому числі зустрічаються й далі із своїм улюбленим героєм (останні роки з ілюстраціями Петра Холодного-молодшого).

У 1960 р. вийшла дотепно ілюстрована Едвардом Козаком „Віршована абетка” пера Миколи Щербака, в тій же серії, як 4-й випуск — багатокольорове видання, на крейдяному папері, з якого й нині подекуди діти в садочках і перших класах українських шкіл вивчають нашу абетку.

„Казка про трьох ведмедиків” Ірини Наріжної — так зветься 5-ий випуск серії „Бібліотека Веселки”. Поема з ілюстраціями Петра Холодного, мол. вийшла у виданні УНСоюзу в 1963 р., з двокольоровими ілюстраціями, розрахована вона на читачів молодшого віку. Для трохи старших дітей написала Ганна Черинь оповідання під наг. „Листування”, ілюстроване Любославом Гуцалоюком, що вийшло у виданні УНСоюзу в 1966 р., як 6-й випуск у названій серії. В оповіданні йдеться про малого героя, який переїхав з родиною з фарми жити у великому місті, однак, листуючись із своїм дідусем, знав про все, що діялось у далекому американському селі. Герой Івасик у листах до дідуся не раз повідомляє, про що вони вчаться в українській школі, і так авторка, непомітно для юного читача, подає цікаві відомості з історії України та її боротьби. Згодом дідусь помер, але Івась вже не міг уявити свого життя без листування: він пише листи до своїх українських друзів у різних країнах, самозрозуміло, українською мовою, бо якою ж писа-

ти з Америки до приятеля в Німеччині?

Вартісна й важлива для виховання дітей в дусі української мови й культури серія видань УНСоюзу не припинилась і не припиниться на 6-му числі: багато молодих батьків і матерів, подекуди навіть у мішаних національно родинах, продовжують виховувати своїх дітей в українському дусі, щоб вони розуміли проповідь у рідній українській Церкві, своїх друзів з не-англомовних країн світу і, врешті-решт, знали ще одну мову — мову одного з найбільших слов'янських народів. Китайське прислів'я, випробуване впродовж тисячоліть, стверджує, що „хто знає дві мови, той удвічі багатший”.

Видаючи „Веселку” та неперіодичні книжкові випуски українською мовою для дітей, Український Народний Союз виявляє важливу завбачливість ще й у тому розумінні, що в наш час політичні події котяться швидше снігових обвалів із гір, а Україна виявляє дедалі, то більше опору тимчасово окупантові.

Журнал „Веселка”

Справжньою гордістю не лише багатотисячного членства УНСоюзу, а й усієї української спільноти у вільному світі є ілюстрований, багатокольоровий дитячий журнал-місячник „Веселка”, що його розпочав видавати УНСоюз, у співпраці з ОПДЛ, ще в 1954 році. Редагус „Веселку” Колегія в складі відомих діячів на полі культури для дітей: письменника і редактора Володимира Барагури, відомого письменника для дітей Романа Завадовича і багаторічного редактора, видавця та письменника Богдана Гошовського, голови Правління ОПДЛ; остаточну мовну редакцію „Веселки” незмінно провадить ред. Вячеслав Давиденко.

Дотепер вийшло 15 річників „Веселки”. Здається, і в природній веселці немає ні однієї барви, яка б не засяла на сторінках цього ілюстровано-

Заголовні сторінки деяких річників журналу „Веселка”

го видання. До цілої когорти давніше відомих поетів, письменників, драматургів для дітей — за останні роки долучились і нові імена, особливо у відділі „Юні автори”: це здебільшого діти-читачі „Веселки”, які знають її з наймолодших років; вони, підрісши, присилають до свого журналу проби юного пера. Між ними діти брат і сестра — п-ва Горбачів з Німеччини виявляють справжні літературні таланти, як і Л. Балтарович, Т. Галібей, Людмила Павлів, Нуся Вохта чимало інших. Відійшли за останні роки від нас сл. п. Володимир Радзикович, сл. п. Олекса Кобець та кілька інших авторів, однак активніше в ділянці літератури для дітей стали працювати Василь Дубина, Діма, чи не вперше з творами для ді-

тей виступила Марта Калитовська, останнім часом у „Веселці” друкується відомий поет Вадим Лесич, закривавалась як поетка для дітей Алла Косовська; можна сподіватись, що незабаром прийде до „Веселки” поетка молодшого покоління Міра Гармаш, авторка дитячої поеми „Журавлі”. Смерть забрала від нас сл. п. композитора Василя Безкоровайного, автора багатьох пісень і вперше на сторінках „Веселки” друкованої популярної оперети „Червона Шапочка”, але його син, Любомир Безкоровайний, продовжує komponувати пісні для дітей на тексти різних поетів. Із найновіших важливих здобутків „Веселки” й усієї нашої музично-вокальної дитячої культури треба назвати музичну п'єсу Осипа Залеського

„Цвіркунчик”, слова Катерини Перелісної, як і прихід до музичної автури „Веселки” відомого композитора проф. Василя Овчаренка, автора опери „Лис Микита” і дитячої оперети „Лісова царівна”. Також у ділянці ілюстрацій поповнюється „Веселка” новішими мистецькими силами, переважно з мистців середнього й молодшого покоління, як Юрій Козак, Любослав Гуцалюк, Петро Сидоренко, Богдан Певний та ін.

Кількість авторів у річниках „Веселки” хитається між 25 до 30 осіб, тож коли додати ще окремі перекладні твори та передруки з класичної спадщини української дитячої літератури, то можна говорити про невичерпні можливості цього журналу щодо автури. Між окремими завданнями мала б поставити „Веселка” справу передруку — якнайповнішого — творів класика дитячої літератури Олександра Олеся, включно з його 10 п'єсами для дитячого і юного театру.

„Веселка” відгукується на національні свята й важливі події в українському житті за кордоном, приносить малим і юним читачам цікаві оповідання з української історії, друкує багато пізнавального матеріалу з природи, в цікавій формі повідомляє про життя українських дітей у різних країнах (світлина, листування), дає місце молодим початкуючим талантам з-поміж українських дітей з різних країн вільного світу, коротко — вчить змалечку любити Україну. Сценки, п'єски, патріотичні, релігійні, народні та ін. пісні, як і жартівливі, українські загадки, приказки, скоромовки тощо — все це допомагає дитині українського роду виростати в душі української мови, культури, пісні. Виховувана за кордоном українська дитина в душі бікультурizmu далеко не відійде від культурної сфери народу, з якого вийшли її батьки.

Надзвичайно важливих та цінним є почин „Веселки” з публікацією — вперше в історії нашої дитячої літератури — перекладів творів для дітей,

що з різних причин вийшли в світ вперше іншими мовами, напр., „Ховзької стежки” Марка Вовчка, в перекладі з французької Софії Наумович.

Відносно мало у „Веселці” є матеріалів на технічні теми, якими так цікавляться хлопчики, і це чи не єдина тематична прогалина, що її мають врахувати і письменники, і редактори видання.

В 75-річчя створення УНСоюзу відзначаємо хоч і який нібито не-ювілейний ювілей — 15-річчя виходу в світ „Веселки”. В деякі роки УНСоюз доплачував до цього видання великі суми, іноді кількість передплат збільшувалась, однак все ж недостатньо, коли врахувати великі видатки на гонорари, кольоровий друк, клішування нот, папір, друк, поштові витрати. Якщо хтось припускає, що дійсно багатий „Батько Союз” не мусів би нагадувати про збільшення передплат і навіть вдаватись до збірки на видавничий фонд „Веселки”, то він помиляється: УНСоюз діє за зобов'язуючими законами і на видання такого типу він справді не має окремих фондів. Зрештою, позбавляючи свою дитину з наймолодшого віку „Веселки” — батьки вневдовзі матимуть нагоду переконатись, що вони таким шляхом повільно, але послідовно позбувались у ріднім домі рідних дітей.

Інші заходи УНСоюзу для дітей і молоді

У 1968 р. у В-ві „Свободи” вийшла старанно підготована головним секретарем УНСоюзу д-ром Ярославом Падохом ілюстрована брошура „Забезпечений плян для найменших Союзян”. Між різними закликами зверненнями до батьків є в ній такий: „Батьки, не відкладайте на пізніше забезпечення Вашої дитини. Запевніть їй ще сьогодні вищі студії і краще життя. Завтра на те може бути запізно”. У брошурі подані докладні відомості про те, як, де, на

скільки можна забезпечити дитину в УНСоюзі, в тому й для майбутніх високошкільних студій.

Турботи про дітей і молодь червоною ниткою снуються через усю працю УНСоюзу впродовж 75 років. У згаданій брошурі є короткий перелік частини тих турбот, уваги й опіки:

„Батьки, проведіть свої вакації і вікенди на прекрасній Союзівці за знижковою оплатою для членів”;

„Пошліть своїх дітей від 7 до 11 років життя до Дитячого Табору на Союзівці, де вони під дбайливою і фаховою опікою та за невелику плату зміцнюють фізично й духово”;

„Пішліть своїх старших дітей від 16 до 21 року життя на Українознавчі Курси на Союзівку, де вони проведуть чарівні вакації й доповнять своє знання про Україну”;

„Передплатіть своїм дітям чудовий дитячий журнал „Веселку”;

„Купіть для себе й своїх дітей видану УНСоюзом англomовну „Енциклопедію Українознавства” (НТШ), яку справедливо називають найваж-

ливішою книжкою про Україну, виданою поза її межами”.

До цього переліку додаймо ще спортивні змагання молоді й старших, що їх рік-річно влаштовують на Союзівці; виступи самодіяльних гуртків молоді під час літа в театральній залі тієї відпочинкової Оселі УНСоюзу; стипендії для українських студентів, які в першу чергу студіюють в ділянці україністики та журналістики, й інші подібні заходи, включно із спонзуванням УНСоюзом театральних вистав з участю молоді, яку у випадку з показом „Попелюшки” Балетною Школою п-ні Роми Прийми-Богачевської, — то вже матимемо картину видатної праці, що її провадить УНСоюз для дітей, доросту і нашої молоді в Америці.

Чи такого типу праця могла б бути ще більш активною і різноманітною? Звичайно, що могла б. Але для цього потрібні: більша кількість членів УНСоюзу та більша активність нас самих, як української спільноти і, одночасно, членів Союзу-Ювілята.

1968

КАЛЕНДАРІ Й АЛЬМАНАХИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І „СВОБОДИ”

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД

Склав Богдан Кравців

ПЕРШІИ РУСКО-АМЕРИКАНС-
КІИ КАЛЕНДАРЬ. Коштомъ Тов.
„Союзъ”. Впорядивъ Несторъ Дмит-
рѣвъ. Мт. Carmel, Pa., 1897. Спол.
Державы пѣвн. Америки. Зъ друкар-
нѣ „Свободы”. Форм. 230 x 150 мм.
Стор. 2 нп. + IX + 27 нп. + 172 + 26
нп.

1

Зміст: „Американскимъ Русинамъ”
вірш Сильвестра Яричевського з при-
міткою: писано въ селѣ Лучинцяхъ
рогатинського повіту, Галичина —
стор. 1; „Перша моя функція (обра-
зокъ зъ гѣрського житя). Написавъ
Несторъ — стор. 2-4; „Історія Руси”,
зладивъ Миронъ Кордуба — стор. 5-
13; „Не забудь!”, вірш С. Яричевсько-
го — стор. 13; „Чого имъ такъ ква-
пить ся?”, образецъ Володимира Ла-
врівського — стор. 14-23; „Изъ-за мо-
ря”, поема Маріи Конопницької в пе-
рекладі В. Щурата — стор. 24-27;
„Найновѣйши вѣсти зъ Угорскои Ру-
си” В. Гнатюка (датована: У Львові,
в квітні 1896); „Святыи вечеръ” (опо-
відання) М. Кордуби — стор. 39-45;
„Господаръ и волъ”, переклад В. Са-
мійленка — стор. 45; „Положене Ру-
синовъ въ Сполученыхъ Державахъ
пѣвнѣчной Америки”, написавъ графъ
Лелива — стор. 47-67; „Пѣсня руско-
го майнера” (вірш) Гр. Гр. — стор.
68-71; „Руске весѣле зъ подкладомъ
американскимъ”, росказавъ Несторъ

— стор. 72-75; „Вечѣрь” Т. Шевченка
— стор. 75; „Пещени дѣти”, (Каз-
ка-билиця) С. Яричевського — стор.
76-77; „Думка” (Тяжко-важко в сві-
ті жити) Т. Шевченка — стор. 79;
„Угльокопы”, Д. Д. Пырчъ, стор. 81-
87; „Поворотъ майнера на родину”
(вірш) Гр. Гр. — стор. 88-83; „Не до-
годишь!” (зъ житя руского редакто-
ра) Осипа Маковея (з датою: Чер-
нівці, 2 серпня 1896) — стор. 94-101;
„Панщизняный хлѣбъ” (Оповідане
д-ра Ивана Франка), зъ „Житя и Сло-
во”, стор. 101-110; „По дрова” (опо-
від.), написавъ И(?). Тимкевич —
стор. 110-118; „Америка” (вірш) Б-къ
— стор. 118; „Громъ та блискавка”
(Пѣсля В. Чайченка подавъ І. Б-скій)
— стор. 119-133; „Історія першої
руской церкви въ Шенандоа, Па., К.
— стор. 134-139 і далі історія церков
і громад в Шамокін, Па., Пітсбург,
Па., Оліфанті, Па., Мейфілд, Па., Мт.
Кармел, Па., Маганой Ситі, Па., та
Джерзі Ситі, Н. Дж. — стор. 140-155;
„Смѣх і правда” — стор. 156-158;
„Американскимъ братьямъ поклѣнъ”
(вірш) Данила Млаки (І. Воробке-
вича) — стор. 159; „Руско-американ-
ски Братства въ Спол. Державахъ
Пѣвнѣчной Америки” — стор. 160-
168; „Руско-католицки священники въ
Спол. Державахъ Пѣвнѣчной Амери-
ки” — стор. 168-169; Житєписи — Та-
расъ Шевченко, Александръ Духно-

вичъ, Иван Франко) — стор. 169-172. Далі Оголошення. Наприкінці: „Урядники „Руского Народ. Союзу” на рокъ 1896-1897”.

(КАЛЕНДАРЬ ДЛЯ АМЕРИКАНСКИХЪ РУСИНОВЪ НА РОКЪ 1901. Накладомъ Руского Народного Союза. Олифантъ, Па. Зъ Друкарнѣ „Свободы”. Стор. 106.)

В архіві ред. „Свободи” цього календаря немає. Згадка про нього — див. „Свобода” ч. 3 з 17 січня 1901. Стор. 3.

(КАЛЕНДАРЬ ДЛЯ АМЕРИКАНСКИХЪ РУСИНОВЪ НА РОКЪ 1902. Накладомъ Руского Народного Союза. Олифантъ, Па. Зъ Друкарнѣ „Свободы”).

В архіві ред. „Свободи” цього календаря немає. Згадка про нього — див. оголошення у „Свободі” ч. 1-2, 2 січня 1902. Стор. 7.

КАЛЕНДАРЬ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХЪ РУСИНОВЪ НА РОКЪ 1903. Накладомъ Руского Народного Союза. Олифантъ, Па. Зъ друкарнѣ „Свободы”. Форм. 190 x 130 мм. Стор. XVIII + 38 + 71 + 21 нп.

На стор. IV-XVII — інформації про РНС та його братства і складові організації. Після календаріюму й церк. уставу: „Новый лучъ надѣѣ (вірш) Чалого — стор. 1-2; Велика непідписана стаття „Наша мова и письмо” — стор. 3-46. Далі — байка, смішне і „Пояснене до образовъ” — про укр. громади і церкви в Джерзі Ситі і Ремей, Па.

(КАЛЕНДАРЬ ДЛЯ АМЕРИКАНСКИХЪ РУСИНОВЪ НА РОКЪ 1904. Накладомъ Руского Народного Сою-

за. Скрантонъ, Па. З Друкарнѣ „Свободы”).

В архіві ред. „Свободи” цього календаря немає. Про видання його згадує о. Н. Дмитрів у своєму начерку Історії РНСоюзу в Календарі РНС на 1914 рік, стор 222.

КАЛЕНДАРЬ ДЛЯ АМЕРИКАНСКИХЪ РУСИНОВЪ НА РОКЪ 1905. Зладивъ Н. Струтинській. Накладомъ „Руск. Нар. Союзу”. Scranton, Pa. Форм.: 135 x 130 мм. Стор. XXXII + 164 + 28 нп.

На стор. VII-XV — списки гол. Уряду РНС на 1904-1906 та складових братств і місц. організацій. Зміст: оповідання про св. Ольгу — написав на основі старих переказів Н. Струтинській; „Розумный Данько” (Оповідане зо страйку въ 1902 р.), написавъ Н. Струтинській — стор. 21-52; „Оглядъ американской Руси за минувший рокъ” — стор. 77-93; коротка історія Руси до зруйновання Запорозької Січі й ін. розвагові матеріали.

(КАЛЕНДАРЬ ДЛЯ АМЕРИКАНСКИХЪ РУСИНОВЪ НА РОКЪ 1906. Накладомъ Руского Народного Союза. Скрантонъ, Па. Зъ Друкарнѣ „Свободы”).

Календар був виданий, але в архіві ред. „Свободи” не зберігся.

(КАЛЕНДАРЬ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХЪ РУСИНІВ НА РІК 1907. Накладомъ Руского Народного Союза. З друкарні „Свободи”).

В архіві ред. „Свободи” не зберігся. Про його видання — див. оголошення у „Свободі” ч. 1, 3 січня 1907, стор. 3.

(КАЛЕНДАРЬ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХЪ РУСИНІВ НА РІК 1908. На-

клад Руського Народного Союзу. З друкарні „Свободи”. Нью Йорк. Форм.: 235 x 150 мм. Стор. XIX + 13 нп. + 154 + 20 нп.)

9

На стор. X-XIX — списки урядників і відділів РНС. Далі здебільшого розваговий матеріал для кожного місяця. На стор. 149-154 — „Наша слава”, список просвітних читалень на новій землі (усіх 17 у ЗСА і Канаді).

КАЛЕНДАР ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ РУСИНІВ НА РІК 1909. Наклад Руського Народного Союзу. Нью Йорк. З друкарні „Свободи” — ул. Гудсон 184. Форм.: 240 x 150 мм. Стор. 2 ілл. + 190 + 16 нп.

10

Список гол. уряду РНС та його 218 відділів. Друга частина інформаційна. Третя частина літературна з творами А. Чайківського, Ф. Коковського, Н. Струтинського, А. Новака, Сави Чарнецького, о. К. Курилла. На стор. 188-190: „Дещо про Братство св. Кирила і Методія в Шамокін, Пата про заснування „Руського Нар. Союзу” в Америці.

КАЛЕНДАР ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ РУСИНІВ НА РІК 1910. Зладив А. Цурковський. Наклад Руського Народн. Союзу. 1909. З друкарні „Свободи”. Форм.: 185 x 137 мм. Стор. 244 + 12 нп.

11

Список гол. уряду за рр. 1908-1910 та 266 відділів РНС. Далі історія України і ЗСА, вірші, оповідання. На стор. 240-244 покажчик „Українсько-руська преса” (в Америці, Австро-Угорщині, в Росії).

КАЛЕНДАР ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ РУСИНІВ НА РІК 1911. Зладив А. Цурковський. Наклад Руського Нар. Союзу. 1910. З друкарні „Свободи”, 184 Гудсон ст. — Нью Йорк.

Форм.: 262 x 193 мм. Стор. 155 + 5 нп.

12

Вірші Сави Чарнецького, М. Капія, О. Коваленка, п'єса „Невольник”, статті з історії України, про Шевченка тощо. Істор. матеріал: Посмертні згадки м. ін. про Юстина Панькевича, Марка Кропивницького, Бориса Грінченка, Василя Доманицького. На стор. 141-152 — інф. стаття про РНС та його відділи з ілюстраціями.

КАЛЕНДАР ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ РУСИНІВ НА РІК 1912. Зладив А. Цурковський. Наклад Руського Народного Союзу. Джерзі Ситі, Н. Дж. З друкарні „Свободи”, 1911. Формат: 265 x 190 мм. Стор. 153 + 3 нп.

13

Список Гол. Уряду РНС і 301 Відділів. Популярні статті, оповідання, вірші, п'єса „Козацьке сватання” (без підпису автора).

КАЛЕНДАР ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ РУСИНІВ НА РІК 1913. Зладив А. Цурковський. Наклад Руського Народного Союзу. Джерзі Ситі, Н. Дж. З друкарні „Свободи”, 1912. Формат: 260 x 190 мм. Стор. 172 + 4 нп.

14

На стор. 21-32 — інф. стаття про РНС і список 350 відділів РНС. Попул. статті з історії України і природознавства, іст. опов. А. Лотоцького „Під Винницею”, вірші С. Руданського, гумор.

КАЛЕНДАР РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В АМЕРИЦІ НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ 1914. ЮБИЛЕЙНЕ ВИДАНЄ. Зладив Осип Стеткевич. Коштом Руського Народного Союзу. З друкарні „Свободи”. Джерзі Ситі, 1913. Форм.: 260 x 190 мм. Стор. 238 + 18 нп.

15

Із змісту: Список 372 відділів РНС, літературна частина: вірші й опові-

дання Ол. Неприцького-Грановсько-го, І. Франка, Антона Кічака, Сави Чарнецького, Б. Лепкого, В. Щурата (Гимн американських українців), І. Грабовича, О. Грицяя (Гимн американських українців). З іст. матеріялів: о. Нестор Дмитрів „Короткий начерк історії розвою „Руского Народного Союзу” — стор. 86-112, 194-232. На стор. 113-160: Словарець чужих слів. На стор. 233-238: „Коротка історія українсько-руських товариств, що помістили свої фотографії в сім календарі”.

KALENDAR RUS'KOHO NAR. SOJUZA V AMERYCI NA RIK ZVYČAJNYJ 1914. Juvylejne vydan'e. Zladyv Osyp Stetkewicz. Koštom Rus'koho Narodnoho Soyuza. Z drukarn'i "Svobody", Jersey City, N.J. 1913. Size: 265 x 195 mm. Pp. 127 + 1 pp.

16

Видання, як український календар на цей же рік. Зміст: списки Відділів, Короткий начерк історії розвою „Руського Нар. Союзу” (ст. 36-103), вірші І. Франка, В. Щурата, О. Грицяя, Сави Чарнецького, опов. Тимка Перейми й А. Кічака.

KALENDAR UKRAЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В АМЕРИЦІ НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ 1915. Зладив Володимир Лотоцький. Коштом Українського Народного Союзу. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, 1914. Форм.: 262 x 190 мм. Стор. 240 + 16 нп.

17

Зміст: Список 400 відділів УНС, ст. Ю. Бачинського „З культурного життя наших імігрантів у Злуч. Державах” — стор. 36-42; літ. матеріял; ориг. ст. Юрія Сірого „Відроджене Російської України”, дат. Петербург, 15 мая 1914 р. — стор. 100-113; про держ. устрій ЗСА й амер. закони і приписи, інформації про війну тощо.

KALENDAR UKRAЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В АМЕРИЦІ НА ПЕРЕСТУПНИЙ РІК 1916. Зладив редакційний Комітет. Коштом Українського Народного Союзу. 1916. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 230 x 155 мм. Стор. 208 + 16 нп.

18

У змісті: Літ. і розваговий матеріял, інформації про ЗСА, про війну, УСС тощо.

KALENDAR UKRAЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК 1917. Коштом Українського Народного Союзу. 1916. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Формат: 235 x 155 мм. Стор. 224 + 16 нп.

19

Із змісту: „Українська справа” (меморіял Укр. Союму, що відбувся 30-31 жовтня 1915 р. в Нью Йорку) — стор. 46-49; вірш Б. Лепкого „В храмі св. Юра” — стор. 69-70; І. Франка „Поема про білу сорочку” — 78-85; про події в Росії, про війну і зброю, інф. і розваговий матеріял. Фото Відділів УНС.

KALENDAR UKRAЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ 1918. Коштом Українського Народного Союзу. 1917. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Формат: 230 x 150 мм. Стор. 240 + 16 нп.

20

Із змісту: „Свобода” на 25-ім році” д-ра С. Демидчука — стор. 17-20; його ж „Воскресенє народу”, про події 1917 р. в Україні (з текстом Універсалу з 10.VI.1917) — ст. 34-50; „Національна політична організація” і про створену 15 вересня 1914 р. „Українську Народну Радку” — стор. 70-73; ст. Вол. Короленка „Упадок царської влади” — стор. 91-111; літ., інф. і розваговий матеріял.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ 1919. Коштом Українського Народного Союзу. 1918. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 230 x 155 мм. Стор. 242 + 14 нп.

21

Статті: „25-літний ювілей Українського Народного Союзу” — стор. 16-32; „Українська Рада в Америці” (заснована 25 грудня 1916) — стор. 38-44; „Українська Центральна Рада” (із текстами 4 універсалів) — стор. 46-64; розвідка І. Гундяка „Зображення смерті в народних віруваннях і в літературній творчості” — стор. 97-112; „Два ставки” (Весняна іділя) Осипа Маковея — стор. 120-123; Літ., інф. і розв. матеріал.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ПЕРЕСТУПНИЙ 1920. Зладив Осип Стеткевич. Коштом Українського Народного Союзу. 1919. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 230 x 155 мм. Стор. 239 + 15 нп.

22

Із змісту: „Видавництво часописи „Свобода” і друкарня Українського Народного Союзу” — стор. 27-31; Мих. Павлик: „Початки української організації на чужині” (вийнятки із ст. „Русини в Америці”, надр. в ч. 1 час. „Товариш” 10 липня 1888) — стор. 52-54; „Начальний отаман Семен (!) Васильович Петлюра” (Біографічний очерк) — стор. 78-80; ст. білоруського діяча А. Ц-ч: „Білорусь і Україна” — стор. 118-122; вірш В. Пачовського „В гору, кайданники” — стор. 194-195; літ., розв. й інф. матеріал.

ДНПРО — ЗАГАЛЬНИЙ КАЛЕНДАР АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ НА РІК 1921. Коштом і накладом Йосифа Сілецького. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 300 x 230 мм. Стор. 116.

23

Із змісту: вірші — в т. ч. „Смерть Шевченка” А. А. Навроцького, написаний 1861 року — стор. 21; ст. „Значіння Шевченка для України” з журн. „Основа” 1861 р. — стор. 22-23; ст. В. Дорошенка „Жінка в Шевченковій поезії” — стор. 24-25; істор. опов. Омелька Островського „Жовті Води” — стор. 29-44, датоване Дрогобич (Австрія) 1911 р.; статті про Київ, Львів, Перемишль; ст. „В п’яти роковини смерті Івана Франка” — стор. 69-71; стаття про Б. Лепкого — стор. 99; посм. згадка В. Дорошенка про Христю Алчевську — стор. 106.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ 1922. Зладив Омелян Ревюк. Коштом Українського Народного Союзу. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 230 x 153 мм. Стор. 200 + 22 нп.

24

Із змісту: ст. „Звідки взялися назви країв і народів” (в тому: Звідки пішла назва „Україна”) — стор. 58-70; опов. Катрі Гриневичевої „Параска Гоголь” — стор. 71-78; „Наші полонені в Німеччині” — стор. 92-99; ст. (ор.) „Українці на Далекому Сході” — стор. 102-107; ст. д-ра Л. Мишуги „Підкарпатська Русь” — стор. 108-114; ст. (ор.) „Федерація чи самостійність” — стор. 116-127; вірш Ол. Колесси „Україні” — стор. 148; ст. О. Назарука „Що про те, чому ми не закріпили української держави” — стор. 149-152; інф. матеріал для укр. імігрантів-робітників.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ 1923. Зладив редакційний Комітет У.Н.С. Коштом Укр. Союзу. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 255 x 175 мм. Стор. 171 + 21 нп.

25

Із змісту: „Вірний син України” — вірш про трагедію УГА в 1919 р.

Б. Лепкого — стор. 43; „Чорний при- вид” (Сучасна легенда) К. Поліщука — стор. 75-81; опов. і вірші Б. Лепкого; „В сутінку печер святих” К. Поліщука — стор. 108-116; вірші О. Олеся; „Василка”, новеля Ольги Кобилянської, датована Чернівці, 22 січня 1922 — стор. 123-139; й ін.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НА- РОДНОГО СОЮЗА НА РІК ПЕРЕ- СТУПНИЙ 1924. Зладив редакційний Комітет У.Н.С. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 255 x 174 мм. Стор. 174 + 18 нп.

26

Із змісту: вірші М. Вороного в т. ч. „Сон” (В ніч під 26 лютого) — стор. 18-19; „Дещо про Україну” (після д-ра С. Рудницького) — стор. 33-65; вірші Б. Лепкого, в тому ч. „Дванадцять борців” — стор. 66; ст. Б. Лепкого про Я. Щоголева з вибором вір- шів — стор. 73-78; опов. Ф. Дудка „Орлиця” — стор. 86-99; лист. Б. Лепкого „До моїх дорогих земляків за морем” з Ванзе, 11 травня 1923 з подякою за вітання з приводу 50-ліття з дня народин — стор. 100; „Важким шляхом” (із записника українського вигнанця, датоване 1923, 22 серпня, Львів — стор. 106-136; вірші М. Вороного в т. ч. „На Тарасовій панахиді” — стор. 154; інформації про ЗСА і Канаду; розваговий матеріал.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НА- РОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИ- ЧАЙНИЙ 1925. Зладив редакційний Комітет У.Н.С. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 260 x 180 мм. Стор. 169 + 23.

27

Із змісту: вірші Б. Лепкого в т. ч. „Не забувай” (до емігрантів) — стор. 48; спогад Богдана Л. про Дмитра Вітовського з ориг. малюнком Б. Л. — стор. 60-63; опов. Ф. Дудка „Чорний Крук” — стор. 65-84; вірш Б. Лепкого „На Різдво” — стор. 97; ст. М. К-ий „Повстанчий рух на Укра-

їні в 1924 р.” — стор. 98-101; інф. і розв. матеріал.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО Н. СОЮЗА НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ 1926. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 260 x 175. Стор. 167 + 15 нп.

28

Із змісту: „Шіснайдцята конвенція У.Н.Союза” — стор. 24-28; ст. В. Кедровського „Проголошення першого Універсалу Української Центральної Ради у Києві” — стор. 40-45; „Опис Києва” (Віомок із споминів з часу подорожі в 1914 році невідданого автора) — стор. 108-119; ст. Л. Цегельського „Наші державотворчі невдачі” — стор. 122-128; ст. Л. М. про „Обеднане Українських Організацій в Америці” — стор. 161-162.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НА- РОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИ- ЧАЙНИЙ 1927. З друкарні „Свободи”. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 255 x 175 мм. Стор. 170 + 22 нп.

29

Із змісту: Вірші Б. Лепкого; його стаття „Іван Франко як поет” (В десяти роковини його смерги”) — стор. 30-33; вірш Б. Лепкого про Франка „Яку ти скелю молотом не вдар . . .” — стор. 33; вірш Б. Лепкого „Іван Франко” — стор. 34; ст. М. Возняка „Перша любов Івана Франка” — стор. 35-55; ст. д-ра К. Трильовського, датована у Відні, у липні 1926 п.н. „Про гетьмана Івана Мазепу” — стор. 56-70; ст. І. К. „Договір Богдана Хмельницького про торгівлю на Чорному морі” — стор. 72-74; нарис Б. Лепкого „Через Десну” — стор. 75-78; ст. І. Крип'якевича „Гетьманські похорони” (І. Скоропадського) — стор. 79-80; Статті І. Кр. про „Княжий город Галич”, „Господарство в княжі часи”, „Перша середня школа в Галичині”, „Волинський мученик” (про Афанасія Филиповича) — стор. 81-91; невіддані ст. „Останки поган-

ських вірувань серед українського народу" — стор. 92-93; д-р К. Трильовський „Про первісний січковий рух в Галичині та про завдання американських незалежних „Січій” ” — стор. 94-99; „Про озришка Олексу Довбуша” — стор. 100-103; „Бурсаки”, виїмок з пов. Наріжного; переклад рос. опов. М. Вовчка „Сільська іділля” (Із дневника недосвідної поміщиці) — стор. 118-124 — пер. Я. Вільшенко; вірш Б. Лепкого „У нас” — стор. 152; передрук з київ. „України” нововідкритого оповідання Гр. Квітки „Марко Рідкозуб” — стор. 155-157; розваговий матеріал, тощо.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ПЕРЕ-СТУПНИЙ 1928. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 255 x 172 мм. Стор. 177 — 15 нп.

30

Із змісту: інф. статті про УНС і ЗСА, ст. на виховні теми, про Україну тощо. Ст. Богдана Л(епкого) „Ра-туймо наші старосвітські звичаї” — стор. 116-117; вірш Б. Грінченка „Смерть отаманова” — стор. 122-123; розвг. матеріал тощо. На стор. 172-177 — „Спис українських професіоналістів, бизнесменів, освітньо-культурних установ і ріжних підприємств” (у ЗСА).

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИ-ЧАЙНИЙ 1929. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 250 x 172 мм. Стор. 177 + 15 нп.

31

Зі змісту: ст. й інф. про УНС; ст. Івана Каштанюка „У 35-літну річницю Українського Народного Союзу” — стор. 28-31; спогад Р. Купчинсько-го „За рідну землю . . . На Львів” — стор. 48-54; ст. (без підпису) „В десятиліття західно-української Народної Республіки” — стор. 65-71; передруки віршів І. Франка, В. Самійленка; ст. Августина Крука „Александр

Духнович” — стор. 72-77; інф. ст. „Українські політичні партії на Західній Україні” — стор. 80-82; ст. д-ра К. Трильовського „Дещо про вагу січчового руху” — стор. 94-97; ст. Б. Лепкого про І. Франка „Поет-чоловік” — стор. 108-110; переклад на англ. мову опов. М. Вовчка „Лимерівна” (пер. Р. Л. Виссоцький-Кунц) — стор. 117-122; ст. М. Гайворонського „Хорове діло”, „Учіть дітей музики” і його ж ноти „Іхав стрілець на війноньку” — стор. 124-132; інф. і розв. матеріал.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИ-ЧАЙНИЙ 1930. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н. Дж., Форм.: 250 x 173 мм. Стор. 174 + 18 нп.

32

Із змісту: інформації про УНС; ст. про „Українські землі під чотирма займанщинами” — стор. 57-64; „Дніпро” (С. Рудницького) — стор. 65-70; „Київ — столиця України” — стор. 71-80; вірші А. Вартового, О. Бабія, С. Черкасенка, Лесі Українки, П. Грабовського; ст. М. Гайворонського „Начерк історії української музики” — стор. 81-86; ст. „Українські рисівники” (про Шевченка, Нарбу-та й ін.) — стор. 87-92; ст. І. Пігуляка „Відродження українського національного танку” (про В. Авраменка) — стор. 93-98; ст. М. Гайворонського „Як нам піднести нашу музичну культуру” думки на еміграції) — стор. 104-106 і його ж композиція до слів Гр. Чупринки „Слава Країні”; невіддана ст. „Князь Константин Острожський” — стор. 110-117; переклад статті М. Горького „Російська жорстокість” — стор. 118-122; ст. Петра Чулого „Український нар. театр в Америці” — стор. 132-140; ст. „Українське мистецтво й український імігрант” — стор. 142-143; й розваговий матеріал.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИ-

ЧАЙНИЙ 1931. З друкарні „Свободи”, Джерзі Ситі, Н.Дж. Форм.: 245 x 170 мм. Стор. 171 + 21 нп.

33

Із змісту: вірші А. Курдидика, В. Пачовського, Т. Ш., У. Кравченко, С. Мусійчука, О. Олеся, О. Бабія, Л. Лепкого; ст. О. В. (Дм. Донцова) „Суть української справи” — стор. 36-40; Д. Донцова „Ідея Шевченка” — стор. 41-45; ст. англ. мовою про назву „Україна” — стор. 46-47; ст. д-ра О. Гриця „Коли нарід воскресє . . . Картина з визвольних боїв Тиролю 1809-1910 р. — стор. 49-55, 59; його ж нарис „Казка про невольника” — стор. 64-68; автобіографія д-ра Вол. Сіменовича „З мого життя” — стор. 69-72; ст. М. Данильченка „Від Карла Маркса до Генрі Форда” (про практичний соціалізм) — стор. 80-85; ст. д-ра К. Трильовського „В столітні роковини польського листопадового повстання (1830-1831)” — стор. 86-102; ст. М. О. Гайворонського „Початки музики” — стор. 104-105; його ж „Моменти з життя музиків” — стор. 108-109; ст. Марійки Пителівної „Цілі і завдання Пласту” (з фото) — стор. 110-114; опов. В. Стефаника „Роса” (Присвячую „Просвіті”) — стор. 128-129; ст. А. Беволита „Визвольні змагання закарпатських українців в 1918-1919 роках” — стор. 131-139; розваговий матеріал.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ПЕРЕСТУПНИЙ 1932. З друкарні „Свободи”. Джерзі Ситі, Н.Дж. Форм.: 250 x 173 мм. Стор. 173 + 19 нп.

34

Із змісту: інф. статті про УНС; ст. Ів. Каштанюка „Український Пласт і Український Народний Союз в Америці” — стор. 30-33; вірш М. Вороного „Свшан-Зілля” — стор. 40-41; оповід. М. Вовчка „Степовий гість” — стор. 42-51; вірші С. Черкасенка, М. Старицького, І. Франка, Я. Щоголева, Б. Грінченка, В. Щурата, Гр. Чупринки й ін.; ст. І. Крип'якевича

„Старинний Львів” — стор. 54-61; ст. за М. Возняком „Боротьба за просвіту на Західній Україні сто літ тому” — стор. 63-78; ст. про М. Вовчка, І. Тобилевича, П. Грабовського. Інф. статті про ЗСА; пер. англ. мовою „Кленові листки” В. Стефаника — стор. 144-148; переклад з І. Франка „Доктор Бессервіссер” — стор. 150-153.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ 1933. З друкарні „Свободи” Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 250 x 170 мм. Стор. 177 + 13 нп.

35

Із змісту: вірші й опов. О. Олеся, І. Франка, А. Маковея, О. Бобенка, М. Чернявського, Ю. Шкрумеляка, О. Бабія, М. Старицького, Б. Гомзина, Б. Грінченка, П. Капельгородського, П. Грабовського; ст. „Що читати з давнішої української літератури” — ст. 33-43; ст. „Шевченко як маляр і рисівник” — стор. 44-50; „Що читати з нової української літератури” — стор. 51-62; ст. М. Сумцова „Краса українських народних пісень” — стор. 64-65; М. Возняка „Батько українського друкарства” (про І. Федоровича) — стор. 72-73; „Нащадок айришів в українській літературі” (про Валерію О'Коннор-Вілінську) — стор. 74-75; ст. „Борис Грінченко” — стор. 76-80; ст. „Українська ноша в Америці” — стор. 116-119; ноти опр. М. Гайворонським пісні „Ой, та зажурились . . .”; вірш О. Ольжича „З Пісень Раба” — стор. 136; ст. „40 літ існування „Свободи”” — стор. 138-148; статті про УНС; оповідання, гумор.

КАЛЕНДАР НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ 1935. Накладом „Свободи”. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 230 x 155 мм. Стор. 156 + 4 нп.

36

Із змісту: „Перла української іміграції в Америці” (Промова д-ра Л. Мишуги, виголошена на ювілейнім

святі У.Н.Союзу в Нью Йорку, дня 22 лютого 1934 р.) — стор. 19-22; Ілько Гаврилук „Четвертий Універсал” (Спогади) — стор. 23-32; М. Гайворонський „Українська народна пісня” — стор. 33-43; К. Чайковська „Поява перших жінок в українському письменстві” — стор. 47-53; вірш: Сава Чорнецький (помер 1934) „Сучасні жовніри” (Сонети), нап. 1914 р. — стор. 54; Мирон Зарицький „Проблема дуці і тіла вході віків” — стор. 64-71; вірш А. Вартового „Летить думки” — стор. 80; вірш О. Бабія „Імігрантам” — стор. 88; вірш С. Шаха „З „бригідського” дневника” — стор. 93; вірш О. Колесси „Шалійте, шалійте” — стор. 96; „Марш боєвників” („Зродились ми великої години”) — стор. 129; передруки віршів І. Франка, О. Олеса, А. Курдидика; розваговий матеріал.

ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА ВИДАНА
З НАГОДИ СОРОКЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО
СОЮЗУ — (1894-1934). Зредагував
д-р Лука Мишуга. Накладом Українського
Народного Союзу. Джерзі Ситі,
Нью Джерзі, 1936. Форм. 265 x 185 мм.
Стор. XV + 1 нп. + 752.

37

Із змісту: праця Л. Мишуги „Як формувався світогляд українського імігранта в Америці” — стор. 6-176; ст. Д. Галичина „Запомогові організації в давнину і тепер” — стор. 178-191; ст. Л. Мишуги „Український Народний Союз” — стор. 193-207; ст. М. Мурашка „Конвенції Українського Народного Союзу” — стор. 209-290; ст. Р. Слободяна „У.Н.Союз у мові чисел” — стор. 231-249; ст. Е. Ляховича „Моральний вклад У.Н.Союзу” — стор. 250-254; „Стара іміграція в живих спогадах” (спогади Д. Голода, Д. Капітули, Т. Талпаша й о. М. Підгорецького, записані ред. О. Рев'юком, як також спогади Д. Пирча) — стор. 255-286; ст. о. П. Понятишина „Українська Церква й У.Н.Союз” — стор. 287-299; ст. О. Рев'юка „Розвій

політичного світогляду українського імігранта” — стор. 300-323; ст. О. Стеткевича „Українське шкільництво в Америці” — стор. 325-342; огляд О. Рев'юка „Наші літературні й мистецькі надбання в Америці” — стор. 343-359; ст. М. Данильченка „Організація наших господарських сил в Америці” — стор. 360-364; ст. Л. Ясінчука „Старокрасвим оком на українську еміграцію в Америці” — стор. 365-380; ст. В. Щурата „Як він повстав. (Гимн американських українців)” — стор. 381-382; ст. О. Кисілевської „Що нам дала, а що може дати наша заморська еміграція” — стор. 383-388; спогад Д. Дорошенка „З перед трицятьох років” (про „Свободу” в Петербурзі) — стор. 389-390; ювілейна стаття О. Грицаця „З заліза і з криці” — стор. 391-395; ст. ген. В. Курмановича „Борімося і поборемо” — стор. 396-397; ст. Є. Онацького „За кордонами батьківщини” (про українську й італійську еміграції) — стор. 399-407; ст. с. Северини, ЧСВВ „Еміграція в українським письменстві” — стор. 408-411; ст. О. Сушка „Американізація й українізація” — стор. 412-419; ст. Т. Каськова „Рідна пісня і рідний театр. З історії українських хорів і аматорських вистав в Америці” — стор. 420-430; ст. М. Гайворонського „Наша музика в Америці” — стор. 431-439; ст. О. Сушка „Конфлікт між старою й новою іміграцією і ми” (огляд матеріалів до історії укр. іміграції в ЗСА) — стор. 410-448; ст. Л. Мишуги „Матеріальний вклад іміграції в рідний край” — стор. 449-450; статистичний огляд В. Галича „Розміщення української іміграції в Злучених Державах” — стор. 451-457; окремих розділ англ. мовою під назвою „Голос молодшої генерації” із статтями С. Шумейка „Українці” — стор. 460-498, В. В. Мамчура „Українська культурна зміна” (про зміни в культурі українців у ЗСА) — стор. 498-512; О. Д. Стеткевича „Українська мова” — стор. 513-519 та М. А. Боднар „Союз очима молодого члена” — стор. 520-522, С. Патроніка „Чо-

му треба нам належати до УНСоюзу” — стор. 523-527 та з перекладами віршів І. Франка, О. Олеса, Лесі Українки, Т. Шевченка. Крім цих перекладів у Пром. Книзі вміщені твори: О. Грицяя, В. Щурата, С. Мусійчука, М. Костишина, Сави Чарнецького, Дм. Захарчука, М. Горішного, Б. Лепкого, О. Колесси, П. Турчинського. Завершує цю книжку У.Н.Союзу розділ „Громади і відділи”, в якому на стор. 529-748 зібрані матеріали (дані, числа, факти) до історії не тільки самих відділів, але й українських громад у ЗСА і в Канаді. В книжці надрукований докладний зміст укр. та англ. мовами і речевий показчик імен та справ, що про них йде мова в надрукованих працях і статтях.

КАЛЕНДАР СВОБОДИ НА РІК ПЕРЕСТУПНИЙ 1940. Накладом „Української Пресової й Книжкової Спілки”. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 230 x 155 мм. Стор. 161 + 15 нп.

38

Із змісту: вірш П. Куліша „Україна” — стор. 24; „Київ” (переклад опису Києва з нім. видання „Руссланд, Лянд унд Льюйте”, виданого в Ляйпцігу Германом Роскошні 1890 р.) — стор. 25-31; вірші і ст. про Київ, Львів, Галич; Тор Лянгє (данський поет, 1851-1915) „Україна в очах чужинця” — стор. 47-49; уривки з описів України І. Нечуя-Левицького, О. Стороженка, Д. Мордовця, й інші статті про Україну; вірші В. Залізняка, М. Чернявського, Б. Лепкого, С. Руданського; ст. В. Будзиновського „Поляки про велич Хмельницького” — стор. 66-69; уривки про В. Хмельницького; „Чар Довбуша” В. Тесара — стор. 79-81; „Україна в осуді німецького прикордонника” (А. Пецольда) — стор. 82-83; „Вальзак про Україну” — стор. 84-85; статті О. С. „Як український закон шанував жінку”, „Українська жінка в історії” — стор. 88-89, 90-94; І. Филипчак „Бойківщина” — стор. 95-97; ст. про війну, УНС, ст.

Б. Р. „З історії української преси” — стор. 139-147; розваговий матеріал.

1894-1944 — ВИДАНИЙ З НАГОДИ ПЯТЬДЕСЯТЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ. Зредагував д-р Лука Мишуга. Накладом Українського Народного Союзу. Джерзі Ситі, Н. Дж. (1944). Форм.: 260 x 190 мм. Стор. XVI + 320 нп.

39

Із змісту: ст. Л. Мишуги „Понад пів століття у Новому Світі” — стор. 1-16; статті М. Мурашка, Д. Галичина, Р. Слободяна, К. Меннінга про УНС — стор. 17-37; ст. О. Рев'юка „Духове обличчя українського імігранта в Америці” — стор. 47-84; ст. О. Іваха „Життя українців у Канаді” — стор. 85-96; ст. М. Чубатого „Самостійна Україна — ідеал українського народу” — стор. 97-110; ст. Т. „Українсько-американська політична акція у роках 1914-1920 (Хроніка) — стор. 112-127; ст. Л. М. „Об'єднання українських організацій в Америці” — стор. 129-136; ст. Л. Мишуги „Український Конгресовий Комітет” — стор. 147-160; Л. М. „Ліга Української Молоді Північної Америки” — стор. 169-177; Д. Капігула „Три делегації до Вашингтону” — стор. 178-182; О. Е. Малицький „Українські професіоналісти” — стор. 202-205; Л. М. „Українська участь у двох світових виставах” — стор. 215-224; ст. Г. Германа „Молодь і спорт” — стор. 225-228; спогад Юлії М. Шустакевич „Український театр в Америці” — стор. 229-240; ст. О. Е. Малицького „Український Культурний Город в Америці” — стор. 241-245; ст. о. Нестора Дмитрова „З початків нашого життя в Америці” (передрук з кал. „Провідіння” 1924) — стор. 246-249; ст. д-ра С. Демидчука „Ucrainica в Америці” — стор. 257-270; ст. К. „Три українські місії у Вашингтоні” (1919-1923) — стор. 291-294; вірші, інф. матеріал, добрий показчик змісту — стор. 317-320.

1894-1949: ЮВІЛЕЙНИЙ КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК 1949. Опрацьовано редакцією „Свободи”. Накладом Українського Народного Союзу. Джерзі Сіті, Н. Дж. Форм.: 250 x 180 мм. Стор. 224.

40

Із змісту: кал. матеріал; статті М. Мурашка, Дм. Галичина і Р. Слободяна про УНС — стор. 32-48; ст. д-ра Л. Мишуги „Америка і ми” — стор. 25-31; ст. д-ра С. Демидчука „Українська спільнота в З.Д.А.” — стор. 49-66; ст. А. Драгана „Організоване життя американських українців” — стор. 67-76; ст. Я. Чижка „Національностеві групи в Америці” — стор. 77-80; Відозва ПАУК з 21 листопада 1947 — стор. 81-82; Деклярація Української Національної Ради з 1948 р. — стор. 83-86; ст. М. Чубатого „В'їзд Богдана Хмельницького до визвольного Києва” — стор. 87-93; ст. С. Барана „Українська політична думка сьогодні” (писана в Міттенвальді, липень 1948) — стор. 94-106; ст. В. Мудрого „Українська еміграція в Європі” — стор. 107-123; ст. М. Гайворонського „Стрілецька пісня” — стор. 124-127; ст. І. Німчука „На службі нації” (про укр. театри й хори серед українських скитальців в Європі) — стор. 128-135; ст. З. Кузелі „Східноазійська українська колонія” — стор. 151-155; ст. д-ра Мих. Каші „Проблеми і можливості атомової доби” (з довідкою про автора) — стор. 169-173; вірші О. Гая, Я. Славутича, Л. Полтави, В. Скорупського, Н. Калужної й ін.; оповідання тощо.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК 1951. Опрацьований редакцією „Свободи”. Накладом Українського Народного Союзу. Джерзі Сіті, Н. Дж. Форм.: 245 x 175 мм. Стор. 160.

41

Із змісту: ст. Л. Мишуги, Д. Галичина, Г. Германа про УНСоюз — стор. 24-33; ст. С. Демидчука „Українська спадщина в Америці” — стор. 34-39; ст. І. Кедрина „Політичне обличчя української іміграції” — стор. 49-53; ст. Л. М. „Перший календар У.Н.С. (1897)” — стор. 59-62; „Звернення Воюючої України до всієї української еміграції” з жовтня 1949 р. — стор. 68-76; ст. О. Тарнавського „Українське культурно - мистецьке життя в З.Д.А.” — стор. 91-95; ст. Л. Ясінчука „Об'єднані осередки українців в ЗДА” — стор. 100-102; його ж „Українські школи в Злучених Державах Америки” — стор. 103-106; спогад братанича І. Франка „Останній рік життя Івана Франка” — стор. 111-115; ст. проф. М. Міллера „Скарб донських козаків” — стор. 137-141; твори О. Веретенченка, М. Щербака, І. Скитальця, І. Смолія, Л. Ленкого, М. Островерхи, Л. Луцева, Г. Чіпки, Р.Завадовича, В. Барки, М. Понеділка й ін.

КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ НА РІК 1952. Опрацьований редакцією „Свободи”. Накладом Українського Народного Союзу, Джерзі Сіті, Н. Дж. Форм.: 253 x 177 мм. Стор. 160.

42

Із змісту: ст. Л. Мишуги „В історичний момент” — стор. 5-7; ст. Д. Галичина „Моральна допомога поневоленій Україні” — стор. 8-11; ст. С. Демидчука „Слідами українських піонерів” (про українське культурне життя в ЗСА) — стор. 19-25; ст. К. Туркала „Україна в 20-их роках ХХ століття” (про процес СВУ) — стор. 26-38; ст. В. Січинського „Історичний скарб України в Нью Йорку” (про колекцію А. Звенигородського в Метрополітальному музеї) — стор. 39-43; ст. С. Барана „В світ за очі” (коротка історія еміграції з українських земель) — стор. 51-61; ст. А. Драгана „Розвиток робітничого руху в ЗДА”

— стор. 63-74; ст. І. Кедрина „Нова українська імміграція в ЗДА” — стор. 75-81; уривок спогадів проф. І. Раковського „Проф. Михайло Грушевський у Львові” — стор. 82-87; ст. Л. Луцева „Романи й повісті” — стор. 88-92; ст. В. Блавацького „Театральне життя у Львові під час першої сов. окупації 1939-41” — стор. 101-104; ст. В. Оренчука „На твердій основі” (історія укр. громади в Лудлов, Масс.). — 137-140; вірші, оповідання, спогади: Є. Маланюка, О. Тарнавського, І. Смолія, В. Барки, М. Бовслава, В. Сосяри, Б. Бори, Я. Славутича, Р. Купчинського, М. Струтинської, М. Островерхи, Б. Базилевича, І. Керницького, М. Понеділка, М. Подорожного, Д. Кулика.

ЮВІЛЕЙНИЙ АЛЬМАНАХ „СВОБОДИ” 1893-1953. Зредагували Л. Мишуга і А. Драган. Видання Українського Народного Союзу. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм. 260 x 180 мм. Стор. 247 + 1 нп.

43

Із змісту: ст. Л. Мишуги „Шістдесятіччя „Свободи”” — стор. 5-8; ст. Д. Галичина „„Свобода” і У.Н.С.” — стор. 9-12; ст. А. Драгана — „„Свобода” в минулому і сучасному” — стор. 13-52; ст. О. Кисілевської „„Свободі” в альбом” — стор. 53-54; ст. В. Лотоцького „За шістдесят років” — стор. 55-57; ст. Л. Ясинчука „Творчий дух „Свободи”” (спомини і факти) — стор. 58-64; ст. о. П. Понятишина „Українська справа в Америці під час першої світової війни” — стор. 65-77; ст. І. Німчука „„Свобода” в моєму житті” — стор. 78-80; ст. С. Барана „„Свобода” і „Діло” та їх роля” — стор. 81-95; спогад Р. Купчинського „Моя перша „Свобода”” — стор. 96-98; ст. І. Кедрина „Репрезентативний щоденник” — стор. 99-103; ст. С. Шумейка „Ukrainian Weekly” — 104-110; ст. Л. Луцева „Література в перших річниках „Свободи”” — стор. 115-120; ст. В. Чапленка „Недільне видання „Свободи”” — стор. 121-123; ст. В.

Галана „„Свобода” і ЗУАДК” — стор. 124-127; ст. Я. Чижа „Чужомовна преса в Америці” — стор. 129-133; ст. М. Чубатого „Українська англomовна інформаційна служба” — стор. 134-136; ст. В. Душника „Американська преса та Україна” — стор. 137-140; спогад Ю. Сірого „Я вже був в Америці” — стор. 141-147; ст. Д. Лобая „Українська преса в Канаді” — стор. 168-175; ст. В. Мудрого „Українські закордонні кореспонденти” — стор. 178-181; ст. Л. Лепкого „Пресо-ва квартира УСС” — стор. 182-194; ст. Б. Базилевича „Наша Зоря” (про укр. місячник в таборі інтернованих в Ланцуті) — стор. 185-186; ст. Л. Шанковського „Підпільна преса в Україні” — стор. 187-196; ст. Л. Лимана „Преса підсоветської України” — стор. 201-205; ст. В. Порського „Українська еміграційна преса (Після другої світової війни)” — стор. 209-213; ст. Я. Падоха „Стрийська педруга „Свободи”” (про „Стрийську Думку”) — стор. 214-218; крім того спогади і твори І. Керницького, Ю. Павчака, І. Смолія, А. Курдидика, С. Глацкого, С. Федева, І. Іванчука, Л. Коваленко, О. Тарнавського, М. Понеділка.

УКРАЇНЦІ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ. ЮВІЛЕЙНА КНИГА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ — 1894-1954. Зредагували: Л. Мишуга й А. Драган. Видання Українського Народного Союзу. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 260 x 180 мм. Стор. 383 + 1 нп.

44

Із змісту: статті Л. Мишуги „Ювілейні міркування” — стор. 9-12; Д. Галичина „В шістдесяті роковини” — стор. 13-18; о. П. Понятишина „Митрополит Андрій Шептицький в Америці” — стор. 19-36; ст. Г. Германа „Конвенції У.Н.Союзу” — стор. 37-39; ст. Р. Слободяна „Український Народний Союз в числах” — стор. 40-45; ст. А. Драгана „Український Народний Союз у минулому і сучасному” (історія УНС) — стор. 46-85; ст. В. Лотоцького „Семен Ядловський” —

стор. 86-88; ст. А. Д. „Союзівка” — стор. 89; ст. В. Гіряка „Коротка історія У.Н.С. в Канаді” — стор. 97-99; уривок з доповіді Л. Мишуги „Участь американських українців у визвольних змаганнях українського народу” п. н. „За волю України” — стор. 100-105; ст. В. Січинського „Джозеф Маршал про Україну” — стор. 109-114; ст. В. Мудрого „Нова українська імміграція” — стор. 115-136; ст. О. Кисілевської „Українське жіноцтво у вільному світі” — стор. 141-163; ст. Л. Ясінчука „Українське шкільництво поза рідними землями” — стор. 164-170; ст. В. П. Шерша „Пласт у минулому і сучасному” — стор. 171-181; ст. О. Тарнавського „Українські письменники у вільному світі” — стор. 182-191; ст. Л. Луцева „Українська література по цьому боці залізної завіси” — стор. 192-195; ст. В. С(ічинського) „Українські мистці у вільному світі” — стор. 196-200; ст. Б. Казимири „Українці в Канаді” — стор. 201-214; ст. Є. Онацького „Українці в Південній Америці” (про українців в Аргентині, Чиле, Венесуелі, Парагваї, Уругваї) — стор. 215-232; ст. М. Геца „Українська імміграція в Бразилії” — стор. 233-253; ст. Д. Бучинського „Українці в Іспанії” — стор. 254-262; ст. І. Світа „Український потенціал в Азії” — стор. 263-269; ст. Ф. Мельникова „До історії української еміграції в Австралії” — стор. 270-276; ст. А. Гладиловича „Українська Громада в Тунезії” — стор. 277-287; ст. Р. Шеховича „Українці на Цейлоні” — стор. 288-291; ст. В. Креховця „Українці в Новій Зеландії” — стор. 292; ст. І. Людима „Наші могили на чужині” — стор. 293-298; ст. М. Андрусика „Запорізька еміграція” — стор. 299-300; ст. Г. Г. Скегаря „Український Голівуд” — стор. 301-309; ст. Р. Осінчука „Українські лікарі в Америці” — стор. 310-314; ст. Г. Гордієнка „Українська пшениця в Америці” — стор. 315-322; ст. С. Куропася „Шикаго — наша твердиня в Америці” — стор. 324-326; звіт про діяльність Відділів УНС „У нев-

пинному змаганні” — стор. 329-342. Крім того: вірші В. Щурата, С. Мушійчука, О. Бабія, оповідання й фейлетони Галактіона Чіпки, Д. Гуменної, І. Керницького, спогади В. Івасютина, Д. Капітули. Вільста М. Бутовича.

КАЛЕНДАР „СВОБОДИ” НА 1955 РІК. Видання Українського Народного Союзу. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 280 x 230 мм. Стор. 106 + 6 нп.

45
Із змісту: спогад Лісовика „Як ми „викінчили” ген. Свєрчевського” — стор. 32; ст. В. Дорошенка „Львів у діях України” стор. 33-35; ст. В. Мудрого „Нагробник Івана Франка” — стор. 36-38; ст. А. Яковліва „Чигирин колись і тепер” — стор. 44-49; уривок спогадів З. Арбатова в пер. Н. В. „Батько Махно” — стор. 50-54; ст. Л. Ясінчука „По золоте руно” (Причинок до портрету української імміграції в Америці з-перед чверть сторіччя) — стор. 68-70; ст. о. П. Понятишина „Спроба заснування українського банку” — стор. 71-83; вірші, спогади, оповідання, нариси, статті — М. Сядньова (в пер. Л. Полтави), В. Лащенко, І. Шуварської, А. Радванського, О. Решетило, Я. Курдидика, А. Вишоченка, С. Женецького, М. Понеділка, З. Дончука, М. Гай, О. Тарнавського, Л. Яцкевича, Ікера, Г. Маслівця, М. Бульки, М. Подорожного, Я. Гриневича, І. Манила, М. Струтинської, Л. Бачинського, В. Помірка, В. Петрівського.

КАЛЕНДАР „СВОБОДИ” НА ПЕРЕСТУПНИЙ РІК 1956 — У 100-ТІ РОКОВИНИ НАРОДЖЕННЯ ІВАНА ФРАНКА. Видання Українського Народного Союзу. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 275 x 215 мм. Стор. 123 + 21.

46
Із змісту: ст. Л. Луцева „Іван Франко” — стор. 21-26; ст. В. Дорошенка „Любов у житті Івана Франка” —

стор. 27-31; ст. В. Мудрого „Іван Франко в очах українського громадянства в рр. 1926-1933” — стор. 32-34; ст. А. Д. „Д-р Лука Мишуга” (по смертне) — стор. 35-38; ст. Д. Галичина „Дві конвенції УНСоюзу в Вашингтоні” — стор. 39; ст. А. Драгана „Душа мистця. (Олександр Мишуга в світлі його листів)” — стор. 40-52; „Землею Українською — Україна в поезії”, зібрав Б. Кравців — стор. 55-63; ст. В. Січинського „Острозька академія”. З нагоди 375-річного ювілею” — стор. 64-66; ст. М. Палія „Шкільництво на Україні в 16-17 ст.ст.” — стор. 67-69; „Стрелецькі пісні і труби” (Розмова Михайла Гайворонського з Іваном Боберським, друкована у львівському „Ділі” в березні 1916 р.) — стор. 70-75; спогад І. Кедрина-Рудницького „Мої шефи-редактори” — стор. 78-82; ст. В. Запаринюка „Забутий театр” (про театр „Розвага” в Новому Ульмі, Німеччина) — стор. 83-84; спогад Я. Климовського „Останнє турне по рідній землі” (про театр ім. І. Котляревського) — стор. 87-89; ст. К. А. Меннінга англ. мовою „Український вплив на американську культуру” — стор. 115-117; уривок з повісті І. Багряного „Тигролови” в англ. перекладі пер. Адама Гніда — стор. 120-123; вірші, оповідання, спогади, статті: О. Тарнавського, О. Гай-Головка, В. Бобинського, О. Грицяя, С. Куропася, Ікера, В. Вальченка, І. Р. Костюка, Ф. Мелешка, Е. Жарського, О. Решетило, Б. Галайчука, Я. Гриневича, Дж. Гібайло-Гіббонс, М. Мілянович й ін.

КАЛЕНДАР „СВОБОДИ” НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК 1957. Видання Українського Народного Союзу. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 245 x 170 мм. Стор. 176.

47

Із змісту: ст. А. Драгана „Календарна справа” — стор. 25-27; ст. Б. Кравцева „1917-ий рік в Україні. Від автономії і федерації до незалежності і суверенності” — стор. 30-32; ст.

Л. Луцева „Василь Стефаник” — стор. 33-41; ст. Ю. Старосольського „Фундамент великої імперії (Думки про Американську Революцію)” — стор. 43-48; ст. В. Мудрого „Канцелярія УККА” — стор. 49-56; ст. Д. Галичина „Місія до „Золотих воріт” (про участь УККА в демократичній і республіканській конвенціях) — стор. 57-71; ст. Я. Чижя „Андрій Агапій Гончаренко” — стор. 73-80; ст. Р. Придаткевича „Спомин про Михайла Гайворонського” — стор. 85-97; ст. І. Кедрина „Два корифеї преси: д-р Іван Німчук — д-р Василь Панейко” — стор. 107-112; ст. В. Ємця „До мартирології Кобзарства” — стор. 113-126; ст. І. Світа „Український консулят в Харбіні” — стор. 127-132; ст. Є. Онацького „Пам’яті піонера-патріота” (про Пилипа Бака з Бразилії) — стор. 145-149; „Сто афоризмів про книжку” зібрав С. Дмоховський — стор. 161-167; вірші, оповідання, спогади, нариси: Л. Г., В. Кравцева, Р. Купчинського, Ікера, Я. Падоха, І. Савицької, Я. Курдидика, Л. Вітошинської. Малюнки в статтейному матеріалі: Ол. Климка.

ЮВІЛЕЙНИЙ КАЛЕНДАР „СВОБОДИ” НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК 1958. (На обгортці: У 40-річчя проголошення Української Державности). Видання Українського Народного Союзу. Джерзі Ситі, Н. Дж. Форм.: 250 x 170 мм. Стор. 134 + 26 нп.

48

Із змісту: вступна ст. „Свобода” — 60 років на службі народові” — стор. 25-27; вірші, 4-ий Універсал, Проклямація Укр. Нац. Ради у Львові 1 XI 1918 — стор. 28-36; ст. В. Мудрого „Сорокові роковини 22-го січня” — стор. 37-39; огляд А. Драгана „З пожовклих листків” (про події 1918 р. на сторінках „Свободи”) — стор. 43-63; ст. Б. Кравцева „Наш Львів. В сорокріччя 1-ого листопада” — стор. 64-69; ст. Р. Смаль-Стоцького „Україна й Америка” — стор. 70-78; ст. І. Кедрина „Рік 1918 в історії україн-

ської політичної думки” — стор. 79-86; ст. Л. Луцева „Розмова про літературу визвольних змагань” — стор. 89-92; ст. В. Бучацького „50 років тому” (про вибори до австр. парламенту 1907 р.) — стор. 93-95; ст. Олени Кисілевської „Мій брат Володимир Сіменович — 14 січня 1858 — 13 червня 1932)” — стор. 97-99; ст. Я. Падوخа „У чотирикутнику життя і росту” (про УНС) — стор. 101-111; ст. Б. Кравцева „Засновник Джеймставну і його перебування в Україні” (про капітана Джана Смита, з ілюстр.) — стор. 113-118; вірші, оповідання, статті: О. Олеся, П. Тичини, Ю. Липи, В. Стефаника, Т. Сидоренка, С. Гасвської й ін.

КАЛЕНДАР „СВОБОДИ” НА МА-ЗЕПІНСЬКИЙ РІК 1959. Видання Українського Народного Союзу. Джерзі Сіті, Н. Дж. Форм.: 250 x 170 мм. Стор. 160.

49

Із змісту: статті Д. Галичина, Д. Голода про УНС — стор. 22-24; ст. А. Драгана „Рік великих роковин” — стор. 27-28; ст. Івана Кедрина „Роки 1919-1939-1959 у широкому світі” — стор. 34-42; ст. Б. Кравцева „Перемога, що кинула жаж на Москву. У тристарічя бою під Конотопом” — стор. 43-48; ст. В. Луцева „Гетьман Іван Мазепа. Життя і діяльність Великого Гетьмана” — стор. 50-56; ст. Р.Смаль-Стоцького „Регалію української державності” (про мощехранительницю гетьм. І. Мазепи) — стор. 57-58; ст. ген. П. Шандрука „Полтавська Битва і її наслідки для України” — стор. 59-66; вірш. Р. М. Рільке „Карло Дванадцятий, шведський король, мчить верхи степами України” в перекладі Б. Кравцева — стор. 67-68; „Велика ідея”, інсценізація — стор. 69-76; ст. І. Сидорука „Мазепа в чужій літературі” — стор. 77-87; уривки поеми Байрона „Мазепа” в перекладі Д. Загула — стор. 88-92; ст. В. Січинського „Іван Мазепа й українське мистецтво” — стор. 93-98; ст.

О. Оглоблина „Гетьман І. Мазепа й українська промисловість” — стор. 102-109; вірші, оповідання, спогади, статті Б. Лепкого, О. Олеся, В. Щурата, І. Савицької, В. Дубини, О. Тарнавського, О. Колесси, Є. Маланюка, В. Чечви, І. Сірого, О. Зозулі, Я. Падوخа, С. Куропаса, О. Гайського, Е. Жарського, М. Островерхи й ін.

КАЛЕНДАР „СВОБОДИ” НА РІК 1960. Видання Українського Народного Союзу. Джерзі Сіті, Н. Дж. Форм.: 260 x 180 мм. Стор. 130 + 14 нп.

50

Із змісту: ст. А. Драгана „Україна і ми” — стор. 21-23; ст. Л. Луцева „Перед 100-річчям з дня смерти Тараса Шевченка” — стор. 27-31; нарис Ю. Студинського „Ідея самостійності й соборності України в історії” — стор. 33-37; ст. Б. Б-ка „Чи остання це жертва?” (спогад про С. Бандеру) — стор. 39-40; ст. Л. Полтави „Україна в еспанських „Листах з Росії”” — стор. 41-45; ст. І. Кедрина „Хрущов в Америці” — стор. 46-58; ст. Б. Кравцева „Кривавий балаяс. До історії терору, здійснюваного Хрущовим і Серовим в Україні в 1937-1959 роки” з додатком „Хрущовський терор в Україні у світлі офіційних документів” — стор. 59-71; ст. Я. Падуха „Незакінчена місія” (про УНС) — стор. 72-76; ст. Х. Рябокonia „Доба атомової енергії” — стор. 81-90; ст. З. Стефанова „Атомова зброя і воєнна стратегія” — стор. 93-95; ст. Р. Осінчука „Нездорові впливи нашої доби на людську психіку” — стор. 97-99; спогад полк. С. Лазуренка „Богданівський полк” — стор. 108-114; спогад Г. Мироненка „Колонія українців-емігрантів у Біловіжі” — стор. 115-118; ст. Р. Савицького „Розвиток українського хорового мистецтва” — стор. 119-123; вірші, оповідання, статті: О. Олеся, В. Щурата, Л. Рубінгера, М. Рильського, Ікера, М. Данилишина, І. Савицької, Б. Лучаковського.

Деякі з Календарів-Альманахів Українського Народного Союзу і „Свободи” за роки 1949-1964

НАШ ШЕВЧЕНКО. ЗБІРНИК-АЛЬМАНАХ У СТОРІЧЧЯ СМЕРТИ ПОЕТА 1861-1961. Український Народний Союз — Наукове Товариство ім. Шевченка. Видавництво „Свобода”. Джерзі Ситі - Нью Йорк, 1961. Форм.: 242 x 163 мм. Стор. 256. (Зредагували: В. Давиденко, А. Драган, Ів. Кедрич, В. Кравців, Л. Луців, В. Стецюк).

51

Із змісту: передмова Культурної Комісії УНС — стор. 9; Спільний протокол Президії НТШ в Америці і Культурної Комісії УНС в справі вшанування пам'яті їх Патрона Т. Шевченка — стор. 10; „Шевченко про себе” — автобіографічний лист до О. О. Оболонського — стор. 11-15; ст. О. Кульчицького „Віщун - борець - мученик” — стор. 17-20; передрук ст. О. Лотоцького „Державницький світогляд Т. Шевченка” — стор. 21-32; ст. Л. Луцева „Бо москалі чужі люди . . .” — стор. 35-49; ст. В. Кравцева „Небезпечний „Кобзар”. Совєтське фальшування поетичної творчості Шевченка” — стор. 51-60; ст. І. Кедрина „Шевченко і українська політична думка” — стор. 63-79; ст. В. Давиденка „Не забули пом'янути . . .” (про пам'ятники Т. Шевченкові) — стор. 71-83; ст. В. Мудрого „Культ Шевченка в Галичині” — стор. 85-88; ст. А. Драгана „Шевченко і американські українці” — стор. 91-100; промова Л. Мишуги виголошена в Нью Йорку 28 березня 1943 „Місяць Шевченка” — стор. 101-104; ст. А. Д. „А Вашингтон таки діждеться Шевченка” (про побудову пам'ятника у Вашингтоні) — стор. 105-115; бібліографічні матеріали „Друковане слово Тараса Шевченка в Америці” зібрав Л. Бачинський — стор. 117-120; ст. англ. мовою К. Л. Меннінга „Шевченко в англійській літературі” — стор. 122-125; ст. А. Малюци „Портрети Шевченка в творчості Архипенка” — стор. 128-130; ст. О. Архипенка „Чому я виготовив погруддя Тараса Шевченка” — стор. 130-131; ст. В. Дорошенка „3 кола Шевченкових

знайомих” — стор. 133-144; передрук ст. М. Деркач „Нездійснена мрія” (про жінок в житті Шевченка) — стор. 145-148; поема О. Тарнавського „Оксана” — стор. 149-152; спогад М. Савичева „Моє знайомство з Тарасом Шевченком” — стор. 153-160; ст. Я. Падоха „Проєс Шевченка” — стор. 161-173; ст. П. Ковалева „Вплив народної поезії на поетичну мову Т. Шевченка” — стор. 177-183; ст. А. Рудницького „Шевченко і музика” — стор. 185-191; ст. Я. Рудницького „3 Шевченкового назовництва” — стор. 191-193; ст. В. Стецюка „Наукове Товариство ім. Шевченка” — стор. 194-198; ст. Ю. Шевельова „Українська Вільна Академія Наук у США” — стор. 199-202; огляд Л. Б. пресових повідомлень „У 50-річчя смерті Шевченка” — стор. 208-210. Крім того: уривки з віршів Шевченка, спогади сучасників Шевченка, фейлетон Ікєра, присвячені Шевченкові вірші Б. Антонича, В. Лепкого, Є. Маланюка, А. Гарасевича, Я. Славутича, І. Неходи, П. Карманського, Й. Лободовського, С. Черкасенка, О. Стефановича, К. Вагилевича.

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ НА КОНВЕНЦІЙНИЙ РІК 1962. Видавництво „Свобода”. (Джерзі Ситі, Н. Дж. 1961). Форм.: 242 x 165 мм. Стор. 192.

52

Із змісту: ст. „Світлій пам'яті Дмитра Галичина, головного предсідника УНСоюзу” — стор. 23-30; передрук ст. Д. Галичина „Союз праці, ідей та інтересів” (про УНС) — стор. 31-34; ст. Й. Лисогора англ. мовою „Наше минуле й майбутнє” — стор. 36-37; передрук ст. М. Мурашка з 1934 р. „Конвенції Українського Народного Союзу” (з доповненням за дальші конвенції 1946-1958) — стор. 39-76; ресстр гол. екз. урядовців УНС від початків існування — стор. 77-78; ст. „Перші, основуючі збори Українського Народного Союзу” — стор. 79-80; ст. Я. Падоха „Не на зорях записана

наша доля. До основ життєвого забезпечення” — стор. 81-90; ст. В. Мудрого „Український Народний Союз з перспективи Львова в роках 1924-1939” — стор. 91-93; ст. В. Ленцика „Українська Католицька Церква в ЗДА” — стор. 94-96; ст. прот. Д. Бурка „Митрополит Іван Теодорович” — стор. 97-98; ст. А. Драгана „У поклони українському Генієві” (про відкриття пам’ятника Т. Шевченкові у Вінніпегу) — стор. 99-107; ст. О. Гайського „Українська квітка на американській землі” (про пам’ятник Лесі Українці у Клівленді) — стор. 109-113; передрук ст. В. Радзиковича „Стежками дорогих традицій” (про дитячу пресу) — стор. 115-116; ст. В. Мацькова „Рідна книжка” і її значення” — стор. 117-118; ст. Г. Дмитерко-Ратич „Листопадіві міркування” — стор. 134-137; ст. Л. Ганкевича „Українські адвокати у Львові” — стор. 140-146; ст. І. Кедрина „Несаможитий процес” (в справі вбивства Т. Голувка) — стор. 147-150; ст. В. Кравцева „Б. Лепкий — поет Галицького Поділля” — стор. 151-154; ст. В. Ласовського „Як розцвітали рубінові вогні” (про Український Оперний Театр у Львові 1941 р.) — стор. 155-158; ст. І. Горішного „Віра Бабенко” — стор. 159-161; ст. І. Світа „Український подорожник по Далекому Сході (Степан Левинський — 1897-1946)” — стор. 164-165; спогади С. Левинського „Хвилини в Японії” — стор. 166-172. Крім того спогади, статті, фейлетони, С. Куропася, К. Данилевського, І. Керницького, О. Керч та вірші Ст. Мусійчука, М. Костишина, Г. Черинь, М. Дербуша, Т. Сидоренка, В. Ворскло, М. Єремєва, П. Степа.

СВОБОДА 1893-1963. АЛЬМАНАХ НА РІК 1963. У 70-річчя служби Українському Народові і його правді. В-во Українського Народного Союзу. (Джерзі Ситі, 1962). Форм. 235 x 165 мм. Стор. 192.

Із змісту: ст. А. Драгана „У 70-ліття „Свободи”” — стор. 4-9; ст. І. Кедрина „Діло” - „Рада” - „Свобода” — стор. 10-22; ст. В. Мудрого „Ровесники” — стор. 25-29; ст. Ю. Фединського „70-ліття Василя Мудрого” — стор. 30-32; ст. Я. Падоха „Чудо з паперу і чорнила. До основ життєвого забезпечення” — стор. 33-38; ілюстрований репортаж А. Д. „Мандрівка по „Свободі”” — стор. 39-52; покажчик В. Дорошенка „Українська преса у вільному світі в роках 1961 і 1962” — стор. 53-75 (вийшов також окр. відбиткою); ст. Б. Кравцева „Журнали і газети в Українській ССР” — стор. 77-84; ст. Р. С. Голята „Український Вільний Університет” — стор. 85-98; ст. Є. Онацького „Рука — волі нашої отрута” (про „Великий Льох” Т. Шевченка) — стор. 101-103; ст. Ф. Луцева „Могила Агапія Гончаренка” — стор. 108-112; репортаж Г. Черинь з мандрівки по Заході ЗСА і Канаді „Чорноземий край” — 113-126; ст. С. Старка „Із спогадів про Тодося Осьмачку” — стор. 127-130; „Думки Тодося Осьмачки (З посмертної спадщини)” — стор. 131; спогад М. Лівницької „Винниченкова шинеля” — стор. 132-135; ст. М. Заклинського „3 життя і діяльності гетьмана-емігранта Пилипа Орлика” — стор. 136-146; археологічний огляд О. Береста „Слідами первісної людини” — стор. 147-148; ст. о. К. Тимочка „Людина в космосі” — стор. 149-156. Крім того фейлетони І. Керницького, С. Риндика, вірші Б. Лепкого, А. Гарасевича, І. Франка, М. Рильського, Сігмаро, Т. Сокирної, наук.-попул. статті, цікаві дрібниці тощо.

БУДЕЩ, БАТЬКУ, ПАНУВАТИ! ЮВІЛЕЙНИЙ КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ НА РІК 1964 — У 150-РІЧЧЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА. Видавництво „Свобода”. Джерзі Ситі - Нью Йорк (1963). Форм.: 232 x 157 мм. Стор. 224.

Із змісту: ст. А. Драгана „Будеш, Батьку, панувати. До історії пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні” — стор. 9-39; ст. Л. Луцева „Незмінний Шевченко. Поезія „Бували війни й військовій сварі” на тлі Шевченкової творчості” — стор. 41-52; ст. І. Кедрина „Актуальний Шевченко” — стор. 5-62; ст. В. Давиденка „Шевченко у спогадах сучасників” — стор. 6-77; ст. Б. Кравцева „Світова слава Шевченка. Переклади з Шевченка на мови народів світу” — стор. 79-88; ст. І. Світа „Чужомовні енциклопедії про Шевченка” — стор. 89-96; ст. Я. Ці „Тарас Шевченко — національний герой України” (переказ статті з філіятелистичного журналу „Лінн'с Віклі Стемп Ньюз”) — стор. 97-98; ст. Я. Падоха „Тарас Шевченко — патрон Українського Народного Союзу” — стор. 101-105; ст. А. Драгана „Чого не ділить океан . . . У 70-річчя Українського Народного Союзу” (про перше ювілейне число „Свободи” з 26 травня 1904 р. з творами і привітаннями видатних укр. письменників того часу) — стор. 107-117; ст. З. Лиська „Василь Барвінський” — стор. 133-136; ст. О. Соколишина „Поява Апостола і Букваря 390 років тому у Львові” — стор. 137-144; ст. В. Дубровського „100-річчя „російської легенди” в Америці” (про прибуття рос. ескадри кораблів 1863 р. до Нью Йорку); ст. Ю. Каменецького „А. Гончаренко й Т. Шевченко” — стор. 165-166; ст. В. Жили „Канадський парламент” — стор. 167-171. Крім того: вірші Т. Шевченка, М. Дербуша, Б. Лепкого, О. Грицяя, А. Кацнельсона, В. Щурата, спогади Ст. Куропася, Л. Васильківського, М. Костишина, фейлетон І. Керницького.

КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ НА РІК 1965. Видавництво „Свобода”. Джерзі Ситі - Нью Йорк (1964). Форм. 235 x 160 мм. Стор. 224. (Обкладинка і мистецьке оформлення заголовних

сторінок статей роботи арт.-мал. Богдана Титли).

55

Із змісту: ст. „У сторіччя Батька української політичної еміграції в Америці” (про А. Гончаренка) — стор. 6-7; ст. А. Драгана „Переломова подія. Пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашингтоні” — стор. 25-26; промова Я. Падоха „У семидесятиріччя національного самовизначення в Америці” (з приводу 70-річчя УНС) — стор. 57-63; ст. Л. Полтави „Образ Тараса Шевченка в творчості українських поетів у вільному світі” — стор. 64-69; спогад О. Кобця „Тарасова гора була в небезпеці” — стор. 70-72; спогад Я. Курдидика „Як врятувався „Полтавський Шевченко” (про долю пам'ятника Шевченкові в Полтаві) — стор. 73-75; ст. С. Парфанович „Вплив стану здоров'я Тараса Шевченка на його творчість” — стор. 76-82; ст. Л. Луцева „Слідами стрілецької слави. У 50-річчя Українських Січових Стрільців” — стор. 83-106; спогад М. М. Аркаса „У гостях в Отамана Божка” — стор. 111-114; спогад В. Давиденка „Словацька епопея” (про серпень 1944 р. на Словаччині) — стор. 115-124; ст. В. Мудрого „Історія і наслідки одного документу (про прибуття груп УПА в Західну Європу) — стор. 125-129; ст. С. Федорівського „Українська Повстанча Армія і її революційний вплив на ідейне формування підсовєтської молоді” — стор. 130-137; ст. О. Бойкова „Полковник Андрій Мельник” — стор. 139-142; ст. сен. П. Юзика „Канада — багатокультурна країна” — стор. 143-147; А. Качор „Батьки й піонери українського кооперативного молочарства та їх успіхи” — стор. 148-158; ст. С. Демидчука „Лев Ясіничук” — стор. 159-164; ст. В. Боднарчука „Земля України” — стор. 170-174; ст. Б. Остап'юка „Новий „радянський Тернопіль” — стор. 184; 188; ст. О. Бережницького „Олекса Довбуш” (про книжку М. Ломацького) — стор. 189-191; ст. Л. Яцкевича „Дні цивілізації” — стор. 195-198. Крім то-

го вірші В. Щурата, В. Лашенка, І. Фефера, Б. Куриласа, Я. Курдидика, П. Ямняка, В. Онуфрієнка, Гр. Столярчука, А. Малишка, П. Кізка, І. Овечка, спогади, статті і фейлетони С. Риндика, Ю. Гур'єва, Р. Тишовницького, о. К. Тимочка й інших.

КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ НА 1966 РІК. У 110-РІЧЧЯ НАРОДЖЕННЯ І 50-РІЧЧЯ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА. Український Народний Союз - Наукове Товариство ім. Шевченка в ЗДА. Видавництво „Свобода”, Джерзі Ситі - Нью Йорк (1965). Форм.: 235 x 158 мм. Стор. 240. (Обкладинка і мистецьке оформлення заголовних сторінок статей роботи артиста-малюра Богдана Титли).

56

Із змісту: ст. А. Драгана „З його духа печаттю” — стор. 7-10; ст. Л. Луцева „Іван Франко — життя і творчість” — стор. 11-64; ст. Б. Кравцева „Думки Івана Франка про соціалізм і комуністична цензура” — стор. 65-73; передрук ст. М. Глобенка „Ув'язнений Франко” — стор. 75-80; ст. Івана Кедрина „Співець волі і поступу” — стор. 81-88; ст. англ. мовою К. А. Меннінга „Іван Франко” — стор. 91-95; ст. В. Давиденка „Іван Франко у спогадах сучасників” — стор. 97-118. передрук мемуарів акад. С. Єфремова „З спогадів про Івана Франка” — стор. 119-126; спогад о. А. Мельника „Дві зустрічі з Іваном Франком” — стор. 127-129; огляд В. Кедровського виданого у Львові 1916 р. Літературно-Наукового Збірника „Привіт Іванови Франкови в сороклітте його письменської праці 1874-1914” — стор. 130-133; ст. М. Лози „До історії двох Франкових сонетів” — стор. 135-136; ст. Я. Падоха „УНС між двома Конвенціями” — стор. 137-145; ст. І. Світа „З далеких і далекосхідних спогадів” — стор. 145-147; передруки статей про Київ, бібліотеку Яр.Мудрого, визволення С. Палія з Магдебурської фортеці, подорожі В. Григоровича-Барського, кобзу і бандуру, назви україн-

ських міст, Подільські печери, з техніки, медицини тощо. Крім того: вірші І. Франка, М. Щербака, М. Рильського, В. Сосюри, фейлетон І. Керницького.

ЗОЛОТІ РОКОВИНИ — ДО 50-РІЧЧЯ ВЕЛИКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ 1917-1967 — КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ НА 1967 РІК. Видавництво „Свобода”, Джерзі Ситі - Нью Йорк (1966). Форм.: 235 x 158 мм. Стор. 256. (Обкладинка і мистецьке оформлення заголовків статей — роботи артиста-малюра Богдана Титли).

57

Із змісту: „Чотири універсали Української Центральної Ради” (тексти) — стор. 9-18; ст. Б. Маргоса „Перший Універсал Української Центральної Ради” — стор. 19-33; ст. А. Драгана „Здійснені мрії” (огляд звітування „Свободи” про події 1917 року) — стор. 35-58; передрук ст. В. Дорошенка „Михайло Грушевський — життя і діяльність” — стор. 62-69; передрук статей М. Грушевського „На порозі нової України” — стор. 70-79; ст. М. Ливицького „Слово про Петлюру” — стор. 81-87; ст. Р. Смаль-Стоцького „Початок віднови Української Державності” — стор. 88-96; ст. І. Кедрина „У горнилі революції” — стор. 97-106; ст. В. Галана „Пробудження нації” — стор. 107-111; ст. В. Кедровського „Український військовий рух в 1917 році” — стор. 112-123; спогад В. С-ка „Хлоп'ячими очима” (про події 1917 й дальших років у Харкові) — стор. 124-134; ст. Г. Гордієнка „Українізація війська” — стор. 135-138; спогад Р. Купчинського „Зустрічі на фронті” (УСС в 1917 р.) — стор. 139-144; „Жмут спогадів” М. Островерхи — стор. 145-150; ст. І. Світа „1917 рік на Далекому Сході” — стор. 151-164; спогад С. Куропася „Перша офензива Української Галицької Армії” — стор.

165-167; ст. В. Трембіцького „Український національний та державний герб” — стор. 168-174; ст. Л. Луцева „Як злітали орли . . . ” (про п'єсу В. Винниченка „Між двох сил” та новелю В. Стефаніка „Сини”) — стор. 175-183; передрук ст. о. П. Понятишина „Українська справа в Америці під час першої світової війни” — стор. 185-196; ст. Я. Падоха „Від Народної Ради до Конгресового Комітету” — стор. 197-200; стаття К.А. Меннінга англ. мовою „Директорія” — стор. 201-208; ст. Б. Олесницького „Спадщина 22 січня” — стор. 209-215; ст. С. Висоцького „Літопис на стінах Київської Софії” — стор. 221-222; ст. Я. Ісаєвича „Військові клейноди Війська Запорізького” — стор. 223-224; ст. П. Супруненка „Козаки-підводники” — стор. 225-226. Крім того: вірші О. Олеся, Ю. Липи, С. Левченка, Б. Кравцева, Є. Маланюка, С. Кушніренка, передрук новелі В. Стефаніка „Марія”.

АЛЬМАНАХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ НА ЮВІЛЕЙНИЙ РІК 1968 — 1893-1968. Видавництво „Свобода”. Джерзі Сіті - Нью Йорк (1967). Форм.: 235 x 165 мм. Стор. 256. (Обкладинка і мистецьке оформлення заголовних сторінок роботи артиста-малюра Богдана Титли).

58

Із змісту: „Четвертий Універсал УЦРади” — стор. 9-13; „Проклямації УНРади 1 листопада 1918” — стор. 14-16; ст. А. Драгана „Історія 1918 року у „Свободі” ” — стор. 17-34; „Велика подія — Світовий Конгрес Вільних Українців” (тексти Маніфестів,

звернень і резолюцій) — стор. 35-59; ст. М. Стахова „Державно-правний розвиток УНР і різні етапи совєтської влади в Україні” — стор. 60-83; ст. І. Кедрина „Четвертий Універсал і Берестейський мир” — стор. 85-97; ст. К. Туркала „Головний Отаман Симон Петлюра” — стор. 99-103; ст. К. Ніщепенка „Спогади про початок Визвольних Змагань” — стор. 105-120; спогад І. Кедрина „Київ 1918” — стор. 121-127; спогади Л. Луцева „1918 рік очима Українського Січового Стрільця” — стор. 129-137; ст. ген. П. Самутіна „Українські збройні сили в році 1920” — стор. 139-150; спогад Ф. Мелешка „Півсторіччя тому” — стор. 151-155; передрук спогаду полк. А. Мельника „Остання зустріч з полковником Коновальцем” — стор. 157-162; „Спогади з Лівобережжя: 25 років тому” В. С-ка — стор. 163-172; ст. С. Куропаса „„Свобода” і визвольна справа” — стор. 173-174; ст. Б. Кравцева „100-річчя Матері „Просвіти” — стор. 175-183; „„Просвіта” в країнах Нового Світу” (із книжки Володимира Дорошенка „Просвіта” — її заснування і праця”) — стор. 185-191; ст. Я. Падоха „Мати „Просвіта” та Батько Союз”, ст. 193-197; ст. І. Витановича „Століття творчого шляху Української Кооперації” — стор. 199-212; ст. Л. Полтави „Чотири перлини в українській короні. Про життя й долю дочок кн. Ярослава Мудрого” — стор. 213-219; ст. М. Данилишина „Дещо про сателіти, астронавтів і астродрами” — стор. 220-221. Крім того: вірші Б. Вістового, Л. Полтави, М. Боеслава, С. Орлюка, М. Маморського, М. Матієва-Мельника, М. Лавренка, М. Щербака, Зореслава.

THE ROLE OF UNA PUBLICATIONS IN UKRAINIAN AMERICAN LIFE

By Walter Dushnyck, Ph.D.

One of the most vital and important aspects of UNA activities on the North American continent has been its prolific publication of books, brochures and pamphlets in the English language which deal with the history, culture, language, literature and the national heritage of the Ukrainian people.

UNA organs, such as **Svoboda**, **The Ukrainian Weekly** and **The Rainbow** have played a primary role in UNA life.

But far more important, and perhaps weightier and more permanent, are books and translations dealing with Ukrainian history, literature and culture which the UNA publishes not only for the benefit of its members, but for the Ukrainian community and Ukrainian people everywhere.

Looking back into the history of the early days of Ukrainian immigrants in the United States we see at what disadvantage they came to the United States compared with other European immigrants, inasmuch as they entered under different immigration quotas and not as Ukrainians. The struggle for the recognition of the Ukrainian name went on for decades, and it was only recently, during the 1960 population census, that the U.S. Government officially recognized the existence of Ukrainian nationality.

Therefore, books on Ukrainian topics published by the UNA served as a bridge between the Ukrainian community and the world in which they live:

the United States and Canada. Through these books the Ukrainians speak to their neighbors of the glorious but tragic history of Ukraine and its people; they relate the beauty of the Ukrainian language, music, dance, costume, home arts, architecture, fine arts, and religion; they also speak of the relentless struggle of the Ukrainian people for freedom and national emancipation, and of the immense, inhuman sacrifices they had to pay in the course of this uneven struggle.

Pre-World War II Books

Generally speaking, the UNA role in the book publication field could be divided into two principal periods: a) the period between World War I and World War II and b) the period after World War II.

One of the earliest books published for the UNA by the United Ukrainian Organizations of the United States (**Obyednannia**) in 1935 was **Spirit of Ukraine**, by D. Snowyd (a pen name of an outstanding Ukrainian writer), which dealt with "Ukrainian Contributions to the World's Culture." In addition to a brief historic survey of the Ukrainian people, the book covered such topics as the Ukrainian literary contribution, music, folk dances, national costumes, architecture, painting, etching and illustrating, moral and legal heritage, and religious life. It also gave silhouettes of such famous Ukrain-

Some of the English language publications of the Ukrainian National Association

ian figures as Hryhory Skovoroda, Nicholas Gogol (Hohol), Maria Bashkirtzev, Taras Shevchenko, Ivan Franko and Lesia Ukrainka.

In the late 1930's Clarence A. Manning, Associate Professor of Slavic Languages at Columbia University, wrote one of his first books on Ukrainian literature, **Taras Shevchenko, Bard of Ukraine**, and subsequently Prof. George Vernadsky of Yale University penned **Hetman of Ukraine**, dealing with the life and policies of **Hetman Bohdan Khmelnytsky**. Of Ukrainian descent, Prof. Vernadsky was first among American historians to introduce the term Ukraine in American history textbooks. About the same time, Prof. Arthur P. Coleman of Columbia University wrote **A Brief Survey of Ukrainian Literature**, and Prof. Manning his **Ukrainian Literature**, thus giving the English-speaking world a cursory treatment of the Ukrainian literary heritage.

But perhaps the most important work of all at that time was Michael Hrushevsky's **History of Ukraine**, published for the Ukrainian National Association by the Yale University Press. The volume, to which Prof. Vernadsky wrote a preface, appeared in 1941 on the eve of the United States' entry into World War II. It was the first book on Ukrainian history by the foremost Ukrainian historian and the first president of the Ukrainian National Republic. The book filled the great vacuum that existed in the English-speaking literature and historiography concerning Ukraine.

In 1944, close to the end of World War II, the Macmillan Company of New York published **The Ukraine: A Submerged Nation**, for the UNA by William Henry Chamberlin, noted American correspondent and author, who had been a correspondent of **The Christian Science Monitor** for 12 years in Moscow and who wrote **The Rus-**

sian Revolution, 1917-1921, for which he received a Guggenheim Fellowship.

Post-World War II Publications

The period of UNA book publishing activity after World War II is marked by the publication of four books by Clarence A. Manning: **The Story of Ukraine, Twentieth-Century Ukraine, Ukraine under the Soviets, and Hetman of Ukraine: Ivan Mazepa.**

The three Manning books on modern Ukrainian history are important in that they brought up the history of the Ukrainian people to modern times.

The Story of Ukraine (1947) told the general reader about the history of Ukraine throughout the ages. It provided a comprehensive picture of the problems of Eastern Europe, including Ukraine.

His other book, **Twentieth-Century Ukraine** (1951), deals with modern Ukrainian history, especially the Ukrainian national revolution and the all-out efforts of the Ukrainian people to establish their free and independent state in 1917-1920. Prof. Manning also analyzes thoroughly the political situation of the Ukrainian people between World War I and II under the domination of the USSR, Poland, Rumania and Czechoslovakia.

Ukraine under the Soviets (1953), also by Prof. Manning, is devoted exclusively to the history of the Ukrainians under the Soviet Russian communist regime. It is based on Prof. Manning's personal interviews with 16 prominent Ukrainian political refugees who settled in the United States after World War II. The book deals with all aspects of life in Ukraine, and is, therefore, a complete record of political oppression of Ukraine by Communist Russia.

Hetman of Ukraine: Ivan Mazepa (1957) by Prof. Manning is also an important book, because it stresses the political aspirations of the great Ukrainian **Hetman**. As we know, Russian historiography treats Mazepa as a "traitor" because he joined Charles

XII, King of Sweden, to free Ukraine from the clutches of Muscovy: Ukraine was then ruled by Peter the Great. Prof. Manning ably demonstrated that Mazepa was a great Ukrainian patriot and statesman who tried to bring unity and independence to the Ukrainian people.

Another important book published by the UNA in 1948 was **Ivan Franko: Poems**, by Percival Cundy, with the assistance of Prof. Clarence A. Manning.

Rev. Percival Cundy was born in Manchester, England, but was brought to Canada as a boy. He received his education at the University of Manitoba, where he came into close contact with Ukrainians. They so impressed Cundy that he decided to study their history and way of life. In 1937 Dr. Cundy came to the United States and settled in West Collingswood, N. J., where he began translating excerpts from Ukrainian literature. He succeeded in bringing out the translation of Ivan Franko's poetry shortly before his death in 1947 at the age of 66.

The volume of Ivan Franko's works is the most complete thus far in the English language. In addition to most of Franko's known poems the author also gave a comprehensive biography of the great Ukrainian poet.

In 1964 the UNA published the first anthology of Ukrainian short stories in English. Entitled, **Their Land: An Anthology of Ukrainian Short Stories**, the book is dedicated to the late Dr. Luke Myshuha, long-time editor-in-chief of **Svoboda**, a scholar, statesman and Ukrainian patriot. The book was edited by Michael Luchkovich, with a preface and introduction by Clarence A. Manning and Luke Luciw, respectively, and with biographical sketches by Bohdan Krawciw. The volume, in the words of Prof. Manning, "is a welcome addition to the literature on Ukraine in English. The stories cover a wide range of styles and subjects and they will give the reader the opportunity to acquaint himself with still another facet

of Ukrainian literature and of the genius of the Ukrainian people. . .”

Among the Ukrainian authors whose short stories appeared in the volume are Marko Vovchok, Ivan Franko, Olha Kobylianska, Michael Kotsiubynsky, Modest Levytsky, Lesia Ukrainka, Vasyly Stefanyk, Les Martovych, Bohdan Lepky, Marko Cheremshyna, Volodymyr Vynnychenko, Yuriy Klen, Alexander Dovzhenko, Leonid Mosendz, Gregory Kosynka, Arkady Liubchenko, Yuriy Lypa, Anatole Kurdydyk, Oleh Lysiak, Ivan Kernytsky and Ivan Smoliiy. The book serves undoubtedly many purposes, primarily as a textbook of Ukrainian short stories to be used in schools and colleges.

But by far the most important publication sponsored by the UNA was the first English-language encyclopedia on Ukraine, entitled, **Ukraine: A Concise Encyclopaedia**, published by the University of Toronto Press in the fall of 1963. The 1185-page work embraces such important sections as general information on Ukraine, physical geography and natural history, population, ethnography, language, history and culture. It was prepared by the Shevchenko Scientific Society under the general editorship of Prof. Volodymyr Kubyovych and some 70 contributors.

These are only the most important English-language publications which the UNA has published or sponsored for other organizations to publish. There are a number of smaller works,

brochures and reprints which have appeared under the sponsorship of the UNA, and which cannot be enumerated or analyzed in this article.

Is summing up, we can state without fear of being contradicted that UNA publications have played and now play a vital role in establishing the proper identity of Americans of Ukrainian descent. They helped immensely in shaping the heritage of the Ukrainian American generation, and they were and are the guideposts for our young generation for whom Ukraine was and is only a vast and undefinable notion, a sentimental term which they inherited from their immigrant parents. But the UNA publications, along with numerous other books on Ukraine, published by other Ukrainian or American organizations, laid the groundwork for a better comprehension and knowledge on Ukraine and the Ukrainian people in the English-speaking world.

The UNA has done yeoman's work in pioneering the dissemination of objective and unbiased knowledge and information on Ukraine. It has been foremost among other ethnic communities in the United States in the field of educational work on the national and cultural heritage of the ancestral home country of over two million Americans of Ukrainian descent.

It is one of the most appropriate recognition that our community can offer the UNA on the 75th anniversary of its founding this year.

ВІДДІЛИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

(за станом з 30-го вересня 1968 року)

Поданий у цьому розділі список Відділів УНСоюзу та їхніх урядовців виготовлено з наміром представити українській громаді в скромній формі довідника тих багатьох безіменних діячів і будівничих Українського Народного Союзу в терені, тобто у всіх Відділах розкинутих по багатьох стеях ЗСА і провінціях Канади. Цей довідник в жадному випадку не є спробою заступити так конезно потрібну нам нову історію Відділів і діячів УНСоюзу. Така історія все ще чекає на дослідника й автора, який міг би присвятити цій важливій праці більше часу та зібрати цінні і гасто рідкісні вже документи та факти з піонерських часів розбудови УНСоюзу і рівночасного росту від самих позатків організованого життя українців в Америці.

На підставі матеріалів, які знаходяться в Головній Канцелярії УНСоюзу, зібрано в цьому розділі-довіднику короткі інформації про всі Відділи УНСоюзу за станом з 30-го вересня 1968 року. Вони включають назви Відділів, їхні дати заснування, прізвища основників, організаторів та перших урядовців, стан числа активних членів і прізвища теперішніх урядовців Відділів, подані згідно із складами відділових урядів, що їх зголосили Відділи Головній Канцелярії. Зладив їх службовик Рекордового Відділу п. Михайло Юзенів.

Ця обмежена місцем і часом підготовки збірка інформацій про Відділи УНСоюзу має лише короткі дані про позатки і теперішній стан Відділів. Тому немає в ній згадок про багатьох діячів УНСоюзу, які трудилися десятки років а то і пів сторіггзя для розбудови УНСоюзу та його Відділів, лише тому, що не були вони основниками, ги організаторами Відділів у позатках, а тепер відійшли вже від нас, ги то на вічний спозинок, ги хозби на заслужений відпозинок після довгих років відданої праці так для УНСоюзу, як і для української спільноти взагалі. Про них, озевидно, писатиме гимало історія УНСоюзу і його Відділів, яка буде рівночасно теж історією українських громад на терені ЗСА і Канади.

Представляючи тут урядовців Відділів УНСоюзу, належало б підкреслити, що ці відділові урядовці є тими відданими працівниками УНСоюзу, на плегах яких спозиває доля нашої установи, праця яких при-

носить різно понад \$ 2,700,000 зібраних зленських вкладок, та через руки яких виплагує УНСоюз своїм зленам та їхнім спадкоємцям близько \$ 2,000,000 різно. Це теж і ці самі діячі, які працюють постійно для своїх громад, коли йдеться про діяльність українських місцевих і центральних установ та організацій. Слід тут ствердити, що без муравлиних трудів цих наших секретарів і других відділових урядовців ми не лише не мали б постійного походу вперед Українського Народного Союзу, але і не мали б цих успіхів у наших загальноукраїнських акціях, як конгреси УККА і СКВУ, побудова пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, чи навіть збірки фондів на Катедру Українознавства і Український Католицький Університет у Римі. Тому ми вважали, що в цьому списку наших низових клітин — Відділів Українського Народного Союзу належить представити нашим згатам та всій українській спільноті цих наших союзових і громадських неструджених працівників та патріотів, які не лише пасивно вірять, й активно працюють для кращого завтра українського народу.

Володимир Сохан

U.S.A.

ARIZONA

Phoenix

Відділ ч. 488, „Товариство ім. генерала Тараса Чупринки”, зорганізований 30 квітня 1953 року. Перші урядовці: Володимир Коваль — президент, Степан Ганкевич — секретар, Петро Запар — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 38. Теперішній уряд: Василь Литвинишин — президент, Ярослав Бакович — секретар, Олександр Івасів — заст. секретаря, Дмитро Владимір — касир, о. Михайло Горошко — голова контрольного комітету.

CALIFORNIA

Los Angeles

Відділ ч. 257, „Товариство ім. Івана Годяка”, зорганізований 30 вересня 1949 року. Перші урядовці: д-р Григорій Скегар — президент, Петро Сильчак — секретар, Микола Новак — касир. Число членів з кінцем ве-

ресня 1968 року 327. Теперішній уряд: Августин Рудник — президент, Петро Сильчак — секретар, Іван Ковалик — заст. секретаря, Михайло Гира — касир, Микола Новак — голова контрольного комітету.

San Francisco

Відділ ч. 486, „Товариство ім. Симона Петлюри”, зорганізований 31 жовтня 1952 року. Перші урядовці: Станислав Глинський — президент, Василь Панасенко — секретар, Микола Сорока — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 132. Теперішній уряд: Д-р Володимир Орещук — президент, Ярослав Блицак — секретар, Микола Кіс — касир, Тарас Лукач — голова контрольного комітету.

COLORADO

Denver

Відділ ч. 226, „ім. Лесі Українки”, зорганізований 30 вересня 1952 року.

Перші урядовці: Микола Зенюк — президент, Мирослав Рушницький — секретар, Іван Тимкович — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 110. Теперішній уряд: Корнель Крупський — президент, мгр. Мирослав Кальба — секретар, Борис Оришин — касир, Степан Оришин — голова контрольного комітету.

CONNECTICUT

Ansonia

Відділ ч. 67, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований в квітні 1907 року. Основники: Василь Грибівник, Григорій Патинок, Іван Піріг, Матвій Грибівник і Сильвестер Мартинчук. Перші урядовці: Василь Шуран президент, Іван Придун — касир, Іван Бабій — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 154. Теперішній уряд: Дмитро Домарецький — президент, Володимир Пипюк — секретар, Петро Глива — заступник секретаря, Василь Шуран — голова контрольного комітету.

Bridgeport

Відділ ч. 59, Товариство „Українська Січ”, зорганізований 16 квітня 1916 року. Основник Відділу Іван Бойко. Перші урядовці: Микола Ганич — президент, Микола Бойко — секретар, Петро Лупа — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 414. Теперішній уряд: Степан Гуменюк — президент, Михайло Л. Галькевич — секретар, Василь Макійчук — заст. секретаря, Василь Сливінський — голова контрольного комітету.

Bristol

Відділ ч. 390, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 14 червня 1930 року. Основники Відділу: Іван Ковальчук й Іван Прухницький мол. Перші урядовці: Іван Прухницький — президент, Іван Ковальчук — се-

кретар, Іван Бугрин — касир. число членів з кінцем вересня 1968 року — 64. Теперішній уряд: Франко Маніла — президент, Петро Бугрин — секретар, Долорес Бугрин — заст. секретаря, Анна Бугрин — голова контрольного комітету.

Derby

Відділ ч. 23, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 21 листопада, 1915 року. Основники: Іван Жук, Іван Мокрицький, Ілля Гупало і Франко Співак. Перші урядовці: Іван Мокрицький — президент, Ілля Гупало — секретар, Франко Співак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 102. Теперішній уряд: Василь Шуран — президент, Іван Бінковський — секретар, Юлія Бінковська — заступник секретаря, Анна Прескович — касир, Павло Мудрий — голова контрольного комітету.

Glastonbury

Відділ ч. 138, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 22 січня 1914 року. Основники Відділу: Андрій Рудакевич і Лука Сидорак. Перші урядовці: Андрій Рудакевич, Лука Сидорак, Григорій Явірницький і Семен Кунікевич. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 26. Теперішній уряд: Михайло Дзядик — президент, Симон Кунікевич — секретар, Йосип Патуняк — заст. секретаря, Іван Саламаха — голова контрольного комітету.

Hartford

Відділ ч. 12, Товариство „Гомін”, зорганізований в червні 1950 року. Основники і перші урядовці: Теодор Коршенюк — президент, Роман Романишин — секретар, Іван Кукіль — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 51. Теперішній уряд: Лев Любинський — президент, Володимир Лучкань — секретар.

Hartford

Відділ ч. 277, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 10 березня 1910 року. Основник Відділу — Дмитро Йордан. Перші урядовці: Онуфрій Курко — предсідник, Дмитро Йордан — секретар, Степан Зілінка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 771. Теперішній уряд: Володимир Василенко — предсідник, Евстахій Гомотюк — секретар, Богдан Мусій — заст. секретаря, Осип Бандера — голова контрольного комітету.

New Britain

Відділ ч. 254, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 3 березня 1907 року. Основники: Михайло Зятюк, Михайло Селеман і Василь Ковальчук. Перші урядовці: Михайло Зятюк — предсідник, Данило Герент — секретар, Андрій Герент — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 286. Теперішній уряд: Петро Селеман — предсідник, Василь Романишин — секретар, Андрій Мельник — заст. секретаря, Андрій Кобела — касир, Михайло Стасюк — голова контрольного комітету.

New Haven

Відділ ч. 370, Товариство „Любов”, зорганізований 2 жовтня 1913 року. Основник Відділу Григорій Турченок. Перші урядовці: Григорій Турчиняк — предсідник, Михайло Довгий — секретар, Михайло Струганець — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 142. Теперішній секретар — Василь Гіна.

New Haven

Відділ ч. 414, „Товариство ім. Превидента Августина Волошина”, зорганізований 31-го грудня 1938 року. Перші урядовці: Іван Голубович — предсідник, Олена Березицька — секретар, Роман Рондяк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 382. Теперішній уряд: Софія Березицька — предсідник, проф. Іван

Телюк — секретар, Василь Закорчєний — заст. секретаря, Микола Кошак — касир, Михайло Панкевич — голова контрольного комітету.

South Port

Відділ ч. 84, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 29 жовтня 1916 року. Основники: Юрій Гоголь, Микола Гайда і Петро Гоголь. Перші урядовці: Юрій Гоголь — предсідник, Микола Гайда — секретар, Михайло Ванат — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 58. Теперішній уряд: Олекса Куян — предсідник, Марія Куян — секретар, Анна Копито — касир, Марія Махно — голова контрольного комітету.

Stamford

Відділ ч. 350, „Братство св. Михаїла”, зорганізований 30 грудня 1913 року. Основники: Іван Каштанюк, Павло Кость, Василь Бріян і Йосип Тирчик. Перші урядовці: Павло Кость — предсідник, Іван Каштанюк — секретар, Василь Бріян — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 183. Теперішній уряд: Григорій Слобода — предсідник, Тома Фінів — секретар, Василь Лема — заступник секретаря, Ярослав Горбачевський — касир, Йосип Смаль — голова контрольного комітету.

Wallingford

Відділ ч. 54, Товариство „Січ”, зорганізований 14 грудня 1935 року. Основник Відділу — Антін Маланчук. Перші урядовці: Анна Гура — предсідник, Антін Маланчук — секретар, Богдан Салабай — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 104. Теперішній уряд: Д-р Константин Матвієнко — предсідник, Василь Добчанський — секретар, Евгєнія Добчанська — касир, Юлія Береза — голова контрольного комітету.

Willimantic

Відділ ч. 387, Товариство „Любов”, зорганізований 28 лютого 1938 року.

Перші урядовці: Онуфрій Бандас — предсідник, Василь Гірчиця — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 119. Теперішній уряд: Михайло Чепіжак — предсідник, Василь Олійник — секретар, Микола Олексяк — касир, Михайло Клопотовський — голова контрольного комітету.

DELEWARE

Wilmington

Відділ ч. 173, „Братство св. Володимира”, організований 22 жовтня 1928 року. Основники: Микола Долеба, Корнило Стрільбицький, Степан Фігун. Перші урядовці: Атанас Церковнюк — предсідник, Корнило Стрільбицький — секретар, Микола Долеба — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 248. Теперішній уряд: Богдан Балачук — предсідник, Петро Щерба — секретар, Богдан Гарванко — заст. секретаря, Ірина Щерба — касир, Дмитро Волошин — голова контрольного комітету.

Wilmington

Відділ ч. 247, „Братство св. Івана Хрестителя”, організований 26 квітня 1909 року. Основник Відділу — Василь Гірник. Перші урядовці: Йосиф Іщук — предсідник, Михайло Возний — секретар, Василь Гірник — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 79. Теперішній уряд: Йосип Скочипець — предсідник, Михайло Маєр — секретар, Дмитро Сак заст. секретаря, Іван Оборішко — касир.

DISTRICT OF COLUMBIA

Washington

Відділ ч. 15, Товариство „Україна”, організований 30 квітня 1951 року. Основник Відділу — Марвен Гречен. Перші урядовці: Марвен Гречен — предсідник, Йосафат Пачовський — секретар, Евстахій Флис — касир.

Число членів з кінцем вересня 1968 року — 168. Теперішній уряд: Микола Кормелюк — предсідник, Остап Зинюк секретар, Ірина Ставнича — заст. секретаря, д-р Василь Сьокало — касир, д-р Ярослав Гелета — голова контрольного комітету.

FLORIDA

Miami

Відділ ч. 368, „ім. Миколи Лисенка”, організований 31 березня 1949 року. Перші урядовці: Василь Подубинський — предсідник, Степан Маїк — секретар, Микола Демчина — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 99. Теперішній уряд: Іван Козира — предсідник, Василь Подубинський — секретар, Михайло Осадчук — заст. секретаря, Ангелина Рій — касир, Василь Каліцінський — голова контрольного комітету.

ILLINOIS

Calumet City

Відділ ч. 80, „Товариство ім. Івана Франка”, організований 29 вересня 1916 року. Перші урядовці: Онуфрій Попик — предсідник, Михайло Маркевич — секретар, Теодор Дутчак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 38. Теперішній уряд: Михайло Маркевич — предсідник, Микола Сенік — секретар, Теодор Дутчак — касир.

Chicago

Відділ ч. 17, „ім Івана Омищенка”, організований 31 грудня 1967 року. Основники Відділу: Степан Гавриш, пастор Олекса Гарбузяк і Ярослав Билень. Перші урядовці: Михайло Якубович — предсідник, Ярослав Билень — секретар, Елла Якубович — заст. секретаря, Марія Нечет — касир, пастор Олекса Гарбузяк — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 66.

Chicago

Відділ ч. 22, „Товариство Доброї Волі”, зорганізований 27 січня 1935 року. Основник Відділу Тарас Шпікула. Перші урядовці: Марія Любас — президент, Володимир Скоропад — фін. секретар, Іван Куньо — рек. секретар, Павло Кая — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 287. Теперішній уряд: Тома Багрий — президент, Олена Б. Олек — секретар, Ольга Маріноф — заст. секретаря, Михайло Романчук — касир, Павло Кая — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 33, „Сестрицтво Пресв. Богородиці”, зорганізований в грудні 1915 року. Основники Відділу: Степан Коцоловський і Анна Дзюрдзевич. Перші урядовці: Ева Грицкевич — президент, Степан Коцоловський — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 177. Теперішній уряд: Катерина Несевич — президент, Софія Оріх — секретар, Мілдред Логай — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 35, „Українсько-американська Єдність”, зорганізований 30 липня 1955 року. Перші урядовці: Степан Забродський — президент, Микола Василенко — секретар, Іван Пірко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 248. Теперішній уряд: Іван Кравчишин — президент, Богдан Вовчик — секретар, Дмитро Гулич — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 106, „Братство св. Николая”, зорганізований 1 червня 1906 року. Основники: о. Микола Струтинський і д-р Володимир Сіменович. Перші урядники: Матвій Шавала — президент, адв. Степан Янович — секретар, Петро Гавришків — касир.

Число членів з кінцем вересня 1968 року 566. Теперішній уряд: Андрій Іванюк — президент, мгр. Володимир Нічай — секретар, Іван Дидьо — заст. секретаря, Михайло Попель — касир, Микола Кикіш — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 114, „Товариство св. Володимира”, зорганізований 31 грудня 1949 року. Перші урядовці: Іван Брющенко — президент, Олександр Калужник — секретар, Микола Ляшенко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 499. Теперішній уряд: Микола Ткачук — президент, інж. Володимир Бережан — секретар, Евстахій Мазяр — заст. секретаря, Микола Ляшенко — касир, Олександр Калужний — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 125, „Сестрицтво Пресвятої Богородиці”, зорганізований 15 березня 1908 року. Основник Відділу о. Микола Струтинський. Перші урядовці: Марія Руда — президент, Катерина Вакулінська — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 269. Теперішній уряд: Марія Громяк — президент, Анна Касіян — секретар, Анна Кикта — касир, Микола Наливайко — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 131, „ім. Митрополита Андрея Шептицького”, зорганізований 30 липня 1955 року. Основник Відділу — Микола Сечишак. Перші урядовці: Микола Сенчишак — президент, інж. Лев Боднар — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 466. Теперішній уряд: Мирон Гриневич — президент, інж. Лев Боднар — секретар, Осип Панчишин — касир, Микола Сенчишак — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 139, „Українська Концертна Оркестра”, зорганізований 31 березня 1962 року. Основник Відділу — Петро Пуцило. Перші урядовці: Іван Кашук — президент, Петро Питель — секретар, Марія Даниляк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 102. Теперішній уряд: Іван Кашук — президент, Петро Питель — секретар, Клим Заставний — заст. секретаря, Іван Пеца — скарбник, Іван Колачко — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 157, „Братство св. Михаїла”, зорганізований 30 листопада 1964 року. Перші урядовці: Іван Чура — президент, Володимир Матичак — секретар, Григорій Порохонько — касир, Петро Гнитка — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 96. Теперішній уряд: Михайло Харів — президент, Володимир Матичак — секретар, Михайло Яцишин — касир, Григорій Порохонько — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 176, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 15 жовтня 1921 року. Основник Відділу Петро Бабяк. Перші урядовці: Михайло Дороцький — президент, Петро Бабяк — секретар, Петро Демкович — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 230. Теперішній уряд: Станислав Сталений — президент, Михайло Остап — секретар, Антон Бурдяк — заст. секретаря, Іван Шатинський — касир, Степан Паньків — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 220, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 8 липня 1911 року. Основники Відділу: Василь Коваль і Михайло Білик. Перші урядовці: Василь Коваль — президент, Михайло Білик — секретар, Іван Сня-

данко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 408. Теперішній уряд: Дмитро Овчарчин — президент, Іван Мелінішин — секретар, Михайло Босий — заст. секретаря, Володимир Мацьків — касир, Микола Орищук — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 221, „Братство св. Степана” зорганізований 25 грудня 1908 року. Основники Відділу: о. Микола Струтинський і Михайло Бабій. Перші урядовці: Михайло Жидовський — президент, Іван Мотлюк — секретар, Андрій Гащак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 1782. Теперішній уряд: Петро Куліш — президент, Тарас Шпікула — секретар, Карло Крайник — заст. секретаря, Іван Михальцевич — касир, Дмитро Німилевич — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 252, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 1 січня 1922 року. Основники і перші урядовці: Микола Читвінський — президент, Павло Хомин — секретар, Степан Багрій — касир і Михайло Польовий. Число членів з кінцем вересня 1968 року 116. Теперішній уряд: Михайло Польовий — президент, Степан Маланчук — секретар, Володимир Марцинок — заст. секретаря, Андрій Новицький — касир, Касіян Ліщина — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 259, „Братство Пресвятої Богородиці”, зорганізований 13 листопада 1909 року. Основники і перші урядовці: Іван Лецишин — президент, Омелян Скородинський — секретар, Павло Гнатко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 155. Теперішній уряд: Михайло Фоця — президент, Юлія Гуглик — секретар, Степанія Магіоріс — заст. секретаря, Йосип Пітула — касир.

Chicago

Відділ ч. 301, „Товариство ім. Дмитра Вітовського”, зорганізований 5-го лютого 1911 року. Основник — Іван Костюк. Перші урядовці: Микола Моранець — президент, Степан Олійник — секретар, Василь Онісевич — касир. Число членів зкінцем вересня 1968 року 194. Теперішній уряд: Василь Іващук — президент, Петро Врублівський — секретар, Андрій Врублівський — заст. секретаря, Іван Стадник — касир, Никифор Ткачинський — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 379, „Братство св. Юрія”, зорганізований 1 січня 1914 року. Основники: Михайло Клим і Кирило Юрків. Перші урядовці: Теодор Кухар — президент, Михайло Клим — секретар, Ілля Вагрій — касир. Членів зкінцем вересня 1968 року 1677. Теперішній уряд: Богдан Кашуба — президент, Михайло Семків — секретар, Василь Семків — заст. секретаря, Федір Дейнега — касир, Михайло Марчук — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 399, УАСТ „Леви”, зорганізований 29 травня 1954 року. Перші урядовці: д-р Ахіль Хребтовський — президент, Володимир Кашуба — секретар, Микола Чуйко — касир. Число членів зкінцем вересня 1968 року 337. Теперішній уряд: Зенон Дзядик — президент, Роман Припхан — секретар, Роман Михалушко — касир, Василь Бойко — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 423, ім. Євгена Коновальця, зорганізований 31 травня 1951 року. Перші урядовці: Дмитро Т. Білецький — президент, Маріян Білецький — секретар. Число членів зкінцем вересня 1968 року 622. Тепе-

рішній уряд: Михайло Панасюк — президент, Любомир Кузик — секретар, Юліян Юринець — заст. секретаря, Володимир Тимцюрак — касир, Володимир Тимцюрак — касир, Михайло Ольшанський — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 425, „Товариство ім. Григорія Грушки”, зорганізований 31 березня 1939 року. Перші урядовці: Андрій Свірський — президент, В. Калинчук — секретар. Число членів зкінцем вересня 1968 року 49. Теперішній уряд: Катерина Гульчій — президент, Роман І. Смуk — секретар, Орест Городиський — рек. секретар, Юрій Кутовий — голова контрольного комітету.

Chicago

Відділ ч. 472, „Пластовий Відділ”, зорганізований 4 квітня 1952 року. Основники Відділу: інж. Атанас Мілянчик, Тарас Ліськевич, Андрій Турчин, Сергій Іллюк, мгр. Володимир Ничай, Стаха Мілянчик, інж. Атанас Слусарчук, Нестор Угера, Недзвєцький. Число членів зкінцем вересня 1968 р. 219. Теперішній уряд: Антін Артимович — президент, Стефанія Кочій — секретар, Софія Кульчицька — заст. секретаря, Ярослав Войнаровський — касир, Роман Мицик — голова контрольного комітету.

East St. Louis

Відділ ч. 284, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 6 червня 1923 року. Основники: Іван Тимкович і Дмитро Іващук. Перші урядовці: Федір Дохват — президент, Степан Витвицький — секретар, Іван Венгер — касир. Число членів зкінцем вересня 1968 року 178. Теперішній уряд: Василь Нішке — президент, Іван Василюка — секретар, Юрій Нішке — заст. секретаря, Петро Кохмаковський — касир, Іван Шурик — голова контрольного комітету.

East St. Louis

Відділ ч. 308, „Братство св. Михайла”, зорганізований 19 листопада 1911 року. Основники: Павло Кохманський, Дмитро Сокальський, Петро Чайковський. Перші урядовці: Василь Шалалій — президент, Петро Чайковський — секретар, Василь Надолта — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 58. Теперішній уряд: Юрій Зац — президент, Петро Івасишин — секретар.

Harvey

Відділ ч. 335, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 2-го травня 1925 року. Основники: Михайло Гринишин, Григорій Артим, Михайло Бойко, Ілля Устияновський. Перші урядовці: Михайло Бойко — президент, Григорій Артим — секретар, Михайло Гринишин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 66. Теперішній уряд: Михайло Себок — президент, о. Евстахій Писар — секретар, Володимир Кочарський — касир, Михайло Кочарський — голова контрольного комітету.

Joliet

Відділ ч. 111, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 31 липня 1917 року. Основник Відділу Іван Махник. Перші урядовці: Іван Махник — президент, Іван Гуцул — секретар, Дмитро Домбровецький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 20. Теперішній уряд: Степан Біло — президент, Францішка Федак — секретар, Катерина Біло — заст. секретаря, Олекса Бернадин — касир, Сандра Павчак — голова контрольного комітету.

Madison

Відділ ч. 197, „Братство св. Івана Хрестителя, зорганізований 28 лютого 1919 року. Число членів з кінцем вересня 1968 року 5. Теперішній секретар Олекса Сенечин.

Palatine

Відділ ч. 136, ім. Степана Бандери, зорганізований 31 жовтня 1964 року. Перші урядовці: Іван Коцко — президент, Федір Семчишин — секретар, Теодор Комар — касир, Олекса Васків — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 50. Теперішній уряд: Іван Коцко — президент, Федір Семчишин — секретар, Теодор Комар — касир.

Palatine

Відділ ч. 395, „Товариство ім. Митрополита А. Шептицького”, зорганізований 31 жовтня 1964 року. Перші урядовці: Антон Петрик — президент, Антін Рудавський — секретар, Іван Трегубчак — касир, Петро Мацко — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 66. Теперішній уряд: Лев Рудавський — президент, Степанія Лісович — секретар, Антін Рудавський — заст. секретаря, Василь Пахучий — касир, Петро Мацко — голова контрольного комітету.

Peoria

Відділ ч. 190, „Товариство Українських Робітників”, зорганізований 2 лютого 1919 року. Основники: Атанас і Анна Куш. Перші урядовці: Василь Бігун — президент, Атанас Куш — секретар, Луїс Палмер — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 19. Теперішній уряд: Микола Ногич — президент, Антін Кобилянський — секретар, Франко Ногич — касир.

Rockford

Відділ ч. 250, Товариство „Згода”, зорганізований 31 липня 1965 року. Перші урядовці: Володимир Телл — президент, Микола Чуйко — секретар, Татяна Чуйко — заст. секретаря, Михайло Михасевич — касир, Іван Кузьміцький — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 32. Теперішній уряд: Володимир Телл — президент, Микола Чуйко — секретар, Татяна

Чуйко — заст. секретаря, Михайло Михаевич — касир, Іван Кузьміцький — голова контрольного комітету.

West Pullman

Відділ ч. 243, „Братство св. Михаїла”, зорганізований в 1919 році. Перші урядовці: Петро Костюк — предсідник, Л. Білик — секретар, Петро Романюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 140. Теперішній уряд: Антін Гайдук — предсідник, Михайло Романик — секретар, Михайло Єдліцький — касир, Анна Сосновська — голова контрольного комітету.

Ziegler

Відділ ч. 377, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 2 січня 1928 року. Основники: Михайло Олексяк і Семен Гнатишак. Перші урядовці: Іван Вавелка — предсідник, Михайло Олексяк — секретар, Юрій Ларик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 14. Теперішній уряд: Михайло Мігеліч — предсідник, Теодор Мігеліч — секретар, Руби Мігеліч — касир.

INDIANA

E. Chicago

Відділ ч. 452, Товариство „Українська Молодь”, зорганізований 14 лютого 1940 року. Перші урядовці: Іван Попик — предсідник, Марія Білик — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 84. Теперішній уряд: Анна Печек — предсідник, Марія Сцібайло — секретар.

Gary

Відділ ч. 100, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 15-го червня 1912 року. Основники і перші урядовці: Лесьо Гриневич — предсідник, Андрій Цебак — секретар, Т. Кліса — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 110. Теперішній уряд: Василь Бабяк — предсідник, Іванна Е. Гриневич — секретар,

Анна Е. Марішак — заст. секретаря, Юлія Фадж — касир, Олекса Разумов — голова контрольного комітету.

Hammond

Відділ ч. 107, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 1 січня 1909 року. Основники. Володислав Сімас, Михайло Ющик і Тома Дюрей. Перші урядовці: Андрій Солій — предсідник, Володислав Сімас — секретар, Михайло Ющик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 129. Теперішній уряд: Іван Криса — предсідник, Степан Долошицький — секретар, Ірина Долошицька — заст. секретаря, Михайло Долошицький — касир, Ольга Дармоць — голова контрольного комітету.

Jeffersonville

Відділ ч. 417, Товариство „Співпраця”, зорганізований 31 серпня 1950 року. Перші урядовці: Кирило Ширун — предсідник, Іван Фур — секретар, д-р Олександр Цибрівський — касир. Число членів з кінцем вересня 1938 року 38. Теперішній уряд: Омелян Катеринюк — предсідник, інж. Ілько Цибрівський — секретар, Володимир Мойсеєнко — касир, Анна Мостович — заст. секретаря, Богдан Гурко — голова контрольного комітету.

South Bend

Відділ ч. 499, „Братство ім. Президента Августина Волошина”, зорганізований 31 жовтня 1953 року. Перші урядовці: д-р Михайло Пап — предсідник, д-р Петро Стерчо — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 32. Теперішній уряд: Степан Двоак — предсідник, Софія Верблянська — секретар.

KANSAS

Kansas City

Відділ ч. 323, „Братство св. Володимира”, зорганізований 26 травня 1912 року. Основники і перші урядовці: Йосип Гасян — предсідник, Іван

Литвин — секретар, Михайло Боднарчук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 125. Теперішній уряд: Теодор Боруцький — президент, Михайло Білик — секретар, Юрій Феден — касир, Іван Брусський — голова контрольного комітету.

MARYLAND

Baltimore

Відділ ч. 148, „Сестрицтво Пр. Богородиці”, організований 30 квітня 1919 року. Основник — Петро Семенків. Перші урядовці: Теодора Семенків — президент, Антоніна Семенків — секретар, Катерина Міськів — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 54. Теперішній уряд: Тереса Котовська — президент, Павлина Шнайдер — секретар, Глорія Котовська — заст. секретаря, Софія Фірак — касир.

Baltimore

Відділ ч. 320, „Братство Пресвятої Тройці”, організував його Микола Дурдела 12 травня 1912 року. Перші урядовці: Йосафат Карпевич — президент, Михайло Ключка — секретар, Микола Капустій — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 332. Теперішній уряд: Теодор Хай — президент, Іван Малко — секретар, Василь Стасюк — заст. секретаря, Михайло Комішак — касир, Володимир Сушко — голова контрольного комітету.

Baltimore

Відділ ч. 337, „Товариство ім. Івана Франка”, організований 8 жовтня 1926 року. Основник Відділу Петро Семенків. Перші урядовці: Текля Соколовська — президент, Анна Чорній — секретар, Марія Буката — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 239. Теперішній уряд: Остап Стельмах — президент, Емануїл Притула — секретар, Юрій Качанюк — заст. секретаря, Омелян Мо-

настирський — голова контрольного комітету.

Berlin

Відділ ч. 260, організований 30-го жовтня 1960 року. Перші урядовці: Осип Павлик — президент, Дмитро Керничний — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 19. Теперішній секретар — Василь Мацюк.

Curtis Bay

Відділ ч. 55, „Братство св. Михайла”, організований 4 серпня 1918 року. Основник Відділу Олександр Шандровський. Перші урядовці: Яків Семенків — президент, Петро Семенків — секретар, Олександр Шандровський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 170. Теперішній уряд: Михайло Смоляк — президент, Адам Ціздин — секретар, Роза Ласук — заст. секретаря, Анна Ціздин — касир, Юрій Малик — голова контрольного комітету.

Curtis Bay

Відділ ч. 81, „Братство св. Петра і Павла”, організований в липні 1903 року. Основник Відділу Йосип Кульчицький. Перші урядовці: Микола Дурдела — президент, Йосип Кульчицький — секретар, Михайло Будагазій — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 77. Теперішній уряд: Петро Зазуляк — президент, Антон Лукіянчук — секретар, Ярослав Тербух — заст. секретаря, Іван Грицківський — касир, Олекса Чикита — голова контрольного комітету.

Curtis Bay

Відділ ч. 290, „Сестрицтво Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії”, організований 13 квітня 1913 року заходами уряду 81-го Відділу. Перші урядовці: Анна Войтович — президент, Ядвига Буката — секретар, Марія Шандровська — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року

118. Теперішній уряд: Михайло Хома — президент, Михайлина Іванюк — секретар, Меланія Гудима — заст. секретаря, Юлія Гарт — касир, Володимир Блашків — голова контрольного комітету.

MASSACHUSETTS

Amherst

Відділ ч. 199, „Товариство ім. Юрія Вашингтона”, організований 30 листопада 1935 року. Перші урядовці: Йосип Доскоч — президент, Г. Матурняк — секретар, Юрій Ковба — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 35. Теперішній уряд: Стенлі Райтер — президент, Олена Худзін — секретар, Володимир Худзін — касир, Софія Райтер — голова контрольного комітету.

Boston

Відділ ч. 238, „Товариство ім. Євгена Коновальця”, організований 30 липня 1921 року. Основники Відділу: Ілля Кошлейчук, Михайло Козулькевич, Михайло Камінський, Данило Сілінський. Перші урядовці: Лука Гриценко, Михайло Козулькевич, Михайло Камінський, Іван Купчик, Данило Сілінський і Ілля Ставничий. Число членів з кінцем вересня 1968 року 407. Теперішній уряд: Василь Мігван — президент, Анна Ремік — секретар, Фред Давід — заст. секретаря, Григорій Гриценко — голова контрольного комітету.

Boston

Відділ ч. 307, „ім. Митрополита Андрія Шептицького”, організований в березні 1950 року. Перші урядовці: Іван Назар — президент, Ілля Чопик — секретар, Микола Гапій — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 139. Теперішній уряд: Дмитро Мельник — президент, Дмитро Галонзка — секретар, Романа Михайлів — заст. секретаря, Михайло Франківський — касир, Анна Чопик — голова контрольного комітету.

Boston

Відділ ч. 374, „Товариство ім. Михайла Грушевського”, організований 16 травня 1927 року. Основники і перші урядовці: Іван Ляшевич — президент, Антін Гарматюк — секретар, Микола Білак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 201. Теперішній уряд: Василь Скарпівський — президент, Володимир Федорів — секретар, Володимир Гетьманський — касир, Іван Волощук — голова контрольного комітету.

Holyoke

Відділ ч. 52, „Товариство ім. Івана Франка”, організований 28 травня 1905 року. Основник Відділу Михайло Беля. Перші урядовці: Михайло Беля — президент, Семен Довгань — секретар, Іван Бабяк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 109. Теперішній уряд: Матвій Лончина — президент, Дмитро Хрупалик — секретар, Петро Хомин — заст. секретаря, Василь Пиріг — касир, Михайло Кремінець — голова контрольного комітету.

Ludlow

Відділ ч. 253, „Товариство ім. Івана Франка”, організований 10 грудня 1923 року. Основники і перші урядовці: Іван Приступа — президент, Михайло Митоловський — секретар, Макар Пукіш і Петро Яців. Число членів з кінцем вересня 1968 року 88. Теперішній уряд: Дамян Харко — президент, Василь Фіцик — секретар, Степан Михайлишин — заст. секретаря, Іван Ганущик — касир, Петро Павлів — голова контрольного комітету.

Pittsfield

Відділ ч. 150, „Товариство ім. Михайла Грушевського”, організований 1 листопада 1908 року. Основник Відділу Дамян Мерена. Перші урядовці: Йосип Ткачук — президент, Іван Никорчук — секретар, Дамян Мерена — касир, Число членів з кінцем ве-

ресня 1968 року 79. Теперішній уряд: Володимир Гуска — предсідник, Іван Тарнавський — секретар, Зеня Тарнавська — заст. секретаря, Василь Никорчук — касир, о. Юрій Гнагишак — голова контрольного комітету.

Salem

Відділ ч. 224, Товариство „Просвіта”, зорганізований 22 лютого 1936 року. Перші урядовці: Сава Ірха — предсідник, Йосип Ірха — секретар, Степан Бурій — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 62. Теперішній уряд: Адольф М. Ірха — предсідник, Йосип Ірха — секретар, Степан Бурій — касир.

South Deerfield

Відділ ч. 207, Товариство „Галицька Січ”, зорганізований 11 травня 1919 року. Основники і перші урядовці: Василь Сисут — предсідник, Микола Костюк — секретар, Теодор Тимкович — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 50. Теперішній уряд: Іван Олійник — предсідник, Павло Рева — секретар, Олександр Сельський — заст. секретаря.

Springfield

Відділ 68, „ім. Богдана Хмельницького”, зорганізований 21 грудня 1951 року. Перші урядовці: Я. Макуха — предсідник, Ігор Керша — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 35. Теперішній уряд: Володимир Федорів — предсідник, Іван Шило — секретар, Марта Шило — заст. секретаря, Максим Овсіюк — голова контрольного комітету.

Taunton

Відділ ч. 122, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 16 грудня 1917 року. Основник Відділу Кароль Сідзінський. Перші урядовці: Петро Сошек — предсідник, Кароль Сідзінський — секретар, Василь Туркало — касир. Число членів з кінцем

вересня 1968 року 33. Теперішній уряд: Стенлі Василик — предсідник, Михайло Попович — секретар, Кароль Сідзінський — заст. секретаря, Михайло Дран — касир.

MICHIGAN

Detroit

Відділ ч. 75, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 6 серпня 1916 року. Основники Відділу: Михайло Присташ, Степан Михайлюк, Семен Савран, Василь Чмир. Перші урядовці: Михайло Присташ — предсідник, Василь Чорній — секретар, Дмитро Собашка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 215. Теперішній уряд: Петро Рогатинський — предсідник, Богдан Верещинський — секретар, Степан Леськів — заст. секретаря, Павло Павлик — касир, Дмитро Івасишин — голова контрольного комітету.

Detroit

Відділ ч. 146, „Товариство ім. Івана Франка” зорганізований 26 липня 1916 року. Основники Відділу: Ілля Бойко, Семен Поторока, Онуфрій Нога. Перші урядовці: Ілля Бойко — предсідник, Василь Ничай — заст. предсідника, Степан Мальчик — секретар, М. Тригук — заст. секретаря, Степан Тригук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 171. Теперішній уряд: Петро Деркач — предсідник, Степан Хомяк — секретар, Володимир Гриньків — заст. секретаря, Михайло Хомяк — касир, Теодор Баран — голова контрольного комітету.

Detroit

Відділ ч. 174, „Пластовий Відділ”, зорганізований 8 травня 1960 року. Основник Відділу д-р Атанас Слюсарчук. Перші урядовці: інж. Євген Кульчицький — предсідник, д-р Атанас Слюсарчук — секретар, Любомир Липецький — касир, Богдан Середюк, Василь Барнич і інж. Євген Ляти-

шевський — члени контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 311. Теперішній уряд: інж. Євген Кульчицький — президент, д-р Атанас Слюсарчук — секретар, Іван Лотоцький — заст. секретаря, Богдан Ухач — касир, інж. Євген Лятишевський — голова контрольного комітету.

Detroit

Відділ ч. 175, „Братство св. Николая”, зорганізований 14 листопада 1907 року. Основник Відділу Андрій Вовк. Перші урядовці: Дмитро Радавець — президент, Андрій Вовк — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 327. Теперішній уряд: Ярослав Базюк — президент, д-р Іван Смерека — секретар, Василь Папіж — заст. секретаря, Михайло Ярема — касир, д-р Денис Квітковський — голова контрольного комітету.

Detroit

Відділ ч. 183, „Товариство ім. Гетьмана Івана Мазепи”, зорганізований 30 квітня 1935 року. Перші урядовці: Анна Німчук — президент, Ольга Дідик — секретар, Марія Медвідь — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 263. Теперішній уряд: Дмитро Кошильовський — президент, Петро Залуга — секретар, Дмитро Федорко — заст. секретаря, Лев Казієвич — голова контрольного комітету.

Detroit

Відділ ч. 292, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 13 листопада 1910 року. Основник Відділу о. Михайло Луковський. Перші урядовці: Іван Салагуб — президент, о. Михайло Луковський — секретар, Андрій Козицький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 870. Теперішній уряд: Василь Терлецький — президент, Петро Федик — секретар, Микола Ціко — касир,

Михайло Калинич — голова контрольного комітету.

Flint

Відділ ч. 303, „Товариство ім. Гетьмана Івана Мазепи”, зорганізований 11 грудня 1960 року Організатор Відділу мгр Іван Скочиляс. Перші урядовці: Іван Левандовський — президент, Осип Мащак — секретар, Олександр Дякунчак — касир, Осип Пантелюк — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 50. Теперішній уряд: Теодор Кисілевич — президент, Осип Мащак — секретар, Григорій Гайдукевич — заст. секретаря, Теодор Габрин — касир, Йосип Пантелюк — голова контрольного комітету.

Hamtramck

Відділ ч. 20, Товариство „Згода”, зорганізований 21 липня 1918 року. Основники і перші урядовці: о. Михайло Балог, Яків Бойко — президент, Тимко Гуньовський — секретар, Данило Рубаха — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 301. Теперішній уряд: Михайло М. Шумило — президент, Андрій Триш — секретар, Іван Віщур — заст. секретаря, Іван Котелка — касир, Володимир Тустанівський — голова контрольного комітету.

Hamtramck

Відділ ч. 94, „Товариство ім. Маркіяна Шашкевича”, зорганізований 31 грудня 1916 року. Основники Відділу: Сильвестер Гривнак і Онуфрій Гриньовський. Перші урядовці: Юрій Гулик — президент, Петро Турянський — секретар, Олекса Купій — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 925. Теперішній уряд: Михайло Лозинський — президент, Люба Басько — секретар, Теодор Судомір — заст. секретаря, Михайло Бабій — касир, Володимир Борискевич — голова контрольного комітету.

Jackson

Відділ ч. 302, Товариство „Вільна Україна”, зорганізований 31 грудня 1936 р. Перші урядовці: Іван Шерсон — предсідник, Василь Рогач — секретар, Катерина Шерсон — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 14. Теперішній уряд: Євген Рогач — предсідник, Андрій Закала — секретар.

Saginaw

Відділ ч. 309, Товариство „Український Клуб”, зорганізований 24 травня 1924 року. Засновники і перші урядовці: Іван Кінаш, Олекса Варян і Григорій Федусь. Число членів з кінцем вересня 1968 року 39. Теперішній уряд: Марія Стурц — предсідник, Пилип Кобас — секретар, Лі А. Стурц — заст. секретаря, Олена Федусь — касир, Теодор П. Госко — голова контрольного комітету.

MINNESOTA

Chisholm

Відділ ч. 501, „Братство св. Варвари”, зорганізований 30 листопада 1953 року. Перші урядовці: о. Володимир Вівчаровський — предсідник, Теодор Стельмах — секретар, Іван Тимчишин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 11. Теперішній уряд: Стенлі Круць — предсідник, Іван Тимчишин — секретар.

Minneapolis

Відділ ч. 345, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, зорганізований 20 вересня 1925 р. Засновники Відділу: Микола Грубрин і Петро Андрущак. Перші урядовці: Григорій Пастушенко — предсідник, Микола Грубрин — секретар, Петро Гайва — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 299. Теперішній уряд: Михайло Каркоць — предсідник, проф. Микола Дербуш — секретар, Йосип Ковалів — заст. предсідника, д-р Сергій С. Єрмоленко — касир, проф.

Олександра Костюк — голова контрольного комітету.

Minneapolis

Відділ ч. 385, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 18 квітня 1914 року. Засновники Відділу: Н. Шипорт, О. Козак, Я. Грубрин. Перші урядовці: Я. Грубрин — предсідник, М. Процай — секретар, М. Грубрин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 424. Теперішній уряд: П'ялярій Папіж — предсідник, інж. Ярослав Карпак — секретар, Ярослав Підгайний — заст. секретаря, Володимир Сас — касир, Петро Пишко — голова контрольного комітету.

St. Paul

Відділ ч. 487, Товариство „Дніпро”, зорганізований 31 жовтня 1952 року. Перші урядовці: Борис Грінвальд — предсідник, інж. Микола Денисюк — секретар, Юрій Білецький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 121. Теперішній уряд: Богдан Гамота — предсідник, інж. Микола Денисюк — секретар, Марія Білецька — касир, Степан Тисовський — голова контрольного комітету.

MISSOURI

Desloge

Відділ ч. 225, „Братство св. Николая”, зорганізований 3 січня 1909 року. Основники Відділу: о. Д. Хомяк і Олекса Балігроцький. Перші урядовці: Олекса Балігроцький — предсідник, Павло Коваль — секретар, Стах Пінчак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 6. Теперішній секретар — Софія Хома.

St. Joseph

Відділ ч. 355, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 20 квітня 1913 року. Основники Відділу: І. Кульчицький, Ю. Мізин, В. Надопта, Микола Стельмах і Степан Юркевич. Перші урядовці: В. Надопта — предсідник, Микола Стельмах — секретар,

Степан Юркевич — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 138. Теперішній уряд: Семен Гасяк — секретар, Іван Якимяк — голова контрольного комітету.

St. Louis

Відділ ч. 179, „Братство св. Володимира”, зорганізований 12 квітня 1908 року. Основник Відділу Михайло Петрівський. Перші урядовці: Михайло Петрівський — президент, Василь Колодій — секретар, Степан Опалінський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 107. Теперішній уряд: Степан Цимбала — президент, Юрій Стефанишин — секретар, Микола Недільницький — заст. секретаря, Михайло Кульчицький — касир, Михайло Стефанишин — голова контрольного комітету.

St. Louis

Відділ ч. 373, Товариство „Любов”, зорганізований 30 червня 1927 року. Основники Відділу: Анна Громоцька, Текля Єзуско і Анна Парацак. Перші урядовці: Анна Громоцька — президент, Анна Парацак — секретар, Параня Щупляк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 78. Теперішній уряд: Марія Кручовська — президент, Анна Парк — секретар, Павлина Щупляк — касир, Катерина Громоцька — голова контрольного комітету.

NEBRASKA

Lincoln

Відділ ч. 141, Товариство „Єдність”, зорганізований 30 вересня 1952 року. Перші урядовці: Іван Збитнюк — президент, Осип Кліщук — секретар, Володимир Плюський — рек. секретар, Петро Виткович — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 32. Теперішній уряд: Михайло Шалавіга — президент, Антон Лехолат — секретар, Петро Виткович — касир.

Omaha

Відділ ч. 354, Товариство „Згода”, зорганізований 31 березня 1960 року. Перші урядовці: Павло Ващишин — президент, Дмитро Війтик — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 104. Теперішній уряд: Павло Труш — президент, Павло Ващишин — секретар, Дмитро Війтик — заст. секретаря, Лаврін Черко — касир, Семен Болубаш — голова контрольного комітету.

Omaha

Відділ ч. 356, Товариство „Карпати”, зорганізований в червні 1950 року. Перші урядовці: д-р Богдан Чехут — президент, мгр. Мирослав Кальба — секретар, Михайло Воробець — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 195. Теперішній уряд: Михайло Депа — президент, Олекса Продивус — секретар, Михайло Воробець — касир, Антон Сокальський — голова контрольного комітету.

NEW HAMPSHIRE

Manchester

Відділ ч. 178, „Братство Пресвятої Діви Марії”, зорганізований 13 вересня 1908 року. Основник Відділу Іван Гуцуляк. Перші урядовці: Йосип Марчак — президент, Микола Плечій — секретар, Іван Гуцуляк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 89. Теперішній уряд: Петро Кухар президент, Петро Ковальчук — секретар, Василь Гольт — касир.

NEW JERSEY

Bayonne

Відділ ч. 213, „Братство св. Михайла”, зорганізований 15 листопада 1908 року. Основник Відділу — Петро Гаврилів. Перші урядовці: Гринь Давидів — президент, Павло Гаврилів

— секретар, Гринь Возняк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 121. Теперішній уряд: Микола Гісь — передсідник, Володимир Козак — секретар, Луїс Гавасон — касир, Йосип Кобрин — голова контрольного комітету.

Bayonne

Відділ ч. 231, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, організований 29 квітня 1923 року. Основник Відділу — Лев Бачинський. Перші урядовці: Іван Лисий — передсідник, Степан Марків — секретар, Матвій Петруняк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 260. Теперішній уряд: Мирон Сірий — передсідник, Михайло Волошин — секретар, Маріян Ванко — заст. секретаря, Микола Пукас — касир, Іван Ванко — голова контрольного комітету.

Bound Brook

Відділ ч. 344, „Братство св. Николая”, організований 16 листопада 1912 року. Основники Відділу: Андрій Мотика і Іван Лівкович. Перші урядовці: Микола Бучарський — передсідник, Іван Лівкович — секретар, Андрій Мотика — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 83. Теперішній уряд: Анна Гарінг — передсідник, Тимко Бутрей — секретар, Шейла Бутрей — заст. секретаря, Микола Присташ — касир, Марія Кухарська — голова контрольного комітету.

Camden

Відділ ч. 231, ім Кардинала Йосифа Сліпого, організований 28 лютого 1965 року. Основники Відділу: обл. організатор Степан Гавриш, Іван Бодревич, Іван Строчан. Перші урядовці: Іван Бодревич — передсідник, Іван Строчан — секретар, Ольга Межевська — касир, Микола Ромах — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року

65. Теперішній уряд: Іван Бодревич — передсідник, Іван Строчан — секретар, Микола Лялюк — заст. секретаря, Ольга Межевська — касир, Микола Ромах — голова контрольного комітету.

Carteret

Відділ ч. 209, „Братство св. Михайла”, організований 24 жовтня 1908 року. Основники і перші урядовці: Йосип Гінда — передсідник, Йосип Войнаровський — секретар, Йосип Пішко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 29. Теперішній уряд: Йосип Гудз — передсідник, Степан Матлаґа — секретар, Христина Принада — заст. секретаря, Степан Грицишин — голова контрольного комітету.

Carteret

Відділ ч. 342, Товариство „Запорозька Січ”, організований 29 вересня 1912 року. Основники Відділу: Йосип Вадяк, Лаврентій Угрин, Іван Гінда, Іван Маркович. Перші урядовці: Михайло Черпаняк — передсідник, Лаврентій Угрин — секретар, Іван Гінда — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 112. Теперішній уряд: Григорій Волянський — передсідник, о. Петро Мелех — секретар, Тереса Сполович — заст. секретаря, Павло Кавенський — касир, Пилип Білинський — голова контрольного комітету.

Clifton

Відділ ч. 182, Товариство „Українська Січ”, організований 4 січня 1919 року. Основник Відділу — Дмитро Лещишин. Перші урядовці: Дмитро Лещишин — передсідник, Петро Харко — секретар, Іван Роздзябік — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 143. Теперішній уряд: Іван Живітський — передсідник, Олександр Гнатюк — секретар, Константин Боковець — касир, Іван Ладичка — голова контрольного комітету.

Elizabeth

Відділ ч. 3, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 1 серпня 1915 року. Основник Відділу — Михайло Угорчак, головний секретар УНС. Перші урядовці: Василь Мазурак — президент, Михайло Голубець — секретар, Іван Френкевич — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 91. Теперішній уряд: Степан Шубяк — президент, Михайло Сухорський — секретар, Анна Забава — заст. секретаря, Степан Каша — касир, Михайло Голубець — голова контрольного комітету.

Elizabeth

Відділ ч. 37, „Сестрицтво Любов”, зорганізований 31 січня 1916 року. Основники Відділу: Софія Фурташ, Анна Горінь, Евдокія Кардаш і Евфимія Нерода. Перші урядовці: Евфимія Нерода — президент, Евдокія Кардаш — секретар, Евдокія Цимбалюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 204. Теперішній уряд: Анна Погранична — президент, Анна Гнатюк — секретар, Маріян Огар — заст. секретаря, Анна Реклайтіс — касир, Ольга Лустер — голова контрольного комітету.

Elizabeth

Відділ ч. 65, „Братство св. Володимира” зорганізований 1 жовтня 1902 року. Основники Відділу: Андрій Явиляк, Василь Явиляк, Михайло Світич, Демко Гоч і Михайло Пец. Перші урядовці: Андрій Явиляк — президент, Василь Явиляк — секретар, Михайло Світич — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 95. Теперішній уряд: Франко Федаш — президент, Андрій Сміт — секретар, Михайло Гуманик — заст. секретаря, Михайло Романович — голова контрольного комітету.

Elizabeth

Відділ ч. 142, „Братство св. Михайла”, зорганізований 10 жовтня 1907 року. Основник Відділу — Омелян

Мамчак. Перші урядовці: Теодор Жилка — президент, Семен Байтала — секретар, Яцко Родзіняк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 153. Теперішній уряд: Михайло Маркович мол. — президент, Мирослав Маркович — секретар, Іван Бутинець — касир, Іван Гриб — голова контрольного комітету.

Elizabeth

Відділ ч. 234, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 7 березня 1909 року. Основники і перші урядовці: Лука Генега — президент, Степан Фуртас — секретар, Олекса Генега — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 327. Теперішній уряд: Василь Головінський — президент, Іван Іваник — секретар, Осип Яцусь — касир, Михайло Хитра — голова контрольного комітету.

Great Meadows

Відділ ч. 143, Товариство „Любов”, зорганізований 27 грудня 1927 року. Основники Відділу: Павло Ландяк і Клим Данилюк. Перші урядовці: Павло Ландяк, Клим Данилюк і Онуфрій Гудзак. Число членів з кінцем вересня 1968 року 53. Теперішній уряд: Василь Кухарський — президент, Олександр Левонук — секретар.

Hillside

Відділ ч. 43, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 31 січня 1964 року. Перші урядовці: Василь Гураль — президент, Володимир Пришляк — секретар, Володимир Сиваник — касир, Юрій Гелок — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 77. Теперішній уряд: Василь Гураль — президент, Володимир Сиваник — секретар, Марія Машера — заст. секретаря, Роман Канюка — голова контрольного комітету.

Hillside

Відділ ч. 459, Товариство „Калина”, зорганізований 31 травня 1940

року. Перші урядовці: Михайло Школьний — президент, Анастазія Бордун — секретар, Володимир Лобур — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 47. Теперішній уряд: Адам Гец — президент, Анастазія Бордун — секретар, Володимир Лобур — касир, Іван Калинович — голова контрольного комітету.

Irvington

Відділ ч. 413, „Товариство ім. Ольги Басараб”, зорганізований 28 лютого 1939 року. Перші урядовці: Катерина Молінська — президент, Олена Ратушна — секретар, Анна Настук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 58. Теперішній уряд: Анна Настук — президент, Олена Ратушна — секретар, Марія Тофель — касир, Анна Стайгервальд — голова контрольного комітету.

Irvington

Відділ ч. 490, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 31 липня 1953 року. Перші урядовці: Олекса Панков — президент, Олена Черномаз — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 62. Теперішній уряд: Олекса Панков — президент, Олена Черномаз — секретар.

Jersey City

Відділ ч. 25, Товариство „Свобода”, зорганізований 25 січня 1915 року. Перші урядовці: Б. Дуткевич — президент, О. Стеткевич — секретар, С. Ядловський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 449. Теперішній уряд: ред. Антін Драган — президент, Марія К. Стецюк — секретар, Петро Постолук — касир і заст. секретаря, Богдан Стефанович — голова контрольного комітету.

Jersey City

Відділ ч. 70, „Український Клуб Поступовий”, зорганізований 22 жовтня 1902 року. Основники Відділу: Михайло Келичав, Михайло Бережняк, Михайло Канищак, Михайло

Рибка. Перші урядовці: Андрій Сандович, Михайло Келичав, Михайло Канищак. Число членів з кінцем вересня 1968 року 147. Теперішній уряд: Іван Патуляк — президент, Михайло Жук — секретар, Григорій Бура — заст. секретаря. Константин Северин — голова контрольного комітету.

Jersey City

Відділ ч. 170, Товариство „Українська Січ”, зорганізований 12 лютого 1912 року. Основники Відділу: Степан Мілянович і Андрій Савка. Перші урядовці: Степан Мілянович — президент, Андрій Шостак — секретар, Андрій Савка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 348. Теперішній уряд: Осип Зубрицький — президент, Дмитро Дидик — секретар, Павло Мелень — заст. секретаря, Степан Микитюк — касир, Микола Попович — голова контрольного комітету.

Jersey City

Відділ ч. 171, „Товариство ім. Лесі Українки”, зорганізований 26 січня 1936 року. Основник Відділу — Степанія Галичин. Перші урядовці: Марія Петренко — президент, Степанія Галичин — секретар, Анна Жуковська — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 224. Теперішній уряд: Марія Процик — президент, Стелла Расн — секретар, Геновефа Куфта — касир, Нелі Джоґн — голова контрольного комітету.

Jersey City

Відділ ч. 196, Товариство „Вільні Козаки села Росільна”, зорганізований 20 лютого 1919 року заходами Івана Марусина. Перші урядовці: Володимир Мартинець — президент, Іван Марусин — секретар, Іван Іванків — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 6. Теперішній уряд: Іван Баричко — президент, Анна Цінюрчин — секретар.

Jersey City

Відділ ч. 270, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 14 серпня 1910 року. Основники Відділу: Василь Гіль і Іван Смеречанський. Перші урядовці: Іван Смеречанський — президент, Василь Гіль — секретар, Іван Хоминський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 249. Теперішній уряд: Антін Шаран — президент, Михайло Баран — секретар, Степан Островський — заст. секретаря, Григорій Салюк — голова контрольного комітету.

Jersey City

Відділ ч. 275, Товариство „Дараківщина”, зорганізований 25 лютого 1925 року. Основники Відділу: Іван Сосульський і Франко Сосульський. Перші урядовці: Іван Сосульський, Франко Сосульський, Іван Шельвах. Число членів з кінцем вересня 1968 року 55. Теперішній уряд: Іван Сосульський — президент, Петро Палка — секретар, Ілько Щупляк — заст. секретаря, Володимир Юрків — голова контрольного комітету.

Jersey City

Відділ ч. 286, „Братство св. Володимира”, зорганізований 12 січня 1914 року. Перші урядовці: Василь Челяк — президент, Степан Шимон — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 107. Теперішній уряд: Олекса Барна — президент, Перль Челяк — секретар, Павлина Балутянська — заст. секретаря.

Jersey City

Відділ ч. 287, Товариство „Сини України”, зорганізований 31 грудня 1936 року. Основник Відділу — Дмитро Галичин. Число членів з кінцем вересня 1968 року 359. Теперішній уряд: Меланія Мілянович — президент, мгр. Осип Стецура — секретар, Ярослава Левицька — касир, Роман Ференцевич — голова контрольного комітету.

Linden

Відділ ч. 306, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 11 травня 1924 року. Основники Відділу: Василь Мосора і Теодор Федуняк. Перші урядовці: Ілля Малко — президент, Теодор Федуняк — секретар, Анна Мосора — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 56. Теперішній уряд: Михайло Копій — президент, Анна Жуйко — секретар, Іван Малик — касир, Богдан Креховецький — голова контрольного комітету.

Mahwah

Відділ ч. 394, „Братство св. Володимира”, зорганізований 31 березня 1944 року. Перші урядовці: Софія Патрик — президент, Марія Е. Тимох — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 30. Теперішній уряд: Володимир Гермак — президент, Михайло Романик — секретар, Володимир Закревський — касир, Лідія Книшел — голова контрольного комітету.

Manville

Відділ ч. 349, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 20 січня 1926 року. Основники Відділу: Ілько Шегера і Михайло Козак. Перші урядовці: Ілько Шегера — президент, Павло Кобилянський — секретар, Олекса Лесик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 178. Теперішній уряд: Йосип Геречка — президент, Михайло Захарко — секретар, Василь Бойко — касир, Михайло Габер — голова контрольного комітету.

Maplewood

Відділ ч. 272, Товариство „Згода”, зорганізований 31 грудня 1935 року. Перші урядовці: Анна Кравчук — президент, В. Стасіг — секретар, М. Литвин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 52. Теперішній уряд: Теодор Литвин — президент, Марія Кушнір — секретар, Михайло Литвин — заст. секретаря, Да-

вид Кушнір — касир, Катерина Кондрат — голова контрольного комітету.

Millville

Відділ ч. 331, „Товариство ім. Степана Мельничука”, організований в квітні 1925 року. Основники Відділу: Онуфрій Гнатюк і Іван Панчишин. Перші урядовці: Онуфрій Гнатюк — президент, Антін Романюк — секретар, Франко Бучинський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 61. Теперішній уряд: Михайло Ключка — президент, Антін Романюк — секретар.

Millville

Відділ ч. 347, Товариство „Запорозька Січ”, організований 9 грудня 1912 року. Основники відділу: Василь Маголич і Василь Морозович. Перші урядовці: Василь Морозович президент, Панько Процишин — секретар, Степан Демус — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 145. Теперішній уряд: Теодор Суцук президент, Катерина Гордон — секретар, Валентина Нікітич — заст. секретаря, Степан Чопик — касир, Едвард Лисенко — голова контрольного комітету.

Newark

Відділ ч. 14, Товариство „Чорноморська Січ”, організований 31 березня 1935 року. Перші урядовці: М. Басараб — президент, М. П. Отрок — секретар, С. Отрок — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 442. Теперішній уряд: Володимир Роговський — президент, Михайло П. Отрок — секретар, Михайло Й. Отрок — заст. секретаря, Федір Микулинець — касир.

Newark

Відділ ч. 27, Товариство „Орлик”, організований 31 липня 1951 року. Перші урядовці: д-р Осип Утриско — президент, Ярослава Олесницька — секретар, Адріян Лапичак — ка-

сир, Віктор Сигалів — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 206. Теперішній уряд: Володимир Сенежак — президент, Люцина Олесницька — секретар, Ярослава Олесницька — заст. секретаря, Василь Кузик — касир.

Newark

Відділ ч. 76, „Братство св. Івана Хрестителя”, організований 26 травня 1903 року. Основники Відділу: Антін Хома і Теодор Олійник. Перші урядовці: Теодор Олійник — президент, Іван Олексевич — секретар, Теодор Барто — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 278. Теперішній уряд: Мирослав Демчук — президент, Василь Салабун — секретар, Василь Гнатів — голова контрольного комітету.

Newark

Відділ ч. 133, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, організований 12 жовтня 1908 року. Основники Відділу: Т. Каськів і А. Будник. Перші урядовці: о. С. Макар, Д. Мних, В. Паратюкевич і К. Яблонський. Число членів з кінцем вересня 1968 року 175. Теперішній уряд: Мирон Литвин — президент, Анна Дубас — секретар, Михайло Вишатицький — заст. секретаря, Адам Лесняк — касир, Володимир Кіт — голова контрольного комітету.

Newark

Відділ ч. 152, Товариство „Вільна Україна”, організований 10 березня 1918 року. Основники Відділу: Володимир Сидорович, Григорій Дідоха, С. Олійник, Іван Настюк, Микола Цицик. Перші урядовці: Микола Цицик — президент, Яків Чорнюк — секретар, Іван Маркевич — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 24. Теперішній уряд: Володимир Мандюк — президент, Іван Бакум — секретар, Ірина Бакум — заст. секретаря.

ря, Іван Настюк — голова контрольного комітету.

Newark

Відділ ч. 214, УСТ „Чорноморська Січ”, зорганізований 30 листопада 1963 року. Перші урядовці: Богдан Сольчаник — президент, Анна Твардовська — секретар, Омелян Твардовський — касир, Іван Хамуляк — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 83. Теперішній уряд: Богдан Сольчаник — президент, Анна Твардовська — секретар, Омелян Твардовський — заст. секретаря, Павло Колісник — касир, Богдан Підлуський — голова контрольного комітету.

Newark

Відділ ч. 219, „Товариство ім. Михайла Грушевського”, зорганізований 2 грудня 1919 року. Основники Відділу: Роман Замарський, Іван Мудравський. Перші урядовці: Роман Замарський — президент, Іван Мудравський — секретар, Григорій Старуха — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 267. Теперішній уряд: Марія Т. Юров — секретар, Петро Шкварко — заст. секретаря.

Newark

Відділ ч. 322, „Сестрицтво Пречистої Діви Марії”, зорганізований 11 грудня 1924 року. Основники Відділу: Іванна Карач, Олена Сегіна, Марсела Калакура. Перші урядовці: Юлія Юревич — президент, Іванна Карач — секретар, Олена Сегін — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 38. Теперішній уряд: Татяна Гауг — президент, Андрій Кейбіда — секретар, Евелин К. Кейбіда — заст. секретаря, Марсела Калакура — касир.

Newark

Відділ ч. 340, „Перший Відділ Українських Євангеліків”, зорганізований 31 грудня 1965 року. Організатори Відділу: Степан Гавриш (облас-

ний організатор), пастор Андрій Давидюк і Софія Оріховська. Перші урядовці: пастор Андрій Давидюк — президент, Вейн Жуковський — секретар, Василь Колюбінський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 163. Теперішній уряд: Іван Товканюк — президент, Софія Оріховська — секретар, Василь Голубинський — касир, Василь Жуковський — заст. секретаря, Мораес Онесімо — голова контрольного комітету.

Newark

Відділ ч. 359, „Товариство ім. Марти Вашингтон”, зорганізований 12 вересня 1926 року. Основник Відділу — Юрій Юревич. Перші урядовці: Юлія Юревич, Марія Багрій, Христина Творищук. Число членів з кінцем вересня 1968 року 13. Теперішній уряд: Меланія Злобницька — президент, Марія Фера — секретар, Степанія Гулька — касир, Микола Мерош — голова контрольного комітету.

Newark

Відділ ч. 371, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 9 жовтня 1913 року. Основники Відділу: Іван Тарнавський, Теодор Романків, Олекса Шумський. Перші урядовці: Іван Тарнавський — президент, Теодор Романків — секретар, Степан Семенюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 401. Теперішній уряд: мгр Іван Оверко — президент, Юліян Баранюк — секретар, Марія Герус — касир, Іван Тарнавський — голова контрольного комітету.

New Brunswick

Відділ ч. 353, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 1 січня 1913 року. Перші урядовці: Адам Лех секретар, Володимир Пришляк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 184. Теперішній уряд: Павло Грабович — президент, Василь Оріховський — секретар, Ярослав

лав Букачевський — заст секретаря, Павло Савка — касир.

Passaic

Відділ ч. 42, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 2 січня 1915 року. Основники Відділу: Іван Шафран, Олекса Хованець, Дмитро Смеркло. Перші урядовці: Дмитро Смеркло — президент, Олекса Хованець — секретар, Іван Долинський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 681. Теперішній уряд: Володимир Новацький — президент, Петро Головачук — секретар, Василь Марущак — заст. секретаря, Назар Михайлишин — касир, Богдан Чайківський — голова контрольного комітету.

Passaic

Відділ ч. 97, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 15 травня 1921 року. Основники Відділу: о. Лев Левицький, Олександр Хованець, Адам Яцишак, Михайло Табачук. Три перші були в першому уряді. Число членів з кінцем вересня 1968 року 76. Теперішній уряд: Михайло Табачук — президент, Василь Табачук — секретар, Емілія Табачук — заст. секретаря, Анна Гладка — голова контрольного комітету.

Paterson

Відділ ч. 64, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 3 липня 1916 року. Основники Відділу: Василь Артус, М. Яцишин, Гарасим Дячишин, Т. Гайда, П. Федункевич. Перші урядовці: Гарасим Дячишин — президент, Василь Григірчак — секретар, М. Яцишин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 97. Теперішній уряд: Андрій Лопушняк — президент, Іван Бурній — секретар, Сергій Винярський — касир.

Perth Amboy

Відділ ч. 104, „Товариство Український Тризуб”, зорганізований 6 грудня 1903 року. Основники Відділу:

Микола Ваверчак, Іван Гаврилко, Кузьма Шкурат. Перші урядовці: Микола Ваверчак — президент, Кузьма Шкурат — секретар, Василь Борсук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 151. Теперішній уряд: Роман Станько — президент, Степан Мисак — секретар, Йосип Каспер — заст. секретаря, Йосип Шот — голова контрольного комітету.

Perth Amboy

Відділ ч. 155, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 20 березня 1907 року. Основники Відділу: Семен Гавриш, Кирило Пелешак, Михайло Чумер. Перші урядовці: Семен Вархол — президент, Кирило Пелешак — секретар, Теодор Годунька — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 622. Теперішній уряд: Микола Степась — президент, Михайло Фединишин — секретар, Корнило Галушка — касир, Степан Фединишин — голова контрольного комітету.

Perth Amboy

Відділ ч. 168, „Братство св. Василя”, зорганізований 24 травня 1908 року. Основники Відділу: Михайло Белнів, Іван Попада, Андрій Космина. Перші урядовці: Григорій Галата — президент, Михайло Белнів — секретар, Іван Дзюбатий — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 129. Теперішній уряд: Михайло Шнер — президент, Іван Бабин — секретар, Григорій Бабин — заст. секретаря, Генри Падлак — касир, Григорій Фединишин — голова контрольного комітету.

Plainfield

Відділ ч. 372, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 15 лютого 1927 року. Основники Відділу: Степан Дубас і Михайло Дубас. Перші урядовці: Володимир Білоруський — президент, Дмитро Семенюк — секретар, Михайло Дубас — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 ро-

ку 334. Теперішній уряд: Степан Дубей — предсідник, Йосиф Ярема — секретар, Володимир Дибайло — заст. секретаря, Іван Головка касир, Василь Реновець — голова контрольного комітету.

Rahway

Відділ ч. 294, Українське Товариство „Згода”, зорганізований 21 жовтня 1923 року. Основник Відділу — Антін Нагребецький. Перші урядовці: Микола Мосора — предсідник, Антін Нагребецький — секретар, Адам Данилюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 10. Теперішній уряд: Василь Гуменюк — предсідник, Ольга Татаринів — секретар, Дмитро Гуменюк — касир, Теодор Татаринів — голова контрольного комітету.

Raritan

Відділ ч. 332, „Братство св. Михайла”, зорганізований 1 вересня 1912 року. Основники Відділу: Дмитро Лабюк, Іван Бригіда, Яків Данилюк, Тимотій Григорчук. Перші урядовці: Дмитро Лабюк — предсідник, Тимотій Григорчук — секретар, Іван Пастернак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 55. Теперішній уряд: Яків Олінський — предсідник, Казимир Мазепа — секретар, Іван Обжанський — касир, Петро Обжанський — голова контрольного комітету.

South Plainfield

Відділ ч. 312, Товариство „Просвіта”, зорганізований 20 липня 1924 року. Основники Відділу: Василь Ярема, Олекса Ярема, Семен Цап. Перші урядовці: Василь Ярема — предсідник, Лука Базарницький — секретар, Роман Ярема — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 42. Теперішній уряд: Василь Хміль — предсідник, Юліян Шарик — секретар, Настуня Щербій — заст. секретаря, Марія Хміль — касир.

Trenton

Відділ ч. 116, Товариство „Вільні Козаки”, зорганізований 23 грудня 1922 року. Основники Відділу: Іван Масляк, Павло Стадник, Фелікс Калужняк. Перші урядовці: Петро Беркита — предсідник, Фелікс Калужняк і Лука Заблоцький. Число членів з кінцем вересня 1968 року 187. Теперішній уряд: Іван Головка — предсідник, Степан Шилькевич — секретар, Ніна Сомош — заст. предсідника, Людмила Івченко — голова контрольного комітету.

Trenton

Відділ ч. 245, Товариство „Запорозька Січ”, ім. Богдана Хмельницького, зорганізований 4 травня 1909 року. Основник Відділу — Гнат Собка. Перші урядовці: Петро Черкас — предсідник, Гнат Собка — секретар, Петро Бірбан — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 308. Теперішній уряд: Осип Голянюк — предсідник, Михайло Мартиненко — секретар, д-р Володимир Коропей — голова контрольного комітету.

Whippany

Відділ ч. 172, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 13 січня 1927 року. Основники і перші урядовці: Михайло Мороз — предсідник, Константин Дідух — секретар, Дмитро Макар — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 75. Теперішній уряд: Андрій Ружан — предсідник, Василь Осадчук — секретар, Іван Галамай — касир, Володимир Кіцак — заст. секретаря.

Williamstown

Відділ ч. 261, Товариство „Україна”, зорганізований 30 квітня 1940 року. Перші урядовці: Прокіп Гульда — предсідник, Петро Аркотин — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 67. Теперішній уряд: Прокіп Гульда — предсідник, Петро Аркотин — секретар, Альфред Шибяк — заст. секретаря.

Woodbine

Відділ ч. 378, „Братство св. Миколая”, зорганізований 12 грудня 1927 року. Першим секретарем Відділу був Василь Зінич. Число членів з кінцем вересня 1968 року 21. Теперішній уряд: Василь Зенюк — президент, Станіслав Піколицький — секретар, Катерина Піколицька — заст. секретаря, Микола Бунчук — касир, Анна Зенюк — голова контрольного комітету.

NEW YORK

Amsterdam

Відділ ч. 266, „Товариство ім. Івана Фрашка”, зорганізований 15 лютого 1923 року. Основники Відділу: Юліян Варшона, Гнат Бобак, Теодор Сюрко, Василь Михалюк. Перші урядовці: Юліян Варшона — президент, Василь Вапура — секретар, Микола Вільчинський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 362. Теперішній уряд: Дмитро Олійник — президент, Василь Труфін — секретар, Осип Пащак — заст. секретаря, Мирон Кривулич — касир, Семеон Гнатківський — голова контрольного комітету.

Astoria

Відділ ч. 5, „Братство св. Миколая”, зорганізований 2 вересня 1915 року. Основники Відділу: Андрій Мошко, Михайло Козак, Антін Климишин, Іван Сидор, Стах Кривень. Перші урядовці: Емілія Івасів — президент, Михайло Козак — секретар, Андрій Мошко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 418. Теперішній уряд: Андрій Малан — президент, Микола Хоманчук — секретар, Іван Дзядів — заст. секретаря, Антін Климишин — касир, Маріян Курочка — голова контрольного комітету.

Auburn

Відділ ч. 38, „Братство св. Миколая”, зорганізований 6 травня 1900

року. Основник Відділу — Іван Курилас. Перші урядовці: Михайло Полянський, Василь Крупа, Теодор Ротко. Число членів з кінцем вересня 1968 року 231. Теперішній уряд: Ричард Байм — президент, Степан Гонза — секретар, Робертс Регетс — касир, Юрій Фалат — голова контрольного комітету.

Auburn

Відділ ч. 202, „Сестрицтво Пресвятої Діви Марії”, зорганізований 13 вересня 1908 року. Основники Відділу: Михайлина Полянська, Данько Полянський, Степан Мельник. Перші урядовці: Пазя Фалат — президент, Сузанна Турок — секретар, Ярина Шевчик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 16. Теперішній уряд: Софія Курій — президент, Олена С. Міскел — секретар, Анна Писарчик — касир.

Auburn

Відділ ч. 283, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 15 серпня 1909 року. Основники Відділу: Василь Гевський, Лесь Зобків, Михайло Грубий, Григорій Тесля, Василь Било, Павло Коваль. Перші урядовці: Василь Било — президент, Павло Коваль — секретар, Лесь Зобків — скарбник. Число членів з кінцем вересня 1968 року 189. Теперішній уряд: Михайло Фіго — президент, Павло Пироганич — секретар, Габрієл Мільчаковський — заст. секретаря, Давич Фаррел — касир, Зенон Кжанівський — голова контрольного комітету.

Babylon

Відділ ч. 433, „Товариство ім. Івана Мазепи”, зорганізований 31 січня 1941 року. Перші ірядовці: Степан Бемко — президент, Константин Шинкар — секретар, Данило Завируха — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 64. Теперішній уряд: Степан Бемко — президент, Джені Завируха — секретар, Данило Завиру-

ха — касир, Юхим Микитенко — голова контрольного комітету.

Binghamton

Відділ ч. 398, „Братство Непорочного Зачаття”, організований 30 серпня 1947 року. Перші урядовці: Іван Кривокульський — президент, Алісія Розельська — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 13. Теперішній уряд: Ольга Панко — президент, Алісія Розельська — секретар.

Broadalbin

Відділ ч. 79, Товариство „Нова Зоря”, організований 31 грудня 1931 року. Основники і перші урядовці: Василь Теплий, Онуфрій Савицький, Євген Теплий. Число членів з кінцем вересня 1968 року 16. Теперішній уряд: Константин Бішко — президент, Пелагія Серединська — секретар, Марія Саскович — заст. секретаря.

Bronx

Відділ ч. 210, Товариство „Згода”, організований 24 квітня 1910 року. Основники Відділу: Михайло Угорчак (головний секретар УНС), Антін Струк — президент, Григорій Стоякевич — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 81. Теперішній уряд: Іван Базиляк — президент, Іван Франко — секретар, Теодор Франко — заст. секретаря, Павло Голей — касир.

Brooklyn

Відділ ч. 158, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, організований 1 червня 1912 року. Основники Відділу: Михайло Заверуха, Іван Каровець, Д. Тижник, Іван Яцишин. Перші урядовці: Юліян Павчак — президент, Михайло Баглай — секретар, Степан Глушко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 203. Теперішній уряд: Юрій Сокіл — президент, д-р Олександр Сано-

цький — секретар, Юліян Козяк — голова контрольного комітету.

Brooklyn

Відділ ч. 293, „Братство св. Николая”, організований 16 липня 1922 року. Основники Відділу і перші урядовці: Семен Негрич, Григорій Чопойдало, Володимир Яськевич. Число членів з кінцем вересня 1968 року 318. Теперішній уряд: Іван Ткачук — президент, Марія Демидчук — секретар, Андрій Данильчак — касир, Марія Душник — голова контрольного комітету.

Brooklyn

Відділ ч. 310, Товариство „Дністер”, організований 23 липня 1924 року. Основники Відділу: Володимир Яськевич, Михайло Федас і о. Володимир Лотович. Перші урядовці: Григорій Пясецький — президент, Іван Сколодра — касир, Василь Сенишин — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 75. Теперішній уряд: Іван Стороняк — президент, Микола Долгун — секретар, Михайло Федаш — голова контрольного комітету.

Brooklyn

Відділ ч. 325, Товариство „Запорозька Січ”, організований 1 січня 1925 року. Основники Відділу: Іван Кравчук, Степан Заблоцький, Михайло Поврозник, Степан Лис. Перші урядовці: Степан Заблоцький — президент, Д. Зварич — секретар, Степан Лис — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 449. Теперішній уряд: Володимир Кловзник — президент, Василь Цюпа — секретар, Василь Троць — касир, Карло Кловзник — голова контрольного комітету.

Buffalo

Відділ ч. 127, „Братство св. Николая”, організований 13 серпня 1905 року. З основників знайшли тільки касир, Василь Шелест. Число членів з

кінцем вересня 1968 року 670. Теперішній уряд: Ілля Була — президент, Марія А. Гаравус — секретар, Петро Гаравус — касир.

Buffalo

Відділ ч. 299, „Товариство ім. Івана Франка, зорганізований 15 грудня 1923 року. Організували його перші урядовці: М. Пришлівський — президент, Іван Сидорович — організатор Й. Заремба — секретар, Ю. Гура — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 47. Теперішній уряд: Олекса Коваль — президент, Степан Сидорович — секретар, Олександра Сидорович — заст. секретаря, Рудольф Смаль — касир.

Buffalo

Відділ ч. 304, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 29 лютого 1924 року. Основник Відділу — А. Попелюк. Перші урядовці: А. Попелюк — президент, Д. Грицай — секретар, Андронік Мигаль — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 234. Теперішній уряд: Степан Завіський — президент, Микола Гнатик — секретар, Марія І. Гнатик — заст. секретаря, Іван Грицковян — касир.

Buffalo

Відділ ч. 360, „Пластовий Відділ”, зорганізований 29 квітня 1961 року. Основник — мгр. Іван Сковичас. Перші урядовці: д-р Михайло Сайкевич — президент, мгр. Іван Гаврилюк — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 147. Теперішній уряд: Богдан Пашковський — президент, мгр. Іван Гаврилюк — секретар.

Cohoes

Відділ ч. 57, „Братство св. Петра і Павла, зорганізований 1 жовтня 1896 року. Основники Відділу: Дамян Мерена і Лука Ядлош. Перші урядовці: Дамян Мерена, Лука Ядлош, Дмитро Бобак, С. Палка, Андрій Глушко й

Еміль Михалюк. Число членів з кінцем вересня 1968 року 244. Теперішній уряд: Мирон Лесняк — президент, Василь Жмудь — секретар, Марта Жмудь — заст. секретаря, Йосип Білинський — касир.

Elmira

Відділ ч. 271, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 25 лютого 1923 року. Основник Відділу — Петро Ващишин. Перші урядовці: Теодор Ванько — президент, Петро Ващишин — секретар, Семен Зельманович — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 210. Теперішній уряд: Антін Теплох — президент, Іван Чопко — секретар, Василь Костів — заст. секретаря, Павло Німець — касир, Михайло Гриньків — голова контрольного комітету.

Fulton

Відділ ч. 263, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 11 лютого 1911 року. Основники Відділу: Яків Миськів і Михайло Бунда. Перші урядовці: Михайло Бунда — президент, Яків Миськів — секретар, Володимир Зарічний — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 12. Теперішній уряд: Михайло Лобур — президент, Петро Сумик — секретар, Мирон Співак — касир.

Hastings on Hudson

Відділ ч. 6, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 25 червня 1915 року. Основник Відділу — Михайло Федів. Перші урядовці: Михайло Федів — президент, Степан Коник секретар, Степан Мурайка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 96. Теперішній уряд: Дмитро Зупник — президент, Андрій Вовк — секретар, Іван Пецилак — касир.

Hempstead

Відділ ч. 327, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 18 грудня 1924 року. Перші урядовці: Данило Гімбаль, Ілько Сенік, Іван Гре-

чин, який і був організатором цього Відділу. Число членів з кінцем вересня 1968 року 308. Теперішній уряд: Володимир Шпачинський — президент, Андронік Копистянський — секретар, Іван Плетенецький — касир, Гілярій Зарицький — голова контрольного комітету.

Herkimer

Відділ ч. 192, Товариство „Запорозька Січ”, організований 12 серпня 1910 року. Основники Відділу: Володимир Береза й Іван Німий. Перші урядовці: Володимир Береза — президент, Іван Німий — секретар, Степан Гузаз — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 160. Теперішній уряд: Микола Кривка — президент, Ярослав Сенишин — секретар, Дамян Кармалюк — заст. секретаря, Михайло Цюпка — голова контрольного комітету.

Hornell

Відділ ч. 215, „Братство св. Михаїла”, організований 30 листопада 1941 року. Перші урядовці: Іван Бай — президент, Ілля Назар — секретар, Михайло Кердил — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 26. Теперішній уряд: Іван Галатьо — президент, Ольга Назар — секретар, Катерина Назар — касир.

Hudson

Відділ ч. 476, „Братство св. Михаїла”, організований 30 червня 1941 року. Перші урядовці: Михайло Гриб — президент, Павло Маряк — секретар, Слекса Зазуляк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 62. Теперішній уряд: Іван Юсько — президент, Павло Маряк — секретар, Михайло Маряк — касир, Іван Рігровський — голова контрольного комітету.

Hudson

Відділ ч. 477, „Братство св. Йосафата”, організований 30 червня 1941 року. Перші урядовці: Василь Кулі-

ковський — президент, Михайло Драбушук — секретар, Михайло Кіцак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 66. Теперішній уряд: Микола Мальгівський — президент, Павло Сиротюк — секретар, Богдан Пішак — заст. секретаря, Михайло Кіцак — касир, Михайло Барецький — голова контрольного комітету.

Johnson City

Відділ ч. 21, Товариство „Запорозька Січ”, організований 2 листопада 1915 року. Основник Відділу — Павло Ковалюк. Перші урядовці: Павло Ковалюк — президент, Степан Лех — секретар, Микола Пуфкий — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 135. Теперішній уряд: Михайло Гулячок — президент, Іван Бараник — секретар, Василь Сілецький — заст. секретаря, Василь Мадейчик — голова контрольного комітету.

Kerhonkson

Відділ ч. 88, „Союзівка”, організований 30 березня 1957 року. Основник Відділу — Володимир Квас. Перші урядовці: Богдан Федик — президент, Володимир Квас — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 133. Теперішній уряд: Володимир Квас — президент, Михайло Васьків — секретар, Андрій Лесів заст. секретаря, Іван Урбанський — касир, д-р Володимир Ленець голова контрольного комітету.

Lackawanna

Відділ ч. 149, „Братство Пресвятої Богородиці”, організований 15 лютого 1907 року, розв'язаний в 1910 році і наново організований 1 лютого 1911 року. Основники і перші урядовці: Теодор Петришин, Онуфрій Стецьків, Михайло Бойко. Число членів з кінцем вересня 1968 року 73. Теперішній секретар — Марія Стецьків-Дикий.

Lackawanna

Відділ ч. 475, організований 30 червня 1941 року. Перші урядовці: Іван Мельник — президент, Катерина Бойко — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 15. Теперішній уряд: Анна М. Хмельовець — президент, Катерина Бойко — секретар, Анна Смерка касир.

Lancaster

Відділ ч. 87, „Братство св. Василя”, організований 5 березня 1905 року. Основник Відділу — Семен Максимик. Перші урядовці: Дмитро Сухиня — президент, Семен Максимик — секретар, Василь Москаль — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 45. Теперішній уряд: Михайло Студенний — президент, Іван Трояновський — секретар, Михайло Зах — заст. секретаря, Іван Окал — касир, Мартин Стець — голова контрольного комітету.

Little Falls

Відділ ч. 330, Товариство „Запорозька Січ”, організований 11 серпня 1912 року. Основник Відділу — Іван Корчинський. Перші урядовці: Франко Скибінський — президент, Микола Смеречинський — секретар, Теодор Боднар — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 118. Теперішній уряд: Максим Копик — президент, Ярослав Мартинюк — секретар, Михайло Павловський — касир, Теодор Стряк — голова контрольного комітету.

Niagara Falls

Відділ ч. 351, „Братство Пресвятої Богородиці”, організований в 1913 р. Основник Відділу — Василь Сидорович. Перші урядовці: Василь Сидорович — президент, Іван Галькович — секретар, Іван Стецяк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 24. Теперішній уряд: Микола Шарик — президент, Едвард Грицун — секретар.

New York

Відділ ч. 4, Товариство „Тиса”, організований 30 листопада 1961 року. Число членів з кінцем вересня 1968 року 14. Членами уряду від початку існування Відділу є: Юліян Ревай — президент, д-р Василь Вереш — секретар.

New York

Відділ ч. 19, ім. Дмитра Галичина, організований 25 березня 1962 року. Основник Відділу — Степанія Галичин. Перші урядовці: Степанія Галичин — почесний президент, д-р Роман Олесницький — президент, Петро Гой — секретар, д-р Роман Голіят — касир, Іван Головай — заст. секретаря. Число членів з кінцем вересня 1968 року 107. Теперішній уряд: Роман Олесницький — президент, д-р Роман Голіят — секретар, Петро Голіят — касир, д-р Микола Вацик — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 46, Товариство „Воля”, організований 12 лютого 1916 року. Перші урядовці: Юліян Кузів — президент, Степан Матчак — секретар, Михайло Турянський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 70. Теперішній уряд: Микола Палюх — президент, Іван Сквіртнянський — секретар, Михайло Генза — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 66, „Братство св. Андрея”, організований 14 квітня 1904 року. Основники Відділу: Іван Париляк, Іван Лазорчик, Данило Павлик, Григорій Пиртко, Павло Зятюк. Перші урядовці: Іван Париляк, Іван Лазорчик, Данило Павлик, Андрій Павлик. Число членів з кінцем вересня 1968 року 19. Теперішній уряд: Іван Лазорчик — президент, Андрій Дубас — секретар, Василь Глют касир.

New York

Відділ ч. 69, Товариство „Зоря”, організований 9 вересня 1901 року. Основники Відділу: о. М. Підгорецький, Андрій Корпан, Антін Кашинський, Михайло Тарнавський. Перші урядовці: Андрій Корпан — президент, Іван Молчко — секретар, Петро Ярема — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 81. Теперішній секретар — Іван Різник.

New York

Відділ ч. 86, „Український Спортивний Клуб”, організований 31 грудня 1964 року. Основники Відділу: Степан Гавриш, д-р Іван Серант, мгр. Михайло Гаврилюк. Перші урядовці: Степан Качмарський — президент, д-р Іван Серант — секретар, Мирон Гірняк — касир, Теодозій Підгородецький — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 88. Теперішній уряд: мгр. Михайло Гаврилюк — президент, д-р Іван Серант — секретар, Володимир Керод — заст. секретар, Мирон Гірняк — касир, Микола Собенко — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 117, Товариство „Зоря”, організований 20 травня 1903 року. Основники Відділу: Іван Ганачівський, Микола Кароль, Фелікс Дашкевич. Перші урядовці: Павло Білянський — президент, Іван Білобрам — секретар, Фелікс Дашкевич — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 74. Теперішній уряд: Мирослав Мац — президент, Анна Басараб — секретар, Роман Іваницький — заст. секретаря.

New York

Відділ ч. 130, Братство св. Володимира”, організований 26 січня 1918 року. Основники і перші урядовці: Іван Солтис — президент, Михайло Марків — секретар, Йосип Нижанкевич — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 266. Теперішній уряд: Василь Піх — президент,

Омелян Стешин — секретар, Михайло Кравчук — касир, Осип Марків — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 184, Товариство „Верховинці”, організований 1 січня 1919 року. Основник Відділу — Василь Гаджук. Перші урядовці: Іван Марфей — президент, Василь Гаджук — секретар, Танасій Регуш — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 135. Теперішній уряд: Петро Содоль-Зілинський — президент, Богдан Ластовецький — секретар, Андрій Ластовецький — заст. секретаря, Наталя Коваль — касир, Гіронім Рудницький — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 194, Товариство „Свобода”, організований 14 лютого 1919 року. Основники Відділу: Микола Лесюк, Михайло Демянчук, Степан Гнатиш і Петро Задорецький. Перші урядовці: Василь Романюк — президент, Микола Лесюк — секретар, Василь Романюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 р. 652. Теперішній уряд: д-р Ярослав Паддох — президент, Евстахій Манацький — секретар, Михайло Салдан — заст. секретаря, д-р Володимир Нестерчук — касир, інж. Володимир Шехович — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 203, Товариство „Дніпро”, організований 31 травня 1949 року. Перші урядовці: Лідія Котлярчук — президент, Ольга Жук — секретар, Іван Жук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 49. Теперішній уряд: Лідія Котлярчук — президент, Іван Жук — секретар, Даниїл Сулжинський — заст. секретаря, Ольга Жук — касир, Ігор Котлярчук — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 204, ім. о. Агапія Гончаренка, зорганізований 1 серпня 1925 року. Основники Відділу: Микола Воробець, Петро Задорецький і Микола Близняк. Перші урядовці: Микола Воробець — президент, Микола Близняк — секретар, Михайло Вівчар — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 780. Теперішній уряд: Павло Марко — президент, д-р Василь Палідвор — секретар, Софія Карплюк — заст. секретаря, Михайло Ющук — касир, д-р Олександр Соколишин — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 361, Товариство „Дністер”, зорганізований 30 листопада 1926 року. Перші урядовці: Ілля Гузар — президент, М. Литвиншин — рек секретар, М. Никифорчин — фін. секретар, Михайло Боднар — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 1.052. Теперішній уряд: д-р Василь Вишиваний — президент, Петро Кучма — секретар, Семен Літепло — заст. секретаря, Іван Пригода — касир, Михайло Лисогір — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 393, Товариство „Жидачів”, зорганізований 31 травня 1943 року. Перші урядовці: Іван Дубик — президент, Михайло Литвин — секретар, Євген Баланда — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 71. Теперішній уряд: Василь Гордишинський — президент, Петро Р. Бойко — секретар, Євген Баланда — касир, Іван Вербовський — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 435, „Товариський Кружок”, зорганізований 31 липня 1939 року. Основник Відділу — Степан Курляк. Перші урядовці: Василь Андрушин — президент, Міріям О. Ленчук — заст. президента, Степан

Курляк — фін. секретар, Ірина Й. Гаврилко — рек. секретар, Іван Рібек — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 47. Теперішній уряд: Іван Косбін — президент, Степан Курляк — секретар, Володимир Боднар — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 450, „Пластовий Відділ”, зорганізований 31 грудня 1957 року. Організатор Відділу — д-р Ярослав Падох. Перші урядовці: Микола Скасків — президент, Степан Хемич — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 83. Теперішній уряд: Христина Навроцька — президент, Евстахія Мілянич — секретар, Тарас Триш — касир, Павло Дорожинський — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 455, ім. Лесі Українки, зорганізований 31 січня 1940 року. Перші урядовці: Марта Стек — президент, Марія Клячко — секретар, Марія Робіска — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 83. Теперішній уряд: Степанія Галичин — президент, Софія Соколишин — секретар, Марія Донцов — касир, д-р Марія Кобринська — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 457, Товариство „Культура”, зорганізований 31 січня 1952 року. Основник Відділу — Олекса Литвиненко. Перші урядовці: Вадим Кіпа — президент, Олекса Литвиненко — секретар, Олекса Теребус і Петро Григорович. Число членів з кінцем вересня 1968 року 194. Теперішній уряд: Іван Керницький — президент, Надія Литвиненко — секретар, Тарас Шумилович — заст. секретаря, Ірина Гошовська — касир, Володимир Цісик — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 485, Товариство „Крим”, зорганізований 31 травня 1952 року. Перші урядовці: Кирило Церкевич — президент, д-р Микола Сидор — секретар, Петро Німировський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 25. Теперішній уряд: Микола Василюк — президент, д-р Микола Сидор-Чарторийський — секретар, інж. Іван Гурик — голова контрольного комітету.

New York

Відділ ч. 489, „Товариство ім. Ізидора Воробкевича”, зорганізований 30 червня 1953 року. Перші урядовці: д-р Іван Новосівський — президент, Микола Шпетко — секретар, Володимир Савюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 93. Теперішній уряд: Петро Григорович — президент, Микола Шпетко — секретар, Володимир Репчук — касир, Марко Плаховський — голова контрольного комітету.

Olean

Відділ ч. 363, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 10 серпня 1913 року. Перші урядовці і основники: Дмитро Мішанець — президент, Гаврило Підскальний — секретар, Іван Підскальний — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 54. Теперішній уряд: Степан Васюків — президент, Дмитро Базів — секретар, Олена Непорадна — заст. секретаря, Михайло Луцишин — касир, Іван Скробач — голова контрольного комітету.

Peekskill

Відділ ч. 195, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 1 вересня 1908 року. Основники і перші урядовці: Андрій Астряб, С. Бобаля, С. Тижбір і А. Вігуняк. Число членів з кінцем вересня 1968 року 8. Теперішній уряд: Андрій Демпсей — президент, Дмитро Вігуняк — секретар, Кипріян Астряб — касир.

Riverhead

Відділ ч. 256, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 14 квітня 1914 року. Основник Відділу — Іван Мазовський. Перші урядовці: Іван Мазовський — президент, Микола Худяк і Лука Тимчишин. Число членів з кінцем вересня 1968 року 151. Теперішній уряд: Василь Федун — президент, Ольга Недошитко — секретар, Женні Федун — заст. секретаря, Петро Тиж — касир, Марія Кулецька — голова контрольного комітету.

Rochester

Відділ ч. 36, „Сестрицтво Різдва Пресвятої Богородиці”, зорганізований 23 січня 1916 року. Основники Відділу: Василь Паула, Василь Луцишин. Перші урядовці: Ева Попівна — президент, Ева Мурашко — секретар, Олена Скробач — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 132. Теперішній уряд: Марія Філас — президент, Софія Гунька — секретар, Марія Ходак — заст. секретаря, Катерина Ярославська — касир, Стелла Гризак — голова контрольного комітету.

Rochester

Відділ ч. 217, „Братство св. Йосафата”, зорганізований 15 листопада 1908 року. Основники і перші урядовці: Іван Швець — президент, Іван Васькевич — секретар, Василь Луцишин — касир і Іван Гранковський. Число членів з кінцем вересня 1968 року 428. Теперішній уряд: Константин Шевчук — президент, Теодор Кубарич — секретар, Василь Леткий — заст. секретаря, Степан Мартинюк — касир, Василь Дорофей — голова контрольного комітету.

Rochester

Відділ ч. 285, ім. св. Юрія Переможця, зорганізований 31 серпня 1955 року. Основник Відділу — о. прот. Микола Чернявський. Перші урядовці: Панас Дильовський — президент, о.

прот. Микола Чернявський — секретар, Федір Карамушко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 42. Теперішній уряд: Олексій Скібіцький — президент, о. прот. Микола Чернявський — секретар, Микола Ковалюк — касир, Кирило Сітко — голова контрольного комітету.

Rochester

Відділ ч. 289, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, організований 10 вересня 1923 року. Основники Відділу: Андрій Гусар і Михайло Архетко. Перші урядовці: Андрій Гусар, Михайло Архетко і Теодор Задорожний. Число членів з кінцем вересня 1968 року 173. Теперішній уряд: Іван Мищук — президент, Василь Гусар — секретар, Михайло Гусар — касир, Роберт Гусар — заст. секретаря, Петро Дронь — голова контрольного комітету.

Rochester

Відділ ч. 316, Товариство „Вільні Козаки”, організований 8 серпня 1909 року. Основник Відділу — Іван Паснак. Перші урядовці: Іван Паснак, Іван Іваськевич і Василь Кучмій. Число членів з кінцем вересня 1968 року 639. Теперішній уряд: Карло Росоловський — президент, Володимир Гавриляк — секретар, Іван Новак — заст. секретаря, Олександр Папа — касир, Іван Юрків — голова контрольного комітету.

Rochester

Відділ ч. 343, „Сестрицтво Молодих Жінок під покровом св. Анни”, організований 27 лютого 1937 року. Перші урядовці: Осипа Раєн — президент, Стелла Секел — секретар, Анна Андрошин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 154. Теперішній уряд: Катерина Беглей — президент, Марія Сверида — секретар, Іван Пужер — заст. секретаря, Варвара Кудій — касир.

Rochester

Відділ ч. 367, Товариство „Запорозька Січ”, організований 30 жовтня 1913 року. Основники Відділу: Антін Мельник, Василь Дуда, Антін Тимків, Дмитро Захарків, Дмитро Антонів. Перші урядовці: Дмитро Захарків — президент, Антін Тимків секретар, Василь Дуда — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 746. Теперішній уряд: Петро Дзюба — президент, Василь Попович — секретар, Юліан Кушнір — заст. секретаря, Теодора Песко — касир, Стелла Гошовська — голова контрольного комітету.

Rochester

Відділ ч. 437, Товариство „Самопоміч”, організований 31 жовтня 1951 року. Перші урядовці: Михайло Снілик — президент, Михайло Малинівський — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 312. Теперішній уряд: Роман Чорнобиль — президент, Михайло Малинівський — секретар, Іван Телега — заст. секретаря, Андрій Яріш — касир, Володимир Кольцо — голова контрольного комітету.

Rome

Відділ ч. 121, „Братство св. Михайла”, організований 11 листопада 1917 року. Основники Відділу: Іван Гуцуляк, Василь Чуйко. Перші урядовці: Іван Гуцуляк, — президент, Василь Бойко — секретар, Василь Чуйко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 184. Теперішній уряд: Василь Губаль — президент, Олекса Гадз — секретар, Михайло Гадз — заст. секретаря, Василь Чуйко — касир, Лев Фатюк — голова контрольного комітету.

Spring Valley

Відділ ч. 16, Товариство „Провіста”, організований 22 вересня 1911 року. Основники: Йосип Цаповський і Володимир Цаповський. Перші урядовці: Йосип Цаповський — президент

ник, Володимир Цаловський — секретар, Петро Магомета — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 105. Теперішній уряд: Михайло Жейдайко — президент, Микола Москаль — секретар, Йосип Брега — заст. секретаря, Іван Смолий — касир.

Stapleton

Відділ ч. 211, „Братство св. Михаїла”, зорганізований 25 вересня 1908 року. Основник Відділу — о. М. Підгорецький. Перші урядовці: Яків Дяк — президент, Марко Каралюс — касир, Василь Лазар — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 87. Теперішній уряд: Антін Кривий — президент, Теодор Соколовський — секретар, Василь Караванович — касир, Василь Стичак — голова контрольного комітету.

Syracuse

Відділ ч. 39, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 10 червня 1900 року. Основники Відділу: Пилип Кудлик, Григорій Гнатко і Андрій Варіян. Перші урядовці: Осип Курила — президент, Андрій Варіян — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 624. Теперішній уряд: Олекса Шмокалюк — президент, Іван Пиндус — секретар, Микола Проскуренько — заст. секретаря, Іван Пігуляк — касир, Василь Майкович — голова контрольного комітету.

Syracuse

Відділ ч. 317, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 17 грудня 1912 року. Основники Відділу: Денис Матвій, Теодор Ковальчук, Н. Бутницький. Перші урядовці: Денис Матвій — президент, Войтко Беднар — секретар, Антін Шмокалюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 121. Теперішній уряд: Іван Кіянка — президент, Анастасія Андрусинян — секретар, Микола Велич — заст. секретаря, Осип Гапій — голова контрольного комітету.

Troy

Відділ ч. 191, „Братство св. Николая”, зорганізований в серпні 1908 року. Основники Відділу: Тома Пиндус і Григорій Джинджиристий. Перші урядовці: Томас Пиндус — президент, Йосип Панч — секретар і касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 449. Теперішній уряд: Йосип Пиняга — президент, Василь Колодій — секретар, Христина Колодій — заст. секретаря, Панько Джинджиристий — касир, Карло Склярник — голова контрольного комітету.

Utica

Відділ ч. 58, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 29 квітня 1916 року. Основники Відділу: Лука Гарматюк і Василь Лисогір. Перші урядовці: Лука Гарматюк, Василь Лисогір і Михайло Коченаш. Число членів з кінцем вересня 1968 року 115. Теперішній уряд: Теодозій Гербовий — президент, Марія Ковалевська — секретар, Ева Марковська — заст. секретаря, Микола Ковалевський — касир, Василь Смолинський — голова контрольного комітету.

Utica

Відділ ч. 484, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 31 травня 1952 року. Перші урядовці: д-р Юліян Рабій — президент, Володимир Запаранюк — секретар, Михайло Онищак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 441. Теперішній уряд: Володимир Крпельницький — президент, Володимир Запаранюк — секретар, Іван Бекерський — заст. секретаря, Роман Яцків — голова контрольного комітету.

Watervliet

Відділ ч. 13, „Братство св. Николая”, зорганізований 1 липня 1897 року. Основник Відділу — о. Нестор Дмитрів, який був теж в першому уряді. Число членів з кінцем вересня 1968 року 272. Теперішній уряд: Василь Терлецький — президент, Пав-

ло Шевчук — секретар, Іван Фляк — заст. секретаря, Роман Маселко — касир, Стенлі Мочульський — голова контрольного комітету.

Westbury

Відділ ч. 267, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 28 лютого 1923 року. Організували члени першого уряду: Теодор Агрест — президент, Михайло Скасків — секретар, Олекса Гладкий — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 183. Теперішній уряд: Іван О. Флис — президент, Ярослав Толопка — секретар, Ричард Т. Расн — заст. секретаря, Юрій Васильців — касир, Василь Олешко — голова контрольного комітету.

Whitestone

Відділ ч. 129, Товариство „Провіта”, зорганізований 30 січня 1918 року. Основник Відділу — Михайло Гарасимів. Перші урядовці: Михайло Дзярський — президент, Михайло Баран — секретар, Михайло Гарасимів — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 9. Теперішній секретар — Василь А. Баран.

Ozone Park

Відділ ч. 200, Товариство „Вільна Україна”, зорганізований 10 травня 1913 року. Основники Відділу: Тимко Кузенка і Михайло Великанович. Перші урядовці: Михайло Великанович — президент, Тимко Кузенка — секретар, Іван Геба — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 139. Теперішній уряд: Володимир Балук — президент, Лев Балук — секретар, Олена Балук — заст. секретаря, Петро Господарець — касир.

Yonkers

Відділ ч. 8, Товариство „Подільська Січ”, зорганізований 17 вересня 1916 року. Перші урядовці: Іван Петриченко — президент, Микола Чолій — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 424. Теперішній уряд: Володи-

мир Козіцький — президент, Василь Мандзій — секретар, Михайло Гарасимів — заст. секретаря, Микола Періг — голова контрольного комітету.

NORTH DAKOTA

Belfield

Відділ ч. 420, „Братство св. Володимира”, зорганізований 30 вересня 1942 року. Перші урядовці: Михайло Обах — секретар, Степан Ошаник — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 4. Теперішній секретар — Микола Прокоп.

ОНІО

Akron

Відділ ч. 180, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований в лютому 1935 року. Перші урядовці: Володимир Малецький — президент, Ольга А. Зепко — секретар, Вірджинія С. Пулк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 128. Теперішній уряд: Григорій Жеребняк — президент, Геновефа З. Жеребняк — секретар, Микола Сивик — касир, Анна Купер — голова контрольного комітету.

Akron

Відділ ч. 295, „Братство Сошествія Св. Духа”, зорганізований 13 березня 1912 року. Основник Відділу — Роман Гайовий. Перші урядовці: Евстахій Перуцький — президент, Роман Гайовий — секретар, Тома Перуцький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 312. Теперішній уряд: Теодор Кость — президент, Василь С. Пулк — секретар, Михайло Когут — заст. секретаря, Станислав Мотрович — касир. Петро Яцечко — голова контрольного комітету.

Campbell

Відділ ч. 119, „Сестрицтво Пресвятої Діви Марії”, зорганізований 29 вересня 1917 року. Перші урядовці:

Марія Омелян — предсідник, Марія Білан — секретар, Марія Сокіл — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 84. Теперішній уряд: Анна Сорока — предсідник, Ольга Мамрич — секретар.

Campbell

Відділ ч. 218, Товариство „Сокіл”, зорганізований 15 травня 1910 року. Основники Відділу: о. В. Зацерковний, Еміль Омелян, Семен Пушак. Перші урядовці: Йосип Сокіл, Йосип Ярош, Семен Пушак, Ілля Вітик, Амврозій Гоїк, Степан Пироговський, Іван Тхурик, Роман Гіль, Василь Омелян. Число членів з кінцем вересня 1968 року 187. Теперішній уряд: Йосип Полкабла — предсідник, Михайло Данильчак — секретар, Степан Бурий — заст. секретаря, д-р Роман Стахура — голова контрольного комітету.

Canton

Відділ ч. 115, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 28 липня 1917 року. Основник Відділу — Михайло Скуб'як. Перші урядовці: М. Пацків — предсідник, Михайло Іваницький — секретар, Михайло Скуб'як — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 62. Теперішній уряд: Марія Скуб'як — предсідник, Петро Бабич — секретар, Василь Содук — касир, Степан Гудз — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 102, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 1 листопада 1903 року. Перші урядовці: Михайло Чегін — предсідник, Семен Брунарьський — секретар, Іван Гудак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 569. Теперішній уряд: Іван Попович — предсідник, Микола Бобечко — секретар, Василь Камінський — заст. секретаря, Василь Кухта — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 112, „Сестрицтво Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії”, зорганізований 2 травня 1910 року. Основники Відділу: Марія Горонь, К. Лозинська, Марія Ольшаницька. Перші урядовці: Марія Горонь — предсідник, К. Лозинська — секретар, Павлина Волянська — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 231. Теперішній уряд: Марія Федак — предсідник, Марія Капраль — секретар, Іванна Добрянська — заст. секретаря, Катерина Лукаш — касир, Анна Бобула — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 222, ім. Сірого Лева, зорганізований 31 травня 1965 року. Перші урядовці: Ігор Руденський — предсідник, Ярослав Кришталович — секретар, Мотря Грушкевич — касир, Роман Полатайко — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 75. Теперішній уряд: Ігор Руденський — предсідник, Ярослав Кришталович — секретар, Мотря Грушкевич — касир, Роман Полатайко — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 240, „Товариство ім. полк. Євгена Коновальця”, зорганізований 31 серпня 1950 року. Перші урядовці: Андрій Запаранюк — предсідник, Василь Мудрак — секретар, Марта Криськів — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 738. Теперішній уряд: Андрій Запаранюк — предсідник, Орест Стецяк — секретар, Марко Криськів — заст. секретаря, Володимир Якіма — касир, Максим Задійний — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 251, Товариство „Запольська Січ”, зорганізований 12 червня 1909 року. Основники Відділу:

Михайло Лазука, Микола Страп, Йосип Цьобан, Михайло Пелех. Перші урядовці: Іван Сенчина — президент, Михайло Андрусечко — секретар, Андрій Турчик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 284. Теперішній уряд: Василь Козир — президент, Тарас Г Шмагала — секретар, Ярослав Кравчук — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 291, „Українське Культурне Товариство ім. Тараса Шевченка”, організований 31 грудня 1936 року. Перші урядовці: Іван Клим — президент, Василь Гусіль — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 154. Теперішній уряд: Іван Клим — президент, Маргарита Рутенська — секретар, Ельсі Гусіль — заст. секретаря, Григорій В. Гусіль — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 328, Товариство „Просвіта”, організований 30 червня 1951 року. Перші урядовці: Дарія Кваснюк — президент, Степанія Карпінська — секретар, Олена Дуб — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 99. Теперішній уряд: Олена Дуб — президент, Богдан Ковч — секретар.

Cleveland

Відділ ч. 334, „Товариство ім. Івана Франка”, організований 30 травня 1925 року. Основники Відділу: Василь Репужинський і Микола Заdereцький. Перші урядовці: Микола Заdereцький — президент, М. Котолук — рек. секретар, Михайло Дмитрів — фін. секретар, Микола Гомзяк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 286. Теперішній уряд: Михайло Заdereцький — президент, Степанія Боганек — секретар, Михайло Боганек — касир, Юрій Коцішевський — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 336, Товариство „Сокіл”, організований 24 жовтня 1912 року. Основники Відділу: Іван Клим і Василь Волянський. Перші урядовці: Василь Волянський — президент, Микола Марад — секретар, Юрій Коцішевський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 473. Теперішній уряд: Василь Шмагло — президент, Григорій Кісіль — секретар, Прокоп Калинчук — заст. секретаря, Михайло Савчак — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 346, Товариство „Львів”, організований 12 березня 1961 року. Основник Відділу Іван Дубас. Перші урядовці: Яків Кльований — президент, Григорій Бедик — заст. президента, Роман Чучкевич — секретар, Василь Приходько — заст. секретаря, Степан Кіхтан — касир, Юрій Кап — голова контрольного комітету, Степан Гішинський і Николай Шкурко — глени контр. комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 260. Теперішній уряд: Яків Кльований — президент, Роман Чучкевич — секретар, Омелян Маціна — заст. секретаря, Олександр Герега — касир, Степан Маланчук — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 358, Товариство „Згода”, організований 30 листопада 1926 року. Основники Відділу: Катерина Ділай і Бронислава Гречковська. Перші урядовці: Софія Махно, Катерина Ділай і Анна Карась. Число членів з кінцем вересня 1968 року 121. Теперішній уряд: Анна Гавриляк — президент, Катерина Мураль — секретар, Марія Лабик — голова контрольного комітету.

Cleveland

Відділ ч. 364, „Братство св. Василя”, організований 26 вересня 1913

року. Основник Відділу — Степан Чорний. Перші урядовці: Іван Сенюта — предсідник, Василь Ковальський — секретар, Микола Шийка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 482. Теперішній уряд: Василь Брездун — предсідник, Володимир Владика — секретар, Андрій Малицький — заст. секретаря, Михайло Сентий — касир, Йосип Красно голова контрольного комітету.

Columbus

Відділ ч. 18, ім. Гетьмана Івана Мазепи, зорганізований в червні 1967 року. Перші урядовці: Петро Андерсон — предсідник, Константин І. Мельник — секретар, Михайло Магора — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 23. Теперішній уряд: Петро Андерсон — предсідник, Константин І. Мельник — секретар, Михайло Магора — касир, Юрій Федечко — голова контрольного комітету.

Lakewood

Відділ ч. 108, „Братство Сошествія св. Духа”, зорганізований 16 червня 1917 року. Основник Відділу — Василь Горечко. Перші урядовці: Теодор Грущак — предсідник, Ілько Солій — фін. секретар, Д. Потожний — рек. секретар, Григорій Онисин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 51. Теперішній уряд: Теодор Грущак — предсідник, Микола Коваль — секретар.

Lorain

Відділ ч. 50, Товариство „Український Народний Союз”, зорганізований 30 вересня 1932 року. Перші урядовці: Петро Яців — предсідник, Борис Вавришак — секретар, Степанія Фурдин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 56. Теперішній уряд: Едвард Вінаш — предсідник, Микола Сикута — секретар, Анна Бурич — заст. секретаря, Михайло Боївка — голова контрольного Комітету.

Lorain

Відділ ч. 233, Товариство „Українська Молодь”, зорганізований 31 березня 1937 року. Перші урядовці: Анна Кузан — предсідник, Олена Магер — секретар, Ігор Зубрицький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 185. Теперішній уряд: Яків Рудяк — предсідник, Олена Магер — секретар, Богдан Дейчаківський — заст. секретаря, Перль Дудаш — касир, Константин Мацілинський — голова контрольного комітету.

Rossford

Відділ ч. 235, „Братство св. Михайла”, зорганізований 21 лютого 1909 року. Основники і перші урядовці: Михайло Демко — предсідник, Яків Миськів — секретар, Гнат Кушнір — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 175. Теперішній уряд: Лев Бобак — предсідник, Михайло Бобер — секретар, Анна Іж — заст. секретаря, Іван Андрець — касир, Йосиф Бобак — голова контрольного комітету.

Toledo

Відділ ч. 165, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 3 грудня 1934 року. Основники Відділу: Марія Корнова, Евдокія Блясецька, Степан Гавриляк, Петро Юркевич, Юрій Ліщук. Перші урядовці: Михайло Ковалисько — предсідник, Олена Модераш — фін. секретар, Михайло Білан — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 99. Теперішній уряд: Мирослав Юркевич — предсідник, Марія К. Пелехата — секретар, Петро Лагола — касир, Наталія Корнова — голова контрольного комітету.

Toledo

Відділ ч. 167, „Братство св. Николая”, зорганізований в листопаді 1918 року. Основники Відділу: Бартоломей Онисько, Н. Білецький і Г.

Миськів. Перші урядовці: Г. Миськів — предсідник, Григорій Рудий — секретар, Йосип Чайковський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 85. Теперішній уряд: Михайло Закорчений — предсідник, Іван Вельган — секретар, Тома Василюк — голова контрольного комітету.

Yorkville

Відділ ч. 77, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 3 серпня 1903 року. Основники Відділу: Іван Сташко, Іван Стахняк, Іван Гіжовський. Перші урядовці: Іван Сташко — предсідник, Іван Гіжовський — касир, Михайло Когут — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 29. Теперішній уряд: Мирослав Кметько — предсідник, Петро Федаш — секретар, Йосип Зоць — касир.

Youngstown

Відділ ч. 140, „Братство св. Миколая”, зорганізований в 1906 році. Перші урядовці: Кіндрат Шелевич — предсідник, Іван Шушереба — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 76. Теперішній уряд: Степан Терлецький — предсідник, Іван Сенік — секретар.

Youngstown

Відділ ч. 230, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 4 лютого 1912 року. Основники Відділу: Микола Павлишин і перші урядовці: Дмитро Ткачик — предсідник, Іван Федаш — секретар, Ілля Сухий — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 439. Теперішній уряд: Михайло Мартинишин — предсідник, Петро Ліщак — секретар, Михайло Мушинський — голова контрольного комітету.

Youngstown

Відділ ч. 274, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 27 лютого 1910 року. Основник Відділу — Микола Цицик. Перші урядовці: Микола Ци-

цик — предсідник, Петро Гергіль — секретар, Василь Волощак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 184. Теперішній уряд: Карло Ганкович — предсідник, Олеся Добрянська — секретар, Олекса Добрянський — заст. секретаря, Доротея Мегалко — голова контрольного комітету.

Youngstown

Відділ ч. 348, „Товариство ім. Ольги Басараб”, зорганізований 30 грудня 1937 року. Перші урядовці: Варвара Дубас — предсідник, Марія Пиріг — секретар, Осипа Стахура — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 228. Теперішній уряд: Естелла Волошин — предсідник, Марія Макар — секретар, Марія Юрст — касир, Наталія Зазворська — голова контрольного комітету.

Zanesville

Відділ ч. 279, „Братство св. Йосафата”, зорганізований 30 березня 1923 року. Основники Відділу: Михайло Карпчук і Василь Корда. Перші урядовці: Михайло Карпчук — предсідник, Василь Корда — секретар, Семен Красій — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 21. Теперішній уряд: Онуфрій Левицький — предсідник, Микола Оленчук — секретар, Іван Морозовський — заст. секретаря, Атанас Морозовський — касир.

OREGON

Portland

Відділ ч. 92, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 5 листопада 1916 р. Основник Відділу — Гаврило Пелех. Перші урядовці: Михайло Ферлей — предсідник, Гаврило Пелех — секретар, Семен Богачик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 17. Теперішній уряд: Олександр Федюк — предсідник, Микола Горбулик — секретар, Микита Подо-

ляка — касир, Павло Шальдуга — голова контрольного комітету.

PENNSYLVANIA

Aliquippa

Відділ ч. 120, „Братство св. Никола”, організований 18 вересня 1917 року. Основники Відділу: Юліян Монастирський і Микола Деленко. Перші урядовці: Юліян Монастирський, Микола Деленко і Теодор Яницький. Число членів з кінцем вересня 1968 року 396. Теперішній уряд: Петро Дуткевич — президент, Володимир Рефт — секретар, Василь Витязь — касир, Іван Санко — голова контрольного комітету.

Allentown

Відділ ч. 147, „Братство св. Михайла”, організований 30 листопада 1906 року. Перші урядовці: Петро Вахна — президент, Дмитро Климань — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 517. Теперішній уряд: Дмитро Рудакевич — президент, Іван Зазворський — секретар, Анна Войтович — заст. секретаря, Іван Гуцайлук — касир, Йосип Пінкович — голова контрольного комітету.

Allentown

Відділ ч. 151, „Сестрицтво Пресвятої Богородиці”, організований 24 лютого 1907 року. Основники Відділу: о. Нестор Дмитрів, Мартин Оляник, Юрій Луців. Перші урядовці: Ева Заморська — президент, Паранька Трач — секретар, Марія Осейчук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 98. Теперішній уряд: Меланія Худоба — президент, Анна Пипюк — секретар, Розамарія Пипюк — заст. секретаря, Параня Лаба — касир, Параня Чопик — голова контрольного комітету.

Altoona

Відділ ч. 145, „Братство Пресвятої Богородиці”, організований 1 грудня

1906 року: Основники Відділу о. М. Підгорецький, Іван Артимович, Григорій Сеньків, Павло Патроник, Антін Лаврук, Гнат Олексин. Перші урядовці: Іван Артимович, Григорій Сеньків і Михайло Робак. Число членів з кінцем вересня 1968 року 57. Теперішній уряд: Михайло Коржидло — президент, Павло Титанич — секретар, Володимир Лаврук — касир.

Ambridge

Відділ ч. 161, „Братство св. Василя”, організований 22 вересня 1918 р. Основник Відділу — Антін Підуфалий. Перші урядовці: Іван Касич — президент, Антін Підуфалий — секретар, Гнат Бирців — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 517. Теперішній уряд: Йосип Наджак — президент, Андрій Джула — секретар, Стенлі Прокопович — касир, Іван Тиро мол. — голова контрольного комітету.

Ambridge

Відділ ч. 276, „Братство св. Николая”, організований 30 травня 1910 року. Основники Відділу: Теодор Судія, Василь Лазар і Лазар Череп. Перші урядовці: Теодор Судія — президент, Василь Лазар — секретар, Іван Кунчак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 293. Теперішній уряд: Іван Левицький — президент, Йосип Білик — секретар, Степан Іваницький — голова контрольного комітету.

Barnesboro

Відділ ч. 249, „Сестрицтво Благовіщення Пресвятої Діви Марії”, організований в лютому 1921 році. Перші урядовці: Текля Шелестак - президент, Марія Крегель — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 7. Теперішній секретар — Марія Крегель.

Barnesboro

Відділ ч. 297, „Братство св. Стефана”, організований 24 грудня 1923

року. Основник Відділу — о. Іван Волощук. Перші урядовці: Іван Чорний — президент, Нестор Ревак — секретар, Тома Войтович — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 19. Теперішній уряд: Іван Шелестак — президент, Йосип Шелестак — секретар, Степан Ревак — касир.

Bath

Відділ ч. 95, „Братство св. Дмитрія”, організований в лютому 1914 році. Основники і перші урядовці: Микола Гіль, Юрко Борута і Тимко Гурин. Число членів з кінцем вересня 1968 року 16. Теперішній уряд: Марія Гурин — президент, Василь Міць — секретар, Микола Міць — заст. секретаря, Іван Заворський — голова контрольного комітету.

Bellefonte

Відділ ч. 244, „Братство св. Івана Хрестителя”, організований 22 квітня 1909 року. При допомозі Йосифа Яличка організували члени першого уряду: Петро Кушвара — президент, Тимко Прашкевич — секретар, Дмитро Гриньо — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 6. Теперішній уряд: Михайло Кушвара — президент, Іван Раскевич — секретар, Михайло Праскевич — касир.

Bentleyville

Відділ ч. 109, „Братство св. Михайла”, організований 1 квітня 1904 року. Основники Відділу: Петр Галайда мол. і Теодор Копицьчак. Число членів з кінцем вересня 1968 року 117. Теперішній уряд: Григорій Іваниш — президент, Володимир Звірек — секретар, Петро Мачужак мол. — заст. секретаря.

Berwick

Відділ ч. 164, „Товариство ім. Михайла Грушевського”, організований 22 вересня 1918 року. Основники Відділу: Микола Піціль і Михайло Шкабарський. Перші урядовці: Іван Малецький — президент, Микола Піціль — секретар, Михайло Шкабар-

ський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 123. Теперішній уряд: Ева Кульник — президент, Іван Кудриш — секретар, Рената Лівзей — заст. секретаря, Анна Кудриш — касир.

Berwick

Відділ ч. 333, „Сестрицтво св. Анни”, організований 25 квітня 1925 року. Організатор Відділу — Роза Боберська. Перші урядовці: Роза Боберська, Катерина Стеліга, Софія Гелетій. Число членів з кінцем вересня 1968 року 57. Теперішній уряд: Бетті Боберська — президент, Володимир Боберський — секретар.

Bethlehem

Відділ ч. 47, „Сестрицтво ім. Ольги Басараб”, організований 30 січня 1929 року. Перші урядовці: Анастасія Малицька — президент, Марія Заблоцька — секретар, Марія Копчук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 127. Теперішній уряд: Анастасія Малицька — президент, Анна Гарас — секретар, Текля Моррісон — касир.

Bethlehem

Відділ ч. 288, „Братство св. Дмитрія”, організований 10 жовтня 1910 року. Основники і перші урядовці: Дмитро Підгайний — президент, Микола Підгайний — секретар, Тома Крокош — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 160. Теперішній уряд: Андрій Данилюк — президент, Дмитро Мушастий — секретар, Володимир Загвоський — касир, Іван Попович — голова контрольного комітету.

Breslau

Відділ ч. 30, „Братство св. Андрея”, організований в листопаді 1899 року. Основники Відділу: Тома Сват, Іван Митник, Панько Леньо, Андрій Филип. Перші урядовці: Петро Гриценко — президент, Михайло Бек — секретар, Антія Скрабала — касир.

Число членів з кінцем вересня 1968 року 66. Теперішній уряд: Павло Бешада — президент, Михайло Філіпс — секретар.

Bridgeport

Відділ ч. 383, „Братство св. Петра і Павла”, організований у вересні 1928 року. Основники і перші урядовці: Прокіп Вовк — президент, Йосиф Муць — секретар, Кіндрат Білик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 256. Теперішній уряд: Іван Крисько — президент, Йосип Хома — секретар, Дмитро Мацеляк заст. секретаря, Іван Андрусів — касир, Лука Сарабун — голова контрольного комітету.

Bristol

Відділ ч. 362, Товариство „Просвіта”, організований 9 січня 1927 року. Основники Відділу: Михайло Лешак, Петро Закутинський, Микола Васюрка, Іван Силодрський. Перші урядовці: Петро Закутинський — президент, Микола Васюрка — секретар, Василь Антіш — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 182. Теперішній уряд: Йосип Осередчук — президент, Федір Петрик — секретар, Юстин Бойчук — заст. секретаря, Михайло Дідич — голова контрольного комітету.

Carnegie

Відділ ч. 264, Товариство „Український Тризуб” організований 31 грудня 1936 року. Перші урядовці: Марія Микита — президент, Катерина Галушак — секретар, Анна Спінда — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 43. Теперішній уряд: Євген Галушак — президент, Василь Галушак — секретар, Елейн Р. Бергавер — касир.

Carnegie

Відділ ч. 481, „Товариство ім. Івана Франка”, організований 31 березня 1952 року. Перші урядовці: Іван Копко — президент, Василь Копко

— секретар, Петро Хома — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 159. Теперішній уряд: Теофіль Конецький — президент, Іван Копко — секретар, Михайло Мішук — касир, Микола Сивий — голова контрольного комітету.

Centralia

Відділ ч. 90, „Братство св. Михайла”, організований 6 вересня 1903 року. Основники і перші урядовці: Антін Волос, Дмитро Завоняк. Число членів з кінцем вересня 1968 року 172. Теперішній уряд: Іван Палко — президент, Йосип Сидор — секретар, Іванна Сидор — заст. секретаря, Анна Сидор — касир.

Chester

Відділ ч. 156, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, організований 9 червня 1918 року. Основники Відділу: Павло Закорчений і Микола Ішук. Перші урядовці: Павло Закорчений — президент, Микола Ішук — секретар, Василь Яцик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 262. Теперішній уряд: Іван Янчак — президент, Василь Новак — секретар, Василь Трач — касир, Данило Кучера — голова контрольного комітету.

Chester

Відділ ч. 237, „Братство Сошествія св. Духа”, організований 23 лютого 1909 року. Перші урядовці: Іван Наконечний — президент, Григорій Мельник — секретар, Іван Свіжанський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 184. Теперішній уряд: Петро Бродич — президент, Михайло Крика — секретар, Тессі Крика — заст. секретаря, Петро Яворський — голова контрольного комітету.

Chester

Відділ ч. 352, „Братство св. Михаїла”, організований в грудні 1926 ро-

ку. Основник Відділу — Теодор Левчишин. Перші урядовці: Андрій Кінка — президент, Євген Рогач — секретар, Іван Дмитрус — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 210. Теперішній уряд: Євстахій Мінчак — президент, Ярослав Щербак — секретар, Іван Багрій — заст. секретаря, Данило Паньків — голова контрольного комітету.

Chester

Відділ ч. 388, Товариство „Запорозька Січ”, організований в травні 1914 року. Основники Відділу: М. Дмитриків, Гнат Бандрівський. Перші урядовці: Василь Волошанський — президент, Михайло Дмитриків — секретар, Степан Болахівський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 151. Теперішній уряд: о. Омелян Мицик — президент, Сергій Шевченко — секретар, Катерина Туранська — заст. секретаря, Катерина Благітка — касир, Петро Паньків — голова контрольного комітету.

Clifton Heights

Відділ ч. 128, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, організований 31-го травня 1938 року. Перші урядовці: Климко Лукашів — президент, Параня Чопик — секретар, Іван Федірка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 124. Теперішній уряд: Володимир Вацкевич — президент, Михайло Глова — секретар, Іван Федірко — заст. секретаря, Теодор Шегінський — касир, Остап Сапоцький — голова контрольного комітету.

Coaldale

Відділ ч. 201, „Братство св. Михайла”, організований 17 липня 1921 року. Основники Відділу: Михайло Микитишин, Микола Баюк. Перші урядовці: Микола Баюк — президент, Степан Підкорчений — секретар, Михайло Микитишин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 23. Теперішній уряд: Степан Тенетило —

президент, Роман Тенетило — секретар, Еллен Марек — заст. секретаря.

Coatesville

Відділ ч. 248, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, організований 2 травня 1909 року. Основники Відділу: Григорій Мокрій і Василь Воловник. Перші урядовці: Григорій Мокрій, Василь Воловник і Іван Лукасевич. Число членів з кінцем вересня 1968 року 43. Теперішній секретар — Володимир М. Маскула.

Derry

Відділ ч. 113, „Братство св. Івана Хрестителя”, організований 14 травня 1903 року. Основники і перші урядовці: Степан Королеват — президент, Микола Хохла — секретар, Микола Куземчак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 172. Теперішній уряд: Карло Гаванчук — президент, Іван В. Ярчак — секретар, Йосип П. Ярчак — заст. секретаря, — Андрій Г. Кринок — касир, Степан С. Чокля — голова контрольного комітету.

Dunmore

Відділ ч. 409, „Братство св. Івана”, організований 30 вересня 1938 року. Число членів з кінцем вересня 1968 року 60. Теперішній уряд: Юрій Ворсник — президент, Дженет Г. Болянд — секретар.

Easton

Відділ ч. 438, „Товариство ім. Євгена Кєновальця”, організований 31-го липня 1939 року. Перші урядовці: Теодор Савчук — президент, Степан Терлецький мол. — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 57. Теперішній уряд: Василь Франт — президент, Степан Терлецький мол. — секретар, Степан Терлецький ст. — касир, Йосип Борота — голова контрольного комітету .

W. Easton

Відділ ч. 137, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, зорганізований 16 березня 1913 року. Основники Відділу: Мирон Загоруйко, Віктор Мигаль, Василь Гудз. Перші урядовці: Мирон Загоруйко — президент, Віктор Мигаль — секретар, Володимир Литвин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 153. Теперішній уряд: Григорій Пращик — президент, Степан Колодруб — секретар, Василь Кріль — заст. секретаря, Михайло Колодруб — касир, Іван Даше — голова контрольного комітету.

Edwardsville

Відділ ч. 169, „Братство св. Михаїла”, зорганізований 30 березня 1924 року. Перші урядовці: Василь Черне-нак — президент, Павло Гоздий — секретар, Василь Шуз — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 22. Теперішній уряд: Мирон Юриста — президент, Василь Стефурин — секретар, Олена Голлок — заст. секретаря, Іван Блишак — касир, Наталія Магалл — голова контрольного комітету.

Erie

Відділ ч. 40, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 16 січня 1916 року. Основник Відділу — Микола Гаврилів. Перші урядовці: Микола Гаврилів, Трофим Марків, Михайло Максимович. Число членів з кінцем вересня 1968 року 46. Теперішній уряд: Михайло Гаврилів — президент, Володимир Вітковський — секретар, Йосип Вітковський ст. — касир.

Ford City

Відділ ч. 63, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 21 вересня 1902 року. Основники Відділу: Михайло Бек, Семен Баль, Андрій Бобак, Кирило Голізна, Михайло Гоменда. Перші урядовці: Михайло Бек, Андрій Баль і Андрій Бобак. Число чле-

нів з кінцем вересня 1968 року 599. Теперішній уряд: Моріс Луковський — президент, Михайло Турко — секретар, Вільма Турко — касир, Павло Урсяк — голова контрольного комітету.

Frackville

Відділ ч. 242, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 22 лютого 1921 року. Основники Відділу: Іван Криба, Петро Хорват і Андрій Пука. Перші урядовці: Гнат Ільків — президент, Ілля Горбай — секретар, Григорій Стапай — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 220. Теперішній уряд: Михайло Маргам — президент, Степан Мазур — секретар, Олена Мазур — касир.

Frackville

Відділ ч. 382, „Братство Успенія Пресвятої Богородиці”, зорганізований 20 січня 1920 року. Основник Відділу — Іван Криба. Перші урядовці: Катерина Мацей — президент, на Загібайло — секретар, Марія Брянка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 28. Теперішній уряд: Текля Кроляк — президент, Катерина Гарбіст — секретар, Юлія Кресіна — касир.

Freeland

Відділ ч. 429, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 30 червня 1939 року. Перші урядовці: о. Гілярій Г. Вроблевський — президент, Іван Перкочий ст. — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 34. Теперішній уряд: о. Гілярій Вроблевський — президент, Іван Перковський ст. — секретар, Анна Перковська — заст. секретаря, Марія К. Вроблевська — голова контрольного комітету.

Hazleton

Відділ ч. 85, „Братство св. Михайла”, зорганізований в жовтні 1903 року. Основники Відділу і перші урядовці: Михайло Мардиняк, Федор По-

ливка, Андрій Пелехач і Адам Романчак. Число членів з кінцем вересня 1968 року 121. Теперішній уряд: Гарріет Панко — президент, Тома Панко — секретар, Маргарета Гірко — касир.

Hazleton

Відділ ч. 314, „Братство св. Духа”, зорганізований в березні 1912 року. Перші урядовці: Марія Мігалко — президент, Катерина Стець — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 18. Теперішній уряд: Марія Мігалко — президент, Катерина Стець — секретар.

Houtzdale

Відділ ч. 258, „Братство св. Михайла”, зорганізований 31 жовтня 1936 року. Перші урядовці: Василь Головецький — президент, Василь Головецький — секретар, Григорій Язвінський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 17. Теперішній уряд: Мирослав Головецький — президент, Катерина Головецька — секретар, Віра Назарук — касир.

Jeanette

Відділ ч. 41, „Братство св. Михайла”, зорганізований 2 січня 1915 року. Перші урядовці: Михайло Степанник — президент, Михайло Терпко — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 17. Теперішній секретар — Михайло Степанник.

Jessup

Відділ ч. 311, „Братство св. Володимира”, зорганізований 15 вересня 1924 року. Основник Відділу — Степан Федірко. Перші урядовці: Степан Барішчак — президент, Степан Федірко — секретар, Микола Федірко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 16. Теперішній уряд: Ольга Федірко — президент, Микола Федірко — секретар, Марія Морріс — голова контрольного комітету.

Johnstown

Відділ ч. 11, „Братство св. Михайла”, зорганізований 30 серпня 1933 року. Основники Відділу: о. Микола Волощук, Михайло Макар і Дмитро Козьоринський. Перші урядовці: Михайло Макар — президент, Дмитро Козьоринський — секретар, Андрій Дида — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 62. Теперішній уряд: Іван Сцілений — президент, Юрій Сцілений — секретар, Андрій Дида — касир.

Johnstown

Відділ ч. 300, „Братство св. Николая”, зорганізований 1 березня 1911 року. Основники Відділу: о. В. Гривнак, Андрій Годчак, Йосиф Ялечко. Перші урядовці: Михайло Стельмах — президент, Василь Махник — секретар, Йосиф Борсук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 40. Теперішній уряд: Іван Вархола — президент, Франко Кавчак — секретар, Доротея Майхер — касир, Йосип Бандровський — голова контрольного комітету.

Johnstown

Відділ ч. 467, Товариство „Молода Україна”, зорганізований 30 червня 1940 року. Перші урядовці: Неллі Онишко — президент, Михайло Гладько — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 11. Теперішній уряд: Неллі Онишко — президент, Теодор Лялька — секретар.

Latrobe

Відділ ч. 61, „Братство Успенія Пресвятої Богородиці”, зорганізований 17 червня 1916 року. Основники Відділу: Теодор Королевят і Гнат Панчак. Перші урядовці: Теодор Королевят, Гнат Панчак і Михайло Спйох. Число членів з кінцем вересня 1968 року 27. Теперішній уряд: Володимир Медвідь — президент, Антін Скубляк — секретар, Евгенія Медвідь — касир.

Lundys Lane

Відділ ч. 60, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 14 січня 1922 року. Основники Відділу: Михайло Олійник і Франко Марціновський. Перші урядовці: Франко Марціновський — президент, Михайло Олійник — секретар, Микола Сисак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року — 37. Теперішній уряд: Михайло Олійник мол. — президент, Ева Марціновська — секретар, Олена Роджерс — заст. секретаря, Франко Марціновський — касир.

Lyndora

Відділ ч. 329, Товариство „Вільна Україна”, зорганізований 31 січня 1925 року. Основники і перші урядовці: Григорій Климович — президент, Олекса Кравець — секретар, Микола Бурка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 4. Теперішній секретар — Анна Демко.

Mahoney City

Відділ ч. 305, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 23 квітня 1924 року. Перші урядовці: Микола Максимчук — президент, Михайло Гентош — секретар, Михайло Тихоневич — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 206. Теперішній уряд: Микола Батіг — президент, Михайло Гентош — секретар, Михайло Юхневич — касир.

Mahoney Plane

Відділ ч. 365, „Братство св. Анни”, зорганізований в 1913 році. Основники і перші урядовці: Андрій Романюк, Семко Конотопський і Тимко Цибрівський. Число членів з кінцем вересня 1968 року 25. Теперішній секретар — Юрій Рудіман.

Mayfield

Відділ ч. 185, „Братство св. Василя”, зорганізований 15 січня 1919 року. Основники Відділу: Антін Процанин, Павло Шведа і Дмитро Шве-

да. Перші урядовці: Антін Процанин, Павло Шведа і Михайло Наугольник. Число членів з кінцем вересня 1968 року 23. Теперішній уряд: Микита Кіцера — президент, Михайло Романишин — секретар, Дольорес Лявіне — заст. секретаря, Семен Телех — касир, Микола Демчак — голова контрольного комітету.

McAdoo

Відділ ч. 7, „Братство Сошествія св. Духа”, зорганізований в березні 1915 року. Основники Відділу: Дмитро Капітула, сучасний президент У-НС, І. Когут, С. Макітра і А. Пастух. Перші урядовці: І. Когут — президент, С. Макітра — фін. секретар, П. Пухер — рек. секретар, Л. Лоза — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 162. Теперішній уряд: Павло Демко ст. — президент, Олена Словік — секретар, Данило Словік — заст. секретаря, Адольф Словік — касир, Володимир Нестер — голова контрольного комітету.

McKeesport

Відділ ч. 132, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 10 грудня 1905 року. Основники Відділу: о. Степан Макар і Теодосій Каськів. Перші урядовці: Петро Сова — президент, Теодосій Каськів — секретар, Матвій Френчко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 87. Теперішній уряд: Григорій Партика — президент, Доналд Смерека — секретар, Іван Дрост — заст. секретаря, Михайло Смерека — касир, Степан Возняк — голова контрольного комітету.

McKee's Rocks

Відділ ч. 91, „Братство св. Володимира”, зорганізований 19 листопада 1910 р. Основник Відділу — Андрій Гальчак. Перші урядовці: Василь Шпук — президент, Григорій Шабатура — секретар, Андрій Гальчак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 114. Теперішній уряд: Оле-

кса Косяк — предсідник, Петро Кочірка — секретар, Михайло Гуч — касир, Степан Олійник мол. — голова контрольного комітету.

Minersville

Відділ ч. 78, „Братство св. Николая”, зорганізований 1 липня 1903 року. Перші урядовці: Іван Молочник — предсідник, Михайло Шайняк — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 163. Теперішній уряд: Йосип Г. Петрунцьо — предсідник, Іван Петрунцьо — секретар, Марія Петрунцьо — касир.

Minersville

Відділ ч. 265, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, зорганізований 18 березня 1923 року. Основники Відділу: Теодор Пташинський і Олекса Самець. Перші урядовці: Олекса Самець — предсідник, Марія Пташинська — секретар, Іван Гузіль — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 43. Теперішній уряд: Іван Мічел — предсідник, Максим Кочубка — секретар, Олена Шілэр — касир.

Monessen

Відділ ч. 338, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 10 листопада 1912 року. Основник Відділу — Франко Янковський. Перші урядовці: М. Малиняк — предсідник, Франко Янковський — секретар, Олекса Сушко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 174. Теперішній уряд: Павло Янковський — предсідник, Микола Кух — секретар, Іван Коваль — касир, Степан Трач — голова контрольного комітету.

Mount Carmel

Відділ ч. 2, „Братство св. Дмитрія”, зорганізований в 1895 році. Основники Відділу: о. Степан Макар, Михайло Галькович і Дмитро Коропчак. Перші урядовці: Михайло Галькович, Дмитро Коропчак і Іван Воргач. Число членів з кінцем вересня 1968 року 84. Теперішній уряд: Іван

Дуні — предсідник, Єлисавета Селькович — секретар, Іван Сенькович — заст. секретаря, Іван Коропчак — касир, Франко Озовський — голова контрольного комітету.

Nanticoke

Відділ ч. 29, „Братство Преображення Господнього”, зорганізований в 1899 р. Основник Відділу — Микола Галайда. Перші урядовці: Микола Галайда, Тимко Гулик, Андрій Грозьо, Василь Федак. Число членів з кінцем вересня 1968 року 130. Теперішній уряд: Степан Грозьо — предсідник, Ольга А. Малищак — секретар, Юлія Грозьо — касир, Петро Малищак — голова контрольного комітету.

Nanticoke

Відділ ч. 319, Товариство „Вільна Україна”, зорганізований 22 жовтня 1924 р. Основник Відділу — Данило Стецик. Перші урядовці: Теодор Бабак — предсідник, Михайло Проняк — секретар, Іван Вельгош — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 59. Теперішній уряд: Яків Савчук — предсідник, Юрій Вельгос — секретар.

New Castle

Відділ ч. 74, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 31 жовтня 1922 року. Перші урядовці: Іван Муційчук — предсідник, Іванна Кух — секретар, Антін Мундзякевич — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 21. Теперішній уряд: Василь Проць — предсідник, Катерина Ярема — секретар, Марія Собчак — касир.

New Kensington

Відділ ч. 296, „Братство св. Михайла”, зорганізований 21 серпня 1910 року. Основники Відділу: Ілля Лобур, Василь Лобур, Кароль Музика, Семен Лебідь і Теодор Калиновський. Перші урядовці: Василь Калиновський — предсідник, Теодор Калинов-

ський — касир, Семен Лебідь — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 135. Теперішній уряд: Марія Л. Лобур — президент, Петро Лобур — секретар.

Northampton

Відділ ч. 44, Товариство „Українські Січові Стрільці”, організований 13 лютого 1916 року. Основник Відділу — Степан Кудрик. Перші урядовці: Григорій Яремко — президент, Степан Кудрик — секретар, Микола Кравчишин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 42. Теперішній уряд: Андрій Двораківський — президент, Мартин Шишка — секретар, Антін Бодник — касир.

Northampton

Відділ ч. 318, „Сестрицтво св. Ольги”, організований 1 квітня 1912 року. Основник Відділу — Григорій Михаліцький. Перші урядовці: Пазя Рочняк — президент, Ксеня Деревляна — секретар, Юстина Чепеляк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 49. Теперішній уряд: Теодора Демчук — президент, Степан Саюк — секретар, Євген Демчук — заст. секретаря, Юлія Торріч — касир, Степан Тяхтий — голова контрольного комітету.

Northumberland

Відділ ч. 357, „Братство св. Михаїла”, організований 11 травня 1913 року. Основник Відділу — Андрій Вольний. Перші урядовці: Андрій Вольний — президент, Теодор Пантелей — секретар, Яків Сокальчук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 14. Теперішній уряд: Іван Гавасон — президент, Степан Вольний — секретар, Юлія Вольна — заст. секретаря.

Olyphant

Відділ ч. 406, Товариство „Згода Братств”, організований 30 вересня 1938 року. Перші урядовці: Юрій Хиллак — президент, Андрій Тарас — секретар. Число членів з кінцем ве-

ресня 1968 року 262. Теперішній уряд: Йосип Френчко — президент, Микола Мартинюк — секретар, Тарас Хміль — заст. секретаря, Пірл Фавсет — касир.

Ormrod

Відділ ч. 124, „Братство св. Николая”, організований 17 вересня 1905 року. Основник Відділу — Іван Онушко. Перші урядовці: Іван Онушко — президент, Степан Греса — секретар, Іван Оротила — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 77. Теперішній уряд: Іван Драбик — президент, Олександр Балла — секретар, Іван М. Драбик — касир, Михайло Гурняк — голова контрольного комітету.

Palmerton

Відділ ч. 369, „Братство св. Николая”, організований 27 вересня 1913 року. Основники Відділу: Яків Грабар, Григорій Максимців і Семен Деркач. Перші урядовці: Семен Зварич, Григорій Максимців, Іван Лисогір, Я. Круль. Число членів з кінцем вересня 1968 року 97. Теперішній уряд: Іван Бета — президент, Павло Крепич мол. — секретар, Анна Деркач — касир, Іван Колтонюк — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 10, „Другий Відділ Українських Євангеліків”, організований 31 грудня 1966 року. Організатор Відділу — Степан Гавриш. Перші урядовці: Зенон Карпунін — президент, Константин Хільченковський — секретар, Клавдію Рудюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 72. Теперішній уряд: Зенон Карпунін — президент, Константин Хільченковський — секретар, Галина Хільченковська — заст. секретаря, Клавдію Рудюк — касир, Петро Бартків — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 32, ім. Олега Ольжича, організований 30 квітня 1968 року.

Основник Відділу — Іван Одежинський. Число членів з кінцем вересня 1968 р. 143. Перший уряд: Ярослав Лебідь — президент, Анна Хомин — секретар, Михайло Хомин — заст. секретаря, Іван Дуда — касир, Софія Попчук — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 45, Товариство „Любов”, зорганізований 13 грудня 1933 року. Основники Відділу: Теодор Кохан, Михайло Поляк і Микола Росолович. Перші урядовці: А. К. Онишкевич — президент, Теодор Кохан — секретар, Андрій Вислоцький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 366. Теперішній уряд: Василь Колінко — президент, Микола Дж. Сенік — секретар, Йосип Н. Сенік — касир, Ярослав Бернадин — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 62, Товариство „Згода”, зорганізований 17 червня 1916 року. Основники Відділу: Петро Кокодинський, Степан Гвіздь, Юрій Бліхар, Кароль Кропивницький. Перші урядовці: Петро Кокодинський, Степан Гвіздь і Кароль Кропивницький. Число членів з кінцем вересня 1968 року 55. Теперішній уряд: Василь Душряк — президент, Василь Васильків — секретар, Михайло Мандзюк — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 83, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 15 жовтня 1916 р. Основники і перші урядовці: Роман Караїм — президент, Роман Карбівник — секретар, Олекса Бабяк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 376. Теперішній уряд: Мирон Карбівник — президент, Степан Гавриш — секретар, Петро Ткач — заст. секретаря, Теодора Волянчук — касир, Іван Васюрко — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 105, „Братство св. Володимира”, зорганізований 21 липня 1907 року. Основники Відділу: Іван Петрик, Григорій Шагала, Василь Матоліч, Михайло Куриляк і Павло Кознарський. Перші урядовці: Михайло Поляк — президент, Василь Матоліч — секретар, Григорій Шагала — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 221. Теперішній уряд: Степан Шагала — президент, Іоан Ракочий — секретар, Ярема Ракочий — заст. секретаря, Микола Петрів — касир, Прокіп Савчинський — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 153, ім. Луки Мишуги, зорганізований 31 серпня 1954 року. Перші урядовці: Ярослав Штойко — президент, Іван Одежинський — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 852. Теперішній уряд: Іван Одежинський — президент, інж. Іван Скіра — секретар, Олександр Луцький — заст. секретаря, Микола Прасіцький — касир, Олег Лисяк — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 163, Товариство „Єдність”, зорганізований 18 липня 1918 року. Основники Відділу: Степан Гвіздь і Микола Волос. Перші урядовці: Іван Гарпуль — президент, Степан Гвіздь — фін. секретар, Микола Волос — рек. секретар, Теодор Сорока — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 238. Теперішній уряд: Микола Курко — президент, Степан Филік — секретар, Василь Хромяк — касир.

Philadelphia

Відділ ч. 216, Товариство „Пласт”, зорганізований 31 липня 1965 року. Основники Відділу: Іван Одежинський, Степан Гавриш, д-р Володимир Масюк і Юрій Масюк. Перші урядовці: Д-р Юрій Цегельський — президент, Юрій Масюк — секретар, Ві-

ра Чайківська — касир, Роман Левицький — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 148. Теперішній уряд: Богдан Турченко — президент, Богдан Одежинський — секретар, Богдан Коженьовський — касир, Роман Левицький — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 239, „Братство св. Юрія”, зорганізований в 1908 році. Основники Відділу: І. Хмелик, І. Сорока, Г. Пискор. Перші урядовці: С. Вільчинський — президент, Василь Матоліч — секретар, М. Шкодовський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 194. Теперішній уряд: д-р Володимир Галан — президент, Іван Поритко — заст. президента, мгр Михайло Ковальчук — секретар.

Frankfort

Відділ ч. 268, „Товариство ім Дмитра Вітовського”, зорганізований 25 лютого 1923 року. Перші урядовці: Михайло Стоколоса — президент, Тимко Погорілий — секретар, Іван Дулеба — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 156. Теперішній уряд: Михайло Майчук — президент, Еміль Барилка — секретар, Дамян Зазуляк — заст. секретаря, Йосип Смочило — касир.

Philadelphia

Відділ ч. 324, Товариство „Мир”, зорганізований 16 червня 1912 року. Основники Відділу: Микола Филипчук, Степан Штогрин, Роман Караїм і Михайло Коцюк. Перші урядовці: Іван Филипчук — президент, Михайло Коцюк — секретар, Юрій Прокпчук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 95. Теперішній уряд: Юрій Терпелюк — президент, Іван Струк — секретар, Михайло Карпин — заст. секретаря, Борис Ставничий — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 339, „Братство св. Василя”, зорганізований 1 січня 1913 року. Основники Відділу: Іван Сорока, Т. Грицей і Іван Жмутин. Перші урядовці: Т. Грицей — президент, Іван Жмутин — секретар, Іван Сорока — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 116. Теперішній уряд: Семен Лупацій — секретар, Осип Петрович — заст. секретаря, Іван Яримівський — касир, Олекса Будаї — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 375, „Товариство ім Дмитра Вітовського”, зорганізований в червні 1927 року. Основники Відділу: Степан Крутий, Іван Найда і Михайло Бойко. Перші урядовці: Іван Найда — президент, Михайло Бойко — секретар, Текля Паращук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 332. Теперішній уряд: Василь Василюк — президент, Петро Тарнавський — секретар, Іван Даньківський — касир, Юрій Анюк — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 397, „Братство св. Ольги”, зорганізований 31 травня 1944 року. Перші урядовці: Тессі Костик — президент, Олена Штогрин — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 497. Теперішній уряд: мгр. Іван Скочиляс — президент, інж. Михайло Нич — секретар, Орест Субтельний — заст. секретаря, Ольга Нич — касир, Мирослав Субтельний — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 422, Товариство „Карпатська Україна”, зорганізований 28 лютого 1939 року. Перші урядовці: Теодор Свистун — президент, Антонетта Свистун — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 247. Теперішній уряд: о. мітрат Степан Біляк — президент, інж. Тихон

Тищук — секретар, Богдан Грицишин — заст. секретаря, Іван Дубіль — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 424, „Пам'яті Героїв Крут”, зорганізований 31 березня 1954 року. Основник Відділу — Володимир Басюк. Перші урядовці: Іван Банах — президент, Володимир Басюк — секретар, Борис Макаренко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 50. Теперішній уряд: о. Михайло Борисенко — президент, Володимир Басюк — секретар, Марія Євсєвська — заст. секретаря, Василь Безпальчий — касир, Іван Алфімов — голова контрольного комітету.

Philadelphia

Відділ ч. 430, Товариство „Дністер”, зорганізований 31 травня 1948 року. Перші урядовці: Роман Дяків — президент, Осип Бакай — секретар, Роман Семків — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 421. Теперішній уряд: інж. Володимир Шиприкевич — президент, Іван Книгницький — секретар, Микола Тимків — касир.

Philadelphia

Відділ ч. 479, Товариство „Крути”, зорганізований 29 лютого 1952 року. Перші урядовці: Михайло Мізак — президент, Володимир Обуцак — секретар, Михайло Галамай — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 60. Теперішній уряд: Михайло Куриляк — президент, Мирослав Петрів — секретар, Ярослав Гречка — заст. секретаря, Михайло Мізак — касир, Володимир Обуцак — голова контрольного комітету.

Phoenixville

Відділ ч. 321, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 20 вересня 1914 року. Основники Відділу: Іван Федак, Микола Лісовський, Мартин Воробець. Перші урядовці: Іван Гозіяш, Іван Федак, Микола Фляга.

Число членів з кінцем вересня 1968 року 155. Теперішній уряд: Іван Яворський — президент, Дмитро Чук — секретар, Володимир Лубер — касир, Іван Фуга — голова контрольного комітету.

Pittsburgh

Відділ ч. 53, „Братство св. Николая”, засноване як самостійне Товариство десь коло 1888 року. Основники Відділу: о. Іван Волянський, о. Теофан Обушкевич, о. Микола Стефанович. Число членів з кінцем вересня 1968 року 241. Теперішній уряд: Іван Мічелл — президент, Карло Сачко — секретар, Дмитро Головатий — заст. секретаря, Богдан Р. Малевич — голова контрольного комітету.

Pittsburgh

Відділ ч. 96, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 28 жовтня 1904 року. Основники і перші урядовці: о. Микола Стефанович — президент, Ізидор Костюк — секретар, Іван Піхота — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 281. Теперішній уряд: Володимир Гуменицький — президент, Микола Драпала — секретар, Йосип Полатайко — заст. секретаря, Анна Гавриляк — касир, Мілдред Дукрин — голова контрольного комітету.

Pottstown

Відділ ч. 166, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 31 грудня 1939 року. Перші урядовці: Іван Дикан — президент, Михайло Гелембюк — секретар, Іван Ломничук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 25. Теперішній уряд: Михайло Андибур — президент, Микола Міць — секретар, Микола Шевчук — касир.

Rankin

Відділ ч. 24, „Братство св. Григорія”, зорганізований 30 грудня 1916 року. Основники Відділу: Василь Ма-

цькевич і Йосип Боришкевич. Перші урядовці: Василь Мацькевич — предсідник, Йосип Боришкевич — секретар, Микола Озарчук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 51. Теперішній уряд: Микола Щур — предсідник, Степан Н. Щур — секретар, Марія Томас — заст. секретаря.

Reading

Відділ ч. 48, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 31-го січня 1964 року. Основники Відділу: Степан Гавриш, Степан Івасечко. Перші урядовці: Михайло Когут — предсідник, Степан Івасечко — секретар, Степан Волянський — касир, Юрій Білик — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 55. Теперішній уряд: Михайло Когут — предсідник, Степан Івасечко — секретар, Дмитро Коваленко — заст. секретаря, Степан Павлик — касир, Теодор Федів — голова контрольного комітету.

Saint Clair

Відділ ч. 9, „Братство Пресвятої Богородиці”, зорганізований 20 вересня 1895 року. Основники і перші урядовці: Григорій Полянський, Теодор Хил'як і Андрій Гербот. Число членів з кінцем вересня 1968 року 72. Теперішній уряд: Павло Нарядко — предсідник, Володимир Сал'як — секретар.

Saint Clair

Відділ ч. 31, „Братство св. Кирила і Методія”, зорганізований 31 травня 1922 року. Основник Відділу — Кирило Феценко. Число членів з кінцем вересня 1968 року 48. Теперішній уряд: Дмитро Феценко — предсідник, Михайло Стах — секретар.

Saint Clair

Відділ ч. 228, „Сестрицтво св. Анни”, зорганізований в лютому 1909 року. Число членів з кінцем вересня 1968 року 24. Теперішній уряд: Ма-

рія Цізмар — предсідник, Анна Анна Снінська — секретар.

Sayre

Відділ ч. 236, Товариство „Вільні Козаки”, зорганізований 22 грудня 1920 року. Основники Відділу: Тит Шкирпан, Андрій Багнюк, Ілля Обух. Перші урядовці: Тит Шкирпан — предсідник, Андрій Багнюк — секретар, Семен Прислопський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 133. Теперішній уряд: Іван Новак — предсідник, Михайло Скерпон — секретар, Юлія Подолінська — заст. секретаря, Юрій Стравіс — касир, Василь Ковалевич — голова контрольного комітету.

Scranton

Відділ ч. 123, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, зорганізований 19 серпня 1905 року. Основники Відділу: Григорій Мрикало, Йосип Запоточний. Перші урядовці: Григорій Мрикало — предсідник, Йосип Запоточний — секретар, Максим Глух — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 114. Теперішній уряд: Володимир Кривор — предсідник, Іван Голик — секретар, Степан Меліш — заст. секретаря, Микола Пеціль — голова контрольного комітету.

Scranton

Відділ ч. 144, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, зорганізований 1 серпня 1934 року. Основник Відділу — Михайло Федичкий. Перші урядовці: Володимир Ковалів — предсідник, Степан Шимаський — секретар, Марія Соняк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 122. Теперішній уряд: Михайло Дутчак — предсідник, Микола Чомко — секретар.

Scranton

Відділ ч. 208, „Братство Пресвятої Евхаристії”, зорганізований 15 червня 1919 року. Основник Відділу — Я-

ків Стаднір. Перші урядовці: Яків Стаднір, Микола Машгаляр і Андрій Машгаляр. Число членів з кінцем вересня 1968 року 22. Теперішній уряд: Марія Нагірна — президент, Василь Нагірний — секретар.

Scranton

Відділ ч. 280, Товариство „Над Збручем”, організований 30 квітня 1923 року. Основник Відділу — Василь Захарчук. Перші урядовці: С. Бучинський — президент, Василь Захарчук — секретар, К. Волощук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 64. Теперішній уряд: Володимир Рубльовський — президент, Роман Рубльовський — секретар, Степан Сидор — заст. секретаря, Іван Попіль — голова контрольного комітету.

Shamokin

Відділ ч. 1, „Братство св. Андрея”, організований 22 лютого 1894 року. Перші урядовці: Іван Чічелла — президент, Володимир Чернега — секретар, Пилип Кулянда — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 87. Теперішній уряд: М. Л. Чернега — президент, Володимир Л. Чернега — секретар.

Sharon

Відділ ч. 386, „Товариство Вільна Україна”, організований 30 жовтня 1929 року. Перші урядовці: Дан Кучмак — президент, Олександр Попов — секретар, Іван Лисогір — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 79. Теперішній уряд: Василь Ганяк — президент, Д. Кучмак — заст. президента, Катерина Його — секретар, Михайло Лисогір — касир, Іван Гладьо — заст. касира, Степан Лисогір — організатор.

Shenandoah

Відділ ч. 98, „Братство св. Володимира”, організований 22 грудня 1899 року: Основники Відділу: Іван Чорний, Сулима і Онисик. Перші у-

рядовці: Демчко, Дудич і Йосиф Коваль. Число членів з кінцем вересня 1968 року 33. Теперішній уряд: Іван Дудіш — президент, Ольга Дудіш — секретар.

Slickville

Відділ ч. 126, „Братство св. Івана Хрестителя”, організований 25 травня 1921 року. Основники Відділу: Микола Кіш, Іван Федоронько, Теодор Керницький, Іван Кузьмин. Перші урядовці: Іван Федоронько — президент, Теодор Сенедяк — секретар, Теодор Керницький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 78. Теперішній уряд: Іван Кузьман — президент, Іван Т. Шеліга — секретар, Григорій Дидів — заст. секретаря, Карло Буртик — голова контрольного комітету.

Smithmill

Відділ ч. 313, Братство „Св. Івана Хрестителя”, організований 31 липня 1937 року. Перші урядовці: Олекса Кузінек — президент, Марія Зазворська — секретар, Катерина Копильчак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 45. Теперішній уряд: Олекса Руснак — президент, Анна Зазворська — секретар.

Smoke Run

Відділ ч. 135, „Братство св. Юрія”, організований 12 березня 1906 року. Основник Відділу — Антін Клим. Перші урядовці: Андрій Годчак — президент, Антін Клим — секретар, Юрій Лучка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 5. Теперішній уряд: Михайло Терлецький — президент, Іван Лашинський — секретар, Володимир Соколик — касир.

Sykesville

Відділ ч. 401, Товариство „Запорозька Січ”, організований в серпні 1914 року. Основник Відділу — Михайло Люлька. Перші урядовці: Во-

лодимир Крушельницький — пред-
сідник, Михайло Люлька — секре-
тар, Лев Кок — касир. Число чле-
нів з кінцем вересня 1968 року 14.
Теперішній уряд: Микола Кекіш —
предсідник, Михайло Люлька — се-
кретар.

Taylor

Відділ ч. 187, Товариство „Вільна Україна”, зорганізований в січні 1919 року. Основники Відділу: Іван Чупрун і Михайло Лукіян. Перші урядовці: Антін Норобович — предсідник, Іван Чупрун — секретар, Михайло Лукіян — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 37. Теперішній уряд: Юрій Владика — предсідник, Антося Чупрун — секретар.

Taylor

Відділ ч. 193, „Братство св. Миколая”, зорганізований 20 лютого 1919 року. Основники Відділу: Михайло Малішевський, Михайло Гайдук і Порфир Молодечий. Перші урядовці: Панько Головчак — предсідник, Михайло Малішевський — секретар, Порфир Молодечий — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 12. Теперішній уряд: Михайло Крук — предсідник, Ксеня Тутка — секретар.

Titusville

Відділ ч. 72, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 24 липня 1916 року. Перші урядовці: Іван Дяк — предсідник, Іван Коцан — секретар, Іван Здерка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 16. Теперішній уряд: Іван Курах — предсідник, Кароліна Курах — секретар, Анна Слоньовська — касир.

Wilkes Barre

Відділ ч. 99, „Братство св. Миколая”, зорганізований 18 червня 1905 року. Основник Відділу — Михайло Годованський. Перші урядовці: Микола Ковалишин — предсідник, Ми-

хайло Годованський — секретар, Степан Лукач — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 85. Теперішній уряд: Трофим Шпур — предсідник, Василь Валігун — секретар, Олена Овца — заст. секретаря, Михайло Ілько — голова контрольного комітету.

Wilkes Barre

Відділ ч. 223, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 26 грудня 1908 року. Основник Відділу — Антін Шкробяк. Перші урядовці: Павло Кондрацький — предсідник, Степан Запоточний — секретар, Іван Завольський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 138. Теперішній уряд: Лука Худоба — предсідник, Іван Гринчишин — секретар, Михайло Мічелл — голова контрольного комітету.

Wilkes Barre

Відділ ч. 278, „Братство св. Василя”, зорганізований в квітні 1910 року. Перші урядовці: Андрій Головатий — предсідник, Семен Турчин — секретар, Марта Турчин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 37. Теперішній уряд: Євгенія Ваславська — предсідник, Марта Турчин — секретар, Варвара Брода — касир, Стенлі Ваславський — голова контрольного комітету.

Wilkes Barre

Відділ ч. 282, „Сестрицтво Непорочного Зачаття Пресвятої Диви Марії”, зорганізований 30 червня 1939 року. Перші урядовці: Мілдред Добрянська — предсідник, Катерина Лукач — секретар, Марія Марко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 63. Теперішній уряд: Мілдред Добрянська — предсідник, Катерина Лукач — секретар, Марія Боловська — касир, Марта Помес — голова контрольного комітету.

RHODE ISLAND

Central Falls

Відділ ч. 93, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 27 листопада 1916 року. Основники Відділу: Володимир Рекрут і Григорій Якимець. Перші урядовці: Олекса Паньків — президент, Іван Походжай — секретар, Петро Тітик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 136. Теперішній уряд: Степан Кручковський — президент, Іван Стерпак — секретар, Іван Данилюк — заст. секретаря, Михайло Журба — касир, Богдан Трембач — голова контрольного комітету.

Manville

Відділ ч. 181, „Товариство ім. Михайла Драгоманова”, зорганізований 5 січня 1909 року. Перші урядовці: Микола Шевчук — президент, Степан Шевчук — секретар, Мартин Галас — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 36. Теперішній уряд: Степан Любінський — президент, Андрій Намака — секретар, Григорій Шевчук — заст. секретаря, Петро Казан — касир, Степан Карась — голова контрольного комітету.

Providence

Відділ ч. 73, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 17 травня 1903 року. Основники Відділу: о. Антін Бончевський, Іван Прегон і Микола Мохнацький. Перші урядовці: Іван Прегон, Микола Мохнацький і Михайло Андриць. Число членів з кінцем вересня 1968 року 64. Теперішній уряд: Василь Сорока — президент, Дмитро Василик — секретар, Дмитро Лободяк — заст. секретаря, Дмитро Дулеба — касир, Андрій Дулеба — голова контрольного комітету.

Providence

Відділ ч. 177, „Сестрицтво Любов”, зорганізований 22 липня 1919 року.

Основник Відділу — Омелян Рекрут. Перші урядовці: Ксеня Рекрут — президент, Марія Пшоновська — секретар, Татьяна Миськів — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 142. Теперішній уряд: Йосип Вербінський — президент, Іван Лаба — секретар.

Woonsocket

Відділ ч. 206, Товариство „Запорозька Січ”, зорганізований 9 квітня 1910 року. Основники Відділу: Михайло Чагарин, Андрій Швець, Онурій Червінський і Йосиф Бардачевський. Перші урядовці: Андрій Швець — президент, Теодор Магальяс — секретар, Василь Турецький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 315. Теперішній уряд: Володимир Кіндефорський — президент, Лев Гардінг — секретар, Євген Тетер — заст. секретаря, Дмитро М. Сарахман — касир, Олекса Стрик — голова контрольного комітету.

Woonsocket

Відділ ч. 241, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 4 січня 1923 року. Основники і перші урядовці: Адрій Сусла — президент, Микола Лотоцький — секретар, Михайло Камфонік — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 46. Теперішній уряд: Михайло Камфонік — президент, Степан Бардачевський — секретар, Іванна Бардел — заст. секретаря, Данило Лукиник — голова контрольного комітету.

TEXAS

Houston

Відділ ч. 28, зорганізований 30 квітня 1968 року. Основники Відділу: Віктор Балабан і Дмитро Попадинець. Число членів з кінцем вересня 1968 року 8. Теперішній уряд: Степанія Іськів — президент, Віктор Балабан — секретар, Юрій Горан — касир.

WASHINGTON

Seattle

Відділ ч. 496, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 30 вересня 1953 року. Перші урядовці: Микома Д. Демко — президент, Євген Словський — секретар, Марія Шевченко — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 31. Теперішній уряд: Микола Д. Демко — президент, Марія Шевченко — секретар, Роман Струц — голова контрольного комітету.

WEST VIRGINIA

Tams

Відділ ч. 26, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований в вересні 1915 року. Основники і перші урядовці: Йосиф Равлюк і Василь Мацкевич. Число членів з кінцем вересня 1968 року 7. Теперішній уряд: Карло Піпа — президент, Анна Піпа — секретар.

Wheeling

Відділ ч. 56, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 11 травня 1911 року. Основники Відділу: Іван Когут і Степан Грушкевич. Перші урядовці: Михайло Пуцило — президент, Степан Дикий — секретар, Пилип Хрушняк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 65. Теперішній уряд: Іван Ковальчик — президент, Петро Когут — секретар.

Wheeling

Відділ ч. 212, „Сестрицтво Неупуваючої Помочі Пречистої Діви Марії”, зорганізований 30 серпня 1919 року. Основники Відділу: Тереса Міналка й Анна Канюк. Перші урядовці: Анна Шелева — президент, Тереса Міналка — секретар, Анна Канюк — касир. Число членів з кінцем

вересня 1968 року 34. Теперішній уряд: Катерина Медвідь — президент, Марія Кудляк — секретар, Марія Канік — касир.

WISCONSIN

Lublin

Відділ ч. 376, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 15 грудня 1927 року. Основник Відділу — Степан Макар. Перші урядовці: Микола Гвезда — президент, Григорій Пірус — секретар, Михайло Пірус — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 32. Теперішній уряд: Іван Савка — президент, Володимир Гвезда — секретар, Ванета Гвезда — заст. секретаря, Йосип Кудінко — касир, Степан Нижник — голова контрольного комітету.

Milwaukee

Відділ ч. 103, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 2 лютого 1917 року. Основники Відділу: Павло Магеровський і Іван Березовець. Перші урядовці: Павло Магеровський — президент, Іван Березовець — секретар, Степан Ковтун — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 104. Теперішній уряд: Василь Танін — президент, Катерина А. Гарріс — секретар, Михайло Гарріс — заст. секретаря, Теодор Барсук — голова контрольного комітету.

WYOMING

Frontier

Відділ ч. 392, „Братство св. Петра і Павла”, зорганізований 23 травня 1914 року. Основники і перші урядовці: Михайло Павлишин — президент, Карло Бродзінський — секретар, Василь Купер — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 2. Теперішній уряд: Іван Леоско — президент, Марія Павлишин секретар.

CANADA

ALBERTA

Calgary

Відділ ч. 500, ім. генерала Романа Шухевича, зорганізований 31 жовтня 1953 року. Перші урядовці: Іван Роско — предсідник, Михайло Ковальський — секретар, Володимир Пука — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 38. Теперішній уряд: д-р Мирослав Гладішевський — предсідник, інж. Михайло Ковальський — секретар, Валентин Різник — заст. секретаря, Осип Кацшин — касир, Михайло Масюк — голова контрольного комітету.

Edmonton

Відділ ч. 497, ім. Миколи Міхновського, зорганізований 31 жовтня 1953 року. Перші урядовці: д-р Микола Суховерський — предсідник, Осип Мазурок — секретар, Матвій Берлад — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 123. Теперішній уряд: д-р Микола Суховерський — предсідник, Михайло Наконечний — секретар, Григорій Бартків — голова контрольного комітету.

Edmonton

Відділ ч. 503, „Пласт” зорганізований 31 березня 1958 року. Основники Відділу: Євген Штендера, Володимир Янда, д-р Мелетій Снігурович. Число членів з кінцем вересня 1968 року 98. Теперішній уряд: Євген Штендера — предсідник, Теодор Войтів — секретар, Іван Воробець-Карпатський — касир.

BRITISH COLUMBIA

Vancouver

Відділ ч. 498, Товариство „Дністер”, зорганізований 31 жовтня 1953 року. Перші урядовці: Григорій Турко — предсідник, Осип Касюхнич — сек-

ретар, Олекса Петришин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 130. Теперішній уряд: Семен Лячин — предсідник, Осип Касюхнич — секретар, Микола Петрикін — заст. секретаря, Володимир Дмитренко — касир, Степан Солтис — голова контрольного комітету.

Vernon

Відділ ч. 391, „Братство св. Володимира”, зорганізований 31 березня 1955 року. Перші урядовці: Микола Васишин — предсідник, Катерина Прихідько — секретар, Рой Крипакевич — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 26. Теперішній уряд: Теодор Клинич — предсідник, Катерина Прихідько — секретар, Софія Клинич — заст. секретаря, Роман Крипакевич — касир, о. Маркіян Білик — голова контрольного комітету.

MANITOBA

Dauphin

Відділ ч. 494, ім. полк. Данила Ничая, зорганізований 30 квітня 1956 року. Перші урядовці: І. Батько — предсідник, Б. Савицький — секретар, М. Шевчик касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 11. Теперішній уряд: Михайло Васурчук — предсідник, Софія Батюк — секретар, Михайло Шевчик — касир, Дан Шановський — голова контрольного комітету.

Winnipeg

Відділ ч. 445, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 31 липня 1943 року. Перші урядовці: Степан Боровець — предсідник, Петро Данилюк — секретар, Юрій Дякунчак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 430. Теперішній уряд: Степан Бабій — предсідник, мгр Іван Геврик — секретар,

Степанія Геврик — заст. секретаря, Юрій Гвоздулич — касир, Іван Тиктор — голова контрольного комітету.

Winnipeg

Відділ ч. 495, „Пластовий Відділ”, зорганізований 28 лютого 1957 року. Перші урядовці: д-р Богдан Мартинович — президент, Іван Паньків — секретар, Василь Столяр — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 93. Теперішній уряд: Дмитро Продан — президент, Іван Паньків — секретар, Володимир Леськів — заст. секретаря, Андрій Федорів — касир, д-р Богдан Мартинович — голова контрольного комітету.

NOVA SCOTIA

Sydney

Відділ ч. 431, ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 30 червня 1961 року. Основники Відділу: Богдан Зорич і о. Константин Жарський. Перші урядовці: о. Константин Жарський — президент, Петро Пронко — заст. президента, Іван Гук — секретар, Микола Горсчук — заст. секретаря, Іван Ойлек — касир, Йосип Мулак і Мирон Легенький — члени контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 17. Теперішній уряд: о. Константин Жарський — президент, Ерні Федорович — секретар.

ONTARIO

Amherstburg

Відділ ч. 506, „Товариство „Золота Лица”, зорганізований 30 вересня 1955 року. Перші урядовці: Олекса Зінь — президент, Андрій Масний — секретар, Олекса Таський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 55. Теперішній уряд: Олекса Зінь — президент, Андрій Масний — секретар, Ярослав Легкий — заст. секретаря, Іван Брикса — касир, Павло Масний — голова контрольного комітету.

Brantford

Відділ ч. 466, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 30 червня 1940 року. Перші урядовці: М. Квасньовський — президент, Юрій Кузьма — секретар, Рассел Кристаль — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 95. Теперішній уряд: Василь Драб — президент, Григорій Нога — секретар, Михайло Солук — касир, Олекса Гут — голова контрольного комітету.

Etobicoke

Відділ ч. 402, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 31 серпня 1963 року. Перші урядовці: Михайло Калинчик — президент, Іван Гоянюк — секретар, Степан Головатий — касир, Іван Сулига — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 204. Теперішній уряд: Лев Курилець — президент, Яків Бурій — секретар, Степан Демборинський — голова контрольного комітету.

Fort William

Відділ ч. 441, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 30 квітня 1942 року. Перші урядовці: Михайло Лисий — президент, Петро Голошевський — секретар, Володимир Гармата — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 237. Теперішній уряд: Михайло Лисий — президент, Богдан Стахів — секретар, Михайло Савчук — касир, Олександр Петришин — заст. президента, Володимир Гармата — голова контрольного комітету.

Grimsby

Відділ ч. 451, ім. Тараса Шевченка”, зорганізований 31 травня 1944 року. Перші урядовці: Михайло Смерек — президент, Єфим Омельченко — секретар, Йосип Слоцький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 147. Теперішній уряд: Микола Смерек — президент, Єфим Омельченко — секретар, Панас Тка-

ченко — заст. секретаря, Йосиф Слоцький — касир, Віктор Новак — голова контрольного комітету.

Hamilton

Відділ ч. 458, „Товариство ім. Симона Петлюри”, зорганізований 30 квітня 1940 року. Перші урядовці: Н. Ольховий — президент, Ф. Стахів — секретар, П. Божок — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 149. Теперішній уряд: Михайло Бучок — президент, Франко Стахів — секретар, Микола Мількович — заст. секретаря, Олександр Ружак — касир, Борис Гуторів — голова контрольного комітету.

Hamilton

Відділ ч. 462, „Товариство ім. Івана Богуна”, зорганізований 30 листопада 1964 року. Перші урядовці: Франко О. Мартинюк — президент, Осип Р. Фаренич — секретар, Теодор Буртняк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 63. Теперішній уряд: д-р Франко Мартинюк — президент, Осип Р. Фаринич — секретар, Ігор Чорнейко — рек. секретар, Теодор Буртняк — касир, Петро Крамер — голова контрольного комітету.

Kenora

Відділ ч. 428, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 28 лютого 1945 року. Перші урядовці: Франко Гала — президент, Маргарета Гала — секретар, Дмитро Кіт — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 11. Теперішній уряд: Франко Гала — президент, Маргарета Гала — секретар, Петро Кіт — касир.

Kirkland Lake

Відділ ч. 446, „Товариство ім. Данилишина і Біласа”, зорганізований 30 листопада 1939 р. Перші урядовці: М. Завалий — президент, Д. Фенінський — секретар, М. Товтрівський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 44. Теперішній у-

ряд: Василь Фолусевич — президент, Дмитро Бабій — секретар, Дмитро Майкович — заст. секретаря, Оля Грицишин — касир, Василь Ямка — голова контрольного комітету.

Kitchener

Відділ ч. 436, ім. Митрополита Андрія Шептицького, зорганізований 31 липня 1947 року. Перші урядовці: Іван Щурко — президент, Петро Вербовецький — секретар, Іван Веґера — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 164. Теперішній уряд: Степан Пасічник — президент, Петро Вербовецький — секретар, Гаролд М. Вербовецький — заст. секретаря, Богдан Чудийович — касир, Василь Товарницький — голова контрольного комітету.

Leamington

Відділ ч. 504, ім. Євгена Коновальця, зорганізований 28 лютого 1955 року. Перші урядовці: Климентина Гриневич — президент, Євген Барна — секретар, Микола Левчук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 46. Теперішній уряд: Євген Барна — секретар, Орест Гриневич — касир, Фред Бенюк — голова контрольного комітету.

London

Відділ ч. 460, „Запомогове Братство”, зорганізований 30 травня 1940 року. Перші урядовці: Михайло Ментух — президент, Іван Дикун — секретар, Семен Медичський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 154. Теперішній уряд: Микола Дутчак — президент, Павло Сахаревич — секретар, Володимир Дутчак — заст. секретаря, Марія А. Макаран — касир, Степан Мединський — голова контрольного комітету.

Long Branch

Відділ ч. 470, зорганізований 30 вересня 1940 року. Перші урядовці: В. Дмитраш — президент, Іван Леник — секретар. Число членів з кінцем

вересня 1968 року 37. Теперішній секретар — Іван М. Леник.

Niagara on the Lake

Відділ ч. 468, „Товариство ім. Євгена Коновальця”, зорганізований 31 серпня 1940 року. Перші урядовці: Ф. Боднар — президент, Петро Семець — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 79. Теперішній уряд: Орест Семець — президент, Петро Семець — секретар, Нелі Семець — касир.

Oshawa

Відділ ч. 464, „Товариство ім. Лесі Українки”, зорганізований 29 липня 1940 року. Перші урядовці: Т. Семенчук — президент, Д. Недошитко — секретар, Ліна Башуцька — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 225. Теперішній уряд: Дмитро Недошитко — президент, Микола Хомин — секретар, Микола Максимшин — касир, Олександр Сосна — голова контрольного комітету.

Ottawa

Відділ ч. 492, Товариство „Дніпро”, зорганізований 31 липня 1953 року. Перші урядовці: Дмитро Решітник — президент, Володимир Мушка — секретар, Тетяна Чамій — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 30. Теперішній уряд: Микола Світуха — президент, Лідія Шулгин — секретар, д-р Іван Тесля — голова контрольного комітету.

Quehrp

Відділ ч. 410, ім. Степана Бандери, зорганізований 31 грудня 1965 року. Засновник Відділу — Богдан Зорич. Перші урядовці: Богдан Чучман — президент, Аделя Горгота — секретар, Надя Стецюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 16. Теперішній секретар — Петро Вербовецький.

Sarnia

Відділ ч. 480, „Товариство св. Юрія Переможця”, зорганізований 29 лю-

того 1968 року. Основник Відділу — Василь Дідюк. Перші урядовці: Михайло Король — президент, Ярослава Спольська — секретар, Анна Біда — касир, Роман Спольський — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 26.

Saul Ste. Marie

Відділ ч. 426, „Товариство ім. Т. Шевченка”, зорганізований 31 серпня 1961 р. Перші урядовці: Емануїл Манчуленко — президент, Олександр Юркевич — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 р. 22. Теперішній уряд: Емануїл Манчуленко — президент, Ярослав Гуменюк — секретар, Михайло Процак — заст. секретаря, Михайло Якібчук — касир, Микола Бручковський — голова контрольного комітету.

Scarborough

Відділ ч. 415, „Товариство ім. Лесі Українки”, зорганізований 31 липня 1966 року. Основники Відділу: Василь Дідюк і Софія Куца. Перші урядовці: о. Володимир Жолкевич — президент, Петро Гуменюк — секретар, Антін Добуш — касир, Михайло Микитюк — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 28. Теперішній уряд: Михайло Микитюк — президент, Петро Гуменюк — секретар, Анастазія Мінісора — заст. секретаря, Антін Добуш — касир, о. Роман Набережний — голова контрольного комітету.

St. Catherines

Відділ ч. 427, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 21 березня 1940 року. Перші урядовці: Василь Драган — президент, Пилип Цибуляк — секретар, Іван Ковальський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 275. Теперішній уряд: Михайло Боровський — президент, Петро Дяків — секретар, Леся Муссат — заст. секретаря, Пилип Цибуляк — касир, Константин Фіцик — голова контрольного комітету.

St. Catherines

Відділ ч. 454, ім. Тараса Чупринки, організований 30 вересня 1961 року. Основник Відділу — Єфим Омельченко. Перші урядовці: Михайло Бубна — президент, Микола Бережук — секретар, Петро Грицишин — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 127. Теперішній уряд: Ярослав Сташинський — президент, Микола Бережук — секретар, Василь Мельниченко — заст. секретаря, Петро Грицишин — касир, Остап Цвях — голова контрольного комітету.

Sudbury

Відділ ч. 439, „Товариство ім. Євгена Коновальця”, організований 31 січня 1940 року. Перші урядовці: Й. Дадик — президент, Юстин Криса — секретар, Іван Марунчак — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 274. Теперішній уряд: Михайло Шилюк — президент, Володимир Зацерковний — секретар, Анна Зацерковна — заст. секретаря, Іван Марунчак — касир, Микола Рогожанський — голова контрольного комітету.

Thorold

Відділ ч. 412, „Товариство ім. Івана Франка”, організований 30 червня 1966 року. Основник Відділу — Василь Дідюк. Число членів з кінцем вересня 1968 року 63. Склад уряду від початку існування Відділу той самий: Степан Венгльовський — президент, о. Михайло Блаженко — секретар, Дженні Тепило — заст. секретаря, Василь Бачинський — касир, Володимир Шандерський — голова контрольного комітету.

Timmins

Відділ ч. 456, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, організований 28 лютого 1940 року. Перші урядовці: Петро Могиляк — президент, Василь Воркевич — секретар, Іван Сиряк — касир. Число членів з кін-

цем вересня 1968 року 95. Теперішній уряд: Богдан Лавринів — президент, Василь Воркевич — секретар, Ольга Рипаловська — заст. секретаря, М. Пашегин — касир, Кароль Розновський — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 49, „Братство св. Михайла”, організований 23 січня 1916 року. Основники Відділу: о. Йосиф Боярчук і Михайло Подлужевич. Перші урядовці: Павло Баран — президент, Михайло Подлужевич — секретар, Василь Буртник — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 78. Теперішній уряд: Степан Вовк — президент, Микола Юречків — секретар, Корнило Турчин — заст. секретаря, Дмитро Пукаль — касир, Євген Сукнярський — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 407, ім. Кардинала Йосифа Сліпого, організований 30 жовтня 1965 року. Перші урядовці: Василь Дідюк — президент, Василь Шаран — секретар, Йосип Хамуляк — касир, Степан Гах — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 241. Теперішній уряд: Василь Дідюк — президент, Василь Шаран — секретар, Іван Рискір — заст. секретаря, Йосип Пахолок — касир, Степан Гах — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 408, ім. Митрополита Андрея Шептицького, організований 30 листопада 1965 року. Перші урядовці: Іван Кривяк — президент, д-р Тит П. Залуцький — секретар, Івана Стасів — заст. секретаря, Микола Кінащук — касир, о. Ярослав Бенеш — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 74. Теперішній уряд: д-р Корнель Ващук — президент, Ілля Курман — секретар, Роман Бенеш — ка-

сир, о. Володимир Жолкевич — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 411, „Перший Євангелістський Відділ”, організований 31 липня 1967 року. Основники Відділу: Василь Дідюк і пастор Василь Давидок. Перші урядовці: Олександр Романюк — президент, пастор Василь Давидюк — секретар, пастор Іван Зінчик — заст. секретаря, Володимир Маковський — касир, Павло Дятель — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 57. Теперішній уряд: Олександр Романюк — президент, пастор Василь Давидюк — секретар, пастор Іван Зінчик — заст. секретаря, Володимир Маковський — касир, Павло Дятель — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 418, ім. Богдана Хмельницького, організований 20 жовтня 1949 року. Перші урядовці: Василь Челюк — президент, Юліян Тарнович — секретар, Іван Галик — заст. секретаря, Іван Мельник — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 184. Теперішній уряд: д-р Осип Бойко — президент, Іван Мельник — секретар, Марта Юрчук — заст. секретаря, Олександр Радкевич — касир, Дмитро Попович — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 432, „Товариство ім. Тараса Шевченка”, організований 31 липня 1939 року. Перші урядовці: д-р Іван Василенко — президент, Володимир Гіряк — секретар, Іван Мельничук — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 1554. Теперішній уряд: Роман Вавров — президент, Всеволод Пінковський — секретар, Онуфрій Максимів — заст. президента, Богдан Дідулка заст. секретаря, Микола Лелик — ка-

сир, мгр Євген Мастикаш — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 440, „Товариство ім. генерального Тараса Чупринки”, організований 30 вересня 1960 року. Перші урядовці: мгр Ярослав Спольський — президент, д-р Матей Гута — заст. президента, Семен Левицький — секретар, Василь Куций — касир, Петро Ковальський — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 274. Теперішній уряд: мгр Ярослав Спольський (помер 15 вересня 1968 р.) — президент, Софія Куца — секретар, Валерія Добрянська — заст. секретаря, Василь Куций — касир, Ярослав Хоростіль — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 453, ім. Президента Августина Волошина, організований 31 грудня 1942 року. Перші урядовці: М. Білик — президент, І. Ковальчук — секретар, Ю. Шмігельський — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 17. Теперішній уряд: Арт Тейлор — президент, Іван Ковальчук — секретар, Джеймс Лешто — заст. секретаря, Василь Федець — касир, Володимир Росоха — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 469, Товариство „Українська Молодь”, організований 31 липня 1940 року. Перші урядовці: Михайло Дзузан — президент, Карпо Черномаз — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 144. Теперішній уряд: Ілля Шкільник — президент, Карпо Черномаз — секретар, Реймонд Мандзюк — заст. секретаря, Василь Кривоус — касир, Михайло Шевчук — голова контрольного комітету.

Toronto

Відділ ч. 478, Товариство „Молода Україна”, організований 31 липня

1941 року. Перші урядовці: Микола Дашкевич — предсідник, Петро Фединчук — секретар, Павло Боднар — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 51. Теперішній уряд: Микола К. Бойко — предсідник, Василь Остапюк — секретар, Ярослав Трушик — заст. секретаря, Іван Согловський — касир. Петро Фединчук — голова контрольного комітету.

Waterford

Відділ ч. 449, „Товариство ім. Богдана Хмельницького”, організований 31 листопада 1947 року. Перші урядовці: Степан Харій — предсідник. Іван Мносилевич — секретар, Параня Кольман — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 48. Теперішній уряд: Микола Кононюк — предсідник, Степан Дворник — секретар, Іван Ситко — заст. секретаря, Максим Товпізка — касир, Володимир Свідрович — голова контрольного комітету.

Welland

Відділ ч. 461, „Товариство ім Івана Мазени”, організований 31 травня 1940 року. Перші урядовці: Василь Сеньків — предсідник, Юрій Демедюк — секретар, Андрій Глипка — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 140. Теперішній уряд: Мирон Грох — предсідник, Микола Шпурко — секретар, Іван Балабан — заст. секретаря, Зенон Бріль — касир, Степан Василик — голова контрольного комітету.

Windsor

Відділ ч. 341, „Товариство ім. Юліана Головінського”, організований 31 жовтня 1937 року. Перші урядовці: Павло Дуда — предсідник, Іван Хрін — секретар, Іван Мельник — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 280. Теперішній уряд: Петро Мудрий — предсідник, Іван Хрін — секретар, Михайло Дмитрів — заст. секретаря, Павло Дуда — касир, Семен Корбан — голова контрольного комітету.

Windsor

Відділ ч. 463, „Товариство св. Володимира”, організований 30 червня 1965 року. Перші урядовці: Осип Г. Яворський — предсідник, Михайло А. Німчук — секретар, Нестор Костинюк — заст. секретаря, Григорій Кравець — касир, Євген Король — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 66. Теперішній уряд: Осип Яворський — предсідник, Михайло А. Німчук — секретар, Нестор Костинюк — заст. секретаря, Григорій Кравець — касир, Володимир Вахна — голова контрольного комітету.

QUEBEC

Lachine

Відділ ч. 465, ім. Івана Франка, організований 28 лютого 1942 року. Перші урядовці: Семен Базик — предсідник, Осип Дячишин — секретар, Петро Базик — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 172. Теперішній уряд: Осип Дячишин — предсідник, Текля Мороз — секретар, Василь Панчук — заст. секретаря, Михайло Черешневський — касир, Степан Геба — голова контрольного комітету.

Montreal

Відділ ч. 434, „Пластовий Відділ”, організований 31 травня 1956 року. Основники Відділу: А. Гладилевич, Б. Мельник, О. Сенишин. Число членів з кінцем вересня 1968 року 278. Теперішній уряд: Дмитро Попадинець — предсідник, Віра Гомонко — секретар, Адольф Гладилевич — касир, Йосиф Роніш — голова контрольного комітету.

Montreal

Відділ ч. 448, Товариство „Самопоміч”, самостійна організація, яка прилучилася до УНСоюзу 30 вересня 1965 року. Перші урядовці Відділу УНСоюзу: Володимир Музика — пред-

сідник, Юрій Чайка — секретар, Володимир Шеремета — заст. секретаря, Петро Самборський — голова контрольного комітету. Число членів з кінцем вересня 1968 року 174. Теперішній уряд: Володимир Музика — предсідник, Микола Перейма — секретар, Юрій Чайка — касир, Іван Лапчак — голова контрольного комітету.

Montreal

Відділ ч. 471, ім. генерала Тараса Чупринки, зорганізований 31 жовтня 1947 р. Перші урядовці: Іван Чорний — предсідник, Осип Вербицький — секретар, Андрій Грицунюк — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 476. Теперішній уряд: Микола Андрухів — предсідник, Павло Дубас — секретар, Зенон Горечний — заст. секретаря, Роман Стефанюк — касир, Павло Кузишин — голова контрольного комітету.

Montreal

Відділ ч. 473, ім. Юліана Головінського, зорганізований 31 жовтня 1940 року. Перші урядовці: Дмитро Попадинець — предсідник, Осип Чайківський — секретар, Юрій Дейнека — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 347. Теперішній уряд: Микола Граб — предсідник, Віра Баніт — секретар, Юрій Дзява — заст. секретаря, Ілля Гомонко — касир, Василь Захаркевич — голова контрольного комітету.

Montreal

Відділ ч. 474, „Братство св. Івана Хрестителя”, зорганізований 31 березня 1966 року. Основник Відділу — Осип Сквирський. Перші урядовці: Володимир Медвідь — предсідник, Евгения Чайка — секретар. Число членів з кінцем вересня 1968 року 15. Теперішній уряд: Володимир Медвідь — предсідник, Василь Куць — секретар, Михайло Калуський — касир, о. Василь Бриньовський — голова контрольного комітету.

Montreal

Відділ ч. 491, Товариство „Соборність”, зорганізований 31 липня 1953 року. Перші урядовці: Ігнатій Світуха — предсідник, Юрій Приймак — секретар, Богдан Снігур — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 18. Теперішній уряд: Богдан Снігур — предсідник, Юрій Приймак — секретар.

Rouyn

Відділ ч. 443, „Українське Просвітне Товариство”, зорганізований 29 лютого 1940 року. Перші урядовці: Дмитро Вовк — предсідник, Дмитро Балан — секретар, Іван Кривецький — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 3. Теперішній секретар — Дмитро Вовк.

SASKATCHEWAN

Hafford

Відділ ч. 502, ім. Симона Петлюри, зорганізований 30 листопада 1953 року. Перші урядовці: О. Сокіл — предсідник, М. Голота — секретар, І. Герман — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 40. Теперішній уряд: Онуфрій Сокіл — предсідник, Дан Марцинюк — секретар, Іван Герман — касир, Семен Шилюк — голова контрольного комітету.

Moose Jaw

Відділ ч. 404, „Товариство ім. Івана Франка”, зорганізований 31 березня 1955 року. Перші урядовці: Степан Наливайко — предсідник, Евген Попович — секретар, Михайло Лис — касир. Число членів з кінцем вересня 1968 року 40. Теперішній уряд: Степан Наливайко — предсідник, Григорій Живер — секретар, Григорій Лис — заст. секретаря, Михайло Лис — касир, Степан Гальчик — голова контрольного комітету.

Regina

Відділ ч. 419, Товариство „Пролом”, зорганізований 30 червня 1949 року.

Перші урядовці: Григорій Саламанчик — предсідник, Константин Зеленко — секретар, Микола Толосницький — касир. Число членів з кінцем вересня 1948 року 25. Теперішній уряд: Евген Кудеревко — предсідник, Іван Саламанчук — секретар, Володимир Вергун — заст. секретаря, Григорій Саламанчук — касир, д-р Петро Воробій — голова контрольного комітету.

Saskatoon

Відділ ч. 444, „Товариство ім. Миколи Лисенка”, зорганізований 30 вересня 1948 року. Перші урядовці: Олекса Гнатюк — предсідник, Л. Вовк — секретар, Іван Чорний — касир. Число членів з кінцем вересня 1948 року 48. Теперішній уряд: д-р Степан Дершко — предсідник, Теодор Баран — секретар, о. Володимир Івашко — голова контрольного комітету.

Будинок УНСоюзу, в якому приміщені його Головна Канцелярія та в-во „Свобода”

В ГОЛОВНІЙ КАНЦЕЛЯРІЇ УНС

Багато помітних етапів перейшов Український Народний Союз за 75 років свого існування, праці і розвитку. Вони, ці етапи, позначалися великими подіями в самому УНСоюзі, як і в нашій громаді в Новому Світі, в країнах нашого поселення та в Україні. Добрим доповненням до характеристики цих етапів був би, без сумніву, огляд праці і працівників у Головній Канцелярії УНСоюзу, що є неначе мотором великої „союзної машини”. На іншому місці один з найстаріших піонерів УНСоюзу, його довголітній головний касир і тепер почесний член Головного Уряду, Роман Слободян згадує, як то колись Головна Канцелярія складалася з одної кімнати, а всі її книги та документи знаходились в одній дерев'яній скрині, яку в Галичині називали „куфрами”. Як же цікаво було б сьогодні прочитати про те, хто й що робив у Головній Канцелярії УНС хоч би тільки під час кожного із його вже багатьох ювілеїв. На жаль, нічого або майже нічого з того не подибуємо в аналах цієї установи.

Та не тільки для „майбутніх поколінь”, але й для сучасників кожночасна Головна Канцелярія УНС є великою невідомою. Між десятками тисяч членів УНС є відносно тільки мала кількість таких, що мають потребу чи нагоду побувати в Головній Канцелярії і особисто приглянутись та познайомитись з працею в ній.

З таких і подібних міркувань подаємо цей ілюстрований репортаж про

Головну Канцелярію УНСоюзу в його славне 75-річчя.

Головна Канцелярія УНСоюзу, разом з його видавництвом „Свобода”, приміщується у власному будинку при 81-83 Гренд вулиці в Джерзі Ситі, в безпосередньому сусідстві з найбільшою в світі фабрикою мила і споріднених виробів Colgate-Palmolive над Гудсоном. На цю адресу перенесли Головну Канцелярію після кількालітньої мандрівки по вуглекопських містах Пенсильвенії, в 1911-му році, купивши там будинок, в якому, до речі, раніше мешкав і був його власником губернатор Нью Джерзі, Раджес. У 1927-му році купили сусідній будинок, в якому був готель, і, розваливши його, побудували будинок УНСоюзу, що стоїть і досі. Він уже віддавна став для УНСоюзу замалий, і вже на кількох конвенціях схвалювано рекомендацію придбати для Головної Канцелярії нові приміщення. Але справа це не легка. В кожному разі, щоб бодай частинно розв'язати проблему, в 1961-му році придбано сусідній будинок, сполучено його переходами з будинком УНСоюзу, і в такий спосіб провізорично розв'язано проблему браку місця як для Головної Канцелярії, так і для видавництва УНСоюзу. В часі, як пишеться цей репортаж, справа придбання нових приміщень дуже актуальна, і не виключено, що ще перед закінченням 75-літнього ювілею УНСоюзу вона буде полагоджена. Тим часом погляньмо, як виглядає Головна Кан-

Головний передсідник Йосип Лисогір за своїм робочим столом

целярія сьогодні, хто і як у ній працює.

До будинку Головної Канцелярії, на якому вгорі видніють великий двомовний напис „Український Народний Союз” і кольорова союзова емблема, входить через скляні двері, що їх — до речі — досить часто вибивають довколишні вуличники. Кількома широкими камінними сходами входить на перший поверх, на знову ж скляних дверях якого видніє двомовний напис „Свобода, Український Щоденник”. На цьому бо першому поверсі, як і на двох поверхах вниз союзове видавництво „Свобода”: його редакція, адміністрація, книгарня, друкарня та експедиція. Тих, хто цікавиться виглядом і працею у видавництві, відсилаємо до репортажу цього ж автора у ювілейному виданні „Свободи” з 14-го вересня 1968-го року.

Але зараз за дверима, що ведуть до „царства Свободи”, висить табличка зі стрілкою, що вказує на сходи вгору і виясняє, що там — Головна Канцелярія УНСоюзу. Сходи на половині поверху розходяться — можна йти

прямо або обернутися в другий бік. Для наших цілей підімо прямо і тоді, вийшовши на коридор другого поверху, повернімо вліво і вступімо на хвилину в останні по тому боці двері. За ними є досить простора кімната з довгим дубовим столом та кріслами довкола нього. Це — конференційна зала. Тут відбуваються наради Головного Екзекутивного Комітету, часом тут хтось працює, тут переводить перевірку союзних книг контролю забезпеченого відділу матернього стеїту Нью Джерзі, тут також раз на рік протягом тижня працює Головна Контрольна Комісія УНСоюзу.

Ця конференційна кімната переділюється часто відкритою складаною дерев'яною засувкою від найголовнішого бюро в Головній Канцелярії УНС — бюро головного передсідника.

Головний Предсідник

Головний передсідник є найголовнішим між головними ексекютивними урядовцями УНСоюзу, як своїми статутними обов'язками і відповідальністю, так і своєю працею. Так є сьогодні

ні, але не завжди так було. До 18-ої Конвенції УНСоюзу, що відбулася в Дітроїті 1933-го року, головний предсідник взагалі не працював у Головній Канцелярії, а тільки час від часу приїздив до неї, одержуючи місячно 100 доларів і зворот коштів. Наприклад, Микола Мурашко, що був обраний 1929 року на головного предсідника на 17-ій Конвенції в Ньюарку, до 1933-го року жив у Рочестері. Щойно чергова, 18-та Конвенція в 1933-му році схвалила, що головний предсідник повинен працювати постійно в Головній Канцелярії. Тепер обставини змінилися до такої міри, що не можна собі уявити нормального функціонування і Головної Канцелярії і УНСоюзу без щоденної праці головного предсідника.

Бюро головного предсідника Йосипа Лисогора займає одну кімнату, із згаданою вже конференційною залезою побіч. Що робить, яку щоденну працю виконує головний предсідник? У першу чергу він є шефом Головного Екзекутивного Комітету, що складається з шести осіб, як і головним репрезентантом та виконавчим урядовцем всієї установи. Він скликає і проводить нарадами Головного Екзекутивного Комітету кілька разів річно і річними нарадами Головного Уряду УНСоюзу. Крім повного Головного Екзекутивного Комітету, існує ще своєрідна „Мала Екзекутива”, що складається з тих екзекутивних урядовців, які повночасно zatrudнені в Головній Канцелярії: крім головного предсідника, заступник головного предсідника і керівник рекордового департаменту, головний секретар і керівник організаційного відділу та головний касир і керівник касового департаменту. Ця „Мала Екзекутива”, крім постійного індивідуального контакту і порозуміння, відбуває часто свої наради для вирішення і полагодження поточних справ і проблем. З трьома іншими екзекутивними урядовцями, що не працюють у Головній Канцелярії, предсідник підтримує контакт телефоном чи листовно.

До щоденної бюрової праці предсідника належать, здавалося б, мільйон і одна справа. Він має останнє слово в усіх рішеннях, він підписує урядові документи і чеки, він має нагляд над усіма департаментами: касовим, рекордовим, організаційним і видавничим та над Союзівкою. Він приймає гостей і полагоджує кореспонденцію, якою його заспають члени УНСоюзу; і громадяни в усіх можливих справах, включно із зажаленнями на спізнений друк допису в „Свободі”. Давня звичка всі свої надії покладати на „царя” у нас ще далеко не перевелася. Очевидно, що до найважливіших справ і рішень головного предсідника та „Малої Екзекутиви” належить розв’язування інвестиційних та організаційних проблем.

Головний предсідник є головним „босом” працівників усіх департаментів, і для них його двері завжди відкриті так само, як для екзекутивних урядовців.

Це — тільки найбільш загальна характеристика праці теперішнього „предсиди” УНС п. Йосипа Лисогора. До цього додати б, що наша громада вже традиційно наділяє головного предсідника УНС безліччю всіляких інших загальногромадських обов’язків і відповідальностей. Головний предсідник Й. Лисогір є рівночасно екзекутивним віце-президентом Українського Конгресового Комітету Америки, активним і провідним членом багатьох інших установ. Такі справи, як встановлення і відкриття пам’ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, недавній Світовий Конгрес Вільних Українців, відвідани і привітання Верховного Архiepіскопа і Кардинала Блаженнішого Йосифа Сліпого, 75-літній ювілей УНСоюзу — велика частина, а часто й більшість цих справ вирішувались та полагоджувались в бюрі п. Лисогора, який часто повторює засаду, що була мотгом його частини в армії ген. Паттона під час другої світової війни в Європі, в якій він служив в ранзі капітана: „Трудне виконуємо зараз, а неможливе може

зайняти дещо більше часу". Для своїх співробітників, які жаліються йому на навалу праці, він завжди має пораду: потішайтесь тим, що на другий рік буде ще більше!

Сьогодні, мабуть, як ніколи досі в 75-літній історії УНСоюзу, Головна Канцелярія, як і вся установа та її розвиток і розвиток нашої громади стоять під знаком Йосипа Лисогора, головного предсідника УНС.

Між предсідником і касиром

Іншими дверима з бюро головного предсідника Й. Лисогора входить до бюро, яке міститься „між головним предсідником і головним касиром” не тільки через своє положення, але й працю. Кімната має три бюрка. При одному з них працює затрунена в УНСоюзі від 1963-го року, уродженка Америки, пані **Геновефа Куфта**. Вона виконує частинно обов'язки секретарки, переписуючи на друкарській машинці листи головного предсідника Й. Лисогора, який пише їх рукою. Вона є союзовою „геллов-герл”, себто відбирає всі союзові телефони, зголо-

Геновефа Куфта

шує відвідувачів, полагоджує частину загальної англійської кореспонденції. Головне її завдання — ведення гіпотечних позичок.

Бюрко навпроти неї займає „права рука” предсідника і касира в інвестиційних справах, пані **Уляна Дячук**, затрунена в Головній Канцеля-

Уляна Дячук

рії від 1950-го року. Вона знаменито визнається в інвестиційних та фінансових справах, які, з доручення та під загальним наглядом головного предсідника, полагоджувала після смерти сл. п. Івана Кокільського, головного касира, будши до його смерти його асистенткою. Її праця: нагляд над інвестиціями, оформлювання гіпотечних позичок, всі адміністративні виплати, виплати посмертних замож, виготовлювання касових місячних звітів, українська та англійська кореспонденція в цих справах.

Третє бюро займає одна з наймолодших часом праці пані **Євгенія Ратич**, затрунена в Головній Канцелярії від 1965-го року. Її обов'язки: виготовлювання заробітних платень працівникам, виплата лікарям за ог-

Головний касир дир. Петро Пуцило щоденно багато справ, головню щодо інвестицій союзозого майна, полагаджне телефоном

лядини нових членів, виплата рахунків Союзівки та частинне книговедення УНСоюзу і Союзівки, як і виготовлення податкових зіставлень наприкінці року.

Євгенія Ратич

Головний касир і його департамент

З цієї кімнати треті і завжди відкриті двері ведуть до бюро головного касира дир. Петра Пуцила. Він — наймолодший часом праці з-поміж за-труднених у Головній Канцелярії екзекутивних урядовців, бо був обраний на цей пост, звільнений внаслідок смерти його попередника Івана Кю-кольського, на річних нарадах Головного Уряду УНС в травні 1968-го року і почав свою працю з початком липня того року. Він, разом з головним передсідником підписує чеки і, в порозумінні з ним та іншими екзекутивними урядовцями, вирішує або пропонує на вирішення всі бондові чи гіпотечні інвестиції або їх зміни, він с шефом фінансового департаменту, який полагаджне всі фінансові трансакції, відповідає за фінансове книговедення, дбає про своєчасне розчислювання Відділів УНСоюзу, висилає пригадки про залеблі розчислення, сплати гіпотек чи інших зобов'язань, вирішує чи пропонує на вирішення всі фінансові справи цієї мультимільйонної установи.

Однаково складні, як і відповідальні функції головного касира УНСоюзу перебрав дир. Петро Пуцило в половині 1968-го року, але це ще далеко не значить, що він є „початківець” у фінансових справах. Цілком навпаки, в цих справах він має чи не найбільший досвід і найбільші кваліфікації, будши раніше директором великого банку, що під його проводом „ріс на очах” та безнастанно збільшував свої мільйони.

Фінансовий департамент

З канцелярії головного касира входить завжди відкритими дверима до великої кімнати, в якій під безпосереднім наглядом головного касира працює сім урядовців фінансового департаменту, крім згаданих уже Уляни Дячук, Геновефи Куфти і Євгенії Ратич.

Фінансовий департамент, яким керує головний касир Петро Пуцило, має у своєму діловодстві всі виплати і виплати УНСоюзу. Він виготовляє місячні рахунки для всіх відділів, повідомлення про належні сплати моргеджових позичок та пригадки про відсотки за позички, уділені на підклад членських грамот. Цей департамент поладнує всі виплати, починаючи від допомог, яких аплікації розглядає головний касир, а кінчаючи на виплатах посмертного за забезпеченні грамоти. До нього належать виплати грошових зворотів, позичок, повних сум забезпечення із вивінувальних грамот та всі виплати на адміністрацію Головної Канцелярії. Там же ведуться всі точні рахунки фондів, складених на цілому ряді банкових конт, а ще важніше всіх інвестицій у бондах та моргеджах. Всім цим завідує головний касир, в якого штабі працюють досвідчені „фінансисти” із приділеними їм поодинокими ділянками цього складного діловодства та господарювання 35-мільйоновим майном УНСоюзу.

Найстаршим щодо часу служби урядовцем цього департаменту є уро-

Степан Курляк

дженець Америки **Степан Курляк**, який працює в УНСоюзі вже 32 роки і є в кожному відношенні знавцем свого діла. Його основні функції: ведення головних касових книг та виготовлення підсумків для річних звітів; звіти про федеральні, стейтові і міські податки службовців та їх виплати; допомога у виготовленні місячних відділових рахунків та узгоднювання членських виплат; ведення інвентаря, закуп канцелярського приладдя і устаткування, частина англомовної кореспонденції.

При бюрку поруч працює в цьому департаменті від 1942-го року також уродженка Америк, **Катерина Магура**. Її функції: виготовлення та оформлювання місячних відділових рахунків, узгоднювання членських виплат з місячними виказами, місячні зіставлення відділових виплат по відділах і стейтах.

При черговому бюрку працює затруднений в УНСоюзі від 1954-го року відомий наш громадянин-педагог, **проф. Михайло Лисогір**. Його щоденна праця: виготовлення місячних банкових зіставлень, ліквідація виплачених дивідендових чеків, виготов-

Софія Соколишин

лення зіставлень копій дивідендових чеків на випадок їхньої затрати та висилка розметів і повідомлень про платність членів.

За другим бюроком працює затrudнена в УНСоюзі від 1955-го року **Софія Соколишин**, дружина відомого нашого діяча д-ра Олександра Соко-

Віра Соболта

Ірина Благітка

лишина. Її щоденна праця: оформлювання та виготовлювання місячних відділових рахунків, узгіднювання членських вplat з місячними виказами, місячні зіставлення відділових вplat по відділах і стеїтах, обчислення винагород для відділових секретарів та українське машинописання для фінансового департаменту.

За дальшим бюроком працює затrudнена в УНСоюзі одинадцять років **Віра Соболта**. До її щоденних завдань належить начислювання секретарських винагород та порядкування і складання фінансових документів і картотек.

При бюроку побіч працює затrudнена від 1963-го року **Ірина Благітка**. До її щоденної праці належить: виготовлювання признаних запомог, виготовлювання та перевірка місячних рахунків у класі акцидентового забезпечення, ведення рекордів у першому році їхнього забезпечення та подвійного забезпечення для річного зіставлення і висилка пошти.

При останньому столі у фінансовому департаменті працює від 1957-го року **Ольга Домбровська**, до щоденної праці якої належить: оформлювання та ведення реєстру позичок

Ольга Домбровська

членам, виплати дозрілих грамот та передчасних грошових зворотів і евіденція наперед заплачених вкладок.

Головний секретар

Між бюроми Фінансового і Рекордового департаментів, сполучених малим переходом, знаходиться канцелярія головного секретаря д-ра Ярослава Падох, який є рівночасно керівником організаційного відділу. Д-р Падох — перший з-поміж повоєнних переселенців, який ввійшов до Головного Уряду УНСоюзу, будучи обраним на головного радного на 23-ій Конвенції в 1954-му році і також з-поміж цих поселенців, що вже на черговій, 24-ій Конвенції в 1958-му році був обраний на езекутивного урядовця, на опорожнений внаслідок смерти Григорія Германа пост головного секретаря.

Статутово головний секретар є, поруч головного предсідника, репрезентантом УНСоюзу. Він підписує разом з ним усякі офіційні документи й договори та переховує офіційну печатку установи. Він є секретарем Головного Уряду та Головного Езекутивного Комітету УНСоюзу і має обов'я-

зок протоколувати їх наради, проголошувати звіти головних урядовців та ухвали УНСоюзу і вести загальне листування в його імені. Він підготує звернення до громадянства і його установ (УККА, ЗУАДК, КПШ) і вдержує з ними зв'язок і співпрацю.

Статутові обов'язки доповнюють завдання, передані головному секретареві шляхом довголітньої практики. Цим шляхом на нього перейшли обов'язки керівника організаційного відділу УНСоюзу. В цьому характері він вдержує зв'язок з великою союзовою громадою — 88,000 членів, які згуртовані в кругло 460 Відділах, розкинутих по величезній території 27 стейтів та Колумбійського Дистрикту в межах ЗСА та по сімох провінціях Канади. Відділи УНСоюзу згуртовані в 29 Округах, поза якими, з приводу розкинення, тридцять Відділів остачються необ'єднаними. Періодичні окружні збори та листування вдержують прямий та листувальний зв'язок з цією великопростірною „імперією” УНСоюзу, яку вряди-годи відвідують також обласні організатори установи.

Жура за постійний приріст союзового членства, за збереження активного проводу майже півтисячі Відділів, за належний, модерний асекураційний вишкіл союзових секретарів, організаторів і інших урядовців від десятиріч зганяла й, зокрема в цю пору, зганяє сон з очей головних секретарів УНСоюзу.

До не менш відповідальних обов'язків головного секретаря належить інформаційна й пропагандивна діяльність, а саме готування й оголошування друком на сторінках органу УНСоюзу „Свобода” та його окремої сторінки „Трибуна УНСоюзу” інформаційних брошур, статей і інших матеріалів про широке поле життєвого забезпечення, а зокрема про забезпечення, яке своїй національній громаді дає, на найдогідніших умовах, УНСоюз. Статті в серії „У всякого своя доля” на прикладах із життя повчають про konieczність життєвого забезпе-

Головний секретар д-р Ярослав Падох за своїм бюроком

чення для всіх, без винятку, громадян.

На кінець згадати б про постійний зв'язок головного секретаря з обласними й постійними організаторами, яких під цю пору УНСоюз має 16, та влаштування курсів, центральних на „Союзівці” і льокальних по округах для вишколу кваліфікованих забезпечених діячів, які були б належно підготовані до компетентної служби своєму громадянству.

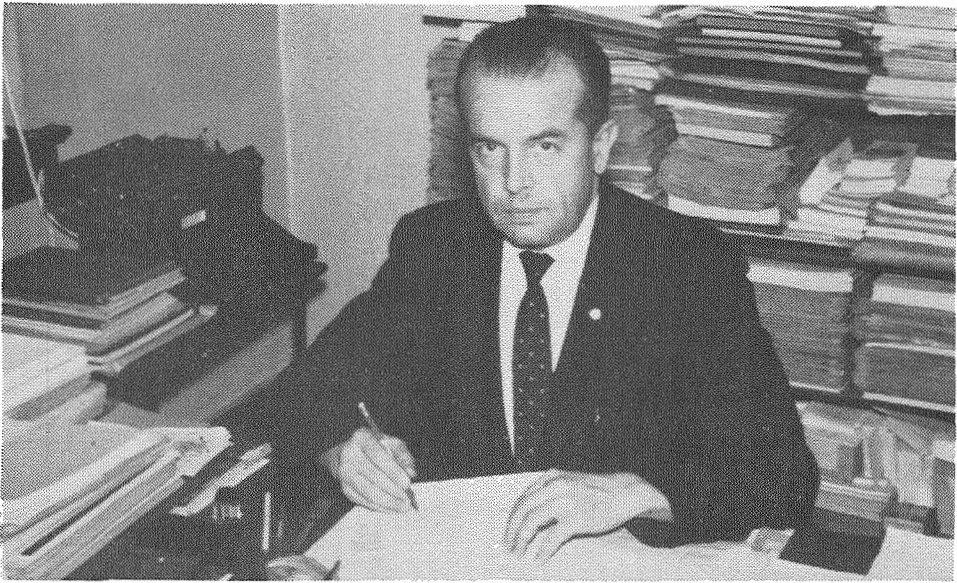
Нарешті, крім тут вичислених завдань, за словами статуту — „виконус всі інші обов'язки, що їх можуть вимагати закони, правила і звичаї УНСоюзу”, яких перелічити годі.

Заступник гол. керівника Рескордового департаменту

Рескордовий департамент в УНСоюзі, мабуть, найстарший, бо насамперед були члени, а після того гроші і все інше. А члени — їх оформлення, евіденція та все з цим зв'язане — це ділянка Рескордового департаменту, на чолі якого від останньої 26-ої Конвенції стоїть наймолодший віком головний виконавчий урядовець, але рів-

ночасно і один з найстарших часом своєї праці в УНСоюзі, заступник головного передсідника Володимир Сохан. Він єдиний з-поміж затрудованих у Головні Канцелярії виконавчих урядовців, що не має своєї окремої кімнати і працює при тому самому столі, при якому працював довгі роки, як один із службовиків Рескордового департаменту, здобувши собі своєю працею, своїм знанням, солідністю і повною відданістю таке довір'я найширших кіл членства, що їхні репрезентанти, делегати на 26-ту Конвенцію, вибрали його на члена Головного Виконавчого Комітету.

До діловодства Рескордового Відділу яким керує заступник головного секретаря В. Сохан, належать ось такі головні ділянки праці: оформлювання аплікацій та виготовлювання грамот забезпечення нових членів, вдержування картотек членів, виготовлювання місячних виказів членства поодиноких відділів, повідомлень про платність чергових вкладок членів, оформлювання всіх змін у забезпечених плянах членів та в загальному стані членства, виготовлювання чеків дивіденди, видача аплікацій на гро-

Робочий стіл заступника головного председателя і керівника Рекордового департаменту Володимира Сохана

шові зврати, допомоги, як теж друків посмертних листів, опрацювання книжок вкладок („Рейт Буків”) із таблицями вкладок і зворотних вартостей, вишкіл секретарів та організаторів, зладжування кінцеворічних статистичних звітів для забезпечених властей і вкінці ведення кореспонденції у всіх цих справах із секретарями відділів, членами та різними установами.

Володимир Сохан — це справжній „робочий віл” у Головній Канцелярії. Двері до її приміщення він тільки тому не відкриває, прийшовши о год. 7-ій вранці, що вже раніше їх відкрив котрийсь із редакторів. Але у вікні керівника Рекордового відділу ще довго світитися після того, як у Редакції вони погашені. Свою працю починає Вол. Сохан від розпечатування і розподілу пошти по відділах Головної Канцелярії та поміж поодиноких референтів. Тоді сідає він до своєї щоденної праці, яка охоплює керівництво Рекордовим відділом, перевірку одержаних аплікацій нових членів, що вимагає постійної чуйности та ува-

ги, і полагоджування кореспонденції зі секретарями та членами, яка допомагає йому держати постійно руку на живчику його відділу. Перевірка уявних і правдивих помилок, про які пишуть до Головної Канцелярії, та поладнування всіх секретарських клопотів, з якими звертаються вони до централі, це важлива частина забезпеченої служби, що її старається дати керівник Рекордового відділу секретарям Відділів, організаторам і членам УНСоюзу.

В. Сохан є ентузіястом ідеї „тіму”, так у спільній праці Екзекутивного Комітету, як і на пості „капітана” свого „тіму” Рекордового відділу, в якому він не лише керівник, але й член команди, який разом зі своїми службовиками працює і їм допомагає там, де часом в його „тімі” когось бракує через недугу чи вакації. Кличем у солідній праці „тіму” Рекордового відділу, який працює дуже справно, є тісна співпраця і постійна обслуга секретарів Відділів, щоб УНСоюз вдержував марку фахової, професійної забезпеченої установи.

До цього, як і в інших ексекутивних урядовців, долучуються наради й конференції, звітування, приймання відвідувачів та подивугідна прикмета — готовість завжди не тільки радою і порадою, але й працею допомогти в праці інших.

Праця керівника Рекордового відділу далеко не кінчається в Головній Канцелярії. Як Головна Канцелярія є його „майже домом”, так і його дім є „майже другою канцелярією”, в якій п. Сохан головню відповідає на листи відділових секретарів і членів, збирає й приготує союзні та спортивні матеріали для „Свободи” в якій він є спортивним редактором.

Чи може одна людина робити більше? Володимир Сохан робить! Він ще має „габі”, і його репортажі та інтерв'ю належать до найкращих, що їх передає урядовий „Голос Америки” в Україну. І не одна фотографія, що її могли оглядати читачі на сторінках „Свободи”, також повинна б мати дописку: світлив Володимир Сохан.

Рекордовий департамент

За добрим прикладом свого „боса”, заступника гол. предсідника Володимира Сохана, йдуть під його наглядом і працівники керованого ним Рекордового департаменту.

До найстарших часом служби і найбільш заавансованих працівників цього департаменту належить **Меланія Мілянович**, уродженка Америки, дочка заслуженого та провідного союзного діяча, колишнього головного секретаря покійного Степана Міляновича. Її щоденна праця: видача форм на згрошвлення грамот, англійська кореспонденція, калькуляція зворотних вартостей на грамотах, перевірка подань нових членів, перерахування (реіншюранс), калькуляція нагород для організаторів, обрахунки звільнення від вкладок дітей, що їх батьки померли, переведення змін способу плачення членських вкладок, місячні обрахунки, збирання статистичних даних для річних

Меланія Мілянович

звітів Рекордового департаменту, переклади з українського на англійську. Також і редакція у потрібні користується допомогою п. Мілянович в перекладах, редагуванні чи справляннях англійських текстів.

На один рік старшою часом своєї праці в Рекордовому департаменті УНСоюзу від п. Мілянович є також уродженка Америки, **Стелла Расн**. Її

Стелла Расн

щоденна праця: процесування аплікацій нових членів та змін клас забезпечення; частина англомовної кореспонденції; картотека дивіденд молодечого департаменту; додавання до членських вкладок на грамотах на додаткові фонди; виготовлювання нагород для предсідників і касирів Відділів; зіставлювання місячних рахунків молодечого департаменту; подання на стейтові дозволи та ліцензії для організаторів і, вкінці, виповнювання річних звітів (стейтментів). Пани Рашн, як і п. Мілянович, допомагає в потребі редакції в англомовній кореспонденції.

Мгр. Наталія Залуська працює в рекордовому департаменті від 1958-го року і до її щоденної праці належить: оформлювання змін прізвищ і спадкоємців на картотеках і грамотах членів; підготовка до друку картотек IBM для виготовлення місячних виказів дорослих членів у Відділах від 251-506 та веде картотеку і викази вкладок дорослих членів за перший рік після видачі грамот та вдержування картотеки IBM для статистики грамот акцидентового забезпечення.

Мгр Наталія Залуська

Д-р Марія Кобринська оформлює всі зміни в стані дорослого членства Відділів, підготовляє до друку картотеки IBM для виготовлення місячних виказів дорослих членів у Відділах від 1 до 250 та веде картотеку і викази вкладок членів у молодечому департаменті за перший рік після видачі їм грамот. В УНСоюзі працює 11 років.

Михайло Юзенів є одним з наймолодших часом служби працівників У-

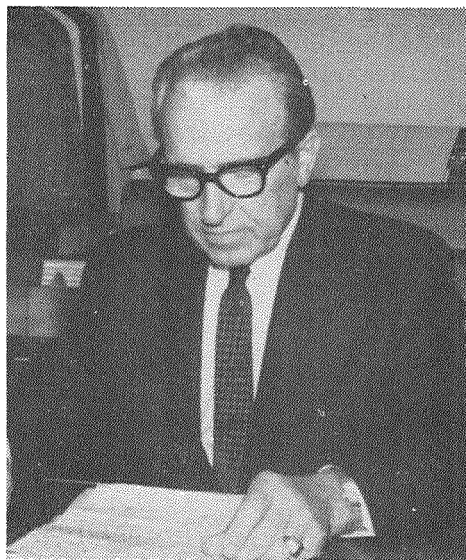

Михайло Юзенів

НСоюзу, бо zatrudнений в рекордовому департаменті щойно від 1967-го року. Тим не менше виконує відповідальні обов'язки: сформлює аплікації нових членів акцидентового забезпечення, видає посмертні листи, видає аплікації на виплати запомог, вдержує адресар секретарів Відділів та переводить кожночасні зміни в ньому, вдержує картотеку IBM з виплачених грамот. Мих. Юзенів як це стверджено в передмові керівника цього департаменту, заст. гол. предсід. Володимира Сохана, приготував до цього збірника показник Відділів УНСоюзу.

Ярослава Левицька

Мґр Осип Стецура

При останньому столі в цій кімнаті Рекордового департаменту працює від 19 років **Ярослава Левицька**. Її щоденні обов'язки: оформлювання всіх змін у стані членства молодечого департаменту, підготовка картотек IBM для друку всіх виказів цього департаменту, вдержування евіденції і змін у вкладках грамот, які мають бути виплачені та, вкінці, вдержування статистичної картотеки для річного зіставлення і картотек для виготовлення дивіденди для всіх членів в дорослому департаменті.

Прилегла, хоч відділена дверима великої залі Рекордового департаменту кімната, це домена **мґра Осипа Стецури**, відомого нашого оперового співака-соліста, який „володіє” в цій кімнаті на двох електронічних машинах IBM, що є власністю УНСоюзу, пристосовані до праці його системи та вповні використовувані. На цих машинах мґр О. Стецура друкує щомісячні викази для секретарів Відділів і ці викази є підставою розрахунків Головної Канцелярії з Відділами. Після видруккування місячних виказів, мґр Стецура висорто-

вує всіх членів, які до даного місяця заплатили свої забезпечені вкладки і друкує для них пригадки, що з 1-им днем чергового місяця починається новий період платности — кварталний, піврічний чи річний. Один раз в році він виготовляє дивідендові чеки для членів і статистики до звітів для стейтових асекураційних властей. Щомісяця друкує на машинах IBM зіставлення членів, які мають подвійне забезпечення, зіставлення першорічних членів та членів з виплаченими грамотами. Крім праці на скомплікованих машинах IBM, впродовж року він полагоджує реклямації відносно дивіденд суспендованих і опісля прийнятих наново членів, переводить зміни віку членів та переводить прохання про подвійне забезпечення.

До рекордового департаменту належить також другий поверх докупленого будинку, перший поверх і сутерени якого займає „Свобода”. На тому поверсі зберігаються всі друки і архіви, зокрема поскладані за порядковими числами всі документи забезпечення поодиноких членів. До

Марія Савчак

цього архіву входить через кімнату, яку займає і в якій працює секретарка д-ра Ярослава Падоха, **Марія Савчак**. До її щоденних зайнять належить кореспонденція організаційного департаменту та ведення статистики нових членів всіх Відділів УНС, їхніх Округ, секретарів і організаторів.

В останній кімнаті Рекордового департаменту працюють:

Д-р Осип Волошук, затруднений в УНСоюзі від 1951-го року. Його праця: щомісячна перевірка змін членських вкладок, підготовка до висилки і висилка всієї пошти Рекордового і Організаційного департаментів, вдержування та нагляд над архівом усієї кореспонденції, як і документів забезпечення, кожномісячне в'язання у книги та означування виказів членів

у дорослому і молодечому департаментях, як також членів, що мають акцидентове забезпечення.

Ольга Парубчак працює в УНСоюзі вже від 1960-го року і до її щоденних зайнять належить: оформлювання аплікацій нових членів дорослого департаменту, виготовлення картотек і обчислювання вкладок, випишування грамот нових членів та договорів про додаткове подвійне забезпечення, ведення статистики руху дорослих членів по Відділам, клясам забезпечення та по стейтам і провінціям, ведення статистики виплачених грамот дорослих членів та переводжування змін вкладок на цих виплачених грамотах та, вкінці, статистика членства для річних зіставлень.

Іванна Коць працює в УНСоюзі 14 років і до її щоденних обов'язків належить: оформлення нових членів молодечого департаменту, рекордове книговедення того департаменту щодо Відділів, сум і кляс забезпечення, ведення реєстру і картотеки забезпечення платника вкладок і додаткового подвійного забезпечення, випишування контрактів і грамот, машинописання системою IBM та частинне ведення картотек IBM.

Так у загальному виглядає щоденна праця в Головній Канцелярії Українського Народного Союзу в його 75-річчя. Огляд далеко неповний, бо крім згаданого полагоджується ще безліч всіляких інших справ і проблем, що їх кожного дня треба виконувати для тієї професійної обслуги десятків тисяч членства УНСоюзу.

А. Д.

A CONCISE HISTORY SOYUZIVKA

By Daniel Slobodian

How did we happen to buy Soyuzivka? Several U.N.A. conventions discussed and finally ordered the U.N.A. Executive Board to buy a home for the aged. The Executive Board traveled many miles looking over many places which were for sale in New Jersey, Pennsylvania and New York. Finally, when they saw the estate owned by the heirs of Dr. Foord in Kerhonkson, for the first time there was unanimity, all executives were impressed with the possibilities of this site not only as a place for the aged to STAY but as a resort from which all U.N.A. members could benefit.

Dr. Foord operated a private sanatorium for patients who were recuperating from operations or who took the rest cure which was fashionable in that day. He catered to a selective clientele, the so called carriage trade, who were listed in the Blue Book or the Social Register or were sent by doctors. Even in those days when money had more value than today patrons paid \$20.00 a day plus other fees, private nurses, consultations, medications, etc.

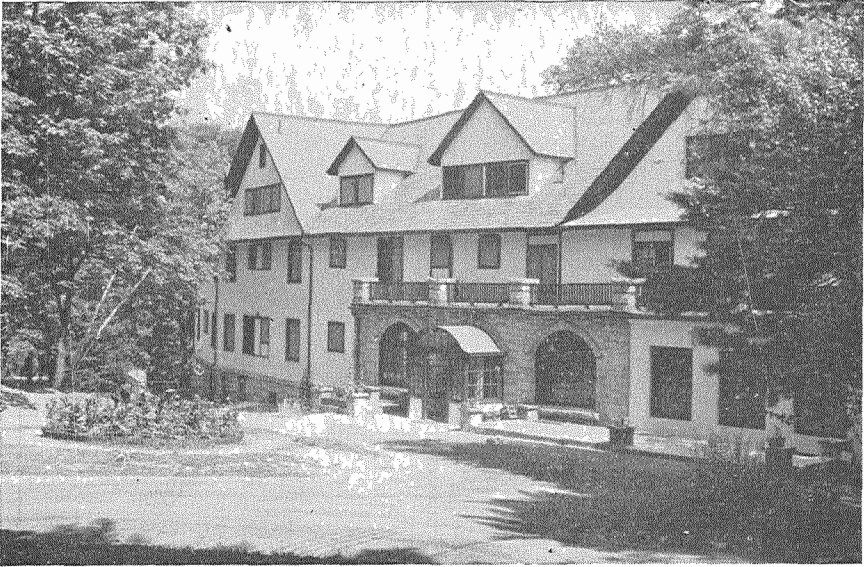
So, in 1952 Soyuzivka was purchased for the sum of \$70,000. Since there was not enough time to get the place ready for operation, the Plast was allowed to use one building and the grounds as a camp the first summer. Major renovations had to be made. A new kitchen had to be built, a new dining room, steel beams and girders were installed in the Main House. In 1953 a grand opening ceremony attend-

ed by thousands opened this resort to vacationers. It was not an instant success. Our newly arrived immigrants were just establishing themselves, seeking new jobs in a new country, and simply could not yet afford a vacation anywhere no matter how reasonable. Among the older immigrants, many of whom had never taken a vacation in their lives, started taking a vacation for the first time. But the youth started coming, every weekend. No one demanded luxurious rooms. Dormitory rooms and rooms with bathrooms on one floor had first priority because they were reasonable in price.

Soyuzivka expanded its holdings when upon the death of Mrs. Foord, her house with the land was purchased. More renovations had to be made to transform the rooms so as to be suitable for hotel occupancy.

During a regular annual meeting of the U.N.A. supreme executive board at Soyuzivka a phone call was received that our neighbors were selling their house because the husband was being transferred to manage a factory elsewhere. The executive board looked the property over and empowered the Executives to negotiate and purchase this property which was to become Camp Lviv. The ranch style private home 101 ft. long was changed to accommodate children, a dining room was built, a kitchen, and a swimming pool.

Now at last we had a summer camp for boys and girls.

Головний адміністраційний будинок на Союзівці

The Ukrainian Courses which started in the second year of Soyuzivka's existence also had a place to function.

At first the courses were attended mostly by students in college. The U.Y.L. of N.A. sent teachers to instruct Ukrainian dancing and for several years banduras were made and the girls learned cross-stitching.

The courses are still popular though the age of the students attending is younger. In three and a half short weeks one would be amazed how much Ukrainian history, literature, art and language is learned by these students.

Each succeeding year business improved, despite the lack of some facilities. The swimming pool was an over-size bathtub about 25 ft. wide by 50 ft. long. Dancing was inside the old Clubhouse and the bar was in a room not much larger than one of our guest rooms. Then the managers made a bold decision. On their own, they had a small 40 ft. radius dance floor built outdoors. It was a success, the dancers loved it. But the Executives didn't. When they saw very few people in the bar they told the managers "You have

ruined our business, you must tear down the platform first thing Monday morning!" The cash registers told a different story which made them change their minds. In fact the dance floor attracted more people every week. It became so apparently successful that the following year it was torn down to build an outdoor platform three times larger. This platform was to last 7 years, when it was realized that when it rained people had no place to dance, then the Recreation Hall was built. Customers are the bosses in any business. Their likes and demands have to be catered to, especially in the hotel business. They still like dancing outdoors under the stars and the new Recreation Hall features dancing outdoors on special composition floor laid on the roof and the entertainment programs are held inside.

Another milestone in progress was made when the old pool was torn down and a new steel pool was constructed. This pool was constructed by Soyuzivka's own help plus the hiring of a few craftsmen. The L shape was chosen because it was safe in that the diving

Басейн і павільйон „Веселка” на Союзівці

area was separate from the swimming area. A spacious deck area was provided, since study shows that people spend 90% of their time out of the water. The deck area of course added appreciably to the cost, but it is well appreciated by all who use it.

In the first 3 years one clay court was adequate, but our youth demanded more and they got it. Soyuzivka's land was hilly and it was a big job to create level areas. Bulldozers cut and filled much as they could and more fill had to be trucked in. Today Soyuzivka boasts 5 tennis courts, which is more than many hotels have that are seven times its size.

At the same time fill was trucked in to make a soccer-softball field. All

this was done for the benefit of our youth and our youth are the biggest champions of Soyuzivka.

Now Soyuzivka suffered and is still suffering from growing pains. More people more facilities. More water was being consumed. A steel tank capable of storing 400,000 gallons of water had to be erected, wells had to be drilled, new pipe lines laid, more sewage facilities, larger electrical services, more parking areas, roads had to be paved, air conditioning has to be installed. These are problems which though partially solved must be further developed. Our members are demanding more rooms, since Soyuzivka is not able to accommodate all who wish to stay here be it in the summer or weekends after the season.

СОЮЗІВКА ЗА 15 РОКІВ

Написав Володимир Квас

Мій співтовариш праці, Данило Слободян, подав англійською мовою „коротку, але змістовну” історію придбання Союзівки, як вона поступово росла, розбудовувалась, поширила свій стан посідання територіально і матеріально, які мала спочатку успіхи і труднощі - невдачі, — що їх, подекуди, і далі має. Тут хочу тільки потвердити слова Д. Слободяна, що основною проблемою Союзівки з першого дня її придбання в 1952-му році було те, що цю нашу оселю треба було стало розбудовувати, поліпшувати, модернізувати, стосовно до вимог часу і гостей. Коротше сказавши, Союзівці ніколи не бракувало гостей, але завжди був „страх”, зокрема в повному сезоні, що забракне їй приміщень для цих гостей... Ця кризова проблема — недостача приміщень-кімнат і нових будинків загострилась особливо в останніх двох-трьох роках, і Батько - Союз в своєму ювілейному, 1969-му році мусить її успішно розв'язати, — для добра цієї нашої оселі, що є нашим спільним добром.

За 15 років праці на Союзівці і для Союзівки я мав, фактично, менше діла з будинками (це реферат Д. Слободяна), а більше з живими людьми — гостями й працівниками. Я придбав при цій нагоді великий і єдиний в своїм роді досвід — як співжити і співпрацювати так з одними, як і з другими. Жадна школа чи професійні курси не дадуть такого досвіду, як життєва практика! Що є основне й

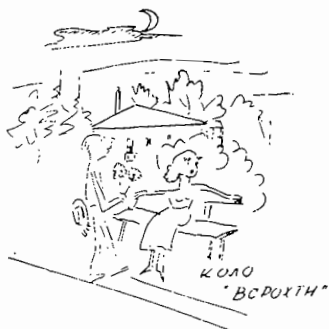
характерне для Союзівки — це те, що вона від початку свого існування поставила ставку на молодь, на молоде покоління українців, тут народжених і новоприбулих. І ця ставка не завела!

Саме на відтинку молоді заслуга Союзівки для нашої громади, за 15 років її існування, без перебільшення можна сказати — небуденна! Подам лише кілька цифр: близько 800 студентів закінчило Курси Українознавства, понад 1000 дітей перейшло через наші літні табори для хлопців і дівчат, понад 2,000 студентів і студенток українського роду було тут затруднених, як працівники Союзівки, в такій чи нішій формі. Тисячі молоді беруть участь в щорічних контестах „міс Союзівки” чи в масових спортових імпрезах, як тенісові, пливачькі, відбиванкові турніри...

А скільки нашої молоді тут познайомилось і вступило в подружні зв'язки, скільки з них уперше запізналось з кращими зразками українського мистецтва, музики, співу чи танку, пізнало наш прекрасний українсько-візантійський обряд, культуру, звичаї і традиції свого народу: скільки з них пригадало собі аж тут, на Союзівці, чиїх вони батьків діти! Союзівка зробила для нашої громади те, що затримала при українстві значний відсоток нашої молоді, яка в недалекий уже майбутності перебере керму українського життя в свої молоді руки і вже тепер частинно перебирає.

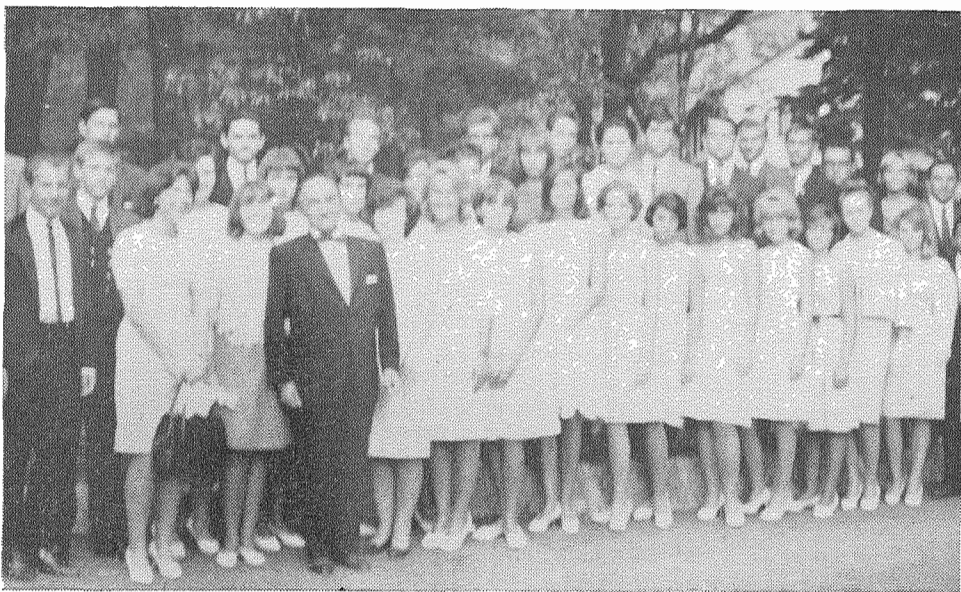
БІЛІ ВЕСЕЛКИ

ЧЕМА ТУ ЯК
НА СОЮЗІВЦІ

Шість шкідів із Союзівки

*Учасники одного із Курсів Українознавства на Союзівці
разом із своїми вчителями*

На цьому, звичайно, не вичерпується значення Союзівки для нашої громади. Коли переглянемо річники „Свободи”, що є вірним і льоаяльним літописцем Союзівки за останніх 15 років, то побачимо, що ця виховно-відпочинкова оселя Українського Народного Союзу була справжнім літнім центром українського культурно-мистецького життя в цій країні. Не було, здається, видатнішого українського письменника, мистця, науковця чи публіциста, який не відвідав би Союзівки при тій чи іншій нагоді. Багато наших мистців слова мали тут свої авторські вечори, чимало науковців читали доповіді і лекції, — зокрема для Курсів Українознавства; цілий ряд образотворчих мистців влаштували свої виставки картин чи покази своєї творчості, що втішалися особливою увагою вакаційної публіки.

Наші суботні мистецько-розвагові імпрези в клубі „Веселка” мають уже свою славу і популярність, навіть поза межами цієї країни: у нас мали свої концерти також і наші загранич-

ні мистці з Європи, Південної Америки чи з Австралії. Просто неможливо в цій короткій статті поіменно згадати тих всіх визначних солістів — співаків, піяністів, скрипалів, акторів, диригентів, мистців слова . . . Неможливо перерахувати всі ті мистецькі ансамблі — хоріві, вокальні, театральні, молодечі групи танцюристів з Америки і Канади, що виступали на Союзівці зі своїми концертами і показами. Зацікавлених відсилаємо до окремих сторінок „Союзівки”, що появляються при „Свободі” двічі на рік і стараються реєструвати видатніші події з „активності” Союзівки. Історію Союзівки схопив на фільмову стрічку наш кінопродюцент і режисер, Ярослав Кулинич, у кольоровому кінофільмі „Наша Союзівка”, що був випродукований коштом Українського Народного Союзу в 1965 році.

Я дозволю собі відмітити лише декілька важливіших моментів з історії Союзівки, що сталися на протязі 15-ти років. І так у 1956 році тут відбулося, при великому здвизі народу, відкриття пам’ятника Тарасові Шев-

ченкові, за проєктом світової слави українського скульптора, Олександра Архипенка. Влітку 1961-го року під тим же пам'ятником нашого національного генія відбулась велика маніфестація з нагоди 100-річчя з дня його народження. Тоді ж співав на Союзівці наш світової слави тенор Мирослав Скала - Старицький з Франції.

Літом 1964-го року відбулося на Союзівці відкриття пам'ятника гетьманові Іванові Мазепі, автором проєкту якого був інший видатний український скульптор, Сергій Литвиненко. Пам'ятник поблагословив Архипіскоп Української Православної Церкви в ЗСА ВПреосвященний Мстислав.

В днях 30-31 жовтня 1965 року відбувся на Союзівці перший у вільному світі З'їзд Українських Журналістів Америки і Канади. І, врешті, одна з найбільших подій з життя нашої оселі — відвідини Верховного Архипіскопа Української Католицької Церкви, Кардинала Йосифа Сліпого, в днях 8-9 червня 1968 року.

Не злічити всіх тих з'їздів, конвенцій, товариських та регіональних зустрічей різних наших організацій, товариств, груп молоді, професіоналістів, ветеранів тощо, які відбуваються щороку на Союзівці! А скільки нарад Головного Уряду УНС, секретарсько-

інструкторських курсів, „Союзівих Днів” та інших зібрань членства УНС відбулось досі на Союзівці! І все те у себе, „вдома”, на власному, сказати б, подвір'ї, на цьому „клаптику України на вільній, американській землі”, — за словами нашого незабутнього головного предсідника, сл. п. Дмитра Галичина.

Я назвав колись Союзівку „візитною карткою УНСоюзу”, її реклямовим проспектом, в найкращому смаку і в найліпшій формі. Таким надбанням, — це кожний мусить об'єктивно признати, — є чим гордитися і перед своїми, і перед чужими. Поза тим я дозволю собі звернути увагу Батька - Союзу на те, що Союзівка — це один з найкращих організаторів членства УНС. Для прикладу і на закінчення цих моїх рядків ще одна переконлива цифра: один з управителів цієї оселі, що є одночасно фінансовим секретарем одного з Відділів УНС, зорганізував досі на Союзівці понад 500 членів! Припустимо, що інші секретарі, організатори чи урядовці не мали таких успіхів, а проте кожний з них напевно завдячує Союзівці не одного придбаного члена! У періоді цього ювілейного, 1969-го року нашим щирим бажанням було б, щоб Батько-Ювілянт почувався гордим із своєї наймолодшої „дитини”, бо вона, ця дитина-Союзівка, на це собі ретельно заслужила!

УПРАВИТЕЛІ СОЮЗІВКИ

Данило Слободян

Володимир Квас

УНСОЮЗ І СПОРТ: ДО ВЕРШИН!

Написав Зенон Сншлик

У серпні 1966 року, коли в перший день змагань за крайові тенісові першості Української Спортової Централі Америки і Канади (УСЦАК) на Союзівці виринула дилема, спричинена „богами і стихіями”, що наслали нежданий зливний дощ на цю оселю Українського Народного Союзу, головний передсідник цієї найбільшої української установи у вільному світі, Йосип Лисогір — до речі сам учасник першостей в категорії сеньйорів — запропонував змаговій комісії негайно перенести змагання до закритої тенісової зали в недалекому містечку Елендейл, Н.Й. „Кошти винаймлення — це другорядна справа, — заявив передсідник Лисогір. — Ми за це подбаємо”.

Другого дня ранком, коли злива не вгавала, довжелезна валка автомобілів вирушили із Союзівки до критої арени в Елендейл, де до першої години ночі змагались українські тенісистки на м'яких кортах, дотягаючи розгри до чвертьфіналів у всіх шістьох конкуренціях. Сконстеровані „боги і стихії”, не видержавши конкуренції із завзяттям змагунів та змагунок, усміхнулися сонцем над розлогою Союзівкою на третій день змагань, що продовжувались до успішного завершення вже на твердих кортах оселі УНСоюзу.

Цей приклад, один з численних і найбільш характеристичних, вказує на велике зацікавлення та кожночасну піддержку Українського Народного Союзу спортовій активності нашої

молоді в цій новій країні нашого поселення. Що більше, власна ініціати́ва, активна участь та сприяння розвиткові спорту віддзеркалюють всесторонність та многогранність УНСоюзу, як громадської установи, що ось в цьому році святкує 75-ліття свого існування.

Зацікавлення молоддю та сприяння її спортовим починам — явище зовсім природне для УНСоюзу. Бо й зазедве чи існує чисельно більша молоде́ча організація у вільному світі, як Український Народний Союз: поверх одної четвертої його 88-тисячної маси членства — це молодь. І як і в інших ділянках активності молоді — виховній, культурно-освітній, розваговій — УНСоюз, розуміючи вагу всестороннього розвитку нашої громади, її потенціал та потреби, не щадить засобів на сприяння тим зацікавленням молоді, які найкраще впливають на збереження її української духовости та прив'язання до українських вартостей і традицій.

Ці постуляти, при кожночасній готовості служити українській громаді, ввійшли вже в довголітню традицію УНСоюзу ініціювати та піддержувати спортову активність нашої молоді. Спочатку через свої відділи, а далі шляхом організації окремих спортових ліг, УНСоюз сприяв проявам спортових починів нашої молоді, достосовуючись до її особливих зацікавлень в поодиноких періодах часу. Колись це був бейзбол, національний спорт Америки, кошівка та круглі —

Инж. Богдан Рак, керівник краєвих тенісових змагань за першість УСЦАК, промовляє до учасників змагань на кортах Союзівки.

роди спортив, які знайшли широке зацікавлення серед нашої, вже тут народженої молоді.

Великий розвиток видів спорту в поодиноких громадах нашого поселення знайшов своє віддзеркалення в призначенні Григорія Германа, заступника головного передсідника УНСоюзу, на спортового директора, під час 19-ої Конвенції УНСоюзу в 1937 році у Вашингтоні. Ця Конвенція рішила посилити і скоординувати спортову акцію серед молоді УНСоюзу, що вдалось перевести з повним успіхом вже в найближчих роках, завдяки рівнож особистій ініціативі та зацікавленні Г. Германа в спорті. Під його проводом гуртки молоді УНСоюзу створили бейзболову, кошівкову та кругольну ліги УНСоюзу. Вже в 1940 році ці ліги нараховували: 28 дружин і 430 змагунів (бейзбол), 21 дружину кошівкарів (211 змагунів), 33 кругольні дружини із 236 змагунями. За допомогою та при активній участі молоді УНСоюзу, тоді вже активна Ліга Української Молоді Північної Америки зорганізувала в 1935 і 1936 рр. всеукраїнські олімпіади з участю і канадійсько-української молоді, що становили всенациональні

здвиги молодих спортовців обидвох країн нашого поселення в Новому Світі.

З приїздом нової іміграції УНСоюз знову піддержав морально і матеріально новостворені українські спортові клуби та товариства, що розвинули широку активність у тих видах спорту, які були популярні в Україні та інших країнах Європи. Це передусім футбол, відбиванка та настільний теніс, як також легкоатлетика, плавання, шахи, а з часом і теніс. Ці роди спортив доповнили широку активність вже тут народженої молоді, запевняючи всесторонній розвиток та затіснення співпраці поміж поодинокими молодечими організаціями.

Ідучи з духом часу та доцінюючи це природне зацікавлення серед нашої молоді, УНСоюз пішов назустріч Українській Спортовій Централі Америки і Канади та її делегатурам, допомагаючи в улаштуванні країлових чемпіонатів з участю соток молодих атлетів. Спортові змагання Ліги Української Молоді Північної Америки, з рядів якої вийшло велике число союзових провідників та діячів, втішаються великою популярністю серед тут народженої молоді. Щодру-

гий рік УНСоюз уфундує трофеї для чемпіонів цих розгрівок в ділянках кошівки, круглів та гольфу. Серед великого числа учасників цих змагань, що вже три рази відбувалися на Союзівці, знаходимо активних союзовців, які своїм прикладом та активністю притягають молодь до одиноких відділів УНСоюзу.

Існуючий при головному уряді УНСоюзу спортивний комітет на чолі з головним контролером Іваном Іванчуком з Чикаго ініціює та має нагляд над крайовими кругольними турнірами, які відбуваються кожного року в одному з більших осередків союзової активності. Починаючи з 1966 року, три таких турніри відбулись в Аліквіппі, Па., в Рочестері, Н.Й., і в Дітройті, Міш., притягаючи дружини з багатьох міст Америки, де існують місцеві кругольні ліги з участю дружин відділів УНСоюзу. Змагання в кругольних турнірах відбуваються в чоловічій та жіночій конкуренціях за індивідуальну та дружинову першість та за грошові нагороди і трофеї, уфундовані УНСоюзом.

Тісна співпраця УНСоюзу із спортовими клубами привела до заснування окремих відділів УНСоюзу при спортових клубах як УАСТ „Леви” Чикаго, УСК „Львів” у Клівленді, УСК в Нью Йорку та УСТ „Чорномор-

ська Січ” в Ньюарку. Ці відділи-клуби є сьогодні поєднанням союзової та спортової активності, що одна одну доповнює на місцевому та крайовому рівнях.

Справжньою Меккою українського спортового активу стала відпочинкова оселя УНСоюзу — Союзівка. Починаючи з 1952 року, Союзівка притягає щораз більше число активних спортсменів на щорічні крайові першості у плаванні, тенісі та відбиванці. Дванадцять крайових плавацьких першостей та тринадцять крайових тенісових турнірів, відбутих до 1968 року на Союзівці, вказують на зростаюче число учасників в усіх конкуренціях, особливо юнаків та юначок, які збираються на оселі УНСоюзу кожного року під час триденного „довгого” вікенду з нагоди свята Дня Праці. Число активних змагунів, що стають на старт до цих крайових чемпіонатів в тенісі та плаванні, росте кожного року, як і підноситься рівень гри в білому спорті та досяги в плавацьких конкуренціях. Понад 200 спортсменів — молодих, молодших і наймолодших — це справді гарна панорама для крайових першостей, до успіху яких у великій мірі причиняється УНСоюз передусім першоакційним улаштуванням, а далі бездоганною співпрацею з УСЦАК-ом та орга-

Змагуни-плаваки УССКА з Філадельфії, переможці в дружиновому точкуванні плавацьких змагань за першість УСЦАК на Союзівці.

нізаторами турнірів — Карпатським Лещетарським Клубом (КЛК) на чолі з незаступним провідником інж. Богданом Раком та його не менш здібними асистентами — інж. Ярославом Рублем, інж. Романом Ракочим, інж. Володимиром Кізімою, інж. Петром Грицаєм, інж. Мирославом та Юрієм Ломагами та іншими ентузіястами спорту.

Із п'ятьма добре вдержаними тенісовими кортами та басейном олімпійських розмірів, Союзівка являється логічним центром для переведення цих успішних щорічних спортових імпрез. Крім цього, директори Союзівки, пп. Володимир Квас та Данило Слободян, є завжди на висоті завдань, коли йдеться про приміщення для змагань, відповідний харч та технічну підготовку кортів і басейну. УНСоюз, щоденник „Свобода”, англломовний „Український Тижневик”, Союзівка та поодинокі союзові діячі уфундовують прегарні трофеї кожного року для чемпіонів в різних конкуренціях. Вже два рази приходилось УНСоюзові уфундувати но-

ві чаші в конкуренціях чоловіків, сеньйорів, жінок та юначок після того, як інж. Лев Воробкевич з Дітройту, д-р Володимир Гук з Ньюарку, Люся Друневич з Торонта, Андрея Кейбіда з Мейплвуду та Звенислава Ленець з Кергонксону здобули чаші три рази підряд. Та в УНСоюзі чаш достатком, коли б тільки використали чемпіони. А вони виростають кожного року, пригтовляючись старанно до крайових першостей на Союзівці, — бо нема для них кращого осягу за український чемпіонат Америки і Канади. Цього свідомі і сотні глядачів, що рік-у-рік стежать за тенісовими турнірами і плавацькими осягами на Союзівці, заповнюючи зелені трибуни довкруги кортів під час крайових першостей.

А скільки знайомств, приемних спогадів, зустрічей і повних емоції переживань, що з'єднують, скріплюють і будують наш спільний український дух! А дух — це наша сила. Бо спорт — це не тільки змаг за кращість, вищість, першість. Це — розвага, завзяття і дружба. Скільки молодих лю-

Відбиванкова дружина „Ведмедики” пластунок-юначок з Торонта, після крайових чемпіонатів на Союзівці.

Футбольна збірна українців Америки і Канади, яка розіграла міжнародні змагання проти шотської дружини Данді (1:4), 10 травня 1967 року на стадіоні Кеннеді в Гаррісон, Н. Дж.

дей, що в запалі змагу на тенісових чи відбиванкових кортах заприязнились у піднесенні перемоги чи в розчаруванні поразки — заприязнились, щоб стати друзями на ціле життя. Тут же часто зустрічаються в завзятім змагу дві генерації — батьки і діти — міряючи свій талант у спорті та скріплюючи свої відносини в товариській, родинній дружбі. Так і має бути, бо спорт це не кінець в собі, а засіб для кращого товариського, суспільного співжиття.

В плеканні цих чеснот УНСоюз не знає перешкод. На це наша передова установа не щадить ні гроша, ні часу, ні уваги, ні праці. І хоч часто-густо перевантажені органи УНСоюзу, щоденник „Свобода” та „Український Тижневик”, репортажами та звідомленнями з громадського життя — спорт знаходить місце на їхніх сторінках з належним відміченням діяльності так поодиноких товариств, як і атлетів-спортсменів, що здобувають осяги та приносять славу українському спортові в діаспорі. Під умілою редакцією спортового ентузіаста

Володимира Сохана, заступника головного предсідника УНСоюзу, та спортових співпрацівників „Свободи” і „Українського Тижневика” — ці органи УНСоюзу відмічують, ініціюють та піддержують кожний почин нашої активної та ростучої спортової громади.

У 1967 році — вперше в історії нашого поселення на північно-американському континенті — УНСоюз, за згодою УСЦАК-у та пов'язаних з нею делегатур і спортових товариств, зорганізував перші міжнародні футбольні змагання поміж збіркою українців та передовим шотландським клубом Данді. Поразка українських футболістів-аматорів (1:4) проти одного з чільних клубів Європи на стадіоні Кеннеді в містечку Гаррісон, Н. Дж. ніяк не притемнила цих справжніх міжнародних змагань, що своїм рівнем та інтернаціональною атмосферою (включно з 4,000 глядачів) причинились до прославлення українського імені в широких спортових кругах. І знову ж, УНСоюз, розуміючи дух часу та потреби української

Головний президент УНСоюзу Йосип Лисогір вручає чаші переможцям Другого Краєвого Турніру Круглів, що відбувся в Рочестері в 1967 році.

громади, не щадив ні зусиль, ні гроша, щоб дати можливість футбольному активі проявитись на міжнародній арені та вірному футбольному глядачеві насолодитись порівнянням сил нашого молодняка, вихованого в наших клубах, із мистцями цього спортивного ремесла, які належать до найкращих в світі.

**

Коли минулого, 1968-го року, змагальна комісія тенісових першостей на Союзівці засідала до нарад над льосуванням — виринула проблема, чи при чисельній участі змагунів і змагунок вдасться перевести турнір в трьох днях, що становлять т. зв. вікенд Дня Праці. Знову прийшлося (як і в попередніх двох роках) винаймати додаткові корти, щоб заповнити ус-

пішнє закінчення турніру. Причина? Забагато змагунів. — Забагато змагунів? — із здивуванням спитав один з головних урядовців УНСоюзу. — Це для нас присмна проблема! — сказав він з ентузіазмом. — Буде більше змагунів, буде потреба більшого числа кортів — ми їх знайдемо!

УНСоюз не тікає від проблем, особливо тих, які стосуються молоді. Спорт — це тільки один аспект її всесторонньої діяльності. Спорт, український формою і змістом, це найбільш безпосередня дорога до сердець нашої молоді. Ініціатива УНСоюзу та його сприяння починає молоді в цій ділянці — це найкращий засіб збереження її української духовності та запорука її дальшого динамічного росту як активного чинника в нашому громадському житті.

З НАГОДИ 75-РІЧЧЯ „СВОБОДИ”

Теперішнє 75-річчя Українського Народного Союзу в 1969-му році попередило 75-річчя „Свободи”, його офіційного органу, в минулому, 1968-му році, як і сама поява „Свободи” 15-го вересня 1893-го року була передвісником та ідейним і фактичним ініціатором створення УНСоюзу.

Сама „Свобода” відмітила це своє 75-річчя тільки короткою згадкою про нього на початку року та випуском спеціального, ювілейного числа з датою 14-го вересня 1968-го року, звертаючи окрему увагу на два головні моменти цього ювілею:

Перший момент — це факт, що „Свобода” є сьогодні найстаршим українським часописом у світі, включно з Україною. Це не тому, що вона була взагалі першою українською газетою, бо такі появлялися на українській землі уже на півсторіччя перед нею, але тільки на вільній американській землі могла без перерви появлятися українська газета впродовж 75 років, бо на рідній, українській землі, за той час кілька разів змінялися окупанти і кожний з них починав історію від себе, знищуючи насамперед дотогочасні досягнення українського народу та сковуючи насамперед вільне українське слово.

Другий момент у безперервному виданні „Свободи” впродовж 75 років — це моральна і матеріальна база, яку створив і становить для неї Український Народний Союз, прекрасно розуміючи вартість такої публікації для його власного всебічного розвитку і росту.

В таких обставинах „Свобода” стала сама по собі інституцією, роля і вартість якої дістала свою багатомовну оцінку в тих численних своїх і чужих голосах, що пролунали з нагоди її 75-річчя. Поданий даліше огляд тих голосів, зокрема голосів української преси у вільному світі, що їх „Свобода” відмічує з окремою вдячністю, говорить сам за себе.

ТЕЛЕГРАМА ВІД ПРЕЗИДЕНТА З’ЄДНАНИХ СТЕЙТІВ АМЕРИКИ

Вашингтон. — Президент З’єднаних Стейтів Америки Линдон Б. Джансон привітав „Свободу” з нагоди її 75-річчя, гратулюючи працівникам і читачам та висловлюючи їм найкращі побажання дальших успіхів. Про 75-річчя „Свободи” поінформував Президента Джансона своєчасно головний передсідник УНС Йосип Лисогір. У телеграмі, датованій в Білому Домі 13 вересня 1968, сказано:

My warmest congratulations go out to the staff and reader's of "Svoboda" on the occasion of your 75th anniversary of publication. You have my every good wish for your continued success and for many more years of devotion to fellow Americans of Ukrainian descent and to this nation which the have served so well.

LYNDON B. JOHNSON

**

Мої найщиріші гратуляції для працівників і читачів „Свободи” з наго-

ди 75-літньої річниці її публікації. Ви маєте всі мої добрі побажання для дальших успіхів та на багатьох далішніх роках відданості співгромадянам американцям українського походження та цій нації, якій вона так добре прислужилася.

ЛІНДОН Б. ДЖАНСОН

ТЕЛЕГРАМА ВІД
ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТА ЗСА
(12-го вересня 1968)

Let me join with all those who respect service and love freedom in extending warm congratulations to "Svoboda" on the occasion of its 75th anniversary. All those who are now or have in the past been associated with the publication of "Svoboda" should be proud of its long record of service to Ukrainian Americans and its unswerving loyalty to the cause of peace, freedom and democratic ideal.

You have my very best wishes for a bright and productive future.

HUBERT H. HUMPHREY,
Vice-President

Дозвольте мені долучитися до всіх тих, які шанують службу і люблять волю, у вислові гарячих вітальних для „Свободи” з нагоди її 75-річчя. Всі ті, що тепер чи в минулому були зв’язані з публікацією „Свободи”, повинні гордитися її довгою історією служби українським американцям та її непохитною лояльністю до справи миру, волі і демократичного ідеалу.

Ви маєте мої найкращі побажання для світлої і продуктивної майбутності.

ГЮБЕРТ Г. ГОМФРІ,
Віце-Президент

ТЕЛЕГРАМА ВІД
РІЧАРДА М. НІКСОНА,
тоді Республіканського кандидата на Президента і тепер новообраного Президента ЗСА
(26-го жовтня 1968)

Congratulations to the Editor of "Svoboda" on its 75th anniversary, and

to "The Ukrainian Weekly" on its 35th anniversary. These two organs of the Ukrainian National Association have made immense contributions to the growth and development of the Ukrainian community in America. Please extend my best wishes to all connected with these publications.

RICHARD M. NIXON

**

Гратуляції для редактора „Свободи” з нагоди її 75-річчя і „Українського Тижневика” з нагоди його 35-річчя. Ці два органи Українського Народного Союзу дали безмірний вклад у розвиток Української Громади в Америці. Прошу передати найкращі побажання для всіх, зв’язаних з цими публікаціями.

РІЧАРД М. НІКСОН

ПРЕЗИДЕНТ УНР В ЕКЗИЛІ
МИКОЛА ЛІВИЦЬКИЙ

(З промови в 75-річчя „Свободи”
на Союзівці 15-го вересня 1968)

Пане Головний Предсіднику Українського Народного Союзу і пане головний редакторе „Свободи”! Для мене це велика приємність і честь промовляти в той день, коли щоденник „Свобода” справляє своє 75-ліття. Значення преси в усіх націях і в усіх державах є дуже велике. Але особливе значення має преса народів, які не мають свободи і які не мають своєї незалежної держави . . .

„Свобода”, яка почала появлятися 75 років тому, мала дуже велике завдання до виконання. Перше з цих завдань, на мій погляд, це згуртувати українців в Америці, не дати їм розплинутися серед чужого моря, згуртувати їх в одну українську громаду, створити їм можливість жити своїм життям та пригадувати їм ту країну, з якої вони вийшли. І мені здається, що „Свобода”, як і всі інші українські пресові органи тут в Америці та в інших країнах поза Україною виконують це завдання, а „Свобода”, як щоденник та як газета, що появляється

уже 75 років, має особливу заслугу у виконанні цього завдання. Думаю, що „Свобода” виконала це завдання з честю та що власне „Свободі” треба завдячувати те, що багато українців, які прийшли до Америки, не забули, хто вони та якого вони роду.

Друге завдання, яке з неменшим успіхом виконує „Свобода” від початку свого 75-літнього існування, це допомога українському народові на рідній землі зажити — як це написано в „Свободі” 68 років тому — „у власній, ні від кого незалежній державі з порядками наскрізь демократичними” . . .

„Свобода” виконала великі завдання за 75 років свого існування, але не менші стоять ще перед нею, як знову настане рішальний момент для нашого народу. . .

УКРАЇНСЬКИЙ КОНГРЕСОВИЙ КОМІТЕТ АМЕРИКИ (17 вересня 1968)

У споминах Дмитра Дорошенка, визначного історика і політичного діяча, читаємо про таку подію:

Було це 1900 року. Як щороку в місяці березні українська громада в Петербурзі відзначувала величаво Шевченківські роковини. Участь в тій Академії брали всі ті, що почували себе українцями, а знайшлися поза межами України. Традиційну промову мав виголосити сеньйор українських культурних діячів Петербургу Данило Мордовець. Всі присутні нетерпеливо чекали на промовця і також, чи скаже він щось в своїй доповіді нового. А Данило Мордовець вийшов на заквітчану сцену, вклонився погруддю Шевченка та всій Громаді і витягнув з течки газету. Та так промовив: „Батько Гарасе! Із-за далекого океану прилетіла до нас ластівка „Свобода” називається. Оця газета — і показав її всім присутнім — виходить в далекій Америці”. А звертаючись знову до Шевченка сказав: „Вона величає Тебе, Батьку, рідним

українським словом. Словом, якого Ти не прочитаєш в своїй Україні” — і продовжував промову.

Поява Данила Мордовця зі „Свободою” в руках, його слово про далеку Америку і вільне життя в ній українців, зробила, як каже Дорошенко, велике враження на слухачів.

Від цього концерту проминуло вже 68 літ. А в Україні й далі не чути українського слова. Бо, вправді, повільно там українською мовою часописи, але вони служать не українському народові, а московському імперському центрові. А далеко від України, отут в Америці, на сторожі Шевченкового слова стоїть і далі „Свобода”.

Український Конгресовий Комітет Америки, доцінюючи історичні заслуги „Свободи”, як вільного і незалежного часопису, що служить українському народові в його змаганні до волі і незалежності, у 75-річчя появи висловлює свої найкращі побажання.

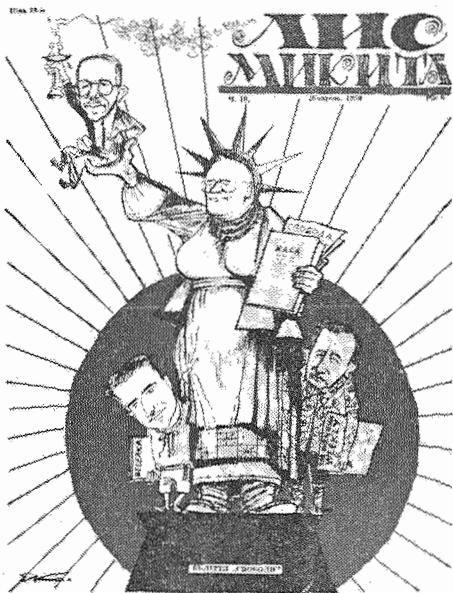
Хай „Свобода” і далі стоїть на сторожі тих ідеалів, які лягли в її основу!

ЗЛУЧЕНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОПОМОГОВИЙ КОМІТЕТ

(12-го вересня 1968)

Екзекутива Злученого Українського Американського Допомогового Комітету вітає Вас з нагоди знаменного Ювілею 75-ліття нашого найбільш заслуженого і найстаршого часопису в Америці „Свободи”.

Без перебільшення можна ствердити, що цей часопис спричинився в головній мірі до зорганізованості нашої громади в Америці, до згуртовання її майже від самих початків нашого поселення, та що головне — до втримання цього громадського життя на належному рівні. Видавання цього часопису належить до одної з найбільш заслуг нашого Батька-Союзу. Головний Уряд Українського Народного Союзу при тім дбав завжди про відповідний редакторський склад, я-

ЮБИЛЕЙ „СВОБОДИ“

Юбілеї „Свободи“ — 65-літній, 70-літній і 75-літній в карикатурах ЕКА, поміщені в редактованому ним сатиричному журналі „Лис Микита“.

кий вмів утримувати належну лінію — не піддаючись ніяким окремим партійним впливам, а маючи завжди конструктивний, об'єктивний підхід до наших громадських справ. Можемо ствердити, що часопис „Свобода” був і є будуючим чинником нашої духовності на еміграції.

Від самих початків існування ЗУ-АДКомітету, „Свобода” мала велике розуміння до наших завдань та до нашої праці. Своєю співпрацею „Свобода” у великій мірі спричинилась до розвитку нашої діяльності та до наших успіхів, бо без активної співпраці преси її не можна було б як слід перевести. І особливо тепер, коли ми на наших Загальних Зборах, які мають відбутися 21-го вересня ц. р., хочемо укладати нові пляни нашої майбутньої діяльності, маючи на увазі також теперішні політичні обставини, співпраця нашої преси, а особливо нашого найбільш читаного часопису „Свободи” є для нас особливо важною і ми в неї віримо.

Висловлюючи наші побажання найкращих успіхів ще на многі літа, остаємось з правдивою пошаною,

Д-р Володимир Галан,
президент.

ГОЛОС З-ПОЗА ЗАЛІЗНОЇ ЗАСЛОНИ

Відомий український письменник Федь Триндик, автор повісті з життя українських вуглекопів „Робітничка сила” та „Пародії” (1938), в листі з-поза залізної заслони до свого приятеля в Америці, датованому 14-го жовтня 1968 р., м.і. пише:

. . . Я хотів би скористати з цієї нагоди і вислати під адресою „Свободи” з нагоди її 75-річчя мої найсердечніші побажання. Ото ж передай це, будь ласка, начальному. Хотілося б якось зредагувати в повному тексті, та не знаю чи це . . . вийшло б мені на здоров'я. Але без більшого тиску можу сказати, що „Свобода” впродовж 75 років свого існування прекрасно виконала і виконує сьогодні

функцію ковальського міха, що роздмухував і роздмухує вогонь, який не погас ще в серцях земляків . . .

ШКІЛЬНА РАДА УККА

(9-го вересня 1968)

З нагоди 75-літнього ювілею, Шкільна Рада пересилає Вам сердечне привітання і бажає надалі успіху в так корисній праці, яку виконує часопис „Свобода” на суспільно-громадській, освітній та культурній нивах.

Шкільна Рада свідомо того, що наймогутнішою зброєю в обороні нашої національної культури є наша українська преса.

Тому „Свобода” може вповні бути горда на „75 років своєї служби Народові”.

З правдивою пошаною — за Управу Шкільної Ради,

Проф. д-р Е. Жарський,
голова

Проф. Ю. Спільниченко,
секретар

КОНФЕРЕНЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ГОЛОВНА ПЛАСТОВА БУЛАВА

(15-го вересня 1968)

Головна Пластова Булава в імені всього українського пластуництва у вільному світі щиро вітає Ваш журнал з приводу радісного ювілею 75-річчя.

Безперервна поява цього найстаршого і найбільшого українського щоденника на американській землі — це великий склад в історію та культуру українських поселенців поза межами України.

Зокрема в останніх 20-ох роках „Свобода” стала найкращим лучником та інформатором українського культурного та громадського життя, не лише в Америці, але й у цілій діяспорі. Це особливо оцінюють члени нашої організації, розсіяні по шістьох континентах, тим більше, що Ваш щоденник завжди знаходить місце для

вісток і подій із пластового життя, чи на окремій пластовій сторінці, яку безплатно віддає пластовій організації вже від 1954 року, чи у загальному тексті.

Щиро бажаємо дальших успіхів у Вашій корисній праці.

За Головну Пластову Булаву,
пл. сен. *Юрій Ференцевич*,
голова
пл. сен. *Олександра Юзенів*,
ген. секретар

THE UNIVERSITY OF MANITOBA
Department of Slavic Studies

(25-го вересня 1968 р.)

З приводу Вашого 75-літнього ювілею прохаю прийняти щиросердечно привітання від Департаменту Славістики, від УВАН та від мене особисто. Ми всі високо оцінюємо працю „Свободи” на американському терені й у діяспорі взагалі. Як джерело інформації, як формативний ідеологічно осередок української думки й як прецінний інвентар українського життя в історичному аспекті „Свобода” виконувала й виконує успішно своє завдання українського щоденника.

Хотілося б з цієї нагоди підкреслити важливість сторінок Вашого щоденника як джерела документації українського життя в Канаді. Це торкається передусім перших річників „Свободи” до появи української преси в Канаді. Але й пізніш „Свобода” часто містила й містить інформації про українське життя в Канаді, за якими даремно (з тих чи інших причин) шукати по річниках української преси в Канаді. Щоб не бути голословним наведу такий факт з останніх часів: в часі поштового страйку в Канаді влітку ц. р. появилися в Вінніпегу страйкові транспаренти в українській мові. Це перший раз перед федеральною поштою українські робітники в Канаді демонстрували в рідній мові. Факт цікавий і вартий відмічення. Вістка про це появилася на сторінках „Свободи” тільки.

Бажаючи Вам дальших успіхів у праці, а при цьому започаткування „Літопису українського життя в Америці” на основі річників „Свободи”, прохаю прийняти вислови щирої пошани, Ваш,

Яр. Рудницький

ПИСЬМЕННИК УЛАС САМЧУК
(Торонто, 12-го вересня 1968)

В пошані до 75 років творчої, організуючої і будууючої чинности нашого найстаршого органу преси „Свобода”, засилаю Вам мої щирі, глибокі і радісні привітання з цим ювілеєм, а разом побажання багатьох дальших десятиліть такої ж вартісної і вражаючої діяльности, як це було і до цього часу.

„Свобода” була завжди і мусить бути далі, центральним, передовим, керуючим органом нашої думки, нашої дії і нашої невіддільної національної честі у широкому світі нашого розселення. Вірю і знаю, що вона цю свою місійну роллю і це своє моральне завдання виконає до кінця з честю і свідомістю свого обов'язку перед народом і нацією України, без огляду на те, які умови її праці чекатимуть її в майбутньому.

Сповнений глибокої до Вас пошани,
Улас Самчук

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ
ЄВАНГЕЛЬСЬКО-БАПТИСТСЬКИХ
ЦЕРКОВ

(30-го вересня 1968 р.)

У 75-ліття „Свободи” мені приємно в імені Президії Об'єднання Українських Євангельсько-Баптістських Церков привітати Вас, Пане Редакторе, всіх Ваших співробітників і всіх читачів вдало редагованого Вами найбільшого у вільному світі українського щоденника.

Ми з вдячністю Богові приймаємо до уваги той відрадний факт, що „Свобода” за 75 років виконала не тільки велику службу в ділянці роз-

витку української журналістики у вільному світі, але, у дні упадку духа, правила за слово надхнення для української спільноти в діаспорі, оформлювала душу нашого народу, прищеплювала та стояла на сторожі збереження рідної, української, культури; була тим духовим чинником, який скеровував українську громаду на шлях ефектної допомоги українському народові на Батьківщині у його боротьбі за волю України. І тепер, коли „Свобода” вступає в новий етап своєї служби принципам справедливості та волі, нехай вільно нам буде побажати Вам, Пане Редакторе, всім Вашим співпрацівникам і Вашому щоденникові якнайбільших успіхів і благословень Господніх на шляху до Великих Завдань, які Ви накреслили у 75-річчя „Свободи”.

Прийміть, просимо, вислів наших побажань із глибокою до Вас, Пане Редакторе, пошаною.

За Президію Об'єднання Українських Євангельсько-Баптистських Церков, остаю щиро Ваш,

*О. Р. Гарбузюк,
голова ОУЄВЦ*

АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ПРЕСИ

(26-го вересня 1968 р.)

Сімдесят'ять років існування спершу двотижневика, а згодом щоденника „Свобода” — це в історії української преси, серед наших умовин, заслужений ювілей часопису. Тим більше, що „Свобода” багато причинилася до національного освідомлення українських поселенців в Америці, до елемінації москвофільства серед них, до організованого громадського життя і до оборони природних прав України на державну самостійність.

З цим рідкісним, діамантовим ювілеєм щиро вітаємо й одночасно бажаємо щоденникові „Свобода” дальшого розвитку у успіхів. Щастя Боже на майбутнє!

За Головну Управу Української Католицької Асоціації Преси (УКАП):

*Д-р Лев В. Мидловський,
голова
Микола Вайда,
секретар*

КРАЙОВА ПЛАСТОВА СТАРШИНА В ЗСА

(Нью Йорк, 20-го вересня 1968 р.)

Дня 15-го вересня 1968 року сповнилося 75 літ, як основник „Свободи”, о. Григорій Грушка передав старшобратові Денисові Голодові перших 100 примірників двотижневика (тоді) „Свободи” й сказав: „... Рознеси їх між людей...”

Від того часу „Свобода” розносить між українських людей вістки, заохоту й „слово на сторожі” — тепер вже щоденно.

Дозвольте, Достойний Пане Редакторе, зложити на Ваші руки найкращі побажання від Пласту в Америці, щоб „Свобода” доходила до кожної української родини в світі та була лучником і впорядником думок вільної української громади світу многи літа, що прийдуть.

С К О В !

За Крайову Пластову Старшину:

*пл. сен. Ярослав Бойдуник,
голова*

*пл. сен. Атанас М. Мілянч,
діловод преси й інформацій*

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ВІСНИК

(Вересень-жовтень, 1968)

ДОСТОЙНЕ 75-ЛІТТЯ

Найбільший і найстарший український щоденник на Американському Континенті „Свобода” святкує в цьому році своє справді заслужене і достойне 75-ліття. Сімдесят п'ять літ тому, коли перші українські емігранти приїхали на вільну Американську Землю, почала виходити для них газета „Свобода”, перше рідне друковане слово на чужині. Від того часу аж до

сьогодні „Свобода” є для всієї української еміграції виразником її прагнень, а також дороговказом, як треба любити свою рідну землю, а також як треба бути лояльними горожанами тих країн, куди привела нас наша доля.

Для нас, євангельських віруючих, „Свобода” дорога тим, що там друкувалися перші українські євангельські співанки, редаговані ще покійним братом І. Колесниковим.

Редакція „Хр. Вісника” щиро вітає Редактора газети „Свобода” і всіх його співпрацівників, бажаючи їм успіху в дальшій праці на добро нашого народу. Одночасно пропонуємо нашим читачам стати передплатниками цього одинокого українського найбільшого щоденника у вільному світі. Пишіть на адресу: „Svoboda”, 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303, U.S.A.

ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ

(6-го жовтня 1968)

75-РІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ „СВОБОДИ”

Українському щоденникові „Свобода” в З’єднаних Штатах Америки сповнилося 75 років з дня виходу у світ першого числа. Ініціатором і першим редактором „Свободи” був отець Григорій Грушка. 15-го вересня 1893 року з друкарні вийшло перше число газети „Свобода”. З того часу головними редакторами щоденника були особи: названий уже о. Гр. Грушка, о. Нестор Дмитрів, о. Степан Макар, о. Іван Ардан, Антін Пурковський, Осип Стеткевич, Володимир Лотоцький, Омелян Ревюк і Лука Мишуга. Сьогодні обов’язки головного редактора виконує Антін Драган.

„Свобода” на протязі свого існування завжди була інформатором найважливіших подій у світі, на чужині та в Україні.

Працівники редакції і видавництва „Шляху Перемоги” щиро вітають „Свободу” з її 75-річним ювілеєм та бажають якнайкращих успіхів у дальшій роботі.

„БАТЬКІВЩИНА”

(28-го вересня 1968)

75-ЛІТТЯ ЩОД. „СВОБОДИ”

В цьому році, замітнішому на визначні ювілейні наші національні річниці, припав теж діамантовий ювілей, 75-ліття одного з найстарших наших щоденників у вільному світі, органу Українського Народного Союзу „Свободи”, що появляється в Джерзі Ситі на „землі Вашингтона”.

Поважний це орган українського слова з одноразовим у тижні випуском в англійській мові для потреби українського загалу, з високим тиражем накладу, з догідним редакційним і адміністраційним персоналом, з великим числом співпрацівників високих кваліфікацій і дописувачів, з потрібним технічним друкарським устаткуванням та з поважним дорібком в історичній перспективі.

Тому заслужено відзначають 75-ліття „Свободи” її господарі ювілейними імпрезами, окремими святковими випусками, відповідними статтями, тощо. Про 75-ліття „Свободи” вже появились ювілейні згадки в інших пресових органах і вітають її дружньо так суспільно-громадські організації, як і окремі її передплатники чи читачі.

„Свобода” виявила себе зокрема в доборі найкраще написаних статей і звідомлень про відвідування на канадійсько-американському континенті українських громад — Верховним Архиспископом Кир Йосифом.

І хоч „Свобода” у відношенню до Гетьманської Ідеї, Гетьманської Ідеології, Гетьманського Руху, і до Української Гетьманської Держави з Актом 29 квітня 1918 року, на протязі 50 років, займала становище майже „Несвободи”, то однак єдиний наш гетьманський орган консервативної думки бажає бути з нагоди її 75-ліття аристократом духа і щиро вітає зі заслуженим і величавим Ювілеєм.

Бажаємо подальшій нашій Сусідці з нагоди її 75-літнього Ювілею і даль-

ших успіхів на второваній дорозі для добра Української Церкви і Українського Народу в збереженні свідомости про повсякчасну свободу слова, який то принцип є істотним для вільної від будь-якого диктату преси.

Щасти Боже і в дальшій творчій праці до слідуючого 100-літнього Ювілею!

*М. Поронюк,
Редактор „Батьківщини”*

ШЛЯХ

(13 жовтня 1968)

У 75-ЛІТТЯ ЩОДЕННИКА „СВОБОДА”

(Ч. X-р) — Український щоденник „Свобода” в Джерзі Ситі, Н. Дж., що його почав видавати о. Григорій Грушка, який одночасно був першим редактором цього часопису, відзначає діамантовий ювілей свого існування.

„Свобода” почала виходити 15 вересня 1893 року, спершу як двотижневик. З 1921 роком „Свобода” стала щоденником.

У вступній статті першого числа о. Г. Грушка навів слова Спасителя, що „Правда визволить вас”, вказуючи на те, що лише те люди стали свободними, які — знайшовши правду — пізнали свою гідність, народною достойність, свої права, Богом і природою дані, отряслися від ярма невіжества й тілесного гнету. Він з’ясував тодішню ситуацію українського народу в Рідному Краю, про який „Свобода” постійно інформувала своїх читачів. Одночасно старалася національно освідомлювати наших переселенців в Америці, виступаючи проти тодішнього москвофільства. Дуже багато уваги присвячувала нашим визвольним змаганням, відновленій Українській Державі й узагалі подіям в Україні, про які й далі постійно звітує.

У ювілейному числі „Свободи” з 14 вересня ц. р. згадуться її позаредакційних співробітників, між якими є такі визначні, тепер уже покійні, ук-

раїнці, як письменник Богдан Лепкий, проф. Дмитро Дорошенко, Олена Кисілевська, д-р Степан Витвицький, д-р Степан Баран, проф. Зенон Кузеля, проф. Ісаак Мазепа, проф. Олександр Шульгин, д-р Остап Грицай, Василь Мудрий і т.д.

Щоденник „Свобода” є органом Українського Народного Союзу, що його засновано з її ініціативи в 1894 році. В її видавництві виходить уже 35 років англomовний „Юкрейнісн Віклі” й від 1954 року місячник для дітей „Веселка”, а крім того видає книжки, які друкує у власній друкарні. Кожного тижня появляються у „Свободі”, що виходить у накладі двадцять тисяч примірників, сторінки українських молодіжних організацій та різні додатки.

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

(Мюнхен, 20 жовтня 1968)

ЮВІЛЕЙ „СВОБОДИ”

(x) Щоденник „Свобода”, офіційний орган Українського Народного Союзу, відзначив 75-ліття свого існування. Цей діамантовий Ювілей є і загальним ювілеєм нашої спільноти, бо ж 75-ліття „Свобода” — найстарша українська газета поза межами України, а зокрема на американському континенті.

Перший номер „Свободи” появился 15 вересня 1893 року в Джерзі Ситі завдяки о. Григорієві Грушці, якого називали Батьком Американської України, що був також першим редактором. Визначаючи свою програму та мету, „Свобода” в першому числі м. ін. писала: „... нашою задачею є: просвіщати український народ, боронити его честь від вражих нападів, вказувати дорогу до поступу і цивілізації... сохрانیти між нашим народом его сокровища, то єсть его віру, обряд і мову, а дальше — старатись, щоб наш нарід, пізнавши свою честь і свою вартість, лучився в одну громаду, щоб не оставати позаду других

народів, які вже викресали лучшу долю для себе . . . ”

І так наполегливо та послідовно, не зважаючи на різні зміни та обставини, „Свобода” здійснює свої завдання, які вона взяла на себе 75 років тому.

„Християнський Голос” щиро вітає Ювілятку і бажає їй якнайкращих успіхів у служінні на благо української спільноти.

НОВИЙ ШЛЯХ

(19 жовтня 1968)

ДРУЖНИЙ ПРИВІТ „СВОБОДІ” З НАГОДИ 75-ЛІТТЯ

Найстарший українській щоденник на Американському континенті, орган Українського Народного Союзу „Свобода” обходить свій 75-літній ювілей. 15 вересня 1893 року, за редакцією о. Григорія Грушки, вийшло перше число цього часопису. Продовж 75 років своєї появи, спершу у формі тижневика, пізніше щоденника, „Свобода” разом із своїм пізнішим англійськомовним „Українським Тижневиком” і дитячим журналом „Веселка” совісно й ідейно виконувала і виконує завдання українського пресового органу поза межами рідної землі, не втрачаючи і в найскладніших умовах з ока найвищого ідеалу своєї нації — її самостійності і державності.

З нагоди цього ювілею Редакція і В-во „Новий Шлях” складають на руки головного редактора „Свободи” Антона Драгана своїй старшій по-сестрі щирий привіт і побажання дальшого успішного розвитку!

Редакція „Нового Шляху”

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ СЛОВО

(17 жовтня 1968)

75-ЛІТТЯ „СВОБОДИ”

15-го вересня ц.р. українській газеті „Свобода”, видавцем якої є УНСоюз, сповнилось 75 літ. Перше число „Свободи” появилось в Джерзі Ситі

в 1893 році, 15 вересня. Ініціатором і її першим редактором був о. Григорій Грушка. Тепер її головним редактором є Антін Драган.

„Свобода” на проязі 75-тилітнього існування була добрим інформатором найважливіших подій у світі, як також в Україні, вірно служила й зараз служить своєму українському народові.

Редакція „Українського Народного Слова” щиро вітає „Свободу” з 75-літнім ювілеєм та бажає якнайкращих успіхів у дальшій праці.

УКРАЇНСЬКЕ ПРАВОСЛАВНЕ СЛОВО

75-ЛІТТЯ ЩОДЕННИКА „СВОБОДА”

Дня 15 вересня ц. р. сповнилось 75 літ існування найбільшого у вільному світі українського щоденника „Свобода”. З цієї нагоди редакція щоденника одержала багато привітань від українських і американських установ та окремих визначних людей. Прислав своє привітання й президент ЗСА Л. Джансон.

З цієї нагоди, в оселі Укр. Нар. Союзу, який являється власником щоденника, відбулися ювілейні урочистості, на які прибув Президент УНР-спубліки в екзилі М. А. Лівичкый.

ГОМІН УКРАЇНИ

(28 вересня 1968)

„СВОБОДІ” СПОВНИЛОСЯ 75 РОКІВ

Українському щоденникові „Свобода” сповнилося 75 років від виходу у світ першого числа. Ініціатором та першим редактором „Свободи” був о. Григорій Грушка. 15 вересня 1893 року з друкарні вийшло перше число української газети в ЗСА. З того часу головними редакторами „Свободи” були такі особи: названий вже о. Гр. Грушка, о. Нестор Дмитрів, о. Степан

Макар, о. Іван Ардан, Антін Цурковський, Осип Стеткевич, Володимир Лотоцький, Омелян Рев'юк і Лука Мишуга. Нині обов'язки головного редактора виконує Антін Драган.

З 75-річним ювілеєм „Свободу” щиро поздоровляють працівники „Гомону України” і кличуть на все добре!

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

(Вінніпер, 25 вересня 1968)

АМЕРИКАНСЬКА „СВОБОДА” МАЄ ЗА СОБОЮ СІМДЕСЯТ П'ЯТЬ РОКІВ ПРАЦІ

„Свобода”, американський український щоденник, що виходить у Джерзі Ситі, відзначила 15 вересня цього року 75-річчя свого існування і праці. В числі з 14 вересня вміщено скульптурний портрет її першого редактора о. Григорія Грушки та фото її колишнього довголітнього редактора (уже покійного) д-ра Луки Мишуги. Вміщено також фотокопію першої сторінки першого числа „Свободи” з 15 вересня 1893 року, де є стаття-заклик до „Братів Русинів”. Стаття написана старим правописом, який перед уведенням фонетичного правопису був тоді загально вживаний. Стаття закінчується закликком підтримувати „Свободу”. Два останні уступи подаємо тут за новим правописом:

„Судьба і доля першої руської газети тут в Америці зависить від Вас. Кожного русина патріота є святим обов'язком нашу „Свободу” підтримувати і так причинятися до її розвитку, до її існування.

„Подайте нам помічну руку в так святій справі, а ми з Богом ідемо шукати істини, а істина доведе до свободи, котра одна освободить нас, як сказано на початку”.

Головними редакторами „Свободи” від початку її заснування були (роки в дужках показують у котрих роках кожний з них був головним редактором): 1. о. Григорій Грушка (1893-1895), 2. о. Нестор Дмитрів

(1895-1897), 3. о. Степан Макар (1897-1900), 4. о. Іван Ардан (1900-1907), 5. Антін Цурковський (1907-1909 і 1911), 6. Осип Стеткевич (1910 і 1912-1919), 7. Володимир Лотоцький (1919-1926), 8. Омелян Рев'юк (1926-1935), 9. Лука Мишуга (1933-1955). Головним редактором від 1955 року є Антін Драган.

Редакція „Українського Голосу” вітає редакцію „Свободи”, її співробітників та читачів з 75-літтям „Свободи” і бажає їй найкращих успіхів на майбутнє.

КАНАДІЙСЬКИЙ ФАРМЕР — ВІЛЬНИЙ СВІТ

(30-го вересня 1968)

75-ЛІТТЯ „СВОБОДИ” — УКРАЇНСЬКОГО ЩОДЕННИКА В ЗСА

Найбільший український щоденник поза кордонами України, що видається на терені ЗСА, „Свобода”, відзначає в місяці вересні ц. р. ювілей 75-ліття з дня оснування. Перше число цього щоденника появилось 15-го вересня 1893 р. в Джерзі Ситі, ЗСА. Основоположником цього щоденника був о. Григорій Грушка, який був рівночасно його першим редактором. До 1908 року „Свобода” була приватним підприємством, а власники її до того часу мінялися: о. Григорій Грушка, о. Нестор Дмитрів і о. Іван Констанкевич та о. Іван Ардан. Згодом власниками „Свободи” стала Спілка „Екскендж”. Щойно в 1908 році „Свободу” разом з друкарнею купив Український Народний Союз, українська асекураційна установа, зорганізована якраз з ініціативи „Свободи”. УНСоюз заплатив за „Свободу” 16,855.00 доларів.

„Свобода” — це видавництво в повному значенні цього слова і на сьогодні це одне з найбільших українських видавництв у світі.

Дотепер „Свобода” мала 10 головних редакторів, а крім основника,

найвидатнішим виразником і ідеологом „Свободи” був д-р Лука Мишуга. Тепер головним редактором „Свободи” є п. Антін Драган, а в редакційній колегії працюють редактори: Іван Кедрин-Рудницький, Зенон Снилик, Леонід Полтава, Вячеслав Давиденко, д-р Лука Луців, Богдан Кравців. В друкарні керівником є Анатоль Домарацький.

В дні 15 вересня 1968 р. появилoся ювілейне число „Свободи”, в якому на редакційній сторінці п. з. „У 75-річчя „Свободи”” читаємо:

„Завтра, 15-го вересня 1968-го року, сповниться 75 років з того дня, коли у місті Джерзі Ситі, в Нью Джерзі, вперше побачила денне світло „Свобода”. Багато води проплило за той час в недалекому Гудсоні, в далеких Дніпрі й Дністрі, світ пережив за ті роки дві великі і численні малі війни, до невпізнання змінилася не тільки політична мапа світу, але й все, що в ньому існує. Неймовірний поступ зробило людство в усіх галузях свого буття, зокрема в технології. Намагаючись достосуватись етично до технічного розвитку, людство багато разів змінювало порядок своїх цінностей. В блискучих досягненнях на благо людства, як і в чорних катаклізмах, у яких його нищено, одну з рішальних роль відіграла преса, ця „четверта домена” у колишньому і чи не перша домена у модерному суспільстві. З перспективи майже чотирьох поколінь виразно зарисовується і роль „Свободи” не тільки в українському суспільстві поза межами батьківщини, але й в розвитку країн нашого поселення та в житті нашого народу на рідних землях.

Характеристика цієї ролі вимагала б великої студії. Але коли б ми в короткому редакційному коментарі схотіли б подати найстислішу синтезу того, що вміщається в 75 грубесних річниках „Свободи”, то, здається, найправильнішим і найбільш суттєвим було б твердження: 75 років відданості правді, справедливості й поступові, 75 років вірної служби своїй

громаді, своїй країні і своєму українському народові. Це потверджує кожна сторінка у кожному із річників „Свободи”. . . ”

З нагоди цього ювілею 75-річчя „Свободи” від імені нашого Видавництва та двох тижневиків „Канадійського Фармера” і „Вільного Світу” щиро вітаємо „Свободу”, її опікунів, редакцію, друкарських робітників і адміністрацію та співробітників та складаємо якнайщиріші побажання на майбутнє.

*М. Р. Шкавритко,
Головний редактор „К.Ф.” і „В.С.”*

АМЕРИКА

(17-го вересня 1968)

„СВОБОДА” ОБХОДИТЬ 75-РІЧЧЯ

Джерзі Ситі і Нью Йорк. — Щоденник „Свобода” обходить 15-го вересня ц. р. 75-річчя свого існування і з тієї нагоди вийшло в суботу, 14 вересня ц. р., ювілейне число, присвячене цій річниці. Між статтями сучасних редакторів „Свободи” є теж уривки статей із минулого сторіччя, від 1893 р. починаючи, та історичний двосторінковий ілюстрований огляд „Мандрівка по „Свободі” в її 75-річчя”, пера А. Д. Між привітаннями, які наспіли до Редакції з нагоди Ювілею, є привіт віце-президента ЗСА, Гюберта Г. Гомфрі.

Головним редактором „Свободи” є п. Антін Драган.

ЛЕМКІВСЬКІ ВІСТІ

(Торонто, жовтень 1968)

НА ДАЛЬШОМУ ЕТАПІ ПРАЦІ

Читачі і Редакція „Лемківських Вістей”, доцінюючи велитенський вклад праці першого й разом найстаршого на землі Вашингтона, українського щоденника „Свобода”, оцим складають найкращі бажання дальшого розвитку як „Свободі”, так „Україн-

ському Народному Союзові”, зокрема кріпкого здоров’я та багато сили до праці всім працівникам пера — редакторам і всім урядовцям: — Хай Господь помагає!

НОВА ЗОРЯ

(*Чикаго, 24 листопада 1968*)

ЮВІЛЕЙ ЩОДЕННИКА „СВОБОДА”

Першого вересня цього року найстарший український щоденник „Свобода” переступив 75 років свого існування. Окружний Комітет Українського Народного Союзу з цієї нагоди влаштує в Чикаго ювілейний бенкет 24-го листопада в залах Феррара Манор на Норд евеню.

Редакція та Адміністрація „Нової Зорі” сердечно вітає Ювілянта та бажає йому довгих літ плідної праці для

добра української громади у вільному світі.

*Редакція й Адміністрація
„Нової Зорі”*

„ЕКРАН”, ч. 42 з 1968 р.
Чикаго, Ілл.

Редакція видавництва „Екрану” разом зі своїми співробітниками та читачами пересилає цією дорогою свої щирі вітання нашому найстаршому і найбільше заслуженому для українського народу щоденникові „Свободі” у 75-ліття його появи у ЗСА.

При цій нагоді сердечно дякуємо „Свободі” за дружню співпрацю і допомогу нашому журналові своїми інформаціями про нього на своїх сторінках та бажає ще кращих успіхів у її служінні українському поневоленому народові.

За редакцію „Екрану”:
Адам Антонович

„СВОБОДА“ ПРО ГОЛОД 1933 РОКУ

Написав Вячеслав Давиденко

Зорганізована Москвою з політичних причин голодова катастрофа 1933-34 років, внаслідок якої український народ зазнав непоправної шкоди, втративши сім мільйонів своїх синів і дочок, знайшла широке відображення в газетних статтях і окремих публікаціях на еміграції. Появились також численні спогади очевидців тих трагічних подій на Україні, живих свідків, які лише чудом урятувались від смерті. Однак, навіть у поважних матеріялах, не кажучи вже про іноді поверховно підготовлені доповіді з нагоди відзначення роковин Великого Голоду, зустрічаємо твердження про те, що „світ не знав про ту трагедію України”, „світ мовчав, байдужно приглядаючись”...

В дійсності так не було: не зважаючи на шалену советську пропаганду, яка заперечувала голод, на широко ведену на Заході советською агентурою і місцевими комуністами дезінформацію, страхітлива правда в усій повноті стала перед очима цивілізованих народів. І населення Галичини, українська еміграція в Західній Європі і Америці, міжнародні допомогові організації, довідавшись із листів з „того боку”, від чужинецьких кореспондентів, туристів, утікачів і з інших джерел про систематичне, організоване винищування Москвою українського селянства, готові були простягнути йому руку допомоги. Але Сталін і його партія, запланувавши геносид українського народу, відкинули цю помічну руку, заборонили будь-яку

допомогу і, всупереч усім фактам, продовжували заперечувати голод, твердячи лише про „тимчасові продовольчі труднощі”. Так віддано на поталу голодової смерті українське селянство над Дніпром.

Про те, як живо інтересувалась наша еміграція в Америці подіями в Наддніпрянській Україні, як брала собі до серця трагедію своїх братів і сестер, яку широку допомогову акцію підготовляла і як активно протестувала проти большевицького терору — можна бачити з річника „Свободи” за 1933 рік.

З огляду на величезну кількість матеріялу, вміщеного у „Свободі” в зв'язку з голодом 1933 року на Наддніпрянській Україні, наводимо в основному лише заголовки повідомлень і найстисліші уривки інформацій та статей — на тлі тогочасних подій у Галичині і в широкому світі.

1-го січня 1933 року — день, з якого починаємо оглядати цей річник „Свободи”, крім інформацій про святкування Нового Року, містить на першій сторінці кореспонденцію п. з. „Большевицька п'ятилітка породила голод на Радянщині”. У цій пересланій з Москви кореспонденції не зазначений на прізвище американський журналіст стверджує, що в першій п'ятирічці обіцяних советським урядом успіхів не досягнуто, і населення не має навіть необхід-

них речей. За пляном створено 211.000 колективних і 5.280 державних господарств, але, позбавлене ініціативи і стимулів, селянство в тих господарствах працювати не хоче. Советська зовнішня торгівля спадає і щораз нижче спадає вартість рубля.

5-го січня „Свобода” подає — також за американським кореспондентом — вістку п. з. „Большевики розстрілюють своїх комісарів на Україні”. Тут мова про розстріл за „саботаж і шкідництво” голови дніпропетровського райкому партії і кількох інших комуністів. Вони нібито подали значно обнижені відомості про врожай збіжжя в своєму районі. Московські „Известия” погрожують суворою карою всім тим, хто не виконує на місцях плянів збору збіжжя для потреб держави.

... Смерть президента Куліджа... Сотні тисяч китаїців тікають від японської навали... Провал переданої до Ліги Націй петиції у справі нелюдських знущань в польських в'язницях над українськими політичними в'язнями... Різдва Христове...

10 січня. „Розстріли і арешти на Радянській Україні”. — Розстрілюють українських селян за те, що „крадуть” збіжжя. В цій одержаній з Берліну кореспонденції повідомляється про засуди на кару смерти голодних людей. В Кобиляках на Полтавщині розстріляно двох робітників за „агітацію проти радянської влади”. Знов почалися масові арешти і заслання свідомих українських селян, робітників та інтелігентів.

11-го січня. Проголошено довгоочікувану промову Сталіна на надзвичайному засіданні ЦК партії в Москві. Вже 18 місяців Сталін не виступав. Тепер він заявив, що народи СРСР, не зважаючи на те, що п'ятилітка закінчена, перебувають у тяжкому стані, бо в часах першої п'ятилітки урядові довелося присвятити основну увагу обороні та будуванню закладів, погрібних для оборони. Сталін заявив, що тепер радянська вла-

да зверне свою увагу на полегшення становища широких мас.

... В Індії заворушення... Повстання червоних в Іспанії... Бурхливі вибори в Ірландії... Хвиля ревізій та арештів українців під Польщею... Масове протестаційне віче в Алентавіні проти лядського терору... Пікар заявив, що теперішні покоління доживе до того часу, коли з Парижу до Нью Йорку можна буде перелетіти літаком за 7 годин...

16-го січня. „Кожна тракторна станція на Радянщині буде осідком чекістів.” — Постанова ЦК партії про призначення спеціальних комісарів при МТС, які мають вести боротьбу з саботажем селянства.

18-го січня. „Комунисти винні в розвалі сільського господарства” — заявив Сталін у своїй промові, відомій п. з. „Запаморочення від успіхів”. У цій промові складав він свою власну вину на підручних комуністів.

21-го січня. „Большевики висилають на Сибір населення кубанських станиць”. — 45.000 людей поїдуть на Сибір з української козацької Кубані, а на їх місце прийдуть московські колоністи. Причина виселення — невиконання господарських плянів.

23-го січня. „Большевики змінюють спосіб здирання збіжжя з селянства”. — Новий декрет про „продналог” — продуктовий податок.

25-го січня. „Заворушення на Радянщині”. — Советський уряд посилав проти повстанців війська, бо міліція і чекісти не можуть справитись. Для здушення бунтів приготовано трійливі гази та інші способи масового нищення людей.

26-го січня. „Розстріли за недосів на Кубані”. — Комуністична влада впроваджує систематичні розстріли за невиконання селянством сільськогосподарських плянів.

... Падеревський називає Лігу Націй „хворою людиною”... Українське студентство на чужині за дальшу боротьбу... Протестаційне віче проти Польщі в Нью Йорку — на вічі виступали українці, литовці, білоруси, жиди і американці... Гітлер став канцлером Німеччини... Німецький парламент

розв'язано... Японія готується до війни з Росією...

28-го січня. „Голод охопив Радянську Україну”. — Інформації, передані з секретних повідомлень німецьких консулів в ССРСР. Усі потяги переповнені селянами, які їдуть до міст, шукаючи хліба. Біля великих міст встановлено військові сторожі.

Тисячі українців у Нью Йорку склали голови перед героїською постановою Данилишина і Біласа, що згинули на польській шибениці за вірну службу своєму народові.

11-го лютого. „Після масової висилки українців з Кубані большевики почали виселяти селян з України”. — Арештованих саджають у тягарові вагони і вивозять під великою охороною. З одного лише Полтавського району останніми днями вивезено понад 1.000 селянських родин.

13-го лютого. „На Україні нема зерна для посіву”. — Большевики карають селян за нібито поховане зерно. Завжди прихильний до Радянщини кореспондент „Нью Йорк Таймсу” Дюранті подає, що большевики не зможуть в цьому році виконати весняних планів посіву.

14-го лютого. „Для боротьби з українським селянством Сталін послав на Україну одного із своїх секретарів, Постишева. Всі сподіваються нових репресій”.

... Невдалий атентат на президента Рузвелта... Японія відкликала свого представника з Ліги Націй і вислала Китаєві ультиматум... Протестаційне віче в Сиракюзах проти польського терору... Умер в Києві Микола Садовський...

20-го лютого. „Населення України рішуче бореться проти примусової колективізації”.

1-го березня. Кореспондент „Нью Йорк Таймсу” Дюранті подає, що, не зважаючи на всі заходи радянського уряду, селянство не стас до праці в полі — „вилежується на печі”, як кажуть большевики. Дюранті вважає, що влада забрала від селянства майже все збіжжя, залишивши йому так

мало, що його не вистачить для виживлення до нового врожаю.

7-го березня. „Голодові бунти на Радянщині”. — Голодні напади на дім Сталіна під Москвою. Вбито 400 „бунтарів” — подас інформаційне бюро з Токіо. Японці не вірять усім вісткам про повстання і бунти на Радянщині, але вважають, що вони мають під собою ґрунт.

8-го березня. „Свобода” подас за Укрбюром з Лондону список 29 англійських часописів, у яких вміщено статті про Україну від 1 жовтня до 29 листопада 1933 р.

... Воснні хмари над Європою густішають... Польща стягає війська до данцізьського кордону... Американські жиди масово виступають в обороні німецьких жидів... Англія готова зірвати дипломатичні зносини з Росією... Гітлер нахваляється винищити всіх своїх ворогів... Судові розправи в Польщі проти українців...

29-го березня. „Посівна кампанія на Радянщині шкутильгає”. — Бригади виходять на поле без насіння, мітингують і дискутують. Большевики винищили вправних хліборобів „куркулів” і посилають на польові роботи молодь, яка не знає сільськогосподарської праці. Газети тим часом кричать про „соціалістичне змагання”.

30-го березня. „Кореспондент „Нью Йорк Сан” бачив скрізь по Україні на залізничних станціях групи голодних і обідраних „куркулів”, яких женуть на Сибір. На Кубані бачив він у станицях цілі вулиці порожніх домів, мешканців яких розстріляно, запроторено в тюрми або вислано на північ”.

... Поляки починають замикати українські школи... Знов суди за належність до УВО і ОУН... Боротьба в Америці за мінімальну жіночу заробітню платню: цілоденний заробіток швачки в Нью Йорку становить 37 центів... Бернард Шов закликає Америку рятувати цивілізацію... Советські війська концентруються біля манджурського кордону...

4-го квітня. „Україна не має насіння на посіви”. — Московська „Крас-

ная Газета" подає, що на Україні зібрано для посівів лише 1.3% потрібного насіння. „Известия" інформують, що в совхозах України справа з тракторами стоїть дуже зле.

10-го квітня. Московська „Правда" закликає „вдарити" по українських комуністах, обвинувачуючи їх у неробстві, саботажі і ухилянні від виконання державних плянів посівної кампанії.

12-го квітня. „Руїна радянської промисловости". — Величезні заводи не виконують своїх завдань. Дніпрельстан не має на що вживати своєї електрики, бо навколо нього ще не побудовано заводів, — подає кореспондент „Чикаго Дейлі Нюз" з Москви. Тракторні заводи в Харкові та Сталінграді повинні випускати щоденно по 144 трактори, а на ділі сталінградський завод випускає лише 90, а харківський — 70.

18-го квітня. Кореспонденти англійських газет з Москви подають: „Населення України довідується про розстріли щойно зі списків розстріляних. Селяни розстрілюють за невиконання плянів хлібозаготівель".

24-го квітня. „Українське селянство бореться своїми способами з визиском Москви" — подає американський кореспондент за „Комсомольською Правдою": розвалює колективні господарства, саботує хлібозаготівлі, перешкоджає зборів насіння та нівежить посівні пляни. Цією акцією керують „петлюрівці" та взагалі українські „шовіністи", агенти українського націоналізму. Газета називає, зокрема, колишнього члена Центральної Ради Лопушенка та інших, які агітують серед селян, щоб руйнували колгоспи і таким чином показали, що „Москва обдирає і нищить Україну". Націоналістична пропаганда ведеться також у школах та наукових установах.

... Керенський знову заговорив про Україну... Арешти в Польщі невгавають... Поляки бачать в українському визвольному русі „чужинецьку інтри-

гу" ... Економічна війна між Росією й Англією...

27 квітня. „Україна в кігтях голоду". — Секретар Ллойд Джорджа, Гардет Джанс, відвідавши Україну, пише про Харків: „Усе місто страшенно занепало, вулиці брудні й ненаправлені, величезні будівлі стоять незакінчені, населення пригнічене, байдуже і без усякої віри в майбутнє. По вулицях бродять тисячі безпритульних і голодних дітей, які пристають до прохожих, просячи „копійчку". Біля пекарень по два дні стоять люди в черзі, очікуючи на хліб... Усе населення одверто глузує з радянської влади. Гіркий сміх крізь сльози, глум і з'їдливі анекдоти стали одинокою розвагою і утіхою населення".

... Сенат ЗДА ухвалив зменшити золоте покриття долара... Манджурія ставить ультимат Росії... Гітлер організував своє ЧК і відновив договір приязни з Москвою...

1-го травня. „Пишуть про страшний голод в Росії". — Газета „Кельніше Пайтунг" подає телеграму з Москви німецького кореспондента Юста про надзвичайно тяжке харчове становище в СРСР: голодне населення їсть котів, собак та різне стерво, шукаючи в тому порятунку від голодової смерті. Люди пхнуть з голоду і падають під час роботи від повного фізичного виснаження... Від половини березня з Москви почали переводити на Кавказ та на Сибір деякі військові частини, що здаються ненадійними.

10-го травня. „Московські літературні чекісти проти української науки". — Газета „Комсомольська Правда", критикуючи видання Всеукраїнської Академії Наук, вбачає в них „куркульський націоналізм".

11-го травня. „Привид українського сепаратизму душить московських чекістів". — Москва переводить чистку комуністичної партії на Україні та урядовий апарат, щоб викоренити український націоналізм.

12-го травня. „Війна голодного населення за хліб розростається”. — Голодові бунти, грабунки та вбивства представників комуністичної влади на Україні набирають масового характеру.

13-го травня. „Знову суд над українськими культурними діячами”. — Чехословацькі газети одержали з Москви повідомлення про новий судовий процес — над членами української націоналістичної організації, яка складається з службовиків комісаріату Народної Освіти, професорів високих шкіл та вчителів. Між арештованими — визначні українські мовознавці Олена Курило і Трохименко. В акті обвинувачення сказано, що всі арештовані продовжували контрреволюційну політику Спілки Визволення України.

... Президент Рузвельт одержав диктаторські повноваження... Утворився фронт великих держав проти Німеччини... Жидівські демонстрації проти німців... Перший пам'ятник українським стрільцям у Львові... Гітлер домагається роздроблення Європи або озброєння Німеччини... Японці на передмістях Пекіну... 150.000 української молоді демонструвало на вулицях Львова з нагоди свята „Українська Молодь Христові”... Польща і Німеччина шукають порозуміння за ціну українських земель...

17-го травня. „Московська „Правда” розпочала кампанію проти „сфремовщини” в українській науці”. — Усі напади зосередилися на українському Інституті Мовознавства, де працює найбільше „петлюрівців”.

3-го червня. „Очевидці розказують про страшні картини голоду на Україні”. — Особи, які приїждять останнім часом з Радянщини до Варшави, розповідають про жахливий голод на Україні і в Криму. У багатьох містах небезпечно появлятися на вулицях по 7-ій годині вечора. Все частіше трапляються випадки людодівства.

... Японці наступують на Монголію... Підписано порозуміння між Італією, Францією, Англією і Німеччиною... Велике свято відкриття пам'ятника Франкові у Львові... Клопоти Рузвельта

з Конгресом... Німці домагаються повернення колоній...

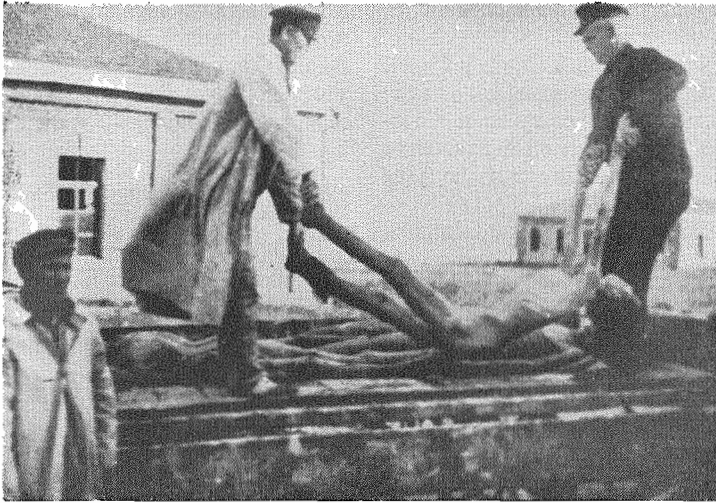
14-го червня. „Москва нищить українські школи”. — Німецькі кореспонденти повідомляють, що відпоручник Сталіна на Україні, Постишев, який уперто бореться з українським сепаратизмом, виступив проти дальшої українізації шкіл. Він заявляє, що москалів, жидів та інші народності на Україні не можна примушувати вивчати українську мову, але все українське населення зобов'язане знати московську мову.

... Величаві походи на стрілецькі могили відбулися в цілій Галичині... Криваві селянські заворушення в Польщі... Японці починають говорити за Владивосток... Безробіття в ЗДА постійно зменшується... Терор у Галичині зростає — ляхи в'язять українців за летючки ОУН... Росія зв'язується тісніше з Францією і Польщею...

29-го червня. „Чутки про обмеження сваволі ЧК”. — Державне Політичне Управління буде переформоване на зразок царської „охранки”.

11-го липня. „Застрілився комісар освіти Скрипник”. — Московські газети твердять, що діяльність Скрипника сприяла тим сильним течіям, які змагають до відділення України від Росії і спираються у своїй сепаратистичній діяльності на чужинний капітал. З того, з яким завзяттям комуністична преса очорнює Скрипника, видно, що його самогубство, після самогубства письменника Хвильового, завдало дуже болючого удару престижеві московської комуністичної партії на Україні.

12-го липня. „За шість місяців на Радянщині вмерло 10 мільйонів людей з голоду”. — Найбільший голод на Україні, на Поволжі та на Північному Кавказі, де збіжжя вродило найбільше, — заявляє професор Чикагського університету Ричард Саліт, який пробув довгий час в СРСР. Проф. Саліт проєктує створення організації допомоги голодуючому населенню на зразок організації, яку про-

Групи померлих з голоду українських селян завантажують на вози, щоб потім поховати їх у спільній могилі

вадив кол. президент Г. Гувер у 1921-23 роках.

Того ж дня в „Свободі” вміщено статтю Романа Придаткевича п. н. „Українці голодують під комуністичною диктатурою” і редакційний коментар п. н. „Самогубство Скрипника”.

13-го липня. „Калінін признає голод на Україні” — і обвинувачує в недосіві українське селянство, яке „не хоче працювати в колективних господарствах”, — подає кореспондент лондонської газети „Обсервер” з Москви.

... Польська влада забороняє українцям відзначати Свято Героїв, заборонила Свято Маківки і Свято Мазепи... Хор Кошиця з радіовисильні Коломбія Бродкастинг Систем... Повінь залила Гуцульщину...

17-го липня. „Москва жахається шовінізму на Україні”. — Газета „Правда” подає промову Постишева, в якій він нападає на Скрипника, „за спиною якого притаїлись українські контрреволюційні діячі, що в партійних та урядових установах проводили свою націоналістичну політику. Постишев одверто нахваляється, що

Скрипникові грозить та сама доля, яка спіткала таких шкідників, як Яворський, Бадан, Максимович, Ерстенюк, Шумський, Солодуб і ін., що насаджували на Україні культуру Донцових, Єфремових та Грушевських. Скоро після цієї промови Скрипник застрелився.”

21-го липня. „Населення України тікає від голоду в світ-заочі”. — Люди, які прибувають з Радянщини, розповідають, що українські селяни, рятуючись від голоду, тікають на північ. До Московщини щастить пробратися тим, що їдуть туди возами або йдуть пішки, бо на залізницях установлено кордон між Україною та Росією і нікого з селян через той кордон не пускають. Навіть на найменших станціях завжди можна бачити від 1 000 до 2 000 людей, які стараються кудись вибратися. Люди мруть десятками тисяч...

22-го липня. „Дюранті знову хвалить урожай на Радянщині”. — Цей кореспондент „Нью Йорк Таймсу” подає, що на Радянщині особливо добре вродило в тих районах, де останніми часами не можна було дістати

хліба, а це властиво на Україні та на Північному Кавказі.

Український Жіночий Союз у Празі видав відозву до українського громадянства всіх країн світу п. н. „Україна гине з голоду“, в якій закликає створити комітети допомоги голодним в Україні.

24-го липня. „Втікачі розповідають про страхіття голоду на Україні“. — В Шнайдемлі, в Німеччині, влаштовано табір для втікачів з Радянщини, переважно німців. Тепер у тому таборі є 357 втікачів. Один із них розповідав про голодних українських селян, які викопували з могил щойно поховані трупи людей, щоб їх їсти.

... У Польщі невгавають селянські заворушення... Рузвельт звернувся до народу в справі безробіття... Троцький подорожує... Москва старастяся зблизитися з Польщею...

29-го липня. „Про Україну забули...“ — Генеральний секретар конгресової Комісії національних меншостей ЗДА Е. Аменде закликає Міжнародний Червоний Хрест створити організацію для допомоги голодному населенню Донщини та Поволжя. Про голод на Україні у відозві не згадується.

31-го липня. „Україна вмирає з голоду“. — Крайова українська преса подає, що кожного дня приходять з Радянщини відомості про жахливі картини голоду на Україні. Листи кривих, крапів і знайомих з Радянської України приносять такі вістки про голод, що в кожного, хто їх читає, мороз іде поза шкуру.

1-го серпня. „Угода Москви з Польщею проти українського сепаратизму“. — Англійська газета „Морнінг Пост“ подає, що Москва підписала з Варшавою таємний договір, за яким Польща має дістати допомогу грошми та зброєю на випадок війни з Німеччиною, а III Інтернаціонал має повести в Німеччині розкладову акцію. Згідно з тою угодою Москва і Варшава повинні вести спільну акцію проти державницьких змагань України. Наслідки тої угоди вже виявля-

ються: навіть організацію в Галичині комітетів допомоги голодуючим на Великій Україні стрінув польський уряд вороже, бо більшовики заявляють, що голоду на Україні нема.

... Надходять відомості про масові арешти галичан, які або залишились на Великій Україні з часів національної влади, або, рятуючись від польського терору, втекли на Велику Україну... В Харкові розв'язано т-во „Західня Україна...“

4-го серпня. „Невдалі жнива на Україні“. — Радянська влада не підготувилась до жнив і тепер значна частина врожаю пропадає“. — Довгою голодівкою селяни так виснажені, що не мають сил до роботи в полі. Також бракує машин, нафти й оливи. А 10.000.000 хліборобів, зігнаних зі своїх господарств під час колективізації, знаходяться на засланні або працюють у фабриках і копальнях.

У надрукованій в „Свободі“ статті „Голод на Україні“ голова Жіночої Національної Ради Р. Русова стверджує: „Це нещастя мільйонів людей не викликане якимись фізичними причинами — недородом чи кліматичними умовами, ні, воно утворене штучно тими політичними умовами, в яких перебував український народ під владою московських більшовиків“.

5-го серпня. „Москва рішила викоренити українство на Україні“ — З України висилають всю активну інтелігенцію, не лише українську, але й російську, яка має симпатії до українства, — подає московський кореспондент російського двотижневика „Социалистический Вестник“.

8-го серпня. „Український греко-католицький єпископат кличе рятувати Україну від голоду“. — Підписана митрополитом Андреем Шептицьким і всіма греко-католицькими єпископами відозва допомагати братам-українцям, які конають з голоду під більшовицькою окупацією.

У Львові одержано певні відомості, що Хвильовий і Скрипник зали-

шили докладні тестаменти про причини, які привели їх до самогубства.

10-го серпня. „З'єднаймо всі в гору з Великою Україною!” — з таким гаслом на першій сторінці виходить тепер львівська газета „Новий Час”. В одному з чисел цієї газети подано вістку про Юліана Бачинського, відомого радянофіла, який у своєму з комуністичною закраскою місячнику „Вільна Україна” (Прага) заявив, що самогубство Скрипника і Хвильового — грізне попередження для всіх українців, які думали, що в межах Радянського Союзу можна розв'язати українську національну проблему. (Незабаром після того Ю. Бачинський виїхав на Україну, в Харкові був арештований і зліквідований).

У надісланих з Праги статті п. н. „Знаменне самогубство” І. Д. пише: „Скрипник заплідив собі смерть саме в 10-ті роковини ухвалення конституції Радянського Союзу. Скрипник був головним творцем цієї конституції... Ще одна нитка, що лучила Україну з Москвою, порвалася...”

12-го серпня. „Москва заперечує голод на Україні”. — Секретар конгресу національних меншостей д-р Аменде, кореспонденти французьких газет „Тан” — Берлян і „Пті Парізі-

єн” — Люсіян подають відомості з Москви про страшний голод на Україні. „Становище грізне хіба за виїнятком кількох великих міст, де комуністична влада особливо турбується про виживлення людности”.

Львівська газета „Новий Час” подає одвертий лист був. посла Сільробу Степана Волинця, в якому автор змальовує колоніальну політику Москви у відношенні до України і зриває зв'язки зі своїм дотеперішнім політичним табором.

14-го серпня. „На Україні починаються зорганізовані терористичні акти”. — Вже було кілька випадків висадження бомбами радянських установах. На миколаївському залізничному дворці висаджено в повітря поштової вагон.

...Ляхи обезчестили у Львові стрілецьку могилу... Франція заклопотана приготуванням Німеччини до війни... Китай перед катастрофою... Допомога жертвам повені в Галичині...

18-го серпня. „Награбоване в селян продають їм назад”. — Кореспондент „Дейлі Телеграф” подає з Москви, що радянська влада не змогла відповідно зорганізувати жнива і не доставила на час потрібних машин. Автор передовиці в цій газеті приходить до

Мала дитина в голодовій агонії

висновку, що зимою вся Радянщина опиниться перед страшним голодом.

19-го серпня. „Організують допомогу голодуючій Україні”. — На західних землях України почалась акція проти терору Москви та видушування українського населення голодом. У Львові й Празі створено відповідні комітети. Першу протестаційну резолюцію ухвалено в Угневі, де посол В. Кохан у яскравих фарбах змалював події на Великій Україні. Столиця Австрії стане, мабуть, осередком чужинецької допомогової акції, що її очолить кардинал Деніцер.

22-го серпня. „Не пускають кореспондентів чужинецьких газет у голодні райони”. — Один з найкращих американських кореспондентів газети „Крістен Саснс Монітор”, Чемберлейн, хотів відвідати Україну, але большевицька влада його туди не допустила.

23-го серпня. „Большевики роблять дітей конфідентами”. — Діти мають слідувати за тим, як переводять жнива, і доносити владі на своїх батьків та на інших, коли побачать, що хтось „не виконує” плянів. Таких дітей нагороджують новим убранням або книжками. Створено „легкі кавалерійські бригади” з дітей до 16 років. Дітей використовують теж, щоб вони збирали на косовиці колоски, які попадали на землю. Московські „Известия” подають, що жнива на Україні проходять дуже кепсько: в липні виконано плян лише на 84.6%.

...Перший з'їзд українських професіоналістів в Америці... „Український День” на світовій виставі в Шикаго... Танцюристи Авраменка виконали на виставі цілий ряд танків. Українська і американська публіка недописала. Кажуть, що причиною цього безробіття... В Польщі далі розв'язують українські організації і арештують за приналежність до ОУН...

24-го серпня. „Москва забирає все збіжжя з України”. — Проф. Остап Менда, який перебував три роки на Великій Україні, привіз до Львова зразки „хліба”, яким живиться населення: стоколос, кукіль і ще якісь

домішки. Проф. О. Менда потвердив правдивість інформацій української національної преси про відносини на Україні і про московський терор проти всього українського. Самого проф. Менду арештували і примусили виїхати закордон, не зважаючи на те, що три роки тому радянський уряд запросив його як фахівця-математика.

25-го серпня. „Московський кореспондент „Нью Йорк Таймсу” К. Дюранті старасться зменшити враження про голод на Україні, але змушений признатися, що на 40 мільйонів мешканців України та Північного Кавказу через харчову скруту та зв'язані з нею пошесті за біжучий рік вмерло принаймні 4.000.000 людей”.

26-го серпня. „Очевидці розповідають про страхіття голоду на Україні” — З літаків пильнують, щоб не вибухло повстання серед голодного населення. Чим далі в глибину українських степів, тим картини голоду жахливіші. Голодуючі діти з безсилимими руками й ногами та з опухлим тілом раз-у-раз зустрічаються вздовж залізниць та шляхів. Пільні миші стали найсмачнішою поживою для населення, тисячі людей неспроможні працювати. Німецькі села на Одещині наполовину вимерли. Україна знаходиться тепер у стані облоги і скрізь можна бачити відділи червоної армії та спеціальних військ. Найбуїніша людська фантазія не придумав такого пекла! — заявляє американець Вольтер Бечерер, що як турист відвідав ті райони. Свідчення Бечерера потвердив другий американець — Цвайтінг Вілліям.

30-го серпня. „Большевики не дають голодному населенню України користатися з урожаю”. — Селяни кажуть, що голод зорганізований свідомо Москвою. Двос американських громадян, чоловік і жінка, які відвідували на Україні своє рідне село, звідки виїхали до Америки в 1913 р., переконались, що жадна посилка, грошова чи харчова, яку вони висилали до своїх кривих, не дійшла до

місяця призначення. В їх рідному селі, де було 800 мешканців, від весни біжучого року померли з голоду 150 людей. Кривні попереджали американців, щоб вони пізно не виходили на вулицю, бо їх можуть убити і з'їсти.

2-го вересня. „Контрреволюція” в червоній армії на Україні”. — Большевицька влада перевела численні арешти серед військових старшин. Деякі відділи армії переведено з України до Росії. У касарнях знаходять протикомуністичну літературу. Найбільше чистять військові частини в Києві, Харкові, Полтаві, Кременчуці та Одесі... Втікачі, а також листи свідчать, що з України масово вивозять збіжжя. Косовицю переводять під доглядом чекістських відділів і „кавалерійських бригад”.

5-го вересня. „Україна голодує — Москва парадує”. — Всесоюзний комсомол бучно відзначав так званий Міжнародний День Молоді.

...Посвячення української католицької високої школи в Америці... Сталін запрошує Пілсудського до Москви... Гітлер заявляється проти війни... У Станіславові арештовано 12 членів О-УН під проводом Юрка Опішкєвича... Російсько-польсько-румунський військовий союз... Європа перед дипломатичною кризою...

8-го вересня. „Населення України криваво бореться за врожай”. — Щоб не допустити вивозу збіжжя на Московщину, українські селяни з одчаю палять його, — подає кореспондент „Фосіше Цайтунг” з Москви.

12-го вересня. „Рятуймо Україну від голодової смерті!” — цілосторінкове звернення Екзекутивного Комітету Об'єднання Українських Організацій в Америці. Підписали: Омелян Рев'юк — предсідник; Микола Мурашко — заст. предсідника; д-р Лука Мишуга — секретар; Володимир Кедровський — фін. секретар; Микола Данильченко — касієр.

В тому ж числі „Свободи”: „Скошене на ланах України збіжжя лишається в копицях гнити”. Селянство випродує все, що має.

14-го вересня. „Большевики розстрілюють голодних за крадіж хліба”. — Всесоюзний прокуратор Акулов дав наказ усім місцевим прокураторам домагатися розстрілу для всіх тих, кого ввіймають на крадіжці зерна. Оголошено декрет про „зразкове покарання” цілої низки українських сіл, які своєчасно не здали державі вимолоченого зерна.

18-го вересня. „Українські села спустошили від голоду”. — Большевики голодом і розстрілами зломали опір українського селянства і змусили його працювати на себе. Кореспондент „Нью Йорк Таймсу” Дюранті повідомляє, що елеватори, в яких збирається зерно для вивозу з України — переповнені. Крім того зерно лежить уздовж залізниць під наспіх зробленими прикриттями. Большевики змобілізували міське населення для косовиці і збору збіжжя. Дюранті вважає, що комуністична влада здобула перемогу над українським селянством.

19 вересня. Статті про голод на Україні вмістили такі найповажніші англійські газети: „Таймс”, „Манчестер Гардіян”, „Дейлі Телеграф”, „Морнінг Пост”, „Вестерн Мейл”, „Гардіян”, „Кетолік Таймс” і багато інших.

Заклик українських католицьких єпископів у Галичині допомагати голодуючому населенню України. Підписали: митроп. Андрей Шептицький, єпископи Г. Хомишин, Й. Коциловський, Н. Будка, Г. Лакота, І. Бучко, І. Лятишевський.

Відзову Українського Громад. Комітету Рятунку України підписала українська парламентарна репрезентація та 34 українські центральні установи. Приступлено до організації повітових комітетів.

Головною резолюцією Міжнародного Конгресу Національних Меншин у Берні (Швейцарія) була резолюція про голод на Україні. Конгрес однодушно поставив це у вину радянській владі.

...Москва остаточно ліквідує ВУАН. Між„вичищеними” з Академії, крім ра-

ніше ув'язнених і висланих, ще 16 осіб... На Україні розстріляно колишнього команданта УСС'ів Осипа Букшоваго... Одвертий лист українського соціал-демократа і дослідника національно-визвольних рухів проф. О. Бочковського до кол. прем'єра Франції Е. Еррію, який недавно повернувся з України...

25-го вересня. „Голод на Україні триває”. — Кореспондент ньюйоркської газети „Сан” стверджує, що більшовики занадто перебільшують повідомлення про гарний урожай. Він пише, що на Україні згинуло з голоду від 4 до 7 мільйонів людей.

27-го вересня. „Англійська преса подає нові дані про голод на Україні”. — „Дейлі Телеграф” наводить приклади: с. Заливащина ще в 1932 році мало 3.500 мешканців, а тепер залишилось там 1.500; у с. Немиринці залишилось 4-5 родин із 700 осіб, які жили там у 1932 році. Газета „Йоркшир Обсервер” пише: „Коли хто хоче пізнати, що означає переслідування, нехай поїде на Україну”.

11-го вересня українська колонія в Берліні зорганізувала віче-протест проти виголюдження більшовиками українського народу. Відкрив віче голова громади о. д-р Вергун. Д-р Б. Крупницький заявив, що, крім звернення до міжнародних установ, „треба звернутися до папи римського, як до установи, в якій зосереджена совість світу”.

30-го вересня. „Ворожий настрої селянства проти радянської влади зростає”. — Зимом населення буде голодувати. Мільйони пудів збіжжя гинуть, — подає кореспондент „Дейлі Мейл” з Москви.

3-го жовтня. „Еррію не бачив голоду на Україні, зате бачив „пропаганду гітлерівців” серед українського населення”. — Еррію твердить, що ця „пропаганда” привела до загострення відносин між Німеччиною і Росією.

У передрукованій в „Свободі” статті „Іспит соборности” („Час”), присвяченій протестові й допомозі голодуючій Україні, К. Новотворський пише: „...Маніфестацію української

соборности, національної єдності і сили перед світом може служити цілковита єдностайність та скоординованість виступів українських крайових та еміграційних чинників”.

9-го жовтня. „Чужинецька преса про голод на Україні”. — Український Громадський Комітет Рятунку України оголошує дальший список французьких, бельгійських і німецьких газет, у яких чужинці стверджують, що Велика Україна потребує негайної допомоги. Описуючи голод на Україні, один з тих часописів подає: „в соціалістичній країні, замість раю — тисячі опухлих трупів...”

11-го жовтня. „Робітничі заворушення на Радянській Україні”. — В Празі одержали копію секретного повідомлення Колегії ГПУ до Москви про те, що в другій половині серпня відбулось 22 робітничі демонстрації в Одесі, Дніпропетровську, Сталіні, Миколаєві, Луганську та ін.

13-го жовтня. Підписане ЦК Українських Національних Організацій Нью Йорку оголошення про масове протестаційне віче в справі голодової катастрофи на Україні. Промовці: д-р Л. Мишуга, В. Кедровський, М. Пізнак та ін.

16-го жовтня. Масове протестаційне віче в Філядельфії з приводу терору і голоду в Україні. Промовці: Френсіс Ралстон Велш і Степан Шумейко.

19-го жовтня. Львівський Діловий Комітет Українського Громадського Комітету Рятунку України призначив день 2-го жовтня днем національної жалоби і протесту з приводу жахливих подій на Великій Україні. У тому дні відбулись по всіх церквах Західної України Богослуження.

24-го жовтня. „Стріли у Львові — протест проти виголюдження України”. — Александер Майлов, секретар советського посольства у Львові, згинув з рук українського молодого революціонера. Поранено теж Івана Дугая, службовця посольства. Замаховець оправдував свій вчинок необхідністю протесту проти представників варварської советської влади, яка

голодом вигубила за один рік мільйони українських селян і робітників.

26-го жовтня. — Заходом усіх товариств і братств, політичних та освітніх організацій Рочестеру і околиці — масове протестаційне віче проти терору і голоду на Великій Україні. Головний промовець — Микола Цеглинський.

28-го жовтня. Заходом Безпартійного комітету — демонстраційний похід і віче в Дітроїті проти поневолення і виголодження народу на Великій Україні московською владою. Під час походу поширення брошур з фактами про недолу України.

30-го жовтня. Українські організації в переданому Президентові ЗДА меморіалі проти визнання Росії звертають увагу на окупацію України і виголодження українців Московою. Меморіал підписали: Об'єднані Українські Організації в Америці, УНСоюз, „Провидіння”, УНПоміч, Злучені Українсько-Американські Демократичні Клуби, Комітет Допомоги Голодуючій Україні та ЦК Українсько-Американських Національних Організацій Нью Йорку.

... Наглий суд засудив на досмертну в'язницю Миколу Лемика, який застрелив секретаря советського посольства у Львові... Замах на Постишева в Харкові — кинута в його авто граната не вибухла... Арештують приятелів Скрипника... Помер Кость Лоський, професор УВУ в Чехо-Словаччині...

2-го листопада. „На Радянській Україні шукають визволення у смерті”. — З листа, що зберігається в Рогатині у Комітеті Рятунку України: „До часу Вашої посылки ми мало не померли. Одинадцять днів крім сирих огірків нічого в роті не мали... Ви висилаєте нам 10 доларів, і смерть відходить від нас, і так у безконечність продовжується наше страждання...”

6-го листопада. К о р е с п о н д е н т „Манчестер Гардісн” в одній із п'ятьох статей про положення на Радянській Україні пише: „В Полтаві м'ясо і товщі рідко можна побачити.

Голова місцевого виконавчого комітету заявив, що в лікарнях міста було 2.400 хворих з голоду і що 10% з них не можна було врятувати. В с. Шкарівці протягом минулого року померло 250 осіб. У 1929 р. на Україні було 5.543.000 коней, а в 1933 р. число їх упало до 2.772.000. Із 6.652.000 овець залишилось 1.543.000. „Важко, щоб хтось, хто сьогодні відвідує українське село, не відчув повної драматизму зміни, не відчув подиху трагедії...”

7-го листопада. Цілосторінкове оголошення в „Свободі”: „VI Конгрес Об'єднаних Українських Організацій в Америці в обороні мордованого совєстами українського народу. — Місяць листопад — місяць протесту проти московсько-советського варварства на Великій Україні, а неділя 19 листопада — неділя національної жалоби і молитви за мордований совєстами український народ”. VI Конгрес Об'єднання заявляється за те, що треба зібрати документи політичного та економічного поневолення України Совєстами і видати їх друком чужими мовами... VI Конгрес заявляє, що ті страшні жертви, які кладе український нарід за свою державницьку ідею, та страшна голодова трагедія і ті молоді жертви, що гинуть раз-у-раз на польських шибеницях, тільки скріплюють українську націю, усувають всякі можливі кордони, партійні перешкоди та непорозуміння і збивають їх духово в одну цілість...”

8-го листопада. „Видирають далі збіжжя селянам на Україні”. — З Басарабії доходять вістки, що нарід починає наново втікати з України. Переправу через Дністер утікачі майже з-правила оплачують своїм життям. Селяни побоюються такого самого голоду, який був минулого року.

Польська влада заборонила день жалоби і протесту в Галичині. „Кур'єр Варшавскі” подас, що Україна стоїть перед новою голодовою катастрофою. Пастирський лист українських владик на Західній Україні в справі голоду на Великій Україні.

Від 10-го листопада кожне число „Свободи” виходить під великими буквами зложенням гаслом: „Протестуємо проти виголодження України Советами!” і — „Це український і людський обов'язок взяти участь в демонстраційних походах, як протестах проти вимордування голодом мільйонів населення України”.

11-го листопада. Величаве протестаційне віче і похід в Дітроїті.

13-го листопада. Оголошення в „Свободі”: „До боротьби за існування! Якщо московські большевики вимордують голодом українську націю в Європі, то не стане й нас тут. 11-го листопада протестаційний похід до Нью Йорку. Українче і українко! Кинь на один день працю, а йди помагати спасати свою рідню з кігтів кровожадного опира-большевика! Не плач і не нарікай, а дай належну відправу тутешнім большевицьким громадам! Комітет протестаційного походу.”

14-го листопада. „Бостонські українці демонструють проти голодження України большевиками”.

16-го листопада. „Громадний протест Рідного Краю проти Советів”. — 29 жовтня, як у день жалоби по жертвах голоду, всі церкви по всіх селах і містах Західньої України були битком набиті народом. По товариствах відбувались зібрання при замкнених дверях.

17-го листопада. Заклик в „Свободі”: „За наш ідеал — за соборну Україну! За наших братів з Великої України, що гинуть мільйонами під московсько-большевицьким терором, виходім обов'язково, масово і організовано на демонстраційні походи, звернені проти катів України!”

Порядок протестаційного походу в Нью Йорку: духова оркестра; ветерани; комітет походу, гості та представники інших груп; „Чорноморська Січ”; 1-ий живий образ; Український Червоний Хрест; 2-ий живий образ; далі — громади: Нью Йорку (також Бронксу і Асторії), Джерзі Ситі, Брукліну, Гемпстеду і Вабилону, Ньюар-

ку, Стейплетону, Йонкерсу, Перт Абою і Картарету, Елізабету і Байону.

... Президент ЗДА проголосив визнання Америкою Росії і призначив амбасадора... Величаві свята листопадових роковин у Галичині... Український Конгрес у Болгарії... Заворушення в червоній армії... Нарешті приступили в Харкові, столиці Радянської України, до будови пам'ятника Шевченкові.

24-го листопада. „Українська делегація в справі голоду у стейтвогоговернатора” — на її чолі Омелян Рокрут, як голова Злучених Українців стейту Род Айленд, і Едвард Солівен, секретар Американського Т-ва для Визнання Української Республіки.

„Гроза нового голоду” — редакційна стаття в „Свободі”, що закінчується словами: „Якщо (советський) уряд не здержить виходу селян із сіл, то цієї зими і навесні села опустіють, і слідуєча засівна кампанія випаде ще гірше, як цьогорічна. Голодувати тоді вже буде не тільки українське, але й московське село. І не тільки село, але й місто”.

Протестаційні віча і походи українців Оборну, Фультону, Геркімеру, Ютики, Елмойри, Н. Й., Сейр, Па., Бريدжпорту, Конн., Міннеаполісу, Ст Пол і околиць.

27-го листопада. „З Європи підтримують домагання американських українців”. — Громадський Комітет Рятунку України в Празі вислав до през. Рузвельта телеграму, в якій, підтримуючи домагання американських українців, просить поставити вимоги советській владі про допущення контрольної місії на територію Радянської України для перевірки фактичного стану речей. Українська Еміграційна Рада на чолі з О. Шульгіним, яка репрезентує українську еміграцію в 9-ох країнах, просить президента підтримати домагання Об'єднаних Українських Організацій в Америці.

28-го листопада. „Українська демонстрація проти Советів в Нью Йорку”. — „... І коли на 7-ій вулиці збиралися люди і члени комітету, на-

пі вже зводили спорадичні бої на Вашингтон сквері з большевиками... Група українських большевиків кинулася на охорону возів із живими образами („Вільна Україна” і „Україна в 1933 році”)... Гонили кулаки перед очима, розстрікувалися на головах палки, бризкала кров з носів і уст... Жінки розторощували парасолі на головах большевиків, інші хоронили дітей від атакуючих... Лави большевиків під ударами „націоналістів” почали розпорощуватись, лишаючи по собі лише окривавлене каміння на хідниках... Площа була забита масами народу, і годі було спершу розрізнити, де наші, а де комуністи. Та нараз піднеслися поховані большевицькі написи і різноголоса песяча музика: „Давн вит Петлюра!”, „Лонг лив Совет Рашія!” Довкола нас маса роз’юдженої вуличної черні — нігерської, жидівської, російської, італійської... Це були „христини” нашої демонстрації цього дня...”

1-го грудня. Передрук першої сторінки „Нью Йорк Таймсу” зі заголовками: „Червоні, анти і поліція в зуда-

рі під час протестаційної паради українців”, „Кілька тисяч українців в поході-протесті проти визнання советського режиму”, „Вісім тисяч демонстрантів атаковано вісім разів у дорозі” та ін. Тут же велика світлина демонстрації.

**
*

Закінчився 1933-ий, проклятий рік, але завдані в тому році рани ще довгі літа гоїлися на тілі українського народу. І глибокі шрами, що залишились по тих ранах, мабуть, довіку пригадуватимуть Голгофу, що її мусів він переходити під диявольською владою новітнього Чингізхана та його партії, яка й донині живиться потом і кров’ю уярмлених Москвою народів.

Того ж 1933 року московсько-большевицький режим, як рівнорядного партнера, визнав уряд президента Рузвельта, і також держави Західної Європи заходились нав’язувати з Москвою тісніші зв’язки, бо — „торгувати можна і з канібалами”. І тоді ж над світом почала зводитися чорна тінь Гітлера, Сталінового майбутнього союзника, провіщаючи найстрашнішу в історії людства війну.

БОГДАН ЛЕПКИЙ — СПІВРОБІТНИК ВИДАНЬ УНСОЮЗУ

Написав Лука Луцив

Чому Богдан Лепкий?

Український Народний Союз відзначає 75-річчя своєї діяльності, яка, як це видно з історії цієї організації, охоплювала майже всі ділянки життя української громади в Новому Світі. УНСоюз був також першим та найбільшим видавцем на американському континенті, видаючи часописи, періодичні книжечки для широкої маси читачів і періодики для дітей, як це видно з окремих праць, надрукованих в цій ювілейній книзі.

Здається, що мало є таких робітників пера, які не друкували б своїх творів у виданнях УНСоюзу. Очевидно, що така широка видавнича діяльність вимагала й ширшого кола співробітників із рідного краю. Переглядаючи „Календарі“ Українського Народного Союзу, завважили ми, що відомий поет, автор оповідань та повістей і науковець професор Богдан Лепкий був довгі роки співробітником видань УНС. В деяких календарях УНСоюзу вміщено по кілька творів цього поета, і тому треба б згадати про нього в цій ювілейній книзі УНС.

Давніші українські емігранти в цій країні любили твори Богдана Лепкого, як це видно зі статті Василя Гасія, секретаря 204 Відд. УНС, надрукованій в 168 ч. „Свободи“ з 1951 р., в якому відзначалося 10-річчя з дня смерти поета В. Гасій пише:

„Нам старим емігрантам ім'я Богдана Лепкого було добре відоме ще з краю. Ми пам'ятали всі ті цікаві повідання „З життя“, „З села“, ці вірші, що кожного так брали за серце. Богдан Лепкий був нам завжди близький і рідний.

„Один з цих віршів був саме присвячений еміграції, що тоді в найбільшому числі прибувала до ЗСА і Канади. Вірш цей називався „У світ за очі“.

В цьому вірші вдова з дітьми залишає рідну землю, на якій вороги не дають їй жити. Вона перед виїздом молиться в церкві:

— Ми не кидаєм родинної стріхи
Задля маєтків, ані задля втіхи,
Але що жити нам не хочуть дати, —
Прости нам, Мати.

На руках наших поросли мозолі,
І серце наше з'їли люті болі,
А хліба, хліба не можемо дістати.
Прости нам, Мати.

І Ти, Всевишній, що правиш
над світом
І печалишся мушкою і цвітом
І пташкам стелиш на галузці ложе,
Прости нам, Боже.

Ти дикі дебри призначив звірині
І рибці дав Ти ріки, води сині;
А ми ідемо по світі шукати
Для себе хати...

В. Гасій написав, що коли на концертах виголошували поезію Б. Леп-

кого „У світ за очі”, то „не раз ціла заля плакала”.

Випадало б згадати Богдана Лепкого ще й тому, що недавно в Нью Йорку Наукове Товариство ім. Шевченка перевидало коштом д-ра Романа Смика „Казку мого життя” Богдана Лепкого, яка складається з трьох давніших збірок поетових спогадів про своє дитяче, юнацьке та студентське життя, що мали й окремі заголовки: „Крегулець”, Львів, 1936, ст. 80, „До Зарваниці”, Львів, 1938, стор. 150 та „Бережани”, Краків, 1941, стор. 178. Брат поета Лев Лепкий доповнив „Бережани” своїм „Замість закінчення” (ст. 179-180) та довшим нарисом під заг. „На маргінесі „Казки мого життя” (ст. 181-221), додавши псевдоніми, що їх уживав Богдан Лепкий (с їх аж 38.) На стор. від 222 до 244 вміщені численні світлини з життя поета.

Треба пригадувати творчість Богдана Лепкого ще з тієї причини, що його вповні замовчують на рідних землях тільки тому, що він був автором відомого повістєвого циклу про гетьмана Івана Мазепу, якого Москва ненавидить за те, що він бажав визволити Україну з московської неволі. Україна не має найменшої причини бути глухою на твори Богдана Лепкого, та вона в московській неволі і не може діяти для свого добра. Москва не любить українського поета, який в 1914 році писав, що Воля запалила український нарід та щоб Слава вела його до самостійности, бо не все „одно, де жити, як вмирати”.

Хто каже вам, що все одно,
Де жити, як вмирати,
Той тягне вас в багно на дно,
Той вам дає без дна судно
І каже кермувати.

**„Спасибі, Вам, Дорогі земляки,
що не забули про мене”**

Так писав Б. Лепкий до своїх „Дорогих земляків за морем” із Ванзе під Берліном 11-го травня 1923 року, де поет жив після нещасливого для

України закінчення першої світової війни, коли численні українці мусили жити на еміграції. Лепкий писав тоді, що „докази пам’яті американських українців тримає як дорогоцінний дарунок на дорогу дальшого життя”. („Календар УНСоюзу” на 1924 рік, стор. 100).

Лепкий мав знайомих в Америці, як ми вже згадували вище. Він друкував свої твори в „Календарях” УНСоюзу від 1914-го року почавши, аж до 1940-го року, коли востаннє надруковано вірш „В побіду вір!” (стор. 63).

В „Календарі” на 1914-ий рік надрукований вірш Б. Лепкого під заг. „В світ за очі”, про який ми вже згадували. В „Календарі” на 1915-ий рік надрукована поезія „Голос надії”, про яку згадаємо при оцінці поетичної творчости Б. Лепкого.

В „Календарі” на 1916-ий рік надрукована відома пісня Б. Лепкого з музикою Лева Лепкого „Чуєш, бр’ате мій” під заголовком „Пісня Січових Стрільців” (стор. 55). На стор. 82-84 надруковано поему „600 літ тому” про боротьбу українського народу за волю під час княжих часів, яка кінчається такими словами:

Пішли усі: Степами байраками,
Пішли усі, задивлені у славу.
Як ті вірли летіли за знаками,
За хоругвами в бій, мов на забаву.

На 69-70 ст. в „Календарі” на 1917-ий рік знаходимо відому поезію „В храмі св. Юра”, а на 127-ій ст. поезію „3 гір”.

В „Календарі” на 1918-ий рік надрукував Б. Лепкий вірші під заг. „Гадки” (ст. 144-145).

В „Календарі” на 1919-ий рік не має ні однієї поезії поета, але зате в „Календарі” на 1920-ий рік знаходимо аж 8 поетичних творів Б. Лепкого. На 46-ій ст. поезія „Йдеш, як в казку”, яка зачинається так:

О, мій рідний, безталанний краю
Чи побачу я тебе? Не знаю.

На 54-й сторінці вірш „Хіба ж ми квіт?“, на 63-й — „До народної пісні“:

О пісне народна! Одна ти мене,
Лиш одна ти мене не лишаєш,
І куди тільки доля мене не жене —
Ти за мною, як пташка, літаєш.

В цьому ж „Календарі“ вміщені ще вірші поета: „Дивне диво“ (ст. 69), „Рада“ (81), „Не було би“, „Зів'яне кожний вінок“ і „Спочинь, серце“ (ст. 182, 202 і 215). Як бачимо, що цей „Календар“ УНСоюзу надрукував аж 8 творів Б. Лепкого, всього 138 рядків.

В „Календарі“ на 1922-ий рік надруковані три вірші Лепкого, між ними і відомий вірш „Не хилайте в діл прапора“ (ст. 33), який кінчається так:

Підносім лиш свого духа
І розпалюймо до грани.
Хоч звалить нас завірюха,
Нарід обновиться духа
І обновлений повстане...

Підносім лиш свого духа
І розпалюймо до грани.

Другий вірш в цьому „Календарі“ — „Сон“ на 32-й сторінці, а третій — „В побіду вір“ (ст. 137).

В „Календарі УНС“ на 1923-ий рік надруковано шість творів Б. Лепкого. На 44-й ст. знаходимо поему „Вірний син України“ яка оповідає про панцерний поїзд, який так називався. Ця поема має 12 строф по 4 рядки із завгаюю: „Цей вірш написаний на тлі розвалу української армії й Денікінської угоди з 6-го листопада 1919 р. В цій поемі український генерал вистріляв всі кулі і згинув, діставши одну ворожу кулю в чоло, а другу в серце.

Поїзд спинився, стоїть,
Пробиті кулями стіни.
А на стінах, — глядіть!
„Рідний син України“.

Інші твори Б. Лепкого в цьому „Календарі“: Поема „Амінь“ (ст.

52), „На границі“ (ст. 58), „Порада“ (ст. 69), яка кінчається так:

Вважайте пильно, пильно дбай,
Щоб в тебе був свій рідний край,
Свій вольний край, свій власний кут,
Щоб ти не був, як зсохлий прут,
Лиш як плодочая лоза,
А совість чиста, мов слюза.

В цьому ж річнику „Календаря“ надруковані ще „Коломийка“ і „Ніч“.

„Календар“ на 1924-ий рік зачинається віршем Б. Лепкого під заг. „З Новим Роком“ (ст. 32), а на 66 ст. надрукований виїмок з довшого твору „Ноктюрн“ під заголовком „Дванадцять борців“.

Ось його початок:

Дванадцять борців
З Кам'янця як з нової Гренади,
Дванадцять стрільців
Волічється слідами бригади, —
О, славо, кєрвавая славо!

Хіба ж знає світ,
Як боровся стрілець в лютім бою
Без куль, без чобіт,
Без їжі, з навалою чужою?
О, славо, кєрвавая славо!
(стор. 66).

На ст. 73 до 75 надрукована стаття Б. Лепкого під заг. „Яків Щоголів“, на ст. 84 „Настя завзята“, де автор оповідає про патріотичних українських жінок в Галичині. На 99 ст. знаходимо поезію „Над озером“, на 100-й ст. „У бою кріпко стій“ і „Різдво“.

В „Календарі“ 1925-ий рік стрічаємо підпис Б. Лепкого п'ять разів. На 45-й ст. вірш „Забрали волю нам і землю нам забрали“, на 48 ст. „Не забувай“, на 59 — „Не нарікай!“, а на 60-63 ст. стаття „У Дмитра Вітовського“, в якій поет пише про відвідини могили полковника Д. Вітовського, який згинув в легунській катастрофі в 1919 році. На 97-й ст. вміщена одна з поезій Б. Лепкого про Різдво, в якій є така строфа:

Накрійте стіл обрусом білим, чистим
І сіна принесіть і покладіть дідух,
Нехай над вами слявом промінїстим
Хоч раз урїк вітає рідний дух.

В „Календарі” на 1926-ий рік немає жадного твору Б. Лепкого, але в „Календарі” на 1927-ий рік на 29-ій ст. надрукований вірш „З Новим Роком”, який кінчиться оптимістично: „Віримо, що й нам колись сонце засвітить”. На 30-33 ст. вміщена стаття Б. Лепкого під заг. „Іван Франко як поет” (В десяти роковини з дня його смерті) та вірш, присвячений І. Франкові, який зачинається так:

В яку скелю молотом не вдар —
Скрізь відгукнеться тобі наш каменяр.

Побачиш скрізь тривкі його сліди.
І де не стань, кудюю не піді...

На 55 ст. вміщено вірш „До давнини”, а на 74 — „Ідемо ми”, з таким закінченням:

Не скигліть, як ті діди:
Бідні ми, нещасні, —
Вирятують нас біди
Наші сили власні.

На ст. 75-78 вміщено прозу під заг. „Через Десну” — уривок із повісті про Мазепу. Там таки знаходимо ще вірш „Нимі” та коротку заввагу поета про „Золоте перо”, в якій автор пише, що йому пишеться краще звичайним пером, як тим золотим, яке йому купили з приводу ювілею. На 152 ст. надрукований вірш „У нас”, в якому автор висміває тих земляків, які не читають українських книжок і часописів:

У нас буває свій дімок
Та в цім дімку нема книжок.
Є гуляш і котлети,
Немає лиш газети.
Є трохи професорів,
Священиків, докторів,
Нема пренумераторів.

В пізніших роках не стрічаємо поетових віршів в „Календарях” УНСоюзу, аж в річнику з 1940 року знаходимо його вірш під заг. „В побіду вір!”, в якому є відгомін літератури княжої доби, яку Б. Лепкий так добре знав, і яку опрацював в своїй історії української літератури („На черк історії української літератури”,

Коломия, том I, 1909, ст. 320). Цей вірш був вперше надрукований в „Календарі” УНСоюзу на 1922-ий рік.

В ПОБІДУ ВІР

Хоч кряче гайворон
І кличе Див
Не висох Сян, — і Дон
Пливе, як плив.

Ще наш Дніпро шумить,
Лама граніт, —
Народ не спічне на мить, —
Здивує світ.

Нема таких кайдан,
Щоб люд скувать,
Наш дім, наш храм, наш лан —
Не дать, не дать!

Хоч нині чорна ніч,
Так завтра день!
Гони розпуку пріч,
Співай пісець!

Широких, як простір
З землі до зір,
В побіду правди вір,
В побіду вір!

Як бачимо, Б. Лепкий був пильним співробітником видань Українського Народного Союзу. Його твори надруковані в 12-ох „Календарях” УНСоюзу. Деякі річники „Календарів” мають більше число творів Б. Лепкого. Редактори „Календарів” вміщували твори Б. Лепкого, бо ці твори любив читачі.

„Казка мого життя”

Богдан Лепкий написав мистецькою формою спогади зі свого життя, які назвав „казкою свого життя”. Не всі можуть так поетично описати свої дитячі чи юнацькі роки, як це зробив поет-лірик Лепкий. Та всі могли б списати спогади зі свого життя, щоб лишити сліди свого існування та дати матеріял для істориків, які мусітимуть колись писати про наші часи.

Автор хотів би пригадати собі перший спогад. „Хотів би цей перший свій спомин поставити в душі як об-

раз у капличці на відлюддю і ходити туди й молитися до нього, як до ікони". Автор просить „ланів подільських, широких, хвилястих, як море шумних і як горе сумних, синіми волошками закосичених, багряними маками, ніби каплями крові покроплених, густою стернею в осінню днину наїжених", щоб допомогли йому знайти свій перший спомин.

„Поможи пам'яті моїй, церковце дерев'яна, старенька і маленька, клямрами внутрі постягана, щоби стін твоїх зітханя й наріканя людські не розсадили, щоб ти, не дай Боже, колись від них, як серце від удару важкого й несподіваного не розірвалося. Ти перша чула мій шепіт молитви, перша бачила мій перший лет в країну тайн незбагнаних, — допоможи мені!"

Оці спогади Б. Лепкого — це цінний матеріал до пізнання письменникового життя та творів. Майбутній автор життєпису поета мусить їх всебічно використати, бо в них посередньо подана автохарактеристика самим Б. Лепким.

Найбільше „казки" стрічаємо в першій частині перевиданого твору, що зветься „Крегулець" і кінчається „Цвітом щастя".

„Не повелася мандрівка за квіткою щастя. Хлопець замість квітки, приніс собі недугу, якої назви ніхто й вимовити не смів". Це була „фебра" (малярія), що довго мучила Б. Лепкого.

„Казковий" елемент стрічаємо і в другій частині книги, яку автор назвав „До Зарваниці". Сам автор закінчує її так:

„Казку розказую Вам, казку мого життя, моїх дитячих літ.

Героєм її не лицар з окривавленим мечем, не чарівник, що вмів дива творити, не сирітка, кривджена махучою злою, а слабкий, слабонький хлопчина.

І не провадить Вас моя казка в зачаровані сади-виногради, де папориць цвіте, звірі говорять, сльози це-

ретворюються в перли, каміння у самоцвіти.

До попівської хати Вас провадить, до села на золотім Поділліу.

Не казка це, а правда.

Кожне слово правдиве і невибагливе, таке, як колись було.

Було, прогуло, й не вернеться ніколи.

Тому воно й казка. Тільки тому".

Автор протиставить оті казкові часи сучасності.

„Розказую для тих, що слухати хочуть. Для тих, що втомлені суєтнею нинішньої днини і тривогою про „завтра", линуть у своє минуле і бачать свою хату рідну і найближчих своїх і себе самих малими, так, як я".

В третій частині „Казки мого життя" в „Бережанах" майже немає казкового матеріалу, автор розповідає про місцеві звичаї й обряди, про Бережанську гімназію, її учителів і директора та цікавіших учнів і про подорож до Праги після матури.

Брат поета, відомий стрілецький композитор, Лев Лепкий доповнив ці спогади свого старшого брата і довів їх аж до його смерті в Кракові в 1941 р.

„Поезія, друже, всюди є, і в людях і в природі"

Так твердив Богдан Лепкий і додавав до повищих слів: „І поки чоловік живе, то їй умерти годі". І це не був тільки поетичний вислів автора збірника поезій „Поезія, розрадо одинока", який був поетом і в щоденному житті, як це відчували всі ті, які мали щастя з ним зустрічатися.

Ніжність автора видно й у всіх його творах, в поезіях, оповіданнях і повістях. Його особистий чар звертав увагу всіх, що з ним розмовляли. Його ніжна вдача, його величчя постать, надзвичайна ввічливість і при цьому правдива скромність, така рідка в наших деяких ніби „великих" людей — причаровували всіх, що мали нагоду бути в його товаристві. Богдан Лепкий — це найбільший естет

в українській літературі, хоч він зовсім не прихильник клича „мистецтво для мистецтва”, в нього сильна суспільна нотка і в поезії і в оповіданнях та в повістях, як про це згадаємо пізніше.

Б. Лепкий від 1899 р. жив в Кракові, де тоді дійшли були до найбільшої слави поети „Молодої Польщі”. Микола Голубець вірно написав, що „деякі українські діти сільських стріх та попівських плебаній, підпавши під вплив Кракова, пробували якийсь час вдавати з себе вроджених аристократів”. Лепкий цього не робив. „В його храмі здіймалася на престолі Батьківщина з усім чаром і трагізмом свого многострадального обличчя”.

Б. Лепкий був поетом, коли читав лекції в університеті про українську літературу, бо підходив до літературознавчих проблем як поет. Та він у своїх творах із любов'ю ставився до свого поневоленого народу. У відомій поезії „Заповіт” поет признається до цього, що

Колисаз мою колиску
Крик неволеного люду,
І так в серце вколисався,
Що до віку не забуду...

Б. Кравців назвав Б. Лепкого „поетом Галицького Поділля”, хоч і знав, що проти цього можна протестувати. („Календар Українського Народного Союзу”, на 1962-ий рік, Джерзі Ситі, 1962, ст. 151). Б. Лепкий оспівує Поділля: „Подільське тихе село в долині між садами. Серце моє там росло, мов квітка між кущами. Серце моє там росло, світ відчинявся дитині — тихе, подільське село мені ти снився нині”.

Поет просить:

Прийди до мене. Ти не бійсь спокою,
Ні самоти, що блудить між гробами
В осінню ніч. Прийди і будь зі мною
Так, як колись, давними днями.
Прийди до мене й принеси з собою
Арому піль, засіяних збіжжями,
Прийди з жалями, смутком і з тугою
Так, як колись, колись давними днями.

Вже самі заголовки збірок поезій Б. Лепкого вказують на мотиви його поетичної творчості: „Стрічки” (1901), „Листки падуть” (1902), „Осінь” (1902), „З глибин душі” (1905), „Над рікою” (1905), „Поезіє, розрадо одинока” (1908), „Для ідеї” (1911, вірші присвячені М. Шашкевичеві), „З-над моря” (1913), „Тим, що полягли” (1916). Сам поет дає характеристику своєї творчості у вірші, що надрукований у збірці „Поетіє, розрадо одинока):

Вибирався, я брате,
Вибирався я жити —
Довелось на світі
За життям тужити.

Задивившись на зорі,
Не дививсь я під ноги —
Тож не диво, що збився
З життєвої дороги.

Я зриваєся заєдно
За добром, за красою —
А життя все лишалось
Ген далеко, за мною...

Та поет іронізує, коли пише, що „збивався зі своєї дороги”. Він болів долею свого народу, він відчув на два роки перед першою світовою війною, що „буря звіється нараз, згуртує і змішає нас і зблизька і здалека”. В поемі „В храмі св. Юра” Митрополит Андрій закликає своїх вірних, щоб не корилися кнотові, щоб „поклонялись тільки Богові”:

— Народе, вір,
Вір мому слову! З мене нині,
Тут серед Божої святині,
Слова мов громи ясні б'ють
В табор ворожий. Розіб'ють
Заступники святої волі
Насили полчища і в полі
Немов соломі рознесуть.
Це я вам кажу. Я це знаю
Знанням Господнім.

В поезії „Голос надії” надрукованій у львівському „Ділі” на три тижні перед першою світовою війною, поет бачив „близьку хвилю заверух” і закликав своїх українських братів слухати, про що „говорить Волі Дух”:

Як вдарить нам підземний дзвін
І сурми заголосять,
То йдім туди, де кличе — Він,
Через кордони, гень над Дін!..
Нас кості предків просять.

Не підем ми, прийдуть вони,
Таке вже в світі право...
Як сталь гаргусться в огні,
Так ти нас, Воле, роз'огни,
Беди, веди нас Славо!

„Його твори виникали під впливом життєвих подій і випадків”

Так твердив сам поет, говорячи про генезу своїх творів. Б. Лепкий сам розказував у поясненнях до своїх творів, як народжувалися деякі його поезії та оповідання. (Пор. Б. Лепкий. Писання, том I, ст. 383-397; том II, ст. 466-485). В цих поетових поясненнях видко авторове змагання, може, занадто підкреслювати свій реалізм, чи як Лепкий пише, „зв'язок з життям”. Та треба підкреслити, що реалізм Б. Лепкого — це не реалізм Франка, чи Мирного. Лепкий має своє власне обличчя, він пронизаний ніжним ліризмом, таким прикметним усій творчості поета і повістяра — Б. Лепкого. І цього автор не потребує соромитися. Та коли Лепкий писав свої „пояснення” (було це 1920 року) — автор був під впливом тих критиків, які „попрікали” його за те, що він нібито „хоче якогось мистецтва для мистецтва” і то „з кривдою для народніх ідей”...

З пояснень Б. Лепкого виходить, що деякі його твори (поезії й оповідання) виникли під впливом життєвих подій і випадків. Одна його збірка оповідань так і зветься „З життя”. Автор підкреслює, що „він малював живих людей” у своїх творах.

Під час прогулянки поета разом з В. Іваськом і Ф. Колесою на Чорногорі захопила прогульковців довша слота, і вони мусли жити в гуцульській колибі, де гуцул підтримував ватру старою ялицею. І так виник вірш „Ялиця” (Гей, ялице стара!). Відома поезія „Журавлі”, що з музикою Лева Лепкого сталася майже

народною („стрілецькою”) піснею, народилася в Кракові в 1910 році. Поет „вертався з театру, з драми Вишнянського „Noc Listopadowa”, під ногами шелестіло пожовкле листя, а над головою лунали крики журавлів. Вірш склався немов сам від себе” — каже автор, і додає, що це сталося немов „без його відома і праці”, що свідчить про легкість поетового творення.

Літом 1911 р. поет вперше побачив море з побережжя Дальматії, і там написана збірка поезій „З-над моря”.

Автор знав українське село в багатьох околицях рідної землі, але сільські образи брав перш усього з Поручина, Біща, Жукова й Шумлян — сіл в Бережанському повіті, які найкраще знав, бо там його батько був українським католицьким парохом. Лепкий знав українське село не тільки з парафіяльного дому, він жив близько з селянами і мав між ними, як сам признається, „найкращих приятелів”. Що селяни Лепкого не подібні до селян В. Стефаніка — це зовсім не означає того, що Лепкий не знав українського села. Він на нього дивився очима Скрегоги-героя „Дідуся”, а Стефанік очима Івана Дідуха з „Камінного хреста”.

Лепкий бачив, що деякі наші села були „глухим кутом”. Є. Ю. Пеленський висловив „пададоксальне твердження”, що таким самим „глухим кутом” були і численні „плебанії” в часах Б. Лепкого, хоч сам Б. Лепкий цього „не знав, задивлений у виїмкову плебанію — свого батька — взірцевого священика, патріота-громадянина і поета. Родинний дім закрив своїми веселковими барвами все інше — Лепкий пішов у світ із виідеалізованим образом краю своїх дитячих і юнацьких літ”.

**

Також численні оповідання написані на основі обсервацій із життя. Оповідання „Іван Медвідь” малює селянина з Біщі, що мав голову „ли-

су, як коліно". „Спомини про нього лягли основою мого оповідання” — пише автор, і зараз додає, що „це не портрет, а тільки студія по портрету”, бо багато дечого взято з других людей”. Оповідання „Над ставом” основане також на події з життя. В ньому гине селянин, що ловив рибу в „чужому” ставі. „Селянин уважав ліс і воду спільним добром і ніяк не розумів, як це добро можуть у нього відбирати”.

Сам автор пише, що „брав більшість мотивів з автосії, дещо основував на оповіданнях інших людей, дещо, — хоч дуже мало — з часописів, вдумуючи дуже мало, бо хіба ж треба вдумувати там, де дійсність була більш вигадливою, як найбуяніша уява”.

Оповідання „Гостина”, „Матвій Цапун”, „Нездада п'ятка”, „Оповідання дядка”, „Настя”, „В глухій куті”, „Дочекався”, „Звичайна історія”, „Прикрій сон” — мають теми, що їх автор „взяв з життя”. При деяких автор подає навіть прізвища осіб, що були моделями його героїв, та називає села, де вони жили.

Деякі поезії написав автор під враженням лектури книжок. Поезія „На маргінезі книжки про Кричевського” відгук на читання праці В. Липинського; „Батуринські руїни” — після прочитання вістки про відбудову гетьманського будинку в Батурині; поезія „Ти, хлопче, землю край” — це відгук на твори Василя Стефаника, якого Лепкий вважав „найбільшим знавцем і недостиглем малярем селянського життя” та написав про творчість Стефаника окрему розвідку. Цикл поезій „Слідами Ігоря” — це відгомін славної староукраїнської поеми, що її автор цілу переклав на польську мову, а й „пізніше „Слово” не сходило йому з ума”.

Є між поезіями Лепкого твори, які виникли на замовлення. Поет радо відгукувався на заклик святкових комітетів, які зверталися до нього з проською про написання поезії. Так

виникла поема „В храмі св. Юра”, яку виголошено на святковій академії у Відні, де вітали Митрополита Шептицького, як вертався з московського заслання. Сюди належить „Молитва” — написана на „зазов комітету у Львові”. Тут треба згадати і ті поезії Лепкого, які він писав з нагоди свят Різдва Христового, Великодня і роковин наших поетів (Шевченка, Шашкевича, Франка). Ці твори Б. Лепкого тішаються великою популярністю, і їх ще й сьогодні часто передрукують наші часописи, бо вони не втратили актуальності.

Поет признається, що деякі твори написав під впливом „якогось прочуття великої суспільної катастрофи-війни”. Сюди зараховуємо поезії „Голос зневіри” і „Голос надії”, написані перед світовою війною, в яких поет кликав до свого народу:

А я кажу вам: майте слух,
І позір тому дайте,
Що вам говорить волі дух
Про близьку хвилю завірюх
І хвилі тої чайте!

Поетове серце билося в один такт з серцем українського народу. Хоч Б. Лепкий прожив більшу частину свого життя на чужині — його муза була вічно в Україні і живо відгукувався на всі важливіші події народного життя. І те життя українського народу було спонукою до поетичної творчости поета.

**„Хочу я і бажаю, щоб ви осталися
вольними і незалежними!”**

Так промовляє гетьман Іван Мазепа до своїх полковників, які домагаються, щоб гетьман визволив їх з-під московського ярма. Полковник Ломиковський виступив в імені всіх полковників:

— Регіментарю і батьку наш! Подумай собі, Москва нас кривдить і притискає. Москва посягає по наші права споконвічні, ми не певні своїх урядів... Обіцяв ти нам, гетьмане, що як Богдан вивів Україну з ляхь-

кої неволі, так ти нас виведеш із те-перішньої, щоб ми не загинули, ні під царем, ні під королем, лиш доби-лися волі". („Батурин", ст. 236, 238).

На це відповів гетьман Мазепа, що він „для загального добра матері нашої рідної, України безталанної, для користи війська запорозького й на-роду українського... хоче й бажас всією душею і всім помишленієм моїм за помочою Божою так зробити, щоб полковники з жінками і дітьми своїми і весь край рідний... ні під царем, ні під королем, ні під ханом, ні під жадним ворогом нашим не за-гинули, лиш осталися вольними і незалежними от нині і до віку віков!" („Мотря", I, ст. 51).

Полковники сказали „Аміль!" і по-цілували хрест, який був в руках гетьмана.

— „Сталося!" — сказав гетьман і підняв дерев'яний хрест угору: „Кли-чу всемогучого Бога на свідка, во Тройці святій всюди сущого, і Матір Божу, заступницю нашу, і святого Михаїла, опікуна лицарського наро-ду українського, кличу й заприся-гаюся перед вами і перед бучучістю народу нашого, споконвіку вольного, а тепер у чуже ярмо закутого, що не ради користи своєї особистої, не ради почестей... не ради багатства... а задля вас усіх, що під моїм урядом і регіментом єсте, для жінок ваших, для загального добра матері нашої рідної, України безталанної, для ко-ристи війська запорозького й наро-ду українського... хочу й бажаю во-лі й незалежності от нині і до віку віков!" („Мотря", I, ст. 51). Мотря Кочубейвна хоче бути „знаряддям гетьмана до визволення народу, до слави, до величі, до здійснення мрії, яка снилася предкам її у найкращих снах, ... а якої доля не дала здійсни-ти, може вона її здійснить". („Мот-ря", II, ст. 186).

Мазепа передбачав небезпек, яка грозила „Україні збоку царя. Знав, що треба порвати з Москвою і прис-тати до шведів, бо тільки з ними мож-

на „добитися волі й самостійности". („Батурин", ст. 218). І так воно ста-лося, гетьман міг заявити козацькій старшині, що „не під протекцію бере нас шведський король, а гваранцію самостійної держави дає" (Там же, ст. 263).

І полковники на хрест святій зая-вили своєму гетьманові, що „не по-жалують нічого, щоб постояти за права наші, за волю й за славу Ук-раїни" („Мотря", I, ст. 51).

В Україні сьогодні не сміють зга-дувати автора, який прославив геть-мана Івана Мазепу за те, що бажав визволити рідний край, змагав до того, щоб „всі українські землі на-лежали до одного гетьмана-князя українського, щоб вся Україна під одною булавою зажила". („Бату-рин", ст. 264).

Меншіков приказував: „Щотретього на пал, щочетвертого колесувати!"

Теперішні московські окупанти Ук-раїни не терплять автора повістєвого циклу про І. Мазепу ще й тому, що в цьому найбільшому українському творі (коло 2,500 сторінок) реаліс-тично представлена та жорстокість, яку тоді виявляв московський цар Петро у відношенні до українського народу. Геній України Тарас Шев-ченко в поемі „Сон" („У всякого своя доля"), написаній більше як 80 років вчасніше, як „Мазепа" Б. Лепко-го, вірно представив московського са-трапа Петра I як того, хто „руку про-сгягає, мов світ увесь хоче загарба-ти", і назвав його „Тим Первим, що розпинав нашу Україну".

Б. Лепкий у своєму творі показує жахливі сцени в Україні після того, як москалі довідалися, що Мазепа присднався до шведського короля Карла на те, щоб визволити Україну.

Із Лебедина втік до Мазепи козак, який не хотів бути з москалями. Він оповідає мазепинцям, що „москалі колесують, вішалють, на палях садок-лять". На це відповідає Рачок: „Знаю, знаю! Цар до того охотник.

А не придумав чого нового, цей кат?" — „Нового? Не знаю. Бачив, як кількох мазепинців босоніж на леду поставили і ноги водою поливали, щоб примерзли". („Полтава", П, 81).

Князь Меншіков знав про садизм царя і хотів його наслідувати. Він наказав „щотретього на паль саджати, щочетвертого колесувати, інших повісити, як собак... Нікого не щадити. Хай чують, що вмирають, стерво вонюче!" („Батурин", ст. 277).

І сам Меншіков лютував. „Скинувши рукавицю з правої руки, брав розпалену шину і водив нею по голій спині прикріпленою до лавки старця, приговорюючи: „От так його сукіна сина, полегеньки та помаленьки, щоб руку нашу почув. Тверда московська рука, що, хакли питльовані, га?" (301).

Оцю „тверду московську руку" чує поневолена Україна досьгодні, тому там, під московською окупацією не можна згадувати про Б. Лепкого, письменника, який оспівував боротьбу українського народу за свою волю. Там славлять тепер ката українського народу — царя Петра І.

Меншіков любив пописуватися своєю силою, наслідувати царя Петра. Він „вихопив кнут з рук салдата, плюнув у жмені і замахнувся. Удар був настільки сильний, що кров просто з тіла приснула світлішому в очі." (ст. 302).

Між москалями знайшовся єдиний чесний воєк, — це був полковник Скорін, який не міг дивитися на це, як сам Меншіков знущався над українцями. Скорін бачив, як катували парубка, як він пручався усім тілом, відбивався ногами, кусав і як все ж таки остаточно піддався перемозі. „І пригадалися Скорінові всі жахливі картини минулої ночі: той салдат, що відрізав голову дитині, щоб не розірвати шнурка перел; ті райтари, що трулів добували з гробів, щоб позирати з них трухлі вбрання і золотом перетикані пояси. Пригадалися порозчереплювані голови й повиписувані з черев кишки, і Менші-

кова кінь у червоних пончоках, і ті трупи, що хиталися на гиляках, як мішки -все-все! і Скорінові зробилося так гидко, так скучно, так нудно на світі, що не хотілося вже нічого, лиш, щоб раз покінчити з тим усім. Годі довше, годі!" (271).

І полковник Скорін застрелився...

За часів Петра І був у Москві „Преображенський Приказ". Це була яскиня, в котрій мордували людей найжахливішими способами... „Людей живими вішали за ребро на залізній гаку, як м'ясо в різницькому skleпу". (Батурин", ст. 147). Москва двадцятого віку має також свій „Преображенський Приказ", який різно називається: ЧК, чи як інакше, але який робить тепер те, що робили давніші „прикази" в Москві. Та Москва не хоче, щоб українські читачі пабачили оту жахливу ролю тих московських „приказів", яку вони виконували і виконують в поневоленій Україні.

Мазепу представляють тепер українцям як „зрадника", як поневоловача селян. Ми вже чули, до чого змагав цей великий український гетьман, який „нав'язував Богданові нитки, продовжував його традиції". Мазепа міркував про Москву: „Москва не може стерпіти вольного народу. Вона й у себе не дає людям волі. Цілу Європу рада б прибрати до свого кріпкого кулака" („Полтава", І, 181).

У своїй повісті Богдан Лепкий 40 років тому передбачив те, що сталося тепер, коли Москві вдалося поневолити всі українські землі. Мазепа Б. Лепкого бачив вже тоді теперішній московський імперіалізм. Він думав: „Династичні традиції, безпідставна гадка, немов то московські князі є самотніми спадкоємцями своїх київських попередників".

Шовіністична комуністична Москва величає такого дикого ката, як цар Петро І та його „князь", комуністичні ідеологи величають ката Петра і називають його „поступовим", бо він поширив панування

Москви на Україну. Одночасно ці самі ідеологи малюють українського гетьмана — Івана Мазепу як „ворога народу”, хоч він бажав визволити свій нарід з-під московського панування.

За царських імперіялістичних часів виклинала Православна Московська Церква українського гетьмана — Івана Мазепу, як ворога цієї Церкви, хоч український гетьман був найбільшим меценатом-ктитором православної віри. Тепер московські комуністи-імперіялісти називають І. Мазепу „зрадником” українського народу, хоч цей гетьман ціле своє життя думав про волю для свого народу, як це змаловав Б. Лепкий у своєму творі про Мазепу.

„Дякую Тобі, Боже, за охоту до життя і діла!”

Повищі слова взяті з останньої молитви Великого Гетьмана, молитви перед самою смертю. Ось дальші слова цієї молитви, взяті з 7-го тому повістєвого циклу про українського гетьмана. Том цей видали НТШевченка в Америці та УВАН у США в Нью Йорку в 1955-му році.

„Велике це добро — („охота до життя і діла”) — молитесь Мазепа, і Ти найкраще бачиш, що я його у землю не закопав. Не гайнував. І головою і руками трудився, і мислюю і мечем. Великого хотів. А що не здійснив свого хотіння, може, це й не моя вина. Всі ми лише люди... А людині дав Ти волю розвиватись. На людині Ти, мабуть, і завівся. Людіні ще багато дечого бракує. Не карай же нас за те, лиш поможи нам кращими стати, достойними премудрости Твої!”

В цьому самому томі великого повістєвого циклу, названому „Мазепою”, автор був обмежений в композиції твору, бо похід „з-під Полтави до Бендер” обмежував його творчі можливості. Але автор вплітає в свій твір побутові подробиці, які призначені на те, щоб виповнити час між

головними етапами походу. Ось колишній запорожець старий Верига рішається втікати з жінкою разом із військом Мазепи, бо „москаль на паль саджас, кров'ю насолоджується християнською. Ідуть наші села й хутори з димом, і ще йому мало. Цілий світ запалив би!”

Оця втеча від „москаля” відома і нам.

„Вийшли з хати, оглянулися та перехрестились. Залишили все; взяли тільки харчі на дорогу і дві ікони. Пані-матка Покрову, а він Савата та Зосима. Бо Верига любив пасіку і бджоли та кожного ранку, як сходило сонце, молився до їх покровителів”.

**

Є. Ю. Пеленський вважає історичну повість Б. Лепкого під заг. „Крутіж” „найкращою” між всіма повістями автора, бо вона „не переказує історичних фактів, але відає духа доби”. Тут можна б завважити, що й інші прозові твори Лепкого „не переказують” тільки історичних фактів”, але похвала Пеленського оцій лебединій пісні Б. Лепкого згідна з правдою. Пеленський мав інформації про цей твір від самого автора, і тому наводимо його оцінку повісти „Крутіж”, надрукованої в 1941-му році.

„Ідеалістом в цій повісті є герой її Валентий Босий - Босаковський... Протиставить його Лепкий козацькій черні, що підносить голову проти гетьмана. Є це постать розмірна на велику міру, український Дон Кіхот... виведений у своєму, питомому собі середовищі. Він прокидається, „смішним”. Це вже доля, мабуть, усякого ідеалізму, який у зударі з реалістичним життям може видатися „смішним”. Вірно відданий дух доби, і ця монументальна постать на полі черні — це найбільші цінності повісти”.

**

Численні автори підкреслювали працьовитість Б. Лепкого і поета,

автора численних збірок поезій та оповідань, і творця численних повістей, між якими найбільша — повістевий цикл про Великого Гетьмана Івана Мазепу. Автором і численних творів в ділянці історії літератури та літературознавства був Б. Лепкий. Бібліографія його писань, зладжена Євгеном Юлієм Пеленським, обіймає 30 сторінок.

Богдан Лепкий народився в 1872-му році. Рівно півстоліття, від 1891 до 1941, працював для добра улюбленого українського народу. Він писав сам про це: „Я знаю одне: хотів працювати, хотів сказати, що доброго носив у голові й серці, не хотів, ніяк не хотів гнилою колодою валятися по світі”. Його ж твори, як їх схарактеризував перший їх критик в 1898 році, це не „мистецтво для мистецтва,

це мистецтво для життя”. Це мистецтво для свого народу, в кращу долю якого автор „Мазепи” вірив ціле своє трудолюбиве життя.

Бібліографія

Богдан Лепкий. 1872-1941. Збірник у пошану пам'яті поета. Краків-Львів, 1943, Українське Видавництво. За редакцією Є. . Пеленського, стор. 78+8 стор. ілюстрацій. В цій книжці вміщені праці Є. Ю. Пеленського та Миколи Голубця про Б. Лепкого, з яких ми користали. Богдан Кравців. Б. Лепкий — поет Галицького Поділля, Календар У-НСоюзу на 1962 рік, Джерзі Ситі, 1962, стор. 151-154. Л. Луців. Він був поетом і в щоденному житті, „Свобода”, 1950, з 21-го липня. Василь Гасій. Богдан Лепкий та стара еміграція. „Свобода”, 1951, ч. 168, з 21-го липня. Лука Луців. Генеза деяких творів Богдана Лепкого. „Свобода”, 1951, з 21-го липня, ч. 168. Л. Луців. „Мазепа” — Б. Лепкого, „Свобода”, 1955, ч. 122, з 28 червня,

УНСОЮЗ І ДАЛЕКИЙ СХІД

Написав Іван Світ

Можна твердити, що Український Народний Союз протягом свого довгого існування мав значні впливи на розвиток українських організацій на Далекому Сході, в Сибіру та інших країнах Азії, згадавши хоч би Філіппіни.

Це правда, що ці впливи йшли не через адміністрацію Українського Народного Союзу, а через його орган „Свободу”. Нам уже доводилося не раз писати про зв'язки редакції „Свободи” з українцями, розкиданими в далекій Азії. Тільки двічі УНСоюз був безпосередньо зв'язаний з товариством „Просвіта” у Харбіні, що було філією матірнього товариства у Львові. Про це можна знайти цікаві відомості в календарях „Просвіти” за роки 1931 та 1932, в статтях М. Брилинського, який протягом довгих років вів листування з Харбіном, так само, як голова „Просвіти” Іван Брик, який завжди цікавився просвітянською працею в Азії.

У цій статті не будемо згадувати про те, як розпочалося українське громадське та культурне життя на азійському континенті, зокрема в Манджурії, наприкінці минулого століття і як набрало організованого вигляду в 1903 р. із заснуванням української громади в м. Ляо-яні, на південь від Мукдену. Ця громада, фактично її члени-організатори, під час війни була евакуйована до Харбіну. Вони були ініціаторами створення в 1907 році першої в Азії статутової української організації — „Українсько-

го Клубу” в Харбіні, одного з чотирьох клубів, що постали на території Російської імперії. Харбін був другим, що дістав затверджений статут Українського Клубу, першим був Клуб в Петербурзі.

Про працю харбінського „Українського Клубу” були статті та нотатки в часописі „Рада”, журналі „Киевская Старина”, а також у щоденнику „Харбинский Вестник”, офіційні Управління Китайсько-Східної залізниці.

Тільки в 1918 р. „Український Клуб” мав можливість розпочати здійснення своєї давньої мрії — будови власної домівки. У червні того року в т. зв. Новому Місті переведено закладини фундаменту і через два роки будинок був викінчений. Він мав просторий партер і два поверхи з великою залесою для вистав. Внизу дістала приміщення українська православна церква св. Покрови, заснована Братством св. Покрови. Проект будинку не був повністю зреалізований, бо знецінення грошей не дало можливості цього зробити.

Одним із головних українських меценатів в Харбіні був Іван Шевченко, який зі своїм братом Патрикієм мав велику лісову фірму і рахувався мільйонером. З інфляцією вони загубили багато, а їх великі лісові концесії сконфіскувала китайська адміністрація. В 1932 р. І. Шевченко був першим фундатором тижневика „Манджурський Вістник”.

З окупацією Сибіру та Далекого Сходу більшовиками, зокрема після появи червоних в Харбіні, коли їм вдалося взяти в свої руки адміністрацію Китайсько - Східної залізниці шляхом таємного договору з правителем Манджурії Чжан Ззо-ліном, вони повернули залізницю своїй імперії, хоч у 1918 році оголосили, що відмовляються від усіх царських загарбань.

Большевики повели активну кампанію за ліквідацію всіх емігрантських організацій в Манджурії. „Український Клуб” був у той час яскраво античервоний. В зв'язку з виборами управи Клубу розгорілась уперта боротьба, і в 1926 році китайська адміністрація, використовуючи його внутрішні турботи, забрала в свої руки будинок, оголосивши, що в правлінні Клубу є багато більшовицьких агентів. Правда ж була в тому, що правління Клубу зверталось до китайської влади з проханням захистити їх від лівих елементів, що намагалися пролізти до адміністрації будинку.

У 1925 році правління Клубу вирішило повести активну акцію за перебрання будинку в свої руки. Ці події докладно описано в журналі „Українське Життя”, що друкувався в японській друкарні за підписом японця як видавця, щоб забезпечити його від китайської цензури. В той час всі українські організації, українська початкова школа, а також українська гімназія були вже закриті.

Червоні, щоб здобути більшість, ввели незаконно як членів Клубу 74 своїх осіб, серед них 49 москалів, 9 жидів, татарина, латина та поляка.

В 1927 році групі членів Клубу вдалося добитися від китайців повернення будинку з дозволом перевести загальні збори на „нових основах життя”. Але це був дуже короткий період. Незабаром будинок був знов сконфіскований. Після того протягом років група „клуб'ян” уживала заходів, щоб повернути в українські руки будинок Клубу, але без успіху.

В цей час у вигляді гуртка при ІМКА створено організацію „Просвіти”. Виникла ідея відібрати від китайців будинок і захвати його під американський прапор. Такі справи переводилися на всій території Китаю досить легко, бо великі держави мали в Китаї окремі права, зокрема право екстериторіяльності, себто невідповідності китайському судові. В Шангаї, Тянтзіні, Ціндао, Вейхавей, Ханкоу та ін. існували чужинецькі концесії зі своїми власними адміністраціями, поліцією, охоронними військами та ін.

Тоді від імени т-ва „Просвіта” написано листи до Українського Народного Союзу в Америці. В цих листах представлено історію „Українського Клубу”, конфіскацію будинку і, що найважливіше, з'ясовано можливість згоди харбінського американського консульату перебрати його під свою охорону.

На жаль, не маємо точних відомостей, хто саме і які в цій справі переведив розмови. Автор цих рядків був членом т-ва „Просвіти” в ті перші роки, а перед тим брав участь у кількох нарадах групи „старих клуб'ян”, хоч фактично ніколи не був членом клубу. Правда, в 1923 році йому пропонували вступити в членство клубу, але п. Неділко-Борковський, який втік до Харбіна з Владивостоку, відрадив від того, мотивуючи тим, що в справах Клубу не все ясне у політичному відношенні. Це було почасти правдивим твердженням.

Після довшого листування Український Народний Союз погодився на те, що майно „Українського Клубу” може бути записане на його власність, і повідомив, що відповідні листи відіслано до американського консульату, мабуть, за договоренням з Державним Департаментом.

Піднесення над Клубом американського прапора та реєстрація його нерухомого майна, як американського, була справою консульату ЗСА.

На сходинах „старих клуб'ян” всю цю справу обговорено, всі можливо-сті обмірковано і переглянуто листування, що його вела „Просвіта”. Перед „клуб'янами” стояла ще одна трудна формальність: консулят вимагав, щоб офіційним адміністратором Клубу був американський підданий, бо тільки так можна було задовольнити всі китайські претенсії.

Не знаємо, чому не використано інших можливостей, зокрема чому не записано масток на ім'я матірнього товариства „Просвіти” у Львові, тоді хтось із наших галичан міг бути її представником. Але, мабуть, це питання навіть не поставало, бо то був час великого в Галичині напруження. Крім того, Польща не мала в Китаї прав екстериторіальності.

Так справа й тяглася без кінця з писанням заяв, перекладами їх на китайську мову та очікуванням відповідей, у більшості негативних.

Положення різко змінилося після японського виступу в вересні 1931 року в Мукдені. Це був початок воєнних операцій, початок ліквідації китайської адміністрації та створення нової держави Манджу-Го під контролею японців.

Тоді авторів цих рядків прийшлося брати активну участь в перекладах з японцями в Харбіні, вести листування з Урядом УНР, головні з ген. В. Сальським. Треба зазначити, що вживалося ще заходів через міністра закордонних справ УНР Олександра Шульгіна в Парижі, який зустрічався з китайським послом в Женеві. Результатом тих зустрічей було розпорядження центрального китайського уряду до Харбіну повернути майно українцям. Але місцева влада того ніколи не перевела, бо тоді в Китаї був великий хаос, а національний уряд ще не був достатньо консолідований.

У результаті майже дволітніх переговорів з японцями у 1933 р. в листопаді будинок „Українського Клубу” був переданий японською Військовою Місією у Харбіні на руки ук-

раїнських представників. З тієї нагоди був оголошений у пресі та через телеграфічну агенцію Кокоцу спеціальний меморандум місії за підписом полковника Комацубара. Авторів довелось бути одним із членів тої „чвірки”, яка вела з японцями переговори.

Треба згадати ще один цікавий момент. Напередодні вступу японських військ до Харбіну запросив „чвірку” на зустріч секретар японського консуляту п. Сугіхара. Він нас запитав, чи українці не мали нічого проти, якби японські війська тимчасово забрали у свос розпорядження будинок „Українського Клубу”, де в той час містився китайський департамент освіти.

Після того відбулася „історична” нарада „клуб'ян”, серед яких були В. Опадчий, І. Горовий, І. Паславський, автор цих рядків та ще кількох осіб, ім'я яких не занотовано. Взявши під увагу ще й попередні розмови в представництві японської Південно-Манджурської залізниці, яка відіграла велику економічну та політичну роль в житті країни, всі погодилися на окупацію японським військом українського майна в надії, що пізніше його дістанемо до своїх рук. Негайно був телефонічно повідомлений про це п. Сугіхара, який підтвердив, що це майно буде передане українцям після того, як у ньому не буде потреби.

На другий день ми дізналися, що перші японські частини прибудуть у Харбін десь після полудня. О 4-ій годині появилися перші японські стежі, стомлені довгим маршем, і під командою старшини пішли прямо до нашого будинку. Там поставили двох вояків при дверях, а решта увійшли досередини.

Китайські урядовці департаменту освіти ще зранку покинули свої канцелярії і, здається, крім сторожів, там нікого не було.

Стояли ми гуртом на вулиці й довго не знали, що робити далі. Хтось запропонував дістатися до будинку та повісити на його даху український прапор, але було те зайве: на щоглі

піднісся білий японський прапор з червоним сонцем.

Від того моменту питання українського майна в Харбіні стало предметом дипломатичних розмов у Парижі та Варшаві, де їх вів ген. Сальський з начальником японської місії полк. Янагіта, з яким нам довелося познайомитися вже в 1935 році в березні після тюрко-татарського конгресу в Мукдені-Курултаї, який відбувся під головуванням знаного діяча Аяз Ісхакі. Він дав нам рекомендаційну картку до полк. Янагіта.

Ось така була історія з спробами повернути та зберегти величавий будинок у Харбіні, що від листопада 1933-го року до серпня 1945 року був відомий як „Український Клуб”.

Історія адміністрації цього дому за два роки описана в книжці, виданій

у 1936 році накладом Української Видавничої Спілки.

Після закінчення другої світової війни українці Далекого Сходу мали тільки один раз листовний зв'язок з УНСоюзом, коли одержано з Америки поздоровлення та побажання з нагоди десятиліття існування Українського Представницького Комітету в Шангаї. Але моральну піддержку ми завжди мали через Пан-Американську Конференцію в наших турботах про виїзд із війною розворушеного Китаю. Ця центральна українська організація вживала всіх можливих заходів, щоб нам допомогти. Зокрема в ній виявив свої дипломатичні здібності редактор англомовного тижневика „Свободи” Ст. Шумейко, як представник Пан-Американської Конференції, а все листування вів її секретар В. Шандор.

Олекса ВЕРЕТЕНЧЕНКО

75

*В боротьбі ми не виграли бою,
Але виграєм — сміло погляньте!
Як же світло з тобою,
С в о б о д о —
Дорогий діаманте!*

*Просвіти ж нам шляхи віковірні,
Будь нам сявом невмирущим,
Бо С в о б о д а —
це Символ Віри,
Віра ж гори ворушить.*

ЧОМУ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

(СПОМИН З 11-ОЇ КОНВЕНЦІЇ УНСОЮЗУ)

Написав Семен Ядловський

Одинадцятую Конвенцію УНСоюзу назначено на день 20 вересня 1910 року. А мала відбутися вона в місті Клівленді, в стейті Огайо.

Почалися вибори на Конвенцію. Нараз доходить до нас вістка, що бл. п. Єпископ Ортинський вибраний делегатом на Конвенцію. Це викликало велике здивовання. Всі питали себе взаємно: чого це дав себе Єпископ вибрати делегатом?

І довідуємося, що це так порадили йому зробити священники, найближчі дорадники. Вони казали, що коли Єпископ візьме УНСоюз в свої руки, під свій церковний авторитет, тоді зросте його сила й авторитет. Разом з тим радили йому перевести зміну назви, щоб у той спосіб заманіфестувати наступившу зміну. Радили перемінити назву з „Руського Народного Союзу” на „Греко - католицький Руський Союз”.

Ті самі дорадники Єпископа переконували тодішніх урядників УНСоюзу, що така зміна конечна, бо Союз не розвивається, і тільки авторитет Єпископа зможе поставити його на ноги. До того й урядникам буде далеко краще жити, бо нарід завжди несвячений і ніколи не вміє оцінити заслуг народних робітників. Зате Єпископ буде за них пам'ятати і їм буде добре.

На запит, чому потрібна зміна назви нашої організації, дорадники подавали, що Єпископ не може мати в

народній організації такої сили і впливу, як в церковній, і тому треба йому такої зміни.

Блискавкою рознеслася вістка, що Єпископ дав себе вибрати делегатом на Конвенцію УНСоюзу. Всюди живо дискутували над цією справою. Уряд УНСоюзу не вірив, щоб така зміна наступила, щоб Єпископові вдалося перемінити народну організацію на церковну. Сам уряд поставився до цієї справи неутрально, заявляючи, що так буде, як рішать делегати.

Прийшов день Конвенції. Прибув і Єп. Ортинський. Його вибрано членом статуткової комісії. Між делегатами постали відразу дві партії: одна за Єпископом, а друга проти. Сторона за Єпископом була далеко сильніша, сторона проти Єпископа була слабша; нею проводив Іван Ардан. Делегати сильнішої сторони не мали свого одного провідника, а лише були під впливом делегатів священників, котрі працювали в користь Єпископа. Боротьба тих двох партій загострювалася з кожною хвилиною. Одного дня по обідній перерві повідомлено нас, урядників, що деякі делегати з Нью Йорку вже носяться з револьверами. Зрозуміло, що не на Конвенцію їх вони несли, а вибираючись в далекую дорогу на Весті, думали ліпше бути зоруженими.

В тім часі гостював в Америці Митрополит Шептицький, котрого бл. п. Єпископ і делегати священники та

делегати симпатизуючі з Єпископом, хотіли запросити як гостя на Конвенцію. Над питанням запросити чи не запросити митрополита на Конвенцію, вив'язалася довга, гостра й бурхлива дебата. Вкінці ухвалено запросити, і митрополит Шептицький прийшов на конвенційну залу, а по короткому привіті опустив Конвенцію.

Вкінці прийшла черга на звіт статупової комісії.

Бл. п. Єпископ поставив зміну першого параграфу, а саме зміну назви „Руського Народного Союзу” на „Греко - католицький Руський Союз в Америці”. На залі постас шум, гук і крик. Переходить внесення, що над зміною цього параграфу має голосувати кожний делегат відділу поодинокі. На залі мертва тиша. Секретар конвенції кличе: відділ перший Шамокін, Па., чи голосуєте за чи проти? — Відповідь: за! і т. д., аж до кінця. Вислід голосування був такий: за зміною було 218 голосів, проти — 69. Головний уряд не голосував. По тім ішли другі зміни вже скоро.

Конвенція скінчилася, делегати роз'їхалися. По стороні виграної було вдоволення, але й непевність, а по стороні програної ненависть і завзятість. Іван Ардан, провідник делегатів з програною, скликав сейчас невдоволених делегатів на наради. Там заложено нинішній Український Робітничий Союз. Провідники виграної сторони поїхали додому виконувати конвенційні ухвали.

Вернувшись з Конвенції, дістаю по кількох днях листа від бл. п. о. М. Стефановича, щоб сейчас приїхати до нього, бо в Піттсбуржині між союзовцями велике невдоволення. Приїжджаю. По вступних словах привітання о. Стефанович каже до мене: „Слухай! Я того ніколи по вас не сподівався. Що ви на тій Конвенції поробили? Чи ви всі подуріли, чи що з вами? Куди ж ділася наша довголітня праця народна? На що ж ми будували той Союз „Народний”: чи на це, щоб дати його Єпископові? Таж це буде історична ганьба, з якої

теперішній уряд ніколи не вмиється. Та ганьба спаде і на всіх нас, дотеперішніх робітників народних. За всяку ціну старайся недопустити до цієї зміни”. Відповідаю: „Отче! Ця зміна не є по моїй душі, ні по переконаннях решти головних урядників. Але ми були безсильні супроти напору всього священства й Єпископа. Чому ж ви не приїхали на Конвенцію? Або чому хоч перед тим не написали листа і нас не остерегли?”

„А що ж, ти забув, що я піп, а ти хлоп?” — відповів о. Стефанович. — „Не знаєш, що діється тепер в наших кругах? Я не хотів їхати, бо болюче було б дивитись на те все, а писати було неможливо”.

Вернувши додому, розказав я про це все своїм товаришам, головним урядникам. Тоді ми постановили не спішитися з переведенням конвенційних ухвал в життя, а ждати на реакцію збоку членства. Тут треба додати ще й те, що сейчас по Конвенції передові тодішні союзовці засипували головний уряд і відділи численними протестами із-за цієї зміни. К. Кирчів, тодішній менаджер „Свободи”, возив і розсилав протести в різні сторони, а надавав їх в Філадельфії, Па., щоб ніхто не знав, хто то висилає протести. Між тим постановили ми всі ті ухвали з відповідними поясненнями, передали адвокату Союзу. Адвокат, по вислуханні і перечитанні, заявив, що ухвали, які запали щодо зміни назви і змін статуту, не були переведені згідно з постановами закону. Ми сейчас пустили оту опінію адвоката між Єпископських дорадників. Нам тоді сказано: „Панове, не крутіть! Наш хлоп не визнається на законах, нема чого боятися. Як ухвалила Конвенція, так має бути”. На уряд натискано щораз більше, щоб приступити до виконання і переведення конвенційних ухвал. Вкінці назначено день. Бл. п. Єпископ приїхав до адвоката Союзу, зійшовся і головний уряд. Телефонують, що Єпископ уже в дорозі до адвоката. Рушили і ми, а кожний на роздоріжжю: піти чи не

пити? По дорозі вступили ми до готелю до кімнати, де перебував головний представник. Там ми ще раз востаннє питали один одного: що робити? Нараз, якби змовилися, всі в один голос заявили: Ні! Зміна не сміє бути переведена.

Тоді представник зажадав від кожного з нас присяги, що один другого не зрадімо і всі як один видержимо солідарно й будемо боротися всіма силами проти зміни. По сім удались ми до адвоката Союзу. Там застали вже бл. п. Єпископа з одним священником. По коротких вступних словах адвокат заявив нам і Єпископові, що ухвалили, які запали на останній Конвенції в справі зміни назви і статутів, не були переведені після закону. Тоді ми заявили, що коли так, то ми ніяким чином не введемо в життя тих змін.

Ради правди зазначу, що Єп. Ортинський впав тут жертвою своїх найближчих дорадників. Що саме мали ті дорадники на думці, коли наклонювали Єпископа до цього кроку, годі знати. Можу подати тільки це, що загально було говорене, а саме: дорадники хотіли вихати Єп. Ортинського в конфлікт з УНСоюзом і народом, щоби в той спосіб зломити його силу, бо знали, що нарід не піде за Єпископом, а стане в обороні своєї організації і своїх прав.

Інші знову говорили таке: Єпископ є в тяжкій боротьбі з мадяронами. Йому доконче треба себе оперти о якусь силу, щоб піднести свій авторитет. Такою силою являвся УНСоюз. Розходилося тепер тільки про те, щоб Єпископ перебрав в Союзі всю владу в свої руки.

Члени УНСоюзу і уряд відносилися на ділі до Єпископа дуже прихильно. Уважали його за доброго українця-народовця і зробили його почесним членом і покровителем Союзу. А сам Єпископ став дійсним членом організації. Єпископ, коли б жив, міг був цілком певно бути в УНСоюзі до сьогодні і тишитися довір'ям, впливом і загальною повагою. Священники-дорадники радили йому, одначе, не задовольнитися тим, що нарід без примусу і по добрій волі й охоті йому офірував. Тоді Єпископ забажав скупити в своїх руках всю силу влади. Це й спричинило конфлікт між членами і прихильниками нашої організації та бл. п. Єпископом Ортинським. Єпископ побачив пізніше помилку і, як кажуть, жалувал свого кроку.

По конференції з адвокатом Єпископ від'їхав, а по якімсь часі за намовою згаданих дорадників почав будувати свою власну організацію, таку, яку бажав собі мати, себто „Провидіння”. А Союз остався далі: Українським і Народним.

**УКРАЇНСЬКИЙ КОНГРЕСОВИЙ
КОМІТЕТ АМЕРИКИ**

В і т а є

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

НАЙСТАРШУ БРАТСЬКУ ОРГАНІЗАЦІЮ АМЕ-
РИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ, ЙОГО КЕРІВНІ ОР-
ГАНИ ТА ВСЕ ЙОГО ЧЛЕНСТВО.

•

РІВНОЧАСНО СКЛАДАЄ ПОДЯКУ ЗА ВСЕБІЧНУ МО-
РАЛЬНУ І МАТЕРІАЛЬНУ ПІДДЕРЖКУ ЯК ЦЕНТ-
РАЛІ, ТАК І ВІДДІЛАМ УНСОЮЗУ ТА ПРЕСОВИМ
ОРГАНАМ УНСОЮЗУ: ЩОДЕННИКОВІ „СВОБОДІ”
І “UKRAINIAN WEEKLY”

•

**Ukrainian Congress Committee
Of America**

302 West 13th Street

New York, N.Y. 10014

Tel.: WA 4-5617

Мені ж о Господи подай!
Любити правду на землі

А всім нам в купі
Єдинодумліє подай,
І братолюбіє пішли...

Молитва, Т. ШЕВЧЕНКО

З нагоди Ювілею „Свободи“

ЯКА ВПРОДОВЖ 75 РОКІВ ВУЛА НОСИСМ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНИХ ІДЕЙ ДЛЯ ДОБРА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ЦЬЛОМУ СВІТІ, НАШ ГЛИБОКИЙ ПОКЛІН І НАЙКРАЩІ ПОВАЖАННЯ, ВЕЛИКОГО РОЗВИТКУ ІІ ШЛЯХЕТНИХ ЗАВДАНЬ В МАЙБУТНЬОМУ.

ОКРУЖНА РАДА СУА в НЬО ЙОРКУ

ОКРУЖНА РАДА СУА В НЬО ЙОРКУ

Сидять зліва направо: Л. Котлярчук — вих. рефер., М. Демидчук — прес. рефер., О. І. Щур — секр. рек., О. Г. Рак — голова, О. Сопевицька — заст. голови, О. Гой — кор. секр., І. Бенцаль — рефер. сусп. опіки. Стоять зліва: О. Кіршак — вих. рефер., Р. Полчій — орган. реф. анг., М. Душник — реф. зв'язків, В. Сушків — імпр. рефер., А. Свенсон — госп., Г. Гошовська — скарбничка, К. Папуга — госп., С. Котик — прес. реф. анг., Н. Хомачук — реф. культ.-освіт., С. Серафим — госп. реф. Неприсутні: І. Мокривська — орган. реф. укр., А. Різник — реф. нар. мист., М. Демей — сусп., М. Бачицька — прес. анг. Контрольна Комісія: О. С. Процюк — голова. Члени: М. Рженецька, М. Стефанішин. Заст. членів: А. Опарик, Н. Кух. Вільні члени: І. Григевич, М. Чубатий, С. Барусевич, А. Радович.

**СКЛАДАЙТЕ СВОЇ ОЩАДНОСТІ
В НАЙСТАРШІЙ ШАДНИЦІ КЛІВЛЕНДУ**

WEST SIDE FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

(ОВ'ЄДНАНА З THE PARMA SAVINGS CO.)

Рік оснoваннн 1886 року

- Тут Ваші гроші гарантовані високим резервовим фондом.
- Тут Ваші гроші обезпечені Державною Агенцією F.S.L.I.C. до \$15,000.
- Тут Ваші гроші одержують високу дивіденду виплачувану не два, а чотири рази в рік.
- Тут Ваші гроші опроцентовуються від 1-го кожного місяця, навіть якщо їх вложите 15-го того ж місяця.
- Тут маєте до вибору різні форми щадничих конт і щадничих сертифікатів.
- Тут можете легко щадити через пошту — ми оплачуємо кошта пересилки.
- Тут знайдете одиноку велику фінансову установу, яка для підкреслення тісного зв'язку з українською громадою, формально називає одну свою філію "Ukrainian Office".
- Тут можете свої справи залагодити в українській мові.

ПИШИТЬ ДО НАС ПО ІНФОРМАЦІЇ

WEST SIDE FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

ЦЕНТРАЛЯ

21510 Lorain Road — Cleveland, Ohio 44126

Тел.: 331-6800

ФІЛІЇ:

**Середмістя
345 Euclid Ave.**

**Українська філія
2190 Professor Street**

**W. 25th Street
2025 W. 25th Street**

**Парма
5839 Ridge Rd.**

**North Royalton
6465 Royalton Rd.**

**Vermilion
4400 Liberty Avenue**

WEST SIDE FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

Рік оснoваннн 1886 року

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ! • ЧИТАЙТЕ! • ПОШИРЮЙТЕ!

СВІТЛО
THE LIGHT

ВИДАЮТЬ ОО. ВАСИЛІЯНИ

ВИХОДИТЬ ЩО МІСЯЦЯ У ВИГІДНІМ ДО
ЧИТАННЯ ФОРМАТІ З ГАРНОЮ, МИСТЕЦЬ-
КОЮ ОБГОРТКОЮ.

ПЕРЕДПЛАТА ТІЛЬКИ 3.00 ДОЛ. РІЧНО.

Адреса :

The Basilian Press

286 Lisgar Street • Toronto 3, Ont., Canada • Tel.: LE 5-6483

Ваші знайомі чи рідні будуть Вам вдячні весь
рік, коли як Різдвяний Дарунок замовите для
них „СВІТЛО”.

• • •

ДРУКАРНЯ ОО. ВАСИЛІЯНИ

ІЗ ВЛАСНОЮ ПЕРЕПЛЕТНЕЮ

виконує сумлінно й за умірковані ціни всякі
друкарські роботи: ЧАСОПИСИ, ЖУРНАЛИ,
КНИЖКИ, ВІДОЗВИ, АФШЦ, ЛЕТЮЧКИ,
КАНЦЕЛЯРИЙНІ ДРУКИ, КОВЕРТИ, ВІЗИ-
ТІВКИ, ВЕСІЛЬНІ ЗАПРОШЕННЯ, ДРУКИ
У ДВОХ АБО Й БІЛЬШЕ БАРВАХ, ТОЩО.

The Basilian Press

286 Lisgar Street • Toronto 3, Ont., Canada • Tel.: LE 5-6483

Окружний Комітет Українського Народного Союзу Філадельфійської Округи

**ОТСИМ ВІТАЄ НАЙСТАРШУ, НАЙБІЛЬШУ, НАЙБАГАТШУ
ЦЕНТРАЛЬНУ УСТАНОВУ УКРАЇНЦІВ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ**

Український Народний Союз та його
Керівні Органи
з нагоди Діамантового Ювілею

До Окружного Комітету Філадельфійської Округи належить 39 Відділів з осідком в трьох стейтах, а саме: Пенсилвенії, Нью Джерзі і Делеварі, і всі ті Відділи нараховують разом 7,800 членів.

Філадельфійська Округа є одною з найбільш продуктивних, динамічних, яка збагачується кожного року новими Відділами. Як довід продуктивності є це, що Округа була відзначена почесними плякатами в роках 1964, 1965 і 1967 за здобуття найбільшого числа членів.

Філадельфійська Округа має трьох головних урядників: Д-р Володимир Галан, голова Контр. Комісії; Іван Одежинський і Степан Гавриш — головні радні та разом Союзові організатори.

Окружний Комітет очолюють слідувачі Відділові урядники: Д-р Володимир Галан — почесний голова, Степан Гавриш — голова, Інж. Іван Скіра, Дир. Евстахій Мінчак, Йосиф Гоянок — заст. голови, Петро Тарнавський — секр., Іван Данківський — касир, Інж. Михайло Ніч — пресов. рефер., Інж. Богдан Одежинський — імпрез. рефер. Члени Управи: Митроф. протоієрей Омелян Мищик, Митроф. протоієрей Степан Білик, Роман Карбівник, Іван Одежинський, Микола Сенік, Інсп. Йосиф Бакай, Мгр. Михайло Ковальчук, Степан Філик, Омелян Барилка і Богдан Грицишин. Контрольна Комісія: Мгр. Іван Сковчяле, Йоан Ракочий, Петро Щерба, Федір Петрик, Михайло Мартишенко.

ЗА ОКРУЖНИЙ КОМІТЕТ:

Д-р ВОЛОДИМИР ГАЛАН
Почесний Голова

СТЕПАН ГАВРИШ
Голова

ІВАН ДАНКІВСЬКИЙ
Касир

ПЕТРО ТАРНАВСЬКИЙ
Секретар

83-й Відділ УНС ім. Івана Франка в Філадельфії, Па.

ВІТАЄ НАЙСТАРШУ ЦЕНТРАЛЬНУ ОРГАНІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКИЙ
НАРОДНИЙ СОЮЗ ТА ЙОГО КЕРІВНІ ОРГАНИ З НАГОДИ
75-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ.

83-й Відділ ім. Івана Франка був заснований 14 жовтня 1916 року з ініціативи Романа Карбівника, який був першим секретарем того Відділу і повних 50 років був активним урядником Відділу, а тепер є почесним головою.

ЗА УПРАВУ ВІДДІЛУ

МИРОН КАРБІВНИК
голова

ТЕОДОРА ВОЛЯНОК
скарбшик

СТЕПАН ГАВРИШ
секретар

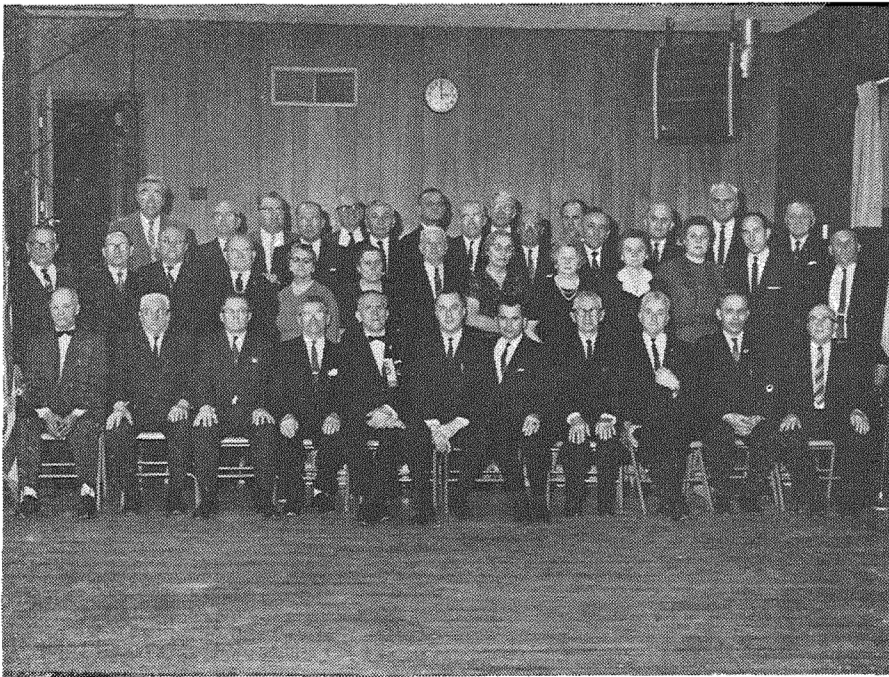

Сидять зліва: Степан Гавриш — секретар, касир Теодора Воляннок, Роман Карбівник — почесний голова, Мирон Карбівник — голова; стоять зліва: Іван Кусен — контролер, Маріян Шарап — заст. голови, Михайло Кузьма — контролер, Іван Васюрко — голова контр. комісії. На фотографії бракує заступника секретаря Петра Ткача.

Товариство ім. Маркіяна Шашкевича
Відділ 94-ий УНСоюзу
ГАМТРАМК, МІШИГАН

вітає

Український Народний Союз та його
Керівні Органи
з нагоди Діамантового Ювілею

Засноване 31-го грудня 1916 р., організоване С. Гривняком і О. Гриньовським. До першої Управи були вибрані: Ю. Гулик — предс., П. Туранський — секр., О. Купій — касир.

Товариство відсвяткувало бенкетом 50-літній Ювілей в 1967 р., яким проводив В. Вориськевич-Бойд.

Теперішня Управа: М. Лозинський — предс., Л. Басько — фін. секр., М. Бабій — касир і М. Борискевич — рекордовий секретар.

ТОВАРИСТВО „ЗАПОРОЗЬКА СІЧ”

— вітає —

„Свободу” з 75-літтям

Відділ УНСоюзу ч. 206 Товариства „Запорозька Січ” у Вунсакет, Род Айл., пересилас „Свободі” з нагоди 75-літнього ювілею щирий привіт і подяку за організування української спільноти в одній союзовій родині та працю для добра громади! Відділ засновано ще в травні 1910 року, і тоді до нього вписалось 25 членів, а першим предсідником був Андрій Швець, якого і тепер загально шанують громадяни-союзовці. Тепер головою Управи є Т. Каськів. При Відділі 206 є бібліотека, читальня „Просвіти”, діє хор „Бандура”, члени співають в церковному хорі, каса для хворих і т. д., члени Відділу збирають гроші на народні цілі. За час існування Відділу вплачено хворим і помертних виплат на коло 53.000 дол. Цей Відділ є найбільший на Род Айленді. Товариство „Запорозька Січ” вітає „Свободу” і закликає все українське громадянство читати „Свободу”, передплачувати для дітей „Веселку” та вступати до УНСоюзу для власного і народного добра!

УПРАВА ТОВАРИСТВА

УПРАВА ТОВАРИСТВА:

Сидять зліва: Константин Липка — рек. секр., Люн Гардінк — фін. секр., Володимир Кіндефорський — предс., Василь Кучеривка — заст. предс., Дмитро Сарахман — касир. Стоять зліва: Михайло Фірман — заст. рек. секр., Михайл Кузів — надз. хворих, Євген Шенер — заст. фін. секр., Михайл Сталеший, контр., Глія Стрик — контр., Кость Корніцький — суд, Степан Тспер — контр. Бракус на знімці: Олекси Колісника — нагляд хворих, Михайла Михалюка — заст. кас., Йосифа Кави — кошового.

350-ий Відд. УНС Братство св. Арх. Михаїла,

В пам'ятний день 29-го грудня 1912 року зібралася українська громада на основуючі збори, з участю гол. секр. Михайла Угорчака і створила Відділ під назвою „Братство св. Арх. Михаїла” ч. 350. Вибрано перший уряд в складі: Павло Кость, предс.; Іван Каштанюк, секр. (гол. секр. 1921-1933); Василь Бреян, скарб. В той день прийнято 20 членів-основників, з котрих живуть три, а саме: п. Василь Блащук, п. Іван Тирчик, пані Марія Криницька. На 55-их річних зборах вибрано до місцевого уряду: Григорій Слобода, предс.; Тома Фінів, секр.; Ярослав Горбачевський, скарб.; Йосиф Смаль, Микола Когут, Стефан Корівчак - Контрольна Комісія. Тепер цей Відділ УНС начисляє 183 члени, з того 60 молоді.

Я. Горбачевський

Перший ряд зліва: Йосиф Смаль, голова Контр. Комісії; Григорій Слобода, предс., о. монс. Стефан Хрепта, поч. член, Ярослав Горбачевський, скарб., Василь Лема, заст. секретаря; 2-ий ряд: Кароль Кульгавич, опік. хворих, Тома Фінів, секр., Микола Когут, Контр. Ком., Василь Блащук, заст. скарб.; 3-ій ряд: Семен Папасюк, заст. предс., Стефан Корівчак, Контрольна Комісія.

НАЙЩИРІШІ ГРАТУЛЯЦІЇ ТА СЕРДЕЧНІ ПОВАЖАННЯ Й ПОДЯКУ

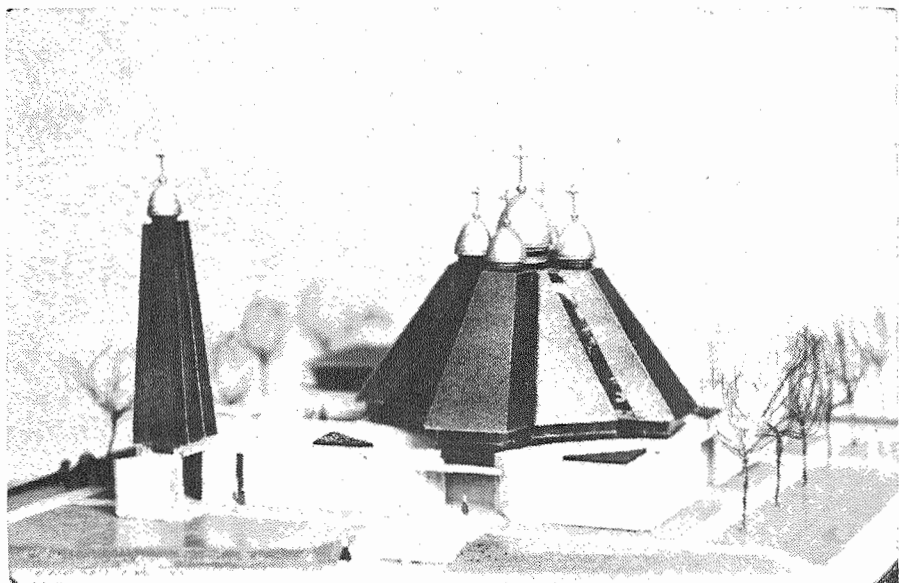
— складає —

Українському Народному Союзові
та Його Зарядові

З НАГОДИ 75-ЛІТТЯ

**ПАРАФІЯ ПРЕСВЯТОЇ ЄВХАРИСТІЇ
та її ВІДДІЛ з. 407**

515 Broadview Avenue, Toronto, 6, Ont. Canada

ЦЕРКВА ПРЕСВЯТОЇ ЄВХАРИСТІЇ, 515 БРОДВЮ АВЕ., ТОРОНТО 6, ОНТ., КАНАДА, СКЛАДАЄ СПЕЦІАЛЬНУ ПОДЯКУ УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ СОЮЗОВІ ЗА ВЕЛИКУ ПОМІЧ У ФОРМІ ПОЗИКИ В СУМІ \$210,000.

ПРИВІТ У 75-ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ СОЮЗОВІ
ВІД

Управи і Членів 375-го Відділу ім. Д. Вітовського

Відділ засновано в 1927 р. з 12 членами, тепер нараховує 332. Відділ співпрацює з всіма українськими товариствами, уділяє датки на різні укр. цілі.

УПРАВА 375 ВІДДІЛУ ІМ. Д. ВІТОВСЬКОГО В РОЦІ 1968 У ФІЛІДЕЛЬ-ФІ, Па. Сидять зліва: Ю. Аннюк — гол. контр. комісії, Василь Василюк — голова Відд., Іван Данківський — касир; стоять зліва: М. Бачара — член контр. комісії, П. Тарнавський — секр., М. Корженьовський — член контрольної комісії.

НАЙЩИРІШІ ПОБАЖАННЯ ДЛЯ БАТЬКА СОЮЗУ
З НАГОДИ 75-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ

**Братство св. Арх. Михаїла, 49 Відділ УНСоюзу
в ТОРОНТО, КАНАДА**

Найстарший Відділ у Канаді, зорганізований 23 січня 1916 р.

**СТЕПАН ВОВК, президент
НИКОЛАЙ ЮРЕЧКІВ, секретар
ДМИТРО ПУКОЛЬ, касир**

УВАГА ТИМ, ЩО ВИСИЛАЮТЬ

ДАРУНКИ ДО С С С Р

З приємністю повідомляємо, що з уваги на скорий зріст числа нашої клієнтелі і висилок, ми один за одним впроваджуємо такі удосконалення:

1. Скорість доставки усіх замовлень.
2. Упрощення процедури у виконанні замовлень через Внешпосилторг.
3. Додаткові крамниці і магазини Внешпосилторгу скрізь в С С С Р.
4. Багато більший вибір всіх родів товару, включаючи одяг, текстилі, взуття і т. д.
5. Нова система потверджень доставки замовлень.

Наслідуйте тисячі наших клієнтів, які переконалися, що дарунок через

PODAROGIFTS, INC.

є кращий як:

- a. ПАЧКА ВИСЛАНА ЗВІДСИ. (Жадного мита на замовлення Podarogiffts).
- b. „МОНІ ОРДЕР” або БАНКОВИЙ ПЕРЕКАЗ. (Не є важний у спеціальних крамницях Внешпосилторгу).
- v. ЖАДНИХ ДОПЛАТ. (Внешпосилторг платить нам наше комісове).

Відвідайте нашу виставову залю в Нью Йорку.

ЩЛІТЬ СВОЇ ЗАМОВЛЕННЯ І ЗАПИТИ ДО:

PODAROGIFTS, INC.

(ОДИНОКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ДАРУНКІВ В ЗСА)

220 PARK AVENUE SOUTH

NEW YORK, N.Y. 10003

Tel.: 212 — 228-9547

УВАГА!

- На продаж чудовий вибір оригіналів, рідкісних пам'яток і мистецьких скарбів з України.
- Захоплюючи своєю красою українські різьблені дерев'яні предмети, українські ляльки, вишивки, дерев'яні інкрустовані різьби, керамічні фігурки та гуцульські мистецькі вироби.
- Також рибні продукти та присмаки.

ЦІ ПРЕДМЕТИ МОЖНА ОГЛЯНУТИ У ВИСТАВОВИХ ЗАЛЯХ
PODAROGIFTS, INC.

Спеціальна знижка для харитативних організацій, купців та гуртівників.
На бажання даром каталоги.

SINCERE FELICITATIONS

DIMITRI HORBAY
MARY HORBAY

SERVING UKRAINIAN CLIENTS

Real Estate & Insurance Needs
In Greater Queens

FINE HOMES IN THE HIGHLY DESIRABLE NORTH SHORE
AREAS OF FLUSHING, BAYSIDE, WHITESTONE, FRESH
MEADOWS, DOUGLSTON, LITTLE NECK.

MEMBERS OF

North Shore Multiple Listing Service, Inc.
Long Island Real Estate Board, Inc.
Independent Insurance Agents Association of Queens County

SCOPE AGENCY

192-12 Northern Blvd. — Flushing, N.Y. 11358

Phone: 357-5400

CONGRATULATIONS TO "SVOBODA" -- THE OLDEST AND LARGEST
 UKRAINIAN DAILY IN THE WORLD FROM
 UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

***Good Will Society Branch No. 22
 of Chicago, Ill.***

THOMAS BAHRY, Pres.

HELEN B. OLEK, Sec'y
 MICHAEL ROMANCHUK, Treas.
 OLGA MARINOFF, Asst. Sec'y

PAUL KANIA, Auditor
 NICHOLAS LUCIW, Auditor
 OLGA KOZAK, Auditor

CONGRATULATIONS

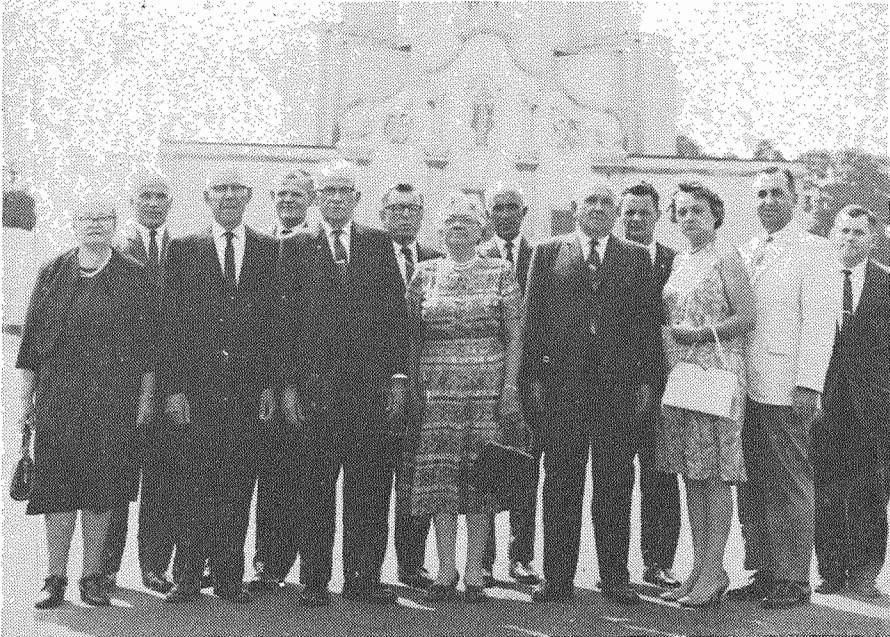
ON DIAMOND JUBILEE

Derry Ukrainian Society, U.N.A. Branch 113

Товариство „Запорозька Січ” 353-й Відд. УНС в Нью Брансвік, Н. Дж.

ВІТАЄМО ЮВЛЯТЕ — УНСОЮЗ!

Засноване в 1916 році. Основположники: Адам Лех — перший предсідник, Василь Дмитрів — перший секретар. — Активних членів у Відд. 184.

На знімці (перший ряд зліва): Марія Лех, Адам Лех, Николай Василук — довголітній секретар, Марія Василук, Василь Дмитрів, Ольга М. Семчишин, Михайло Семчишин — бувший касир; (другий ряд): Павло Савка — касир, Петро Литвиш — заступник предс., Василь Оріховський — секретар, Любомир Ратич — член контр. комісії, інж. Ярослав Букачевський — голова кон-трольної комісії, інж. Павло Грабович — предсідник Відділу.

**УНСОЮЗОВІ У 75-РІЧЧЯ СЛУЖБИ НАРОДОВІ УСПІХІВ
У ЗДОБУТТІ 100-ТИСЯЧНОГО ЧЛЕНСТВА — БАЖАЄ**

Т-во ім. Івана Франка – Відділ 93-й УНСоюзу в ПОТАКЕТ, Р. Ай.

Відділ заснований 27-го листопада 1916 р. у Централ Фолс, Р. Ай.
Основник Володимир Рекрут.

ЗА УПРАВУ:

С. Кручковський, С. Шевчук — Предсідник і заступник
І. Стерпак, І. Данилюк — Секретар і заступник
Б. Трембач, Д. Волянський, А. Шаль — Контрольна Комісія
М. Іваницький, Ю. Тренклер, В. Турків — Тростисти

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ПЕТРО ЯРЕМА

ЗАЙМАЄТЬСЯ ПОХОРОНАМИ

В

BRONX — BROOKLYN — NEW YORK
і ОКОЛИЦЯХ.

*КОНТРОЛЬОВАНА ТЕМПЕРАТУРА.
МОДЕРНА КАПЛИЦЯ ДО УЖИТКУ — ДАРОМ*

Peter Jarema

129 EAST 7th STREET

NEW YORK, N.Y. 10009

Tel.: ORchard 4-2568

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА

найстарша українська Академія Наук, що продовжує світлі традиції

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО і ІВАНА ФРАНКА

та буде обходити, через кілька років, сторіччя своєї діяльності — (основане 1873 року у Львові), веде у вільному світі свою наукову, видавничу, педагогічну та суспільно-громадську діяльність.

Свою працю, веде воно за допомогою своїх Секцій в централі в Нью Йорку, та через Осередки НТШ у Вашингтоні, Дітройті, Клівленді та у Філадельфії. НТШ видало досі понад 670 томів праць з різних ділянок науки. влаштовує наукові конференції для вшанування визначних наших вчених і письменників, веде в Університеті Українознавства курси для нашої університетської молоді та гуртує у своїх рядах найвизначніших українських і чужих науковців.

Вся діяльність Наукового Товариства ім. Шевченка спирається виключно на жертвенності нашої спільноти. Тому купуйте видання НТШ для себе та для американських бібліотек і університетів. Допоможіть Вашими щедрими пожертвами сплатити довг, що тяжить ще на домі НТШ в Нью Йорку, та продовжувати діяльність вільної української науки, перед якою стоять сьогодні так важливі для нашого народу завдання.

Адреса НТШ така:

SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY, INC.

302-304 West 13th Street

New York, N.Y. 10014

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК у США

THE UKRAINIAN ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES
IN THE U.S., INC.

206 West 100th Street

New York, N.Y. 10025

Українська Вільна Академія Наук заснована в Німеччині в 1945 році, а в Сполучених Штатах Америки — заснована в 1949 році.

Академія має чартер і Tax Exempt Privilege granted by U.S. Treasury Department.

Українська Вільна Академія Наук у США продовжує традиції Української Академії Наук у Києві, заснованої у вільній Українській Державі у 1918 році. В найбільших державних та університетських бібліотеках світу є науковий англійський журнал "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S." та інші видання Академії українською і англійською мовами.

За час своєї діяльності Академія знайшла визнання в науковому світі своїми науковими публікаціями, науковими конференціями і засіданнями.

Українська Вільна Академія Наук у США провадить свою наукову та видавничу діяльність тільки на базі пожертв та внесків від українського громадянства.

ПІДТРИМУЙТЕ НАУКОВУ ТА ВИДАВНИЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІЇ
внесками до Фондації Академії (щорічні внески — члени Фондації \$25.00, прихильники \$10.00);

пожертвами на сплату решти боргу за будинок Академії;

пожертвами на наукову та видавничу діяльність загальну і за спеціальним призначенням.

ЗАМОВЛЯЙТЕ ТА НАБУВАЙТЕ ВИДАННЯ АКАДЕМІЇ.

ALgonquin 4-8779 or 8717
Area Code: 212

Established 1920

KOWBASNIUK AGENCY

286 EAST 10th STREET

NEW YORK, N. Y. 10009

AIRLINE and STEAMSHIP TICKETS
TOURS • CRUISES • HOTELS
IMMIGRATION
UKRAINE and POLAND TOUR SPECIALISTS

FOREIGN REMITTANCES TO ALL PARTS OF THE WORLD

Authorized agents for:

TUZEX, PEKAO, HASKOBA, AMERICAN EXPRESS

NOTARY PUBLIC

GENERAL INSURANCE

Vera Kowbasniuk Shumejko

Anthony Shumejko

НАЙСТАРИШЕ УКРАЇНСЬКЕ ВИСИЛКОВЕ БЮРО В НЬО ЙОРКУ

ROMAN PARCELS SERVICE

141 Second Avenue — New York, N.Y. 10003 — Tel.: GR 5-7430
(Між 8-ою і 9-ою вулицями)

Відчинене щоденно від 8:30 рано до 6:00 вечером •
а в неділі від 10:00 рано до 2:00 по полудні.

- Посилки опаковуємо і висилаємо прямо з нашого бюро.
- Висилаємо також харчеві пакки прямо з Європи, по дуже низьких цінах.
- Приймаємо замовлення на машини до прання, телевізії, ровери і машини до шиття виробу СССР.
- Рівнож приймаємо поштові замовлення з-поза Нью Йорку та інших стейтів.
- Всі посилки забезпечені повністю.
- На складі маємо великий вибір товарів для висилки по приступних цінах.

ПРОСИМО ЗАГЛЯНУТИ ДО НАС, А МИ ОБСЛУЖИМО ВАС
СКОРО І СОЛІДНО.

Властители висилкового бюро:
С. Секрета, З. Корчяньський, Я. Ганкевич

Привіт з нагоди 75-річчя УНС

LYTWYN & LYTWYN

UKRAINIAN FUNERAL DIRECTORS

801 Springfield Avenue • IRVINGTON, N.J. 07111 • ESsex 5-5555

50 YEARS OF SERVICE

50-ЛІТНЯ ОБСЛУГА

1919 - 1969

Now providing two locations for better serving the needs of families
throughout the Delaware Valley.

NASEVICH FUNERAL HOME

CONSCIENTIOUS SERVICE

CENTER CITY

**Franklin and Brown Streets
Philadelphia 23, Penna.
MA 7-1320**

NORTH PHILA.

**109 E. Tabor Road
(5400 N. Front Street)
Philadelphia 20, Penna.
DA 9-1844**

MICHAEL and ANNE NASEVICH

ПОДОРОЖІ І ПЕРЕСИЛКА ГРОШЕЙ

КОРАВЕЛЬНІ І ЛЕТУНСЬКІ КАРТИ ДО ПОЛЬЩІ, РОСІЇ І ІНШИХ КРАЇВ, ЯК ТАКОЖ ЛЕТУНСЬКІ ПОДОРОЖІ ДО ШИКАГО, ЛОС АНДЖЕЛЕС, ДІТРОЙТ, МАЯМІ, ПІТТСБУРГ І ІНШИХ МІСТ ЗСА, КАНАДІ І МЕХІКО...

РЕЗЕРВАЦІЯ В ГОТЕЛЯХ • ПРОГУЛЬКИ

Sea - Air - Domestic - Foreign Travel

СПРОВАДЖУВАННЯ ОСІБ З ПОЛЬЩІ, РОСІЇ НА ПОСТІЙНЕ ПОСЕЛЕННЯ АБО ТИМЧАСОВЕ. • ГРОШЕВІ ПОСИЛКИ ГОТІВКОЮ АБО ДО ВИБОРУ. • ТОВАРИ, ПАЧКИ РЕКАО • ТОВАРИ ДО РОСІЇ, УКРАЇНИ -- БЕЗ МИТА.

T W A R D O W S K I

Travel Agency

18 St. Marks Place
(E. 8th Street, bet. 2 & 3 Aves.)

New York, N.Y. 10003
Tel.: (212) 475-5588

ІСНУЄ ВІД 1922 РОКУ.

ДОБРЕ ВІДОМА ФІРМА

COSMOS PARCELS EXPRESS CORPORATION

(ЛІЦЕНЗІЯ В/О „ВНЕШПОСИЛТОРГ”)

ПРОТЯГОМ БАГАТЬОХ ЛІТ СКОРО І АКУРАТНО ОБСЛУГОВУЄ СВОЇХ КЛІЄНТІВ ПРИ ОФОРМЛЕННІ ПОСИЛОК-ПОДАРУНКІВ В УСІ ЧАСТИНИ ССРСР, А ТАКОЖ ПРИЙМАЄ ЗАМОВЛЕННЯ НА ТОВАРИ І ВИРОБИ СОВЕТСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ. ЗА ДОКЛАДНІШИМИ ІНФОРМАЦІЯМИ ЗВЕРТАЙТЕСЬ ДО ГОЛОВНОЇ КОНТОРИ

45 West 45th Street, New York, 10036

Tel.: CI 5-7905

АБО ДО ВСІХ НАШИХ ВІДДІЛІВ НА ТЕРИТОРІЇ США.

Товариство ім. Тараса Шевченка 52-ий Відд. УПС, Holyoke, Mass.

Відділ 52-ий -- Товариство ім. Тараса Шевченка, організував з 15 членів Михайло Беля 28-го травня 1905 року. Він був у першому уряді президентом, Семен Довгань — секретарем, Іван Бабяк — касир. Багато належало до Відділу Закарпатських Українців у той час.

До 52-го Відділу прилучено в грудні 1935 року бувший 171-ий Відділ УНСоюзу Товариство ім. Тараса Шевченка з 32-ма членами, заложене 22-го грудня 1918 року, а організоване Михайлом Проводом, Іваном Дзвіником та Іваном Довгань. Вони стали першими членами Управи 171-го Відділу.

Тепер 52-ий Відділ має 106 членів.

Теперішній Уряд 52-го Відділу:

**МАТВІЙ ЛОНЧИНА, пред.
ВАСИЛЬ ПИРІГ, касир
ДМИТРО ХРУПАЛИК, секр.**

НАЙЩИРШИЙ КОНГРАТУЛЯЦІЙ ТА СЕРДЕЧНИЙ ПОВАЖАННЯ
ЩОРАЗ БІЛЬШОГО УСПІХУ Й РОЗВИТКУ

--- складають ---

УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ СОЮЗОВІ
ТА ЙОГО ЗАРЯДОВІ

З НАГОДИ 75-ЛІТТЯ

ОТЦІ РЕДЕМІТОРИСТИ

З ПАРАФІЇ ПРЕСВЯТОЇ ЄВХАРИСТІЇ

515 Бродвію, Аве.

Торонто, Онт. Канада

**Товариство ім. Тараса Шевченка
349 Відд. УНС, Manville, N. J.**

З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ УНСОЮЗУ, СКЛАДАЄМО СЕРДЕЧНІ ПОВАЖАННЯ
ГОЛОВНІЙ УПРАВІ, СПІВПРАЦІВНИКАМ УНСОЮЗУ ТА
ЧЛЕНАМ 349 ВІДДІЛУ.

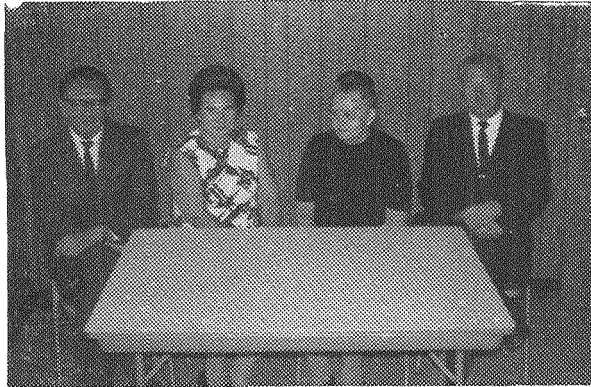

УПРАВА ВІДДІЛУ:

ЙОСИФ ГЕРЕЧКА, голова
ТЕОДОР ТРЕНЗИЛЮК, містоголова
МИХАЙЛО ЗАХАРКО, секретар

ВАСИЛЬ БОЙКО, касир
МИХАЙЛО ГАБЕР, гол. Комісії
ДМИТРО ФЕДОРЦІВ, член К. Комісії
У П Р А В А

ХОЧЕМО ПРОСИТИ
УСІХ, ЩО
ПЕРЕЧИТАЮТЬ ОЦЕ
ПЛАТНЕ НАШЕ
ОГОЛОШЕННЯ
В ЮВІЛЕЙНОМУ
АЛЬМАНАХУ УНС,
ЩОБИ ЗАСТАНОВИ-
ЛИСЯ НАД ТАКОЮ
ВАЖНОЮ ДЛЯ
КОЖНОЇ РОДИНИ
СПРАВОЮ, ЯК ЗА-
БЕЗПЕЧЕННЯ СЕБЕ,
ДРУЖИНИ Й
ДІТЕЙ В

Пластовому Відділі УНСоюзу, з. 450

Телефон секретаря — Свєстакія Мілянч (212) 749-1664, або голови —
Христиши Навроцької (212) 776-0339. (Витрати за позамісцевий телефон
повертасмо).

КУПУЮЧИ ТАК ЗВАНУ „УНІВЕРСИТЕТСЬКУ” (КОЛЕДЖОВУ) ПОЛІ-
СУ НА 10 ТИСЯЧ, АБО ВІЛЬШЕ, ЗАБЕЗПЕЧУЄ НЕ ТІЛЬКИ ВИСОКІ
СТУДІ СВОЇ ДИТИНІ, АЛЕ І ЗАБЕЗПЕЧУЄ РІВНОЧАСНО ВСЮ
РОДИНУ!

HE 4-2100

GR 6-2121

ROZDILSKY and SONS

FUNERAL HOME, INC.

FUNERAL DIRECTORS & EMBALMERS
MEMBERS OF BRANCH 259 & 220

5040 S. Western Avenue

Chicago, Ill. 60609

Ukrainian Missionary Committee ***Український Місійний Комітет***

227 West 46th Street, New York, N.Y. 10036

Треба дбати про цілу людину!

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ВІРИ ПРОПОНУЄ

Для Вашої Душі: Щотижневі Богослуження • Радіопередача „Голос Надії”

Доповіді на релігійні теми • Заочний Курс Святого Письма

Для Вашого тіла: Поради й курси здорової дієти • П'ятиденний плян для
Перемоги над тютюном.

Для Вашого ума: Let's speak English — Курс англійської мови • Телефо-
нічна порада „Ваш Приятель”.

Все безплатно. В душі оборони Вічної, Незмінної Правди. Без образи для
інакше думаючих.

За bliщими інформаціями пишiть до:

UKRAINIAN INSTITUTE FOR PRESERVATION OF FAITH

227 West 46th Street, New York, N.Y. 10036

або визвіть число телефону (212) 479-4433 й наговоріть Ваше
заінтересування на ленту.

Спонзороване:

**УКРАЇНСЬКОЮ ГРОМАДОЮ АДВЕНТИСТІВ
СЬОМОГО ДНЯ В НЬО ЙОРКУ**

MANOR JUNIOR COLLEGE

Католицька вища школа Catholic Junior College

для ДІВЧАТ

For WOMEN

JENKINTOWN, Pa. 19046

✓ Гуманістично-суспільні науки

✓ Диплом

✓ Секретарські курси

Проводять

СЕСТРИ ВАСИЛІЯНКИ

✓ Associate Degree

✓ Liberal Arts and

✓ Secretarial Courses

Conducted by the

**SISTERS OF ST. BASIL
THE GREAT**

885-2360

•

885-2361

IN MEMORY OF

DMYTRO KAPITULA

SUPREME PRESIDENT

OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

FROM JUNE 1908 TO JANUARY 1918

SUPREME AUDITOR FROM 1918 TO 1953

Вічна Пам'ять!

Mrs. Dmytro Kapitula

Mr. and Mrs. Adolph Slovik
GRANDCHILDREN:

Daniel, Robert, William and
Christine Slovik

КУПУЄТЕ МАШИНКУ ДО ПИСАННЯ?

Зайдіть до нас за правдивою порадою!
Машинки до писання це наш бізнес! Маємо
вибір, досвід, і всі можливості, щоб заповнити
Вам повну сатисфакцію. Не „думайте 2 рази“.
Зайдіть до нас за правильним вибором і пра-
вильною ціною!

Уповноважений дилер для

Olympia Precision Typewriters

...пишете найліпше тому,
що вона збудована найліпше!

DOBKE TYPEWRITER EXCHANGE

2989 Kennedy Boulevard (Corner Newark Avenue)

653-0140

JERSEY CITY, N.J. 07306

653-0141

ЄДИНЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖІ

Northwestern Travel Bureau

849 North West Avenue, Chicago, Ill. 60622

Tel.: 278-8844 or 489-5353

Маємо намір спровадити рідних чи знайомих з Польщі, України чи якої
іншої країни до ЗСА на постійне перебування чи з візитом, прошу з повним
довір'ям зголоситися особисто, чи потелефонувати до **мгр. ІВАНА КОЗИЯ**,
а він дасть Вам фахові і точні інформації.

Бюро прийматиме замовлення на лігунські чи пароплавні білети
до всіх країн світу.

ЯКЩО ІДЕТЕ НАД МОРЕ, ІДЬТЕ ДО

Віллі Марії Анни

NORTH WILDWOOD, N.J.

Вілла положена в гарній вакаційній околиці, лиш одна вулиця до чудової
пляжі і „бордвоку“. Вілла має всі вигоди, кімнати з приватними лазничками,
апартаменти і гарне бонгало. Можна винаймати на один день, тижнево, а на-
віть на ціле літо. В сусідстві нашої вілли маємо ще апартаменти з великим
городом. Всі інформації можна одержати.

Mary Ann Villa

1706 Surf Avenue, North Wildwood, N.J.

Tel.: 522-7127 Area Code 609

Власники — **АННА і ПЕТРО МАРЧИХА**

Best Wishes:

St. Vladimir – Branch 463, U.N.A.

2000 Tecumseh Road East — Windsor, Ontario, Canada

J. G. YAWORSKY, President
P. DRUL, Vice President
M. A. NIMCHUK, Secretary
N. W. KOSTYNIUK, Assistant Sec.

H. KRAWETZ, Treasurer
W. WACHNA
LIDIA LIST
E. KOROLL

CONGRATULATIONS ON YOUR 75 DIAMOND JUBILEE
FROM

Towarystwo Zaporoska Sich, Branch 347

MILLVILLE, N.J.

THEODORE SUSZCZYK — Pres.
STEPHEN CHIOPEK — Treas.
KATHERINE S. GORDON — Sec'y

CONGRATULATIONS AND BEST WISHES TO THE U.N.A. AND TO
"SVOBODA", OBSERVING THE 75TH DIAMOND JUBILEE, AND
MAY THE TWO GIANTS OF THE UKRAINIAN FREE WORLD
CONTINUE TO GROW AND PROSPER FOR MANY,
MANY YEARS TO COME.

U.N.A. Branch 132 – Zaporoska Sicz

McKEESPORT, PA.

Pres. Harry Partyka - Sec. Donald Smereka — Treas. Michael Smereka
Auditors - Michael Usyk and Stephen Wozniak

Товариство „Сокіл”, Відділ 336 УНСоюзу КЛІВЛЕНД, ОГАІО

Постало 24 жовтня 1912 р. з 25 членів. Перша Управа: Василь Волянський -- голова, Іван Клим - секр., Юрій Коцішевський -- скарбник. Відділ організував аматорський кружок, оркестру, мужеський хор. Співпраця іде з Відділами УНС, УРС і „Провидіння” та з українськими церквами. До цього часу Відділ виплатив своїм членам допомоги \$10,250.00, до рідного краю, на Дім Інвалідів, Рідна Школа, поміч студентам і на інвалідів, \$250.00 на народні цілі в Америці, УККА — \$450.00, на Пам'ятник Т. Шевченкові у Вашингтоні — \$100.00, на Катедру Українознавства -- \$100.00 і на інші цілі \$150.00.

Теперішній уряд: Василь Шмагло - - президент, Гр. Кісіль — секретар,
Прокіп Камінчук - - рекордовий секретар

З НАГОДИ 75-ЛІТТЯ УНСОЮЗУ, ВАЖАЄМО ПРОВОДОВІ УНС ТА
РЕДАКЦІЇ „СВОБОДИ” НАЙКРАЩИХ УСПІХІВ!

**За Управу 422-го Відділу УНСоюзу
у ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, Па.**

Голова — о. Митрат **СТЕПАН БІЛЯК**, заступник — **ОЛЕКСИЙ ФІЛЬ**
Секретар — **ТИХОН ТЕЩУК**, заступник — **БОГДАН ГРИЩИШИН**

Голова Контрольної Комісії — **ІВАН ДУБІЛЬ**,
члени: **ПЕТРО МАРЧИХА**, **СЕРГІЙ КОВАЛЬЧУК**

U.N.A. Branch 238 – Eugene Konowalec
BOSTON, MASSACHUSETTS

OUR SINCEREST CONGRATULATIONS ON THE 75TH ANNIVERSARY
OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

WILLIAM MIHOVAN, President
HARRY HRYCENKO, Treasurer
ANNE REMICK, Financial Secretary

Compliments of:

Friendly Circle – Branch No. 435, U.N.A.

President — JOHN W. KOSBIN
Secretary — STEPHEN KURLAK

IN COMMEMORATION OF OUR 30TH ANNIVERSARY
Organized in July, 1939

CONGRATULATIONS ON DIAMOND JUBILEE

U.N.A. Branch 171, Jersey City, N. J.

MARY PROCYK — President

STELLA RYAN — Secretary

The Provident Institution for Savings in Jersey City

- NEW JERSEY'S OLDEST MUTUAL SAVINGS BANK •
- LARGEST IN HUDSON COUNTY "THE OLD BEEHIVE" •

Member Federal Deposit Insurance Corporation

Rohach Realty Company, Inc.

1323 West Lindley Avenue

Philadelphia, Pa.

REAL ESTATE • MORTGAGE FINANCING
GENERAL INSURANCE

ВЕСЕЛКА

144 Друга Евепо в Нью Йорку (в Пластовому Домі) Tel.: ORegon 4-9576/79/98

ВІДКРИТА ЩОДНЯ ВІД ВЧАСНОГО РАЙКУ ДО ПІЗНОЇ НОЧІ.

- Зимні і теплі перекуси, сніданки, полуденки • Содові води •
 - Морозиво • Солодощі - теж вибагливі, імпортовані •
 - Шкільне і канц. приладдя • Українські і чужомовні часописи •
- „ВЕСЕЛКА” Є УЛЮБЛЕНИМ МІСЦЕМ ЗУСТРІЧІ НАШОЇ МОЛОДІ!

Phone: 434-5131

Kowalchuk Funeral Home

WILLIAM F. RASLOWSKY, Mgr.

129 Grand Street

Jersey City, N.J.

FOR BETTER THAN AVERAGE INCOME AND COMPLETE SAFETY
OF CAPITAL INVEST WITH

Heritage Savings and Trust Company

- Canada's first Company owned and organized by Ukrainians
- Canada's first Company with initial of over 1 million

821 Tegler Building — Edmonton, Alberta, Canada
Member: Canada Deposit Insurance Corporation

НАЙКРАЩИЙ ТОВАР, ПО ПОМІРКОВАНИХ ЦІНАХ, М'ЯСНІ ВИРОБИ
У ВЕЛИКІМ І ДОБІРНИМ ВИБОРІ КУПИТЕ У

Central Alberta Meat Co. Ltd. "Camco" Products

FRESH AND CURED MEATS ● DEEP FREEZE SERVICE

Phones: 479-1714 — 477-1028

12165 — Fort Trail, Edmonton, Alberta

ВЕСЕЛКА

Журнал для дітей кожного віку

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА 4.00 ДОЛ.

81-83 Grand Street ● Jersey City, N.J. 07303

SO 8-6890

748-4860

Trzaska Funeral Home

EST. 1924

HELEN E. TRZASKA

ADELE TRZASKA MARCHAK

LICENSED FUNERAL DIRECTORS

South Brooklyn Chapel
648 — 4th Avenue
Brooklyn, N.Y. 11232

Bay Ridge Chapels
6741 — 5th Avenue
Brooklyn, N.Y. 11220

CHAPELS AVAILABLE IN ALL LOCALITIES

ПРИВІТ ВІД

Ukrainian Savings and Loan Association

1321 West Lindley Avenue • Philadelphia, Pa. 19141 • DA 9-7080-81-82-83

Українська переплетня

BIBLOS, Co.

107½ ST. MARK'S PLACE — NEW YORK, N.Y. 10009

Tel.: ORegon 7-0370

24 HOURS SERVICE

Phone: 372-6812; 371-0979

Одинока Українська Фірма в Ньюарку і околиці

Smook And Son Oil Co.

П. СМУК, СИН і Є. ЛОЗОВИЙ, власники

HEATING OIL • SALES • SERVICE

OIL BURNERS, REPAIRS, INSTALLATIONS

26-28 Leslie St., and 77 Schofield St.

Newark, N.J. 07108

Телефон: GL 5-1400

Іван Гасин

**НАЙСТАРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ Й ОКОЛИЦЯХ**

"AIR CONDITIONED PARLORS"

HASYN FUNERAL HOME

4244-48 Old York Rd.

Philadelphia, Pa.

Ukrainian National Association

BRANCH No. 58

**813 Hamilton Street
Utica, N.Y.**

Branch No. 58 was organized in
1912 and today we have 115
members.

Compliments of

**BRANCH 29
TRANSFIGURATION OF JESUS
Ukrainian National Association**

Stefan Grozio, President
Julia Grozio, Treasurer
Olga Anne Malischak, Secretary

**53 High Street, Korn Krest
Wilkes-Barre, Pa.**

ST. JOHN SOCIETY

BRANCH No. 96

Pittsburgh, Pa.

Officers

Walter Humenyckyj, Press.
Joseph Polatajko, Recording Sec'y
Nick Drapala, Sec'y
Mrs. Anna Hawrylak, Treasurer
Miss Mildred Dukyrn, Auditor

Congratulations and best wishes
from officers and members.
Good luck.

**ST. NICHOLAS SOCIETY
BRANCH No. 276 U.N.A.**

**697 Gleenwood Avenue
Ambridge, Pa.**

З нагоди 75-тилітнього Ювілею
УНС - - великого росту під огля-
дом членства, фінансовим і куль-
турним, бажає

**ТОВАРИСТВО „МИР”
324-ий ВІДДІЛ УНС**

За Управу

Дмитро Матковський, предсідник
Іван Струк, секретар

Congratulations

**ST. ANNE'S SOCIETY
BRANCH No. 343
Ukrainian National Association**

Rochester, N.Y.

Привіт у 75-річчя „Свободи”
при УНСоюзі!

**Т-ВО КЛУБ ПОСТУПОВИИ
70-ий ВІДДІЛ УНС
Джерзі Ситі, Н. Дж.**

У пра ва

Іван Патуляк, предсідник
Михайло Жук, секретар і касир

Братній привіт та сердечні поба-
жання якнайкращих успіхів у
дальшій праці для добра всього
нашого громадянства і України,
Головній Управі УНСоюзу та всім
Союзовцям з нагоди Ювілейного
Року УНСоюзу — пересилають
УПРАВА та ЧЛЕНИ

**301-го ВІДДІЛУ УНС
ім. Дмитра Вітовського в Чикаго**
За Управу:

Василь Іващук, голова
Петро Врублівський, секретар

Найщиріші побажання для
Українського Народного Союзу
з нагоди 75-літнього Ювілею
пересилають

503-ий ВІДДІЛ УНС

Е. Штендера, предсідник
Т. Войтів, секретар

497-ий ВІДДІЛ УНС

Д-р М. Суховерський, предсідник
М. Наконечний, секретар
Едмонтон, Алберта, Канада

388-ий ВІДДІЛ УНС

Т-ВО „ЗАПОРОЖСЬКА СІЧ”

Митр. Прот. О. Мицик, голова
Ярослав Захарків, заст. голови
Інж. С. Шевченко, секретар
Михайло Веселовський, скарбник

Контрольна Комісія:

Гелена Михальцевич, Петро
Паньків, Микола Ціхановський

З нагоди 75-річчя „Свободи”, най-
старшого українського щоденника
у вільному світі, шлю найкращі
побажання на будуче. Хай Гос-
подь благословить ту працю, а її
провідникам вкаже дорогу, якою
мають йти і вести наш нарід до
кращого майбутнього.

ІВАН ГУЛЕЙ

Бруклін, Савт

Привіт!

**ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА**

**„САМОПОМІЧ”
в Чикаго**

Найкращих успіхів в майбутньому
з нагоди 75-річчя Ювілею

- - пересилає - -

**УКРАЇНСЬКА ЦІДНИЧО-
КРЕДИТОВА СПІЛКА**

„ ПОСТУП ”

Домівка УНО
10629 — 98-ма вулиця
Едмонтон, Алберта, Канада

Привіт, gratуляції і побажання
ще буйнішого росту в май-
бутньому —
з нагоди 75-річчя

- - засилають - -

ОЛЬГА і ПЕТРО САВАРИН

Едмонтон, Алберта
Канада

GRamercy 3-3830

ANASTASIA G. BRODIN

TRI-DENT AGENCY

99 East 4th Street
New York, N.Y. 10003

**UKRAINIAN AMERICAN
VETERANS**

National Headquarters

237 Hope Ave., Passaic, N.J. 07481
National Commander — William
M. Dubetz, 100 Second Avenue, New
York N.Y. 10003 (212) 777-7609
The organization for Americans of
Ukrainian descent who have served
in the Armed Forces of the United
States of America, united by a
spirit of comradeship, fidelity, to
better ourselves and our country.

MACO OFFICE SUPPLIES

1000 Kennedy Blvd.
Union City, New Jersey

**COMPLIMENTS OF
A FRIEND**

GL 7-0300

GL 7-0300

KARBINYK REAL ESTATE

153 W. Wyoming Avenue
Philadelphia, Pa. 19140

**DUSO FOOD
DISTRIBUTORS, INC.**

P.O. Box 326
Ellenville, New York 12428

For Quality & Service on Sulphite
& Rag Bonds • Ledgers • Index
Bristols • Envelopes etc.

**COTHAM CARD & PAPER
CO., INC.**

334-340 Hoboken Avenue
Jersey City, N.J. 07306
Phone: (212) 653-2650

(914) 292-6660

BAKER SALES CO.

12-14 Chestnut St. Liberty, N.Y.
Headquarters for
SYRACUSE CHINA
Champion Dish Washers
Brand Names in Hotel Supplies
and Equipment
China • Glass • Silver
"Our 20th Year"

- We are Happy to have so many Ukrainians as our members.
- Save with Liberty, where the Ukrainian language is spoken.
- Savings earn $4\frac{1}{2}\%$ per yr. on Regular Savings.
- Saving Certificates, computed, compounded and credited quarterly can now earn —
5.35% per year on \$10,000 — 5.09% per year on \$5,000.
- PROVIDED — you leave your Dividends to accrue.

ADRIAN HAWRYLIW, Asst. Treas.

Liberty Federal Savings and Loan Association

202 N. Broad Street

1625 Wadsworth
PHILADELPHIA, Pa.

Stenton & Duval

Compliments of

**FRESKEETO FROZEN
FOODS, INC.**

P.O. Box 207 — Rt. 209
Ellenville, New York 12428
Phone (914) 647-5111

Якщо бажаєте собі мати приємні
вакації над озером
Lake George, N.Y.,
то ідьте до:

TWIN BAY VILLAGE

Bolton Landing, N.Y. 12814
Tel.: Area Code (518) 644-9777
Жадайте кольорових проспектів
і цінників.

СТЕФАН і ЛЕОНІЯ ХОМЯК
Власники.

CE 6-5260

CE 6-4262

BENSON FUEL OIL CO.
Immediate Delivery Service

Кличте негайно нашу компанію,
а ми фахово обслуЖимо Вас.

BINCAROUSKY
512 W. Montgomery Avenue
Philadelphia, Pa. 19122

WM. H. DEYO & CO. INC.

Established 1869

LUMBER • BUILDING
MATERIALS • FUEL

216 Canal Street
Ellenville, N.Y. 12428

Tel.: 647-4510

Compliments of

**SULLIVAN COUNTY
WHOLESALERS**

100 Mill Street
Liberty, New York

Tel.: MAin 5-4650

THEO. GAUS' SONS, INC.

BOOK & PUBLICATION
PRINTERS

Since 1874

30 Prince Street
Brooklyn, N.Y. 11201

**KINGSTON
OIL SUPPLY CORP.**

331-0770
Kingston, N.Y.

"Your Comfort Is Our Concern"

ROYCE PAPER

Brooklyn, N.Y.

LEWIS PAPER

Bloomfield, N.J.

Phone 69

NU-WAY STORE
Hafford, Sask. Canada

**CLOTHES FOR THE WHOLE
FAMILY**
Just phone us for prompt service!
Est. 1940

J. H. HERMAN, Prop.

Compliments

JOLISOL PAPER CO.

1858 Washington Avenue

Bronx, N.Y. 10457

L. MIGDOLL CO.

ELECTRICAL CONTRACTOR

License No. 2637

219 Monticello Avenue
Jersey City, N.J. 07304

DE 3-8973

Greetings and Best Wishes from

INK & CHEMICAL CO., INC.

1199 Main Avenue
Clifton, N.J.

Printing Ink Supplier to "Svoboda"
and the Diamond Jubilee Yearbook

Office Machines Phone: 339-0600

ACME
ADDING MACHINE CO.
SALES • SERVICE • RENTALS

Mabel Ensslin **764 Broadway**
Bayonne, N.J.

Ph. Office 433-7629 — 424-0915

Jaroslaw Cwikilewycz
CWIKILEWYCZ
INSURANCE AGENCY

10960 — 75 Avenue
Edmonton, Alberta, Canada

All classes of insurance
Life • Accident • Sickness
Group • Fire • Auto

JOHN MOLCHANOW

J. M. SERVICE
PLUMBING • HEATING

1645 Germantown Avenue
Philadelphia, Pa. 19122

POplar 9-2879

HEnderson 4-9880

**A L ' s
STATION • SHELL • SERVICE**
LUBRICATION • GREASING
CAREFUL WORKMANSHIP
ROAD SERVICE

272-274 Grand Street
(Corner Grove Street)
Jersey City, N.J. 07303

W. J. DAVIDUK, Prop.
Telephones 35 and 88
PAINTS • T.V.

Beatty • Frigidaire • Chain Saws
Gifts • Photo Supplies • Jewellery

RYBRYNA HARDWARE
SPORTING GOODS
WATCH REPAIR

Hafford, Sask. Canada

Longacre 5-2768 **U**nion 7-3281

**B E L L
PHOTOENGRAVING CO.**

QUALITY & SERVICE

2814 Jeannette Street
Union City, N.J.

**INSURANCE • BONDS
LIABILITY**

JOHN GULAYETS

MANAGER
НАЙВИЛЬША УКРАЇНСЬКА
СПІЛКА

Star Agencies
(Insured) LTD Bus. 429-2657
10018A-101A Ave. 422-7218
Edmonton, Alberta Res. 455-2916

Tel. TR 2-9057

ГАЗОЛІНОВА СТАЦІЯ ГОЛФ
Власник АНАТОЛІЙ ГУЖВА
Конкорд і Дуттон Мілл Рд.
Честер, Па. 19014

TONY'S GULF SERVICE

Concord & Dutton Mill Rd.
Chester, Pa. 19014

Tel. TP 2-9057

Tel. 949-9898

ГАЗОЛІНОВА СТАЦІЯ ГОЛФ
Власник ЯРОСЛАВ ЗАХАРКІВ
Конкорд і Пеналл Рд.
Вілледж Грін
Честер, Па. 19014

VILLAGE GREEN GOLF

Concord & Penall Rd.
Village Green
Chester, Pa. 19014

Tel. 494-9898

Tel. 494-9400

ПЕКАРНЯ ВАСИЛЯ КИИ
2702 Вест 3-тя вулиця
Честер, Па. 19013

Смачні, європейського стилю, ви-
роби • Декоровання весільних
тортів.

KYJ'S BAKERY

2702 West 3rd Street
Chester, Pa. 19013

Decorated & European Style Cakes
Our Specialty • Wedding & Birth-
day Cakes.

Tel. 494-9400

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ
ВИДАВНИЧОЇ КООПЕРАТИВИ

ЧЕРВОНА КАЛИНА

Вписове \$5.00 — уділ \$10.00.

140 Друга Євня
Нью Йорк, Н. Й.

ЗМІСТ

	Ст.
1. Державні гимни	6
2. <i>В. Шурат</i> : Гимн американських українців	8
3. Універсал Директорії УНР	10
4. Члени Головного Уряду УНС	11
5. Українська Заморська Твердиня	17
6. „Україна воскресла в Америці”	18
7. <i>Йосип Лисогір</i> : Зорганізувались, щоб служити	21
8. Тринадцять перших	40
9. Початок нової доби	41
10. Конвенції УНС	43
11. <i>Роман Слободян</i> : Очима піонера	45
12. З піонерських часів УНС	48
13. Головні виконавчі урядовці УНС	49
14. <i>Степан Куропась</i> : Для добра громади	51
15. <i>Mary Dushnyck</i> : UNA Benefits to Women	53
16. <i>Сильвестер Яричевський</i> : Американським українцям (вірш)	56
17. <i>Володимир Сохан</i> : Український Народний Союз сьогодні	57
18. <i>Ярослав Падох</i> : УНС у невпинному змаганні	62
19. <i>Богдан Зорич</i> : Український Народний Союз в Канаді	69
20. <i>Ангін Драган</i> : УНСоюз для перемоги української правди	77
21. <i>Іван Кедрин</i> : УНС і громада	95
22. <i>Д-р Володимир Галан</i> : УНС і ЗУАДК	103
23. <i>Леонід Полтава</i> : УНС для дітей і молоді	109
24. <i>Богдан Кравців</i> : Календарі й альманахи УНС	120
25. <i>Walter Dushnyck</i> : The Role of UNA Publications	141
26. Відділи Українського Народного Союзу	145
27. <i>А. Д.</i> : В Головній Канцелярії УНС	210
28. <i>Daniel Slobodian</i> : A Concise History of Soyuzivka	224
29. <i>Володимир Кеас</i> : Союзівка за 15 років	227
30. <i>Зенон Снлик</i> : УНСоюз і спорт: до вершин	231
31. З нагоди 75-річчя „Свободи”	237
32. <i>Вячеслав Давиденко</i> : „Свобода” про голод 1933 року	250
33. <i>Лука Луців</i> : Богдан Лепкий — співробітник видань УНСоюзу	264
34. <i>Іван Світ</i> : УНСоюз і Далекий Схід	276
35. <i>Олекса Веретенченко</i> : „75” (вірш)	279
36. <i>Семен Ядловський</i> : Чому Український Народний Союз	280
Привітання й оголошення	283
Зміст	319

Керівник друкарні: *Анатоль Домарацький*.
Складачі: *Е. Гарасимчук, М. Попович, Яр.
Сидоряк, Ст. Чума*. Верстальники: *Вол. Ка-
линовський, Мілан Пеціва*. Наклад: 20 000
прим. Друковано в друкарні „Свобода”, 81-
83 Гренд вул., Джерзі Ситі, Н. Дж. 1969 р.